ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 482

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 2 Martie 1930

BIBLIOTECA CENTR. a „ASOCIAŢIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Centenarul Romantismului

De doi ani încoace, în lumea literară franceză, se pregăteşte centenarul romantismului.

Se pare că în acest an 1930 se împlinesc o sută de ani dela naşterea romantismului. S'a obişnuit, în Franţa, să se fixeze ca dată precisă a naşterii romantismului ziua de 25 Februarie 1830, zi în care a avut loc prima reprezentaţie a lui „Hernani" la Comedia Franceză. Orice manual elementar de istoria literaturei te poate informa că a fost, în seara reprezentaţiei, scandal mare în venerabilul teatru al lui Richelieu. Théophile Gautier, cu păr lung până la şale şi cu o vestă roşie rămasă de pomină în istoria literaturei franceze, era şeful junilor romantici, pletoşi şi gălăgioşi, care veneau să aplaude piesa lui Victor Hugo. Scandalul fu enorm.

In antracte, şi chiar în timpul reprezentaţiei, clasicii şi romanticii se luară de păr cu entuziasm. Totuş, reprezentaţia se sfârşi într'o atmosferă de triumf: Hugo fu consacrat, definitiv, mare Dalai-Lama al romanticilor şi tată al romantismului.

Până acum nimeni n'a tăgăduit această paternitate. Nici nu poate fi tăgăduită. Insă poate fi precizată. Hugo, tată (dealtfel destul de prezumtiv) al romantismului cu actul de naştere în Februarie 1830, a devenit, graţie unui fenomen curent de greşită optică literară, tatăl romantismului pur şi simplu, adică tată al tuturor romantismelor.

E explicabil. Hugo a fost marele trîmbiţaş al romantismului francez. A ştiut să adune în jurul numelui lui toată cantitatea de glorie disponibilă din epoca lui şi a avut norocul să treacă, intact, în posteritate. Şi e şi drept să fie aşa. Dintre toţi romanticii francezi el este cel mai dinamic, cel mai covârşitor, cel mai capabil să păşească peste veacuri. Dar, însfârşit, nu despre asta este vorba...

E vorba despre centenarul romantismului. Aceasta cheamă câteva obiecţii (lista lor, dealtfel, nefiind deloc limitativă).

Mai întâi precizarea asta cu anul, ziua, ba chiar şi ceasul în care s'ar fi născut romantismul este de un arbitrar atât de deplasat încât aproape atinge ridiculul. Exactitatea, în această materie, sufere, fatal, o interpretare mult mai largă. Are altfel de înfăţişare, şi altfel de întrebuinţare.

Modul acesta de a preciza naşterea romantismului dă loc, mai ales în mintea marelui public, la o mulţime de confuzii. Prima, şi cea mai mare, ar fi că romantismul s'a născut, *a fost fondat* ca un jurnal sau ca o bancă. Este absurd. S'ar putea îngădui acest lucru, dacă romantismul ar fi o şcoală literară, *numai* o şcoală literară.

Dar romantismul este mai mult decât atât. El exprimă o manieră de a simţi înainte de a exprima o manieră de a scrie. Romantismul e o stare sufletească înainte de a fi o manieră literară. Acest lucru este astăzi arhicunoscut. E un lucru care se învaţă în şcoală.

Alexandre Dumas *în epoca lui „Henri III et sa cour"*
(După o litografie de Léon Noël)

Tot aşa este admis acum că romantism a existat în toate timpurile, din antichitate până în momentul de faţă. Romantism, adică sentiment, lirism, fantezie, subiectivism — aşa ceva a existat în literatura dinainte de 1830, —şi nu în Germania sau Anglia, ci chiar în Franţa. Racine e plin de lirism şi de sentiment. „Bérénice", din acest punct de vedere, e romantică tot aşa de mult ca şi „Hernani", iar *Phèdre* este o eroină de un romantism autentic, care poate sta alături de orice eroină exaltată a teatrului gen 1830.

Animatorii francezi ai centenarului din anul acesta ignorează voit (obicei foarte francez) romantismul german şi cel englez. Acestora nu li s'a dat nicio dată de naştere precisă, cu anul, luna şi ziua în care au apărut. Asta n'a împiedicat, însă, ca romantismul german să existe cu aproape o jumătate de secol înaintea apariţiei „oficiale" a romantismului francez (Novalis, de exemplu, a murit în 1801). Şi, mai ales, asta n'a împiedecat ca romantismul german să fie în unele privinţe mai adânc, mai autentic nou şi mai veritabil decât romantismul francez.

Totuş, faptul că tocmai în Franţa s'a luat iniţiativa să se serbeze centenarul romantismului este, pentru istoria literară, un fenomen plin de multe revelaţii şi capabil să explice multe lucruri.

Iniţiativa acestui centenar nu putea să ia naştere decât *numai* în Franţa. Numai în literatura franceză romantismul a izbucnit ca o revoluţie. 1830 pentru literatura franceză reprezintă ceeace anul 1789 reprezintă pentru istoria franceză: data unei desrobiri, a unei descătuşări, data cuceririi unei libertăţi nouă. Romanticii din 1830 porniseră să răstoarne „vechiul regim" clasic. Ceeace ei cereau în primul rând era desfiinţarea regulii celor trei unităţi în teatru, de timp, de loc şi de acţiune; flexibilitatea mai mare a versului; introducerea urâtului, ca element estetic în opera de artă (idee într'adevăr fecundă a lui Hugo, de infiltraţie shakespeariană); însfârşit, răsturnarea tuturor regulilor pe care le fixase odinioară în literatură secolul al XVII-lea. Este remarcabil — şi esenţial — faptul că revoluţia romantică din 1830 s'a făcut pe chestii mai mult de formă şi de expresie, decât de simţire şi de veritabilă nevoie sufletească. Alfred de Musset care e unul din romanticii cu fond sufletesc veritabil nou, este în acelaş timp şi cel mai clasic dintre ei. Forma lui Musset este în cea mai curată tradiţie a secolului al XVIII-lea. Fondul sufletesc al lui Musset este, însă, foarte 1830, foarte „secolul al XIX-lea". (Nu este o simplă coincidenţă faptul că Baudelaire, care a fost într'adevăr un revoluţionar al simţirii, are acorduri atât de înrudite cu ale lui Musset).

Romantismul francez, cu data oficială de 1830 a fost o revoluţie, pentrucă a fost, înainte de toate, o răsturnare voită, meditată, precugetată, a unui „vechi regim" literar (adică a unui sistem învechit de forme literare) şi înlocuirea lui cu un nou regim, mai liber şi mai cuprinzător. Nici-o formă fără fond, fără îndoială. Numai că fondul, aci a fost o chestie de planul al doilea, şi care a venit (sau venise deja) pe nesimţite, prin înalte şi sigure infiltraţii, fără tobe şi surle, fără scandal — pentrucă trebuia să vie. Acesta este aspectul romantismului-epidemie, al romantismului de simţiri, reprezentând o adâncă transformare sufletească. Este romantismul-psihoză, faţă de romantismul-revoluţie din celebra seară a lui „Hernani".

Centenarul din anul acesta se referă mai mult la acest romantism-revoluţie. 25 Februarie a devenit, în istoria literaturei franceze, aniversarea dărâmării vechilor reguli clasice, aşa cum 14 Iulie înseamnă dărâmarea Bastiliei. Dată arbitrară, jalon pus pentru a semnala, printr'o noţiune limitată, un întreg complex de fapte. Şi, ca deobicei, această dată este departe de a fi cea mai expresivă. 14 Iulie nu înseamnă nici toată Revoluţia franceză, nici evenimentul deciziv al acestei Revoluţii. In fond, dărâmarea Bastiliei este un eveniment mai mult pitoresc, gălăgios şi capabil, ca atare, să se impuie cu mai multă uşurinţă mulţimii şi opiniei publice, întotdeauna simplistă şi iubitoare de clişee şi locuri comune. Acelaş lucru şi cu premiera furtunoasă a lui „Hermani".

Centenarul romantismului din acest an este, din acest punct de vedere, un eveniment literar francez. Numai francez. O serbare naţională. Aşa cum va fi (poate chiar mai puţin decât va fi) aniversarea a o sută de ani dela moartea lui Goethe, peste doi ani, în Germania. Pentru romantismul universal, pentru romantismul, care de pe la mijlocul secolului al XVIII-lea s'a întins, epidemic, pretutindeni în Europa, apărînd în mai multe locuri deodată, centenarul din anul acesta nu reprezintă decât aniversarea unui eveniment local, francez, cu caracter de revoluţie specific francez.

Acest caracter de revoluţie îi dă aspectul lui original. Romantismul, în diversele ţări, a împrumutat caracterele naţionale. Francezii, care se pricep în revoluţii, s'au priceput să dea şi romantismului lor un caracter frondeur, revoluţionar, pitoresc, cam emfatic, cam declamator, foarte terestru, nu rareori lucid, fără misticism, eloquent şi — fără paradox — realist. Realist, da. Romantismul francez, pentru prima oară, a descoperit — prin Hugo, mai ales — că *orice* poate face obiectul unei opere de artă. Urâtul şi meschinul, tot aşa de bine ca şi sublimul şi nobilul. Aici a fost contribuţia nouă şi originală pe care au adus-o romanticii francezi în literatură. E un caracter pe care romantismul german nu-l avusese. Acesta era mistic, arhaizant, nelămurit, *poetic*, abstract, fricos de realitate, inactual şi ideologic. Din romantismul german nu putea ieşi niciodată nici Flaubert, nici Baudelaire — primii mari realişti, trăiţi şi crescuţi în romantism, şi *formaţi* de romantism — de romantismul cel gălăgios şi revoluţionar dela 1830, din Franţa.

(O precizare: epitetul de revoluţionar nu are, aici, un sens social, bine înţeles. Romantismul francez din 1830 era revoluţionar *numai* în literatură. Romanticii, în mare parte, erau regalişti şi absolutişti. Revoluţionarismul lor era numai literar. Ceeace voiau ei să revoluţioneze era numai literatura).

Franţa, mare exportatoare de mode, a ştiut şi în literatură să-şi răspândească influenţele. Mai toţi marii literaţi ai lumii au trecut prin şcoala franceză, şi au învăţat dela ea lucruri definitive. Infiltraţiile romantismului francez s'au răspândit în toate literaturile, lăsând în penumbră, pe piaţa internaţională, romantismul german şi cel englez, deşi acestea prezintă un material sufletesc mai bogat, mai original, mai adânc şi mai fecund decât romantismul francez dela 1830. Şi în literatură, ca şi aiurea, ideile care circulă mai repede nu sunt ideile cele mai originale, ci cele care sunt mai uşor accesibile, mai imediat realizabile şi mai comode.

Astfel că, din acest punct de vedere, s'ar putea spune că centenarul romantismului francez din anul acesta îmbracă şi un caracter universal.

Aşa cum Marseillaisa a devenit, dintr'un cântec ocazional francez, cântecul libertăţii de pretutindeni...

AL. A. PHILIPPIDE

PEGASUL ROMANTIC-Hugo, Th. Gautier, Cassagnac, Francis Wey, Paul Fouché, Eugène Sue, A. Dumas şi Lamartine. **(După o gravură de Granville)**

Bătălia în jurul lui „Hernani"

In seara de 25 Februarie a anului 1830 s'a reprezentat pentru întâia oară, la Comedia Franceză (Théâtre Français), drama lui Victor Hugo, *Hernani*. Aceasta e şi data care marchează triumful dramei romantice asupra celei clasice, mai exact asupra teatrului pseudo-clasic, pentrucă, în viguroasa luptă care ocupă un sfert de veac din istoria literaturii franceze, atacurile nu s'au îndreptat împotriva acelora care au ilustrat cu opere măreţe secolul al XVII-lea, ci împotriva celor ce nu simţiau necesitatea unei înnoiri a artei dramatice şi cultivau cu îndărătnicie o imitare stângace a teatrului clasic.

Victor Hugo a fost acela care şi-a luat sarcina să lămurească tendinţele noului curent, de aceia a scris *Cromwell* (1827), piesă ce nu s'a reprezentat — şi nici nu se poate reprezenta din cauza lungimii sale, — dar pe care a publicat-o cu o *Prefaţă* mai interesantă de cât opera pe care o însoţeşte pentru că într'însa sunt concentrate teoriile, răzleţe până aci, ale celor care vroiau să revoluţioneze teatrul francez. Hugo se ridică împotriva tiraniei celor trei unităţi şi proclamă libera manifestare a fanteziei creatoare, fără altă preocupare de cât aceia a adevăratei vieţi. „Caracteristica dramei e realul, realul rezultă din îmbinarea foarte firească a două tipuri, sublimul şi grotescul, care se încrucişează în dramă, după cum se încrucişează în viaţă şi în creaţiune".

Fireşte că Shakespeare avea să slujească drept cel mai potrivit model. Reprezentaţiile date în 1827 de o trupă engleză, în fruntea căreia se aflau actori ca Miss Smithson, Kean şi Kemble, au fost cel mai nimerit prilej pentru manifestarea admiraţiei romanticilor faţă de realismul şi poezia lui Shakespeare. In *Memoriile* lui Dumas putem afla întru câtva impresia produsă de aceste reprezentaţii :

„Inchipuiţi-vă un om născut orb căruia i se dă vederea, care descoperă o lume întreagă de care nu ştia nimic; gândiţi-vă la Adam că se deşteaptă după creaţiune şi află sub picioarele sale pământul smălţuit, de-asupra capului cerul înflăcărat, în jurul său pomii cu fructe de aur, în depărtare un râu, un râu frumos şi larg de argint, în preajma sa femeia tânără, nevinovată şi goală, şi vă veţi face o idee a Edenului fermecat ale cărui porţi mi le-a deschis această reprezentaţie.

„Aceasta o căutam, aceasta îmi lipsea, aceasta trebuia să-mi vie ; oamenii aceştia de teatru care uită că sunt la teatru; viaţa aceasta artificială care devine viaţă pozitivă cu ajutorul artei, realitatea aceasta a cuvântului şi a gestului care făcea din actori creaţiuni de-ale lui Dumnezeu, cu virtuţile lor, cu pasiunile lor, cu slăbiciunile lor, şi nicidecum nişte eroi înţepaţi, impasibili, declamatori şi sentenţioşi. Slavă ţie, Shakespeare ! Slavă vouă, Kemble şi Smithson ! Slavă ţie, Dumnezeule, şi vouă, îngeri ai poeziei !

„Am citit, am devorat repertoriul străin, şi mi-am dat seama că în lumea teatrală totul emana dela Shakespeare, după cum în lume totul emană de la soare; că nimeni nu se poate compara cu el, căci e tot atât de dramatic ca şi Corneille, tot atât de comic ca şi Molière, tot atât de original ca şi Calderon, cugetător ca Goethe, pasionat ca Schiller. Mi-am dat seama că operele sale cuprind tot atâtea tipuri câte cuprind toate operele celorlaţi la un loc. In fine mi-am dat seama că e omul care, după Dumnezeu, crease cel mai mult".

La acest entuziasm au răspuns clasicii cu „jos Shakespeare!" şi scandalul din seara primei reprezentaţii a Englezilor a fost cea dintâi bătălie mare între romantici şi clasici. A doua a fost aceia iscată la premiera piesei lui Dumas *Henri III et sa cour* (11 Februarie 1829) care a avut un succes surprinzător. Ducele de Orléans asistase şi el la această reprezentaţie care i-a deschis cariera lui Dumas şi care anunţa triumful noului curent. Victoria romantică însă avea să se proclame în seara premierei lui *Hernani*, când s'a dat dat lupta decisivă.

Când au aflat că piesa a fost acceptată de Comedia Franceză, câţiva membri ai Academiei au cerut regelui să interzică reprezentarea ei. Acesta a răspuns însă că „în materie de literatură, nu are decât un rol de simplu spectator". S'a făcut apel la cenzură. Cenzorii nu-l agreau pe Hugo, dar au găsit cu cale să îngădue reprezentarea, sub cuvânt că piesa e atât de ciudată încât autorul şi prietenii săi se vor discredita definitiv în ochii publicului. O parte din actori s'au arătat de asemenea ostili autorului, iar claca era pornită să fluiere. Cea dintâi măsură luată de gruparea romantică a fost să suprime claca. In locul ei s'au oferit să vie numeroşi artişti şi scriitori din rândul celor care alcătuiau *la Jeune-France*, (Franţa tânără, în opoziţie cu *les genoux*, cum erau porecliţi bătrânii apărători ai clasicismului). In ziua premierei, aceştia se strânseseră în faţa teatrului încă dela ora unu după amiază, îmbrăcaţi în hainele cele mai ciudate şi având în mijlocul lor pe Gautier, Gérard de Nerval, Balzac. Abia la trei au fost lăsaţi să intre în sală, şi aci, în întuneric, mai aveau de aşteptat încă patru ceasuri. Ca să le treacă de urît au început să declame, să cânte, să mănânce şi să bea. Când a început să vie publicul, pe la şase şi jumătate, tineretul romantic era în toiul chefului şi, din lojile ocupate de doamne elegante şi de domni cu respectul clasicismului, începură să se audă protestări. Cortina s'a ridicat în mijlocul unui vacarm de nedescris. După fiecare act centrul de atracţie se schimba de pe scenă în mijlocul spectatorilor, care, împărţiţi în două tabere, manifestau pentru sau contra noilor principii. Şi nu erau numai schimburi de păreri, ci adevărate exibiţii de pugilat, cu concursul frânturilor de scaune. De multe ori se produceau încăierări în chiar mijlocul unei scene, deşi sgomotul nu îngăduia să se desluşească textul. Astfel, în momentul când Hernani spune:

... Vieillard stupide, il l'aime!

un clasic începu să fluiere pentru că i se păruse că spune: „*Vieil as de pique, il l'aime!*". Gautier încercă să-l convingă că acest „vieil as de pique" e o capo-d'operă şi se minună când, mai târziu, nu găsi nici urmă de „as de pique" în text.

Efectul pe care l-a avut acest spectacol asupra contemporanilor a fost zugrăvit, cu patruzeci şi patru de ani mai târziu, de către Gautier. „Două sisteme, două partide, două armate, chiar două civilizaţii — fără exagerare — erau faţă în faţă, urându-se din tot sufletul aşa cum se urăşte în ura literară. Unele versuri erau cucerite şi recucerite, ca nişte redute disputate de fiecare armată cu aceiaşi îndărătnicie. Intr'o zi romanticii cucereau o tiradă pe care duşmanul o relua a doua zi, ca apoi să fie din nou gonit. Ce vacarm! ce strigăte! ce urlete! ce şuierături! ce uragane de bravo! ce tunete de aplauze! Şefii de partid se insultau ca eroii lui Homer... Pentru această generaţie *Hernani* a fost ceiace a fost *Cidul* pentru contemporanii lui Corneille... O sevă de viaţă nouă curgea cu impetuozitate. Totul încolţea, totul înmugurea, totul se ivea dintr'o dată. Parfumuri ameţitoare se degajau din flori, aerul era îmbătător, era o nebunie de lirism şi de artă. Se părea că se descoperise marea taină pierdută, şi într'adevăr se regăsise poezia".

I. BYCK



Margot Grossman — Natură moartă

Peştera Nimfei Calypso

Peştera aceasta unde Nimfa Calypso, fiica lui Atlas, îl reţinu şapte ani pe Odisseu, cu ajutorul farmecelor sale, există într'adevăr.

Peştera a rămas aşa cum a fost descrisă de Homer: cu cele patru izvoare, în mijlocul unui peisagiu sălbatec, dar armonios şi pur homeric. Acest basm dovedit realitate a fost descoperit de Victor Bérard, celebrul cercetător al lui Homer. Iată cum descrie acest savant ziua fericită când soarta, munca şi talentul, după 25 ani de cercetare, l'au adus la locul în a cărui existenţă credea ca un fanatic. Capitolul acesta e cel mai captivant din noul şi marele volum (al III lea) al operei sale intitulate: *„Rătăcirile lui Ulisse" (Victor Bérard: „Calypso et la Mer de L'Atlantide" — Armand Colin Paris).*

Pentru Bérard poemul lui Homer şi toate minunile văzute de eroul lui, nu reprezintă nişte născociri fantastice. „Conchistador" şi pirat în Iliada, Odisseu apare în poemul al doilea, ca un explorator paşnic al mărilor şi mai ales al mării „Apusene" (Mediterane) prin care îşi caută drum spre Itaca. Această mare e plină de lucruri neobişnuite, e înconjurată de oameni sălbateci, de monştri şi de divinităţi.

Dar aventura cu Ciclopul, cu Logofagii cei paşnici care se hrănesc cu frunze de lotos, sau cu îngrozitorii Antropofagi, apoi, captivitatea cea dulce dela Calypso, — toate acestea nu sunt decât aventuri obişnuite marinarilor de prin orice ape îndepărtate... Regele Itacei nu e nici măcar cel dintâi „Odisseu". Au fost înaintea lui Egiptenii şi Fenicienii. Epopeia lui a fost repetată prin alte mări şi ţări, aproape până în zilele noastre, de Vickingii Nordului şi de orice exploratori ai mărilor — spanioli, portughezi, englezi şi francezi. Ceeace representa pentru exploratorii antici „Marea Apuseană" — cu capătul lumii de sub coloanele lui Atlas, îndreptate către cer, — reprezintă în ultimele patru secole pentru Odisse-ii europeni, Marea Sudului sau Oceanul Pacific, enorm şi necercetat, unde s'au mai păstrat şi astăzi Antropofagii (undeva în Australasia) sau Circeii pe insulele Taiti, de pildă.

— „Timp de douăsprezece sau treisprezece veacuri oamenii albi, — scrie Victor Bérard — au navigat cu dorinţa de a da peste monştri şi minuni. Aşteptau minunile la fiecare popas şi debarcare. Mai ales Arabii doreau să le vadă negreşit: face oare să călătoreşti altfel şi să dai mereu de aceleaşi lucruri, zilnic văzute de cei rămaşi acasă?

Şi ce poate fi mai penibil pentru un om decât să se întoarcă acasă după atâtea mări şi ţări, şi să nu aducă cu el nici o noutate?

...Cu fiecare secol, lumea cea îndepărtată devine tot mai mult un fel de menagerie, populată de cele mai stranii fiinţe, adică un fel de popas între pământ şi cer, unde omul se află zilnic în legătură cu zeii, cu demonii şi cu morţii..."

Autorul explică cum minunile aflate de Odisseu se repetă apoi în poveştile marinarilor, în cărţile călătorilor, chiar şi în călăuzele informative oficiale, pentru pasagerii vapoarelor moderne. Aci vedem aceleaşi cauze caşi la Homer, cauza individuală şi cauza colectivă. Oamenii se obişnuesc să vadă cu ochii lor lucruri care n'au existat nicăeri, să audă cu urechile lor voci şi cuvinte care n'au sunat niciodată.

Spaima, pasiunea „minunilor", inclinaţiunea firească de a povesti întâmplări „nemaipomenite" — alimentează astfel de fantezii. Mereu se întâmplă ca fapte reale trecând din gură în gură şi dintr'o carte în alta, să piardă treptat adevărata fizionomie, să crească, să se schimbe şi să devină o minune.

Dar şi intenţia specifică de a opri concurenţii să viziteze aceleaşi locuri producătoare de minuni, a jucat foarte mare rol în crearea „grozăveniilor" transmaritime.

Ţările noui erau înconjurate de taină şi de frică, până în zilele noastre...

...Puterea maritimă şi spionii ei, vânau secretele altora, scump plătite, converteau pe căpitani, pe cartografi şi pe piloţi să treacă la slujbe mai avantajoase şi sperau astfel să păstreze monopolul exploatării, făcând să stagneze în modul acesta evoluţia ştiinţelor şi descoperirile.

Impotriva unui concurent nou, toate mijloacele erau bune: se recurge în acest scop la orice şiretenii, minciuni şi înşelăciuni!...

De obiceiu, în urma privaţiunilor şi pericolelor, navigatorii dădeau câte-odată peste o ţară într'adevăr fericită, deşi în urma rătăcirii, foametei şi muncii grele nu pretindeau mult pentru a se simţi în paradis. In decursul secolelor, exploratorii europeni reuşeau să descopere mereu „colţuri de paradis" în largul lumii, rămase intacte în farmecul lor primitiv. Descrierile „Raiului maritim" domină lungile serii de povestiri ticluite de exploratori şi căpitani îndrăzneţi. In 1741—42, celebrul corsar Anson, Odisseul englez, a ajuns, după foarte grele călătorii, trecând prin strâmtoarea lui Magelan, la mica insulă Juan-Fernande, renumita reşedinţă a lui Alexandru Selkirck, prototipul lui Robinson Crusoe. Lui Anson şi camarazilor săi bolnavi, istoviţi de foame, aproape muribunzi, această insulă li-se păruse într'adevăr un paradis, ca şi insula Nimfei Calypso lui Odisseu, după ce-şi pierduse tovarăşii şi fusese purtat în voia valurilor.

Povestirea lui Anson şi jurnalul său de bord, fiind publicate, au produs o profundă impresie asupra lumii civilizate de atunci.

Ecoul acestei impresiuni se află în „Noua Eloisa" a lui Jean Jacques Rousseau.

Peste 30 ani, celebrul Kock descrise insula Noua-Zelanda, în aceleaşi culori entuziaste.

Această descriere a „Raiului pământean" de acolo e făcută cu toată exactitatea caracteristică unui explorator care intenţionează să dăruiască descoperirea sa altor marinari.

Victor Bérard întreabă: „De ce marinarii lui Kock n'ar fi putut să găsească şi ei adăpost, odihnă şi plăceri pe una din insulele ţărmului apusean îndepărtat?

De ce exploratorii lor n'au putut să vadă aceste insule, să le admire şi să le descrie cu acelaşi entuziasm, provocat atât de reamintirea agitaţiunilor şi pericolelor trecute, cât şi de mulţumirea de a fi găsit uşurare şi odihnă? Şi de ce un povestitor Ionian, sau un poet, n'ar fi putut să facă din această insulă ceeace a făcut Rousseau, entuziastul cetitor al lui Anson din insula Juan-Fernandez în „La nouvelle Héloise"?

In „paradisul maritim" unde norocul aducea pe marinari, ei întâlneau uneori nimfele şi voluptăţile pe care le-a avut Odisseu la fermecătoarea Calypso...

— „Soarele apusese şi se lăsa amurgul. Ei s'au înapoiat în peşteră ca să rămână cât mai aproape unul de altul..."

In celebra „Călătorie în jurul pământului" Bougainville caşi Lapérouse în povestirile lui înfăţişează femeile din insulele îndepărtate ca pe nişte nimfe ospitaliere. O faimă deosebită a păstrat timp de câteva secole. în acest sens, insula Parago din Taiti, pe care acelaşi Bougainville o numeşte „Noua Cyteră".

Exploratorul englez Wallis a ajuns acolo în 1767, iar primirea făcută marinarilor de către frumoasa regină a acestei insule, aminteşte în totul ospăţurile homerice. Marinarul trimis de căpitanul vaporului la Regină cu cadouri, i-a cucerit inima.

La plecarea marinarilor, această Circe din Taiti nu-şi putea găsi consolare... A trebuit coborîtă cu forţa de pe vaporul unde venise să-şi ia adio dela cei care plecau. Ea îşi trimetea ultimu-i salut cu atâta dragoste încât toţi Odiseii s'au înduioşat.

— Dela Diderot şi până la Pierre Loti, — scrie Victor Bérard, — scriitorii noştri au creat „Nouei Cytere" aceeaşi faimă de care s'a bucurat la vechii Elini insula nimfei Calypso.

Dacă peste două mii de ani, dela civilizaţia noastră ar rămânea, ca şi dela civilizaţia homerică, numai operele literare, e posibil ca istoricii şi geografii sceptici să nege existenţa insulei Parago, considerând-o drept un paradis legendar. Victor Bérard, care a făcut drumul pe urmele lui Odisseu, cu opera lui Homer în mână, cum am călători noi cu un Bedaecker, a fost ferm convins că insula şi peştera nimfei Calypso există în realitate. Homer, cunoscător perfect al locurilor prin care a rătăcit eroul lui din „Odisseia" ne dă indicaţiuni precise de felul cum se poate găsi Insula Nimfelor.

Ea e situată pe punctul extrem al Mării „Apusene". Pentruca să se întoarcă de acolo în apele Acheene, Odisseu a călătorit cu barca lui 18—19 zile, având permanent steaua polară în stânga sa. O astfel de călătorie se poate face pe Marea Mediterană spre Grecia, dar numai din regiunea Gibraltarului. Cu alte cuvinte, exact dinspre acele locuri unde se înalţă munţii lui Atlas, tatăl nimfei, munţii de pe ţărmul african care azi se numesc „Maimuţeni".

Textul „Odisseii" conţine şi indicaţiunea precisă a locului unde şi-a avut reşedinţa Calypso. Aceasta e o insulă cu două ţărmuri (în antichitate şi peninsulele se numeau insule ca de exemplu Italia sau Arabia). Pe această insulă se găseau una sau mai multe peşteri, unde departe de oameni, trăia Nimfa ospitalieră şi servitoarele ei.

Patru izvoare (lucru foarte rar pe ţărmul Mediteranei) situate unul lângă altul îşi revărsau apele pe un şes cu flori violete şi zarzavaturi. Aci se aflau pomi de tot felul, viţă de vie, precum şi lemne pentru foc şi construcţie de corăbii. Nu departe de peşteră era promontoriul „Pomilor morţi". După aceste semne savantul nostru, un fel de nou Odisseu, a început căutarea nimfelor homerice...

El a făcut trei călătorii cercetând minuţios ţărmul european şi cel african, trecând nu odată dela speranţă la deziluzie; şi numai în 1912 a aflat că la câţiva kilometri de Senta, pe ţărmul african, în adâncul golfului Benzesc, se află o peşteră cu patru izvoare.

Acesta era un teritoriu Rifan, ocupat în permanenţă de operaţiile de războiu, dar Victor Bérard a obţinut permisiunea autorităţilor de a-şi întinde cercetările şi acolo.

Totul s'a dovedit a fi exact cum a scris Homer: pe o peninsulă mică (insulă cu două ţărmuri) — o peşteră încăpătoare, şi şesul, şi pomii, şi Marea cea fără de margini înaintea lor...

— „Dar unde sunt cele patru izvoare, semnul distinctiv pentru reşedinţa Nimfei? — Deodată un strigăt de bucurie — povesteşte Victor Bérard: — în dreapta noastră curgeau într'un bazin pătrat câteva izvoare de apă limpede!... In adevăr sunt patru ca la Homer şi sunt aşezate unul lângă altul. Bazinul a fost construit de curând de soldaţii spanioli pentru a aduce apa la lagărul lor. Acest loc (o peşteră pe malul mării, cu izvoare şi pomi fructiferi) desigur că trebue să fi fost cunoscut în antichitate de către marinarii care treceau prin apropiere. Nu odată, poate, s'au adăpostit ei aici de furtuni, şi ca de obiceiu, au făcut apoi din acest mic port ospitalier, sălaşul unei făpturi divine.

Pentru complectarea tabloului homeric mai lipsea promontoriul „Pomilor Morţi", unde Odisseu şi-a construit barca pentru înapoerea în Itaca şi unde, din ordinul lui Zevs, Calypso şi-a pus în libertate prizonierul...

Dar şi acest promontoriu a fost găsit de norocosul savant!...

— „Sunt bucurii — scrie el terminându-şi povestirea — care te îmbată tot atât de puternic, ca şi un vin tare, sau o pasiune vie. Am cunoscut delirul spiritului pe acest „promontoriu" al „Pomilor morţi", unde ochii mei au verificat toate dovezile şi ipotezele din cursul celor 25 de ani de cercetări. Toate controversele au căzut, toate dificultăţile s'au nivelat. Am pătruns până la ultima cotitură a descrierii homerice. Toate îndoelile s'au risipit. Poate că vor trebui încă 25 ani sau şi mai mult până când arheologii şi filologii vor cădea de acord asupra celor ce am descoperit. Dar ce însemnătate au 25 sau chiar 50 de ani în istoria lui Homer, în care îmi voi înscrie şi eu numele?... O largă panoramă se deschidea de jur împrejur sub cerul străveziu şi albastru. Murmurul valurilor era sfredelit de trilurile greerilor, iar aerul era pătruns de miresmele trandafirilor şi jasminelor.

Totul ca şi în ziua când Odisseu ieşind din „Marea violetă" a păşit pe pământ şi a intrat în peştera unde locuia „Nimfa fermecătoare". Şi acum ca şi atunci din peşteră se ridica un fum aromatic, din tăciunii de cedru...

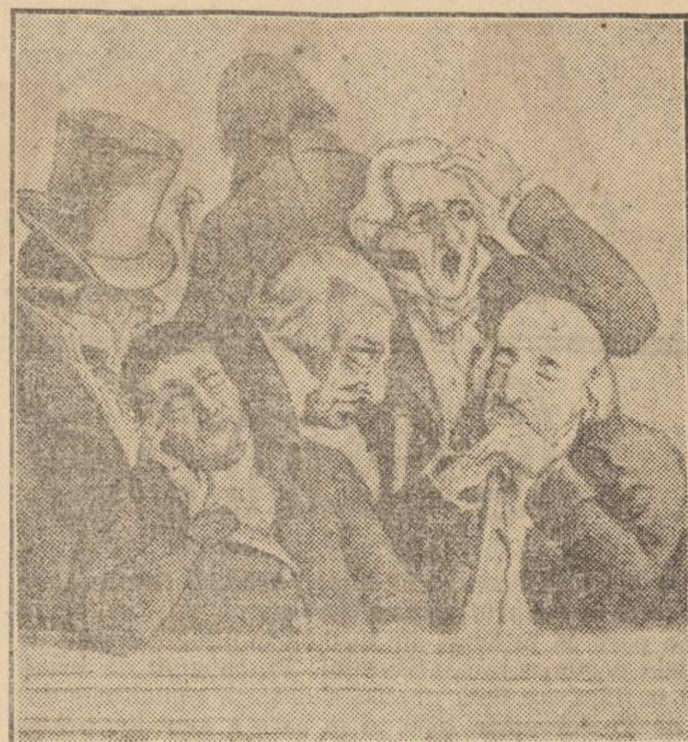
Numai „Nimfa fermecătoare" a fost înlocuită de alţi supravieţuitori prozaici: un Arab, bătrân cioban, îşi aduna turmele de capre, iar la izvoarele Nimfei veneau în ajunul zilelor de sărbătoare Rifanii din satele vecine. Un bărbier vagabond era instalat aici ca să-le radă capetele şi bărbile, iar spuma săpunului tulbura, „apa albă" a celor patru izvoare...

Victor Bérard a făcut descoperirea sa acum 17 ani şi abia în prezent, în ordinea lucrărilor sale ştiinţifice, ne-a povestit amănunţit despre aceasta...

Desigur, peştera Nimfei homerice prezintă tocmai aspectul sub care a văzut-o un elinist îmbătat de extazul său ştiinţific. Se poate întâmpla ca descoperirea lui să atragă spre locuinţa Nimfei Calypso autocarele lui Koock; în curând un ghid atotştiutor va înlocui pe Nimfa fermecătoare.

Aceasta e soarta tuturor povestirilor vechi, mai ales când ele se dovedesc a fi adevărate.

S. R.



„Les genoux", apărătorii clasicismului, afectează plictiseala la premiera lui „Hernani".
(După o gravură satirică a epocii.)

Noutăţi apărute şi altele sub tipar

în Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti

	Lei
Cazimir Otilia. Licurici. Poezii	(s. p.)
	Lei
Codreanu Mihail. Turnul de fildeş	60.—
Cornăţeanu D. N. Reforma agrară şi gospodăria noastră agricolă	(s. p.
PREM. DE „CARTEA ROMANEASCĂ"	
Dessila Ocav. Svetlana. Roman.	**120.—**
Haqué Colonel Titela. Poveşti pe aripa văzduhului	(s. p.)
Ibrăileanu G. Studii literare	**(s. p.)**
Kiriţescu C. Porunca a zecea. Roman.	75.—
Maniu Adrian La gravure sur bois en Roumanie	500.—
— Jupânul care făcea aur. Proză	(s. p.)
Mantu Lucia. Umbre chinezeşti. Roman în fragmente	75.—
Marino Moscu Constanţa. Făclie în noapte. Nuvele	(s. p.)
Marţian Pop A. Serile cătunului. Poezii	(s. p.)
Măinescu Tudor. O picătură de parfum	90.—
Mereanu D. Neguţătorul de poveşti	90.—
Papadopol I. Paul. Un sol al biruinţei : **Poetul** St. O. Iosif	(s. p.)
Rebreanu Liviu. Crăişorul. Roman	100.—
Sadoveanu Mihai. Oameni şi locuri. Ed. II	75.—
Sadoveanu Marin Ion. Cântece de rob. In colecţia „Gândirea"	60.—
Solgari Emilio. Smaragdul din Ceylan. Roman. Trad. de M. Toneghin	75.—
Simionescu I. Oameni aleşi. Vol .II Românii Ed. II	90.—
— Oraşe din România. Ed. II. Ilustr.	120.—
Stănoiu Damian Duhovnicul maicilor. Roman. Ed. II	75.—
Teodoreanu I. Bal mascat .Roman	150.—
Tican Rumano M. La lacul cu elefanţi	75.—
Tramp Harvy. Inelul fatal. Roman.	(s. p.)
Xenopol D. A. Istoria Românilor Vol. VIII	150.—
— „ „ Vol. IX	180.—
— „ „ Vol. X	(s. p.)

Volumele apărute din cele notate mai sus se află de vânzare la toate librăriile din ţară cum pot fi cerute şi deadreptul de la „CARTEA ROMANEASCĂ" Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I, trimiţân-costul prin mandat poştal.

Cetiţi ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „Universala" Alcalay & Co.

Calea Victoriei No. 27 — **BUCUREŞTI I**

CĂRŢI GERMANE

	Lei
Asch Schalom. Petersburg — Roman	280.—
Brod Max. Die Frau nach der man sich sehnt Roman	269.—
Bartsch R. H. Der grosse alte Kater — Roman	200.—
Davis. Industrielles Friede	240.—
Frank I. Bruder und Schwester — Roman	260.—
Gide André. Die enge Pforte — Roman	280.—
Hier schreibt Berlin. Anthologie in Prosa	260.—
Klabund. Rasputin — Roman	80.—
Hirschfeld Magnus. Sexualerziehung	260.—
Zweig Arnold. Frühe Fährten — Novellen	220.—
Mann Thomas. Die Forderung des Tages-Reden	360.—
Maurois. Wandlungen der Liebe	160.—
Mereschkowsky. Das Geheimniss des Westens	560.—
Wolff Ludwig. Smarra	140.—
Paléologue. Cavour	340.—

CĂRŢI FRANCEZE

	Lei
Corcos F. Une visite á la Russie Nouvelle	78.—
Tomine I. Santé, Succès, Bonheur	39.—
Choisy Maryse. Le vague á l'âme	98.—
Gide A. Le voyage d'Urien	78.—
M. Const. Weyer. P. C. de Compagnie	78.—
Duplay M. Sans revolver ni guitare (roman)	78.—
James H. La Bête dans la Jungle	137.—
Le Roy. Ed. Le Problème de Dieu	130.—
Costes & Bellonte. Deux records du monde (aviation)	78.—
Michaud R. La vie inspirée d'Emerson	105.—
Peyriller. Bourjade aviateur de guerre	98.—
De Caters Visages de la Suéde.	117.—
Dr. Cabanès. Les Enigmes de l'Histoire	130.—
Zweig Arnold. Le cas du sergent Grischa	98.—
Kessel I. La rage au ventre	78.—
Farrère Cl. La porte dérobée (roman)	78.—
Gide A. Robert (supplément á l'Ecole des Femmes)	117.—
Gide A. Le roi Candaule (piece)	78.—
Baudelaire. Morceaux choisis (poèmes et proses)	98.—

Se primesc abonamente la ziare şi reviste străine
Comenzile din provincie se expediază contra ramburs

Sinclair Lewis

Un soţ ideal!...

Poveste comică pentru oameni serioşi

Am auzit pentru întâia oară de avocatul Ellery Dauber la o serbare a unui miliardar în cinstea unei actriţe de cinematograf. Soţia, o femee cu părul roş şi cu spiritul electric, înainte încă de a fi gustat vre-un cocktail puternic, vorbea de suflet, de muzică şi alte lucruri îngrozitoare. Se discuta despre pacifista Mary La Coste, când soţia miliardarului exclamă:

— Mult aşi da să cunosc pe Ellery Dauber, soţul Maryei La Coste. Dacă s'a putut căsători cu ea, trebue să fie un bărbat ideal!

„Bărbatul ideal!"

Fraza asta mi-a făcut rău — dar am reţinut numele lui Dauber. Auzisem şi altă dată de doamna Mary La Coste; ea îşi zicea „domnişoară". Ii admiram curajul. Nu mult după război, pacifiştii erau trecuţi în categoria pro-bolşevicilor şi chiar a anarhiştilor. Mi-o închipuiam ca pe o femee-bărbat, cu glas spart, mai mult vanitoasă decât idealistă. Prin gazete dau mereu de-atunci de numele ei (nu însă şi de al soţului ei Ellery Dauber) şi am aflat o mulţime de amănunte. Era în vârstă de 35 de ani, fusese chimistă şi asistentă; luase premiul al doilea la un joc internaţional de tennis — avea deci un trecut!.. Tot atâtea motive să-mi fie antipatică. Cum de îndrăznea să fie chimistă, femee-sport, propagandistă şi oratoare când ar fi putut sta acasă, modestă, să cârpească ciorapii soţului ei. Să fi îndrăznit să calce pe urmele ei.

Şi când totuşi soţia mi-a cerut să mergem la o conferinţă a Maryei La Coste, era cât pe-aci să fac scandal — dar despre antipatia mea nu spusesem încă soţiei nici un cuvânt, şi aşi fi fost ridicol sau de-adreptul un prost, cum îmi declară prietenii intimi că sunt. Am luat loc în sală, delectându-mă într'o orgie de dispreţ.

Iată la tribună pe Mary La Coste; tot dispreţul dispare: oratoarea e cea mai fermecătoare femeie pe care am văzut-o vreodată. Nu prea înnaltă, mlădioasă, palidă... dar cine poate descrie o femeie frumoasă? Nici măcar literaţii de meserie. Miss Mary La Coste avea chipul unei adevărate madone: liniştit, cuminte, niţeluş trist, cu ochi mari, sfioşi. N'aveam nici o ideie despre „pacifism", dar când am auzit'o vorbind aşi fi devenit bucuros orice: ateist, adventist chiar sindicalist.

Nevastă-mea care m'a văzut aplaudând cu frenezie a fost pentru întâia oară geloasă şi mi-a şoptit:

— Mi se pare că tânăra doamnă Mary La Coste te interesează foarte mult!

In aceiaşi noapte am visat'o pe Mary La Coste zburând de-asupra mea ca un înger. Nu mult după aceia, într'o familie unde mă târâse nevasta mi-a fost prezentată o tânără pereche din sud. Femeia era o gâscă, dar fermecătoare; n'avea nicio importanţă ce spunea — dacă surâdea sau chicotea. Admirabilă jucărie!... Măritată de curând: pentru a doua oară. Mai înainte fusese măritată cu un anume... Ellery Dauber, soţul actual al Maryei La Coste. Se pare că el a părăsit'o.

Şi am tras încheerea că acest Dauber care a putut captiva două femei de frumuseţe atât de perfectă şi deosebită trebue să fie într'adevăr un „soţ ideal"! Cum de a izbutit? Ce farmec poseda? Era voinic sau frumos? Sau avea un glas de privighetoare... Cum de-a izbutit? Cum?

Peste vre-un an am auzit iar de Dauber: Mary La Coste şi-a pierdut viaţa într'un accident de automobil. Am fost dezolat! In ziare a apărut şi fotografia lui Dauber; nu era chiar aşa de voinic, de frumos şi de fermecător cum îmi închipuisem... Trebue să aibe alte daruri: o bună dispoziţie, un glas, un dar de conversaţie cu care cucereşte.

Câteva luni după aceia Ellery Dauber s'a căsătorit cu doamna Harrison Naymler de Viney care moştenise de la primul ei bărbat şapte milioane de dolari şi o vilă în Palm Beach şi — judecând după fotografiile din ziare — era tot atât de frumoasă în tricoul depe plajă ca şi în costumul mascat de la balul asirian.

Toată lumea a început să se ocupe de acest Ellery Dauber — un mit solar, un Apollo, un Narcis!... La cluburi, la serate, în famili, se vorbea de Dauber. Un bancher mărturisea:

— Aşi prefera să cunosc arta lui Dauber de a vrăji femeile, decât arta de a cumpăra şi vinde acţiuni!...

Şi astfel Dauber a fost poreclit Soţul Ideal al Statelor-Unite.

Nu mult după aceia un client al meu a avut deaface cu un client al lui Dauber; nu voiam să pierd prilejul de a cunoaşte personal pe Dauber, şi am luat hotărârea să rezolv personal această afacere.

Biroul lui Dauber? Mult prea sărăcăcios pentru un cuceritor de inimi. In sfârşit, după o aşteptare de câteva minute între misiţi mărunţi, şi suspecţi, am fost primit: mă aflam, întâia oară, în faţa bărbatului ideal.

Ellery Dauber avea înfăţişarea unui voiajor de coloniale, cam bătrâior şi destul de resemnat. Era de statură mijlocie — totul în el era mijlociu! Avea o chelie mijlocie, umerii puţin aduşi, purta un costum de ştofă comună, nici ieftină, nici scumpă, iar mustaţa nu era nici lungă, nici scurtă. Avea ochi frumoşi, întunecaţi, e adevărat, dar o privire moale şi uneori cu totul nesigură. Mi-a întins mâna, a deschis gura cu şovăială şi...

Insfârşit trebuia să aud glasul de argint al faunului care a strâns în juru-i toate nimfele ţinutului, însfârşit trebuia să aud cântecul vrăjitor al stăpânului Iubirii!...

Ellery Dauber deschise gura şi zise c'un glas firav:

— Cu ce vă pot servi?

Afacerea era simplă. Dauber o văzu foarte complicat. Trebuia să ne mai vedem. Tot timpul a vorbit poticnindu-se şi împleticindu-se în asemenea hal, că mă enervase. Dar voiam să-l mai văd. L-am complimentat nu ştiu pentru ce şi el a surâs (cu dinţi falşi, sunt sigur!) A primit să ia odată ceaiul la mine — foarte bucuros de altfel, de unde am tras încheerea că nu prea era poftit, cel puţin de bărbaţi. Două luni i-am făcut curte şi l'am descusut pe Ellery Dauber. Fără nici un gând ascuns, ci numai din curiozitate. Am descoperit că avea un subiect asupra căruia discuta cu pasiune şi chiar foarte bine — despre covoarele persane. Am stat de-am citit în bibliotecă ore întregi cărţi cu privire la covoarele persane, spre a avea ce vorbi cu Ellery Dauber... In sfârşit am fost poftit la masă la el cu soţia; aveam deci prilejul să văd în ce miracol se va preschimba acest individ, în mijlocul femeilor şi ce au găsit la el fermecătoarea Mary La Coste, apoi frumoasa gâsculiţă, de care a divorţat şi acum bogata şi mondena Harrison Naymler de Viney-Dauber. Aveam de gând să chestionez după aceia şi pe nevastămea ce crede despre Ellery Dauber.

Doamna de Viney-Dauber era de o frumuseţe atât de distinsă, încât putea fi asemuită cu unul din tablourile cele mai de seamă din timpul Renaşterii. Ceilalţi musafiri făceau parte din marea finanţă. Dar nu vorbeau nimic; numai doamna Viney vorbea, şi avea în această privinţă un talent deosebit. Ne-a vorbit de prinţi, conţi, duci, de castele şi vânători, cu o volubilitate care-i făcea o plăcere rară. Cum de l'a luat pe Dauber, când putea alege un bărbat din cea mai înaltă nobleţe? Misterul mi se părea acum şi mai greu de dezlegat. Dauber nu spunea nimic; era însă foarte atent faţă de soţie. Avea grijă să fie pururea scoasă în evidenţă. O încuraja:

— Ia povesteşte întâmplarea cu prinţul Perdu şi societatea Polo din Italia!

Şi ea povestea. Apoi o certa, ridicând un deget:

— Nu ştiu dacă fac bine dându-ţi voe să te osteneşti atâta pentru amuzamentul musafirilor; ai să te îmbolnăveşti!...

Şi ei îi plăcea. Şi am înţeles că aci e pricina pentru care doamna de Viney-Dauber îşi iubeşte atât de mult soţul. Dar de ce l'o fi iubit Mary La Coste? Ah! De-aşi fi putut vorbi cinci minute cu acea frumoasă femee!...

La întoarcere acasă, am întrebat pe soţia mea:

— Cum ţi-a plăcut d. Dauber?

Soţia mea era radioasă. Credeam că o încântaseră povestirile doamnei de Viney-Dauber...

— D. Dauber?... O, ce bărbat ideal!

— Cum?!...

— Un om admirabil!... E atât de prietenos!... S'a aşezat alături de mine şi m'a întrebat când ne-am mutat la New-York, cum ne place aici, şi închipue-ţi: i-am povestit tot, cum am trăit înainte de a veni la New-York şi ce greu ne-a venit să ne vindem casa. Asculta cu atâta luare aminte! Deobicei, aici la New-York, nimeni nu se interesează de ceilalţi...

Aşa dar, asta era: atenţia şi bunăvoinţa să asculte pe ceilalţi!... M'am cercetat şi am băgat de seamă că n'am fost niciodată faţă de nici o femeie, nici destul de atent nici destul de binevoitor...

Şi nu-mi venea să cred!...

In curând începu Ellery Dauber să umble după frumoasa actriţă Gladys Moraine, cu care se arăta pretutindeni, deşi toată lumea începuse să vorbească de el şi risca să-şi piardă admirabila situaţie de soţ al uneia din cele mai bogate soţii. Cum deveniserăm buni prieteni, m'am pomenit într'o seară cu el poftindu-mă să petrecem câteva zile departe de oraş, într'o locuinţă pe care o poseda la ţărmul mării. Primul lucru pe care l'a făcut, după ce am ajuns la locuinţa de la ţărmul mării, a fost să se îmbete. Atunci mi-a mărturisit secretul:

— Mi-e dragă actriţa şi poate că mă voi însura cu ea. Există ceva mai frumos pe lumea asta ca iubirea?

— Ascultă, Ellery. Eşti cel mai straşnic Don Juan pe care l'am întâlnit vreodată. Care e taina succesului tău?

— Nu e atât de greu, răspunse el, vizibil măgulit. Nu sunt cel mai frumos dintre bărbaţi. Totuşi îţi voi da reţeta. In primul rând, ca să ai succes la femei, trebue să-ţi placă femeile, să-ţi placă să fii mereu cu ele, ceiace nu e cazul cu prea mulţi bărbaţi, care-şi închipue numai că le plac femeile. A doua regulă: trebue să le acorzi vremea suficientă. Bărbaţii îşi închipue că dacă au dus o femee la un teatru şi i-au făcut o vizită, au dreptul să ceară să fie iubiţi. Trebue, dimpotrivă, să fii todeauna la dispoziţia lor. A treia regulă: trebue să le rogi. Celorlalţi bărbaţi le e ruşine să se roage. Nici nu-ţi închipui cât se poate obţine, cerând! Şi a patra regulă, să fii oricând gata să le asculţi ce vorbesc. Bărbaţii preferă să vorbească ei. Povestesc femeilor toată istoria vieţei lor, socotind că le distrează, şi nu le dau răgazul să spue şi ele un cuvânt. Şi cu cât o femeie este mai elegantă şi mai frumoasă, cu atât doreşte mai mult să aibe un bărbat *care s'o lase pe ea să vorbească.*

Deodată uşa se deschise, şi în prag se ivi soţia lui.

— A! Şi d-ta eşti aici, zise ea zărindu-mă.

Ellery i-a ieşit înainte surâzând — şi n'a rostit nici-un cuvânt. I-a oferit un scaun. Părea un medic care primeşte vizita unei paciente.

— Nu mai pot! izbucni ea. Unde ai ascuns'o? Spune, unde ai ascuns'o?...

— Pe cine?

— Te faci că nu ştii? Pe Glady Moraine, poama cea bună a New-Yorkului! Vrei să-mi spui că e măritată? Toată lumea te-a văzut cu ea, toată lumea te vorbeşte!...

Şi două ceasuri a făcut un scandal fără pereche. Fără a răspunde un cuvânt, soţul a ascultat liniştit toate insultele, printre care epitetele de pervers şi sadic nu erau cele mai grele.

Extraordinar cum toate certurile între soţi sunt identice!...

La urmă, Dauber a răspuns liniştit:

— Şi acum, draga mea, să privim lucrurile şi cu raţiunea rece. Cu raţiunea. Ţi se pare oare un lucru raţional ca un bărbat ca mine, căsătorit cu cea mai frumoasă, cea mai bogată şi mai distinsă femeie din New-York, să umble după o actriţă?... Nu, răspunde: se poate concepe aşa ceva?...

Ea recunoscu dreptatea lui, soţii se sărutară — a fost, vă mărturisesc, momentul cel mai penibil pentru mine — şi Dauber a rugat-o să-l lase noaptea asta singur, ca toată zarva dintre ei să piară cu desăvârşire. Ea primi şi urcându-se în maşina luxoasă care aşteptase afară, îi mai trimise o sărutare tandră cu vârful degetelor.

Rămaşi singuri, Ellery Dauber îmi mărturisi:

— Ai văzut?... Şi acum să-ţi spun urmarea. Da, mă voi căsători foarte curând cu Gladys. Aştept să divorţeze de soţul ei şi n'am deocamdată niciun interes să mă grăbesc. Mă simt încă destul de bine cu soţia mea de azi. Astfel de chestiuni nu trebuesc niciodată precipitate: vin singure, implacabile, la timpul lor!...

Şi am meditat îndelung la sistemul de viaţă al amicului meu Ellery Dauber. Concluzia a fost într'adevăr una singură:

— Un bărbat ideal!...

MINEA

de I. AGARBICEANU

Pe vremea aceea se mai aflau încă oameni minunaţi, — ne povesteşte notarul pensionat Damian. Gazda noastră Măruntu era unul dintre ei, iar vecinul său Minea, al doilea. Azi băeţii învaţă poveştile din cărţi. Pe vremea mea aduceam destule de-acasă când intram în liceu. Părinţii mei aveau slugă mare pe unul Constandin, lângă care, seri de-arândul, în copilăria cea fragedă, sfărmam porumbul auriu, până ni se jupuia pielea de pe mână, de rămânea viul roşu şi ne ustura cumplit, tot ascultând poveştile slugii. Usturimea o răbdam cu eroism, ne mai înfăşuram palma în cârpe, de biruit nu ne biruia decât somnul.

Dar din poveştile auzite în întâia copilărie, sub şapte ani, puţine ne rămân în minte. Crâmpeie, şi de ici şi de colo, din toate, care se amestecă încât nu mai ştii de unde sunt luate. Reţinem, mai ales, cutare imagine de groază: chipul balaurului, al smeului, pe Muma pădurii. Nu era însă unul dintre noi, care venind din şcoala primară din sat, să nu fi ştiut şi poveşti întregi, şi să nu ne lăudăm cu ele.

Era om minunat şi sluga noastră Constandin în tălcuitul acelor întâmplări ciudate ori grozave din trecut, dar nu se putea asemăna cu Minea. Nu-i ajungea nici la degetul cel mic... Până ne copleşa somnul, pe noi copiii cei mici, Costandin spunea trei-patru poveşti, şi adeseori ne repeta pe cele spuse. Minea când se apuca de povestit, începea la căderea înserării, în nopţile lungi de iarnă, şi la miezul nopţii încă nu isprăvea pe cea dintâi.

Toamna întreagă, după ce m'am mutat cu cortelul la Măruntu, n'am ştiut ce vecin preţios aveam.

De cunoscut, l-am cunoscut a doua zi.

Era un bădic măruntel şi spân, cu obrazul fără culoare, cu părul castaniu, cu nişte ochi când iuţi ca de veveriţă, când liniştiţi şi împânziţi ca într'o ceaţă, de-un albastru spălăcit. Peste cămaşa destul de smolită şi peste şerparul lat, purta un pieptăraş din piele de oaie, frumos înflorit, cu două buzunare chindisite mărunt. Iarna, vara, nu se despărţea de pieptăraş, părea că-i e tot atât de indispensabil ca şi şerparul. In şerpar îşi păstra băşica cu tutun de pipă, şi chiar această afumată, preistorică unealtă; într'un buzunar dela pieptăraş se ascundea ceasul de nichel, mare şi greu, părând un exemplar venerabil ca vechime. Nu trebuia să-l vădească lanţul de aramă, prins de-o cheutoare a cojocelului: buzunarul în care hodinea ceasul era tare sătul.

Minea se purta în opinci, şi încă în opinci de porc, folosind nojiţe în loc de curele, ca în vremurile cele bătrâne, nojiţe din păr de lână seină, aspre şi frumos răsucite.

Când l-am văzut mai întâi răsărind din portiţa vecină am crezut că e vr'un om din alt sat venit cu treburi la oraş. Casa din vecini, cu frontul la stradă, era o zidire vrednică, ca pentru domni, cu şase ferestri mari la uliţă, cu ziduri înalte, cu coperiş de ţiglă.

Dar l-am văzut zile în şir eşind pe aceeaşi portiţă, şi intrând mereu acolo.

— Va fi slugă aici, ne sfătuiam eu şi cu colegul cu care am fugit dela găzdoaia Măriuţa.

— Slugă, — pare cam bătrân, zicea colegul.

— Slugă, şi el are ceas de buzunar, răsăriam eu, părăsind întâia părere.

Minea eşia la portiţă, cu luleaua între dinţi, îşi vîra mânile după şerpar, şi nu făcea nimic decât că privea pe uliţă la vale. Şi rămânea aşa, uneori mai mult de un ceas. Din când în când răspundea sau dădea bineţe trecătorilor, cu un glas închis, c'un fel de silă. Dar, de cele mai multe ori, când stătea uitat la portiţă, nu colhăia din pipă, ci în restimpuri rari, ţişnea cu şuer printre dinţi, un fel de zeamă cafenie, până departe.

— Nu poate fi slugă! Cine l-ar suferi să-şi piardă astfel vremea?

— Şi nu-l strigă nime, niciodată din casă, din curte.

— Poate să fie vr-o rudenie cu stăpânii.

Aşa ne sfătuiam eu cu prietenul meu.

In casa vecină ştiam cine locueşte: un cojocar, unul Ilie, meşter harnic care muncea cu trei calfe.

Dar într'o înserare de toamnă în ograda vecină începu să se aprindă o sfadă. Copiii năvălirăm în uliţă şi la poarta vecină, prin miezuină nu puteam vedea nimic, se lungia, deşirându-se pe linia despărţitoare casa lui Măruntu.

Portiţa era deschisă, şi văzurăm cu uimire o ogradă largă cât un hotar, în mijlocul ei un frăgar, un dud uriaş, iar în fund o căsuţă bătrânească, cu straşina mare căzută pe-o ureche, cu pereţii albi pitiţi, cu podmol de-alungul peretelui, cu nişte ferestruţe cât palma.

Sub frăgar se răsturna, se cocoloşa şi iar se desfăcea ca o dihanie, tăvălind iarba încă verde, ceva ce nu puteam desluşi. Strigăte nu se mai auziau acum. Dar oameni care grăbiră înaintea noastră se tot aplecau şi trăgeau de dihania aceea care se zvârcolea.

De-odată din ghemul uriaş se desprinse o femee îmbrăcată româneşte, sări drept în picioare, cu părul despletit, sgâriată pe obraz, şi începu a stupi în mohândeaţa de jos, care se trudea să se ridice. Era tot o femee, dar îmbrăcată domneşte, cu rochie, cu bluză.

Oamenii le ţinură la distanţă, să nu se încaere din nou. Ele răsuflau adânc, palide încă de furie, cu ochii injectaţi, gata să se arunce din nou, una asupra alteia, ca doui cocoşi pe care îi desparţi. Creştinii încercară să le îmbune, să le potolească.

— Ţiganca! Ce are ea cu bărbatul meu?" ţipă deodată cea în port românesc. „Pentru ce nu încape de el? Ea îl ţine? Bărbatul său îl ţine? Am cerşit vr'odată la uşa ei? Da-i neam de ţigan, şi pace bună. Minea l-a desmântat pe frate-său să nu-şi aducă pe dracu cu lăutari în casă, că pe urmă nu-l mai scoate cu şapte popi. Dar nu l-a ascultat! Ce putea pricepe Minea, un frate mai mic! Iată că a priceput! Şi harancei nu i-e destul că scoate peri albi cumnatului, nu mai încape nici de noi, nu mai încape nici de bărbatul meu".

Ea se zmânci, rupse rândurile, trecu prin mulţime şi se îndreptă spre căsuţa din fundul ogrăzii, mistuindu-se pe uşa scundă.

— Ţigancă! auzi pe sărântoaca! E nebună, oameni buni. Nu-i poate da omul un sfat, nu se poate atinge nime de leneşul şi ponivosul acela de bărbatul său, care toată ziua tae cânilor frunză, om în toate puterile fiind. Nu pot suferi lenea, mi-e ruşine de-aşa rubedenie, şi ca femee cu carte îi mai dau un sfat, un îndemn ce să facă să-şi urnească bărbatul la lucru! Şi iat-o, că s'aprinde ca o flacără şi sare la om! Par'că ar apăra o comoară! Minea o comoară! Comoară de sărăcie!"

Tot vorbind îşi aducea în ordine vestmintele. Bluza rămăsese sfâşiată. Grumazii erau plini de pete roşii şi obrazii de sgârieturi roşii.

Ascultam pe oamenii care începură să se împrăştie acum.

— Bine că n'au fost bărbaţii acasă!

— Parcă se'ncaeră vr'odată fiind ei de faţă! Pândesc vremea potrivită. Şi au ce pândi şi ce aştepta, mai ales pentru Minea. El rareori merge mai departe decât până la portiţă. Frate-său, cojocarul, tot se mai răpede să ducă la stăpân vr'un pieptar, să ia o măsură.

— Are dreptate şi nevastă-sa.

— Are numai că nu pentru lenea lui Minea se înfurie cumnata. Puţin îi pasă ei de slăbiciunea lui. Dar Minea şi nevastă-sa îi stau, cu căsuţa lor spine în drum. Femeea asta lacomă nu se mai satură: vrea să le cumpere căsuţa pe nimic, şi să-i scoată în drum. Minea e mai moale la inimă. De câteori aduce cumnată-sa vorba, el pare gata de târg, pare că puţin îi pasă şi de casă, ca de lumea întreagă. Totdeauna Minea sfârşeşte vorba la fel: „Să mai întreb şi pe nevastă-mea!" Dar nevasta nici nu vrea să audă! Şi îi dă tărie nebănuită lui Minea să se împotrivească şi el. Săptămâni, luni întregi se şi împotriveşte el cu străşnicie. Işi poartă capul semeţ şi răspunde scurt şi îndesat cumnate-sii, când aduce iar vorba de casă. Apoi, după o vreme mai lungă, se moaie iar. De obiceiu atunci vin sfezile şi încăerările între cele două cumnate.

— Da, adevărat vorbeşte dumnealui! zise unul din mulţime. Nu mai departe decât alaltăeri îmi spunea Minea că poate o să-şi vândă casa fratelui său.

Eşisem cu mulţimea în uliţă, când de-odată, prin fereastra deschisă se aplecă tare nevasta cojocarului, spălată pe obraz şi strigând:

— Veniţi ca la comèdie când nu vă chiamă nime! De ce nu vă aduce Dumnezeu sau dracu' în nopţile de iarnă când în casa spălăturii aceleia se adună lumea ca'n şezătoare? Şi ce lume? Numai copii? Ba mai ales „studenţi" de cei mustăcioşi!

Oamenii nu dădură nici o însemnătate cuvintelor ei, şi împrăştiindu-se, îşi văzură de drum.

Astfel am aflat cu prietenul meu Pintea Ion, taina bădicului pe care-l credeam slugă în casa din vecini, sau o rudenie.

N'am înţăles însă cuvintele strigate pe fereastră de către cumnată-sa.

Şi nedesluşite ne-au rămas până când într'o seară ceilalţi elevi cortelaşi pe care i-am aflat aici, nu se apropiară de noi mai mult cu o invitare decât cu o rugăminte:

— Daţi şi voi câte-un ban.

— Un ban, pentru ce? întrebarăm noi mira[ţi].

— Dar' cum, voi nu veniţi? zise unul.

— Unde să venim?

— La Minea, se 'nţelege!

— Şi, ce să facem acolo?

— Să ascultaţi şi voi poveştile.

Vestea ne plăcu, o găseam minunată.

— Şi, când?

— In seara asta încep.

— Şi o să mergem în fiecare seară?

— Se 'nţelege! Ce grei sunteţi la cap!

— Şi cât o să ţină aşa?

— Până pe la mijlocul Păresemilor.

Eu şi cu Pintea Ion ne privirăm bucuroşi şi începurăm să căutăm banul prin buzunare. Nu ne prea grăbiam să-l aflăm, să ne despărţim de el. Pe acele vremi banul era scump şi rar. Când un elev de liceu, de vrâsta mea şi a lui Pintea Ion, aveam zece „creiţari", eram bogaţi. Cum eram prieteni buni ştiam că el are trei şi eu doui.

Cu banul strâns între degete, întrebai:

— Dar pentru ce trebue? Se plăteşte pentru poveşti la Minea?

Ceilalţi părură bucuroşi şi superiori că noi nu ştiam nici atâta lucru.

— Nu se plăteşte, zise unul cu bunăvoinţă. Dar' aşa e obiceiul, rămas de mult. Când începe Minea poveştile fiecare student îi duce câte un pachet sau două de tutun de pipă. Asta e lege şi pentru cei care nu vin din seara întâia, ci mai târziu. Fiecare ascultător cu pachetul lui, sau cu două dacă poate. De aceea nu un ban, ci trei trebue să daţi, preţul unui pacheţel.

— Şi, mai mult, nu ne cere?

— Nu, că Minea se ţine mai mult cu *băgăul* decât cu fumul de tutun. Nu l-aţi văzut cum tot ţişneşte printre dinţi? Asta vine dela băgăul ce-l ţine la măsea.

Pintea Ion dădu toţi trei „creiţarii", eu doi, şi cu unul mă împrumutai.

Cum înserarea căzuse, cel mai mare dintre noi adună banii şi fugi să cumpere tutunul.

Mâncarăm apoi cu toţii ce-am apucat, în grabă, şi pornirăm în vecini la Minea.

— Pe noi o să ne lase oare? Nu ne cunoaşte, zise cu sfială Pintea Ion.

— Par'că pe noi ne cunoaşte! Nu cunoaşte Minea pe nime. In casă arde numai un opaiţ, ori nici el, şi ne mulţumim cu lumina focului din cămin. Apoi Minea, după ce începe, nu mai are grije de nimic. Rânduiala tutunului o ţine nevastă-sa. Ea primeşte pachetele, ea ţine seama de cei nou veniţi.

— Şi pe ea nu o poate înşela nime. Apără tare dreptul lui Minea, zise altul dintre cei vechi. Ea ne cunoaşte pe toţi, vă va cunoaşte de-acum şi pe voi.

Intrarăm şi ne înghiţi îndată noaptea ce coborîse în ograda cea largă cât un hotar.

— Nu este câne? întrebă Pintea Ion.

— Nu s'a pomenit! Minea nu sufere cânele legat, şi acum cu legea asta nouă, peste zi cânii trebuesc ţinuţi în lanţ.

In întunerec nu zăream căsuţa bătrânească, pe care o ştiam pitulată în fundul ogrăzii.

— Poate nu-s acasă! zic eu.

— Poate n'a venit încă nime, adause prietenul Pintea Ion.

(Continuare în pagina IV-a)

Vorbeam în soaptă, ne apropiam cu paşi mărunţi, când de-odată sticliră roşii geamurile mici. Pe urmă iar se înroşiră pe-o clipă ca de pară.

— Stau la lumina focului din cămin, zise unul dintre elevii care mai fuseseră aici.

Ajunserăm, dibuind prin întuneric, înaintea căsuţei. Unul dintre cei vechi deschise uşa tinzii şi, dibuind, înfioraţi ca de-o taină, ne strecurarăm după el în casă.

— Bună seara, zise cel ce intră întâi.

— Bună seara, repetarăm noi, în şir, unii în tindă încă.

Pe-un colţ al vetrei largi şedea nevasta lui Minea, în cămaşe cu altiţe, cu pieptărel de lână, luminată arămiu de flăcările schimbătoare ale focului din cămin.

După pilda celui dintâi, îi dădurăm pe rând, fără un cuvânt, pachetul de tutun.. Băgai de seamă că în fundul vetrei era o grămăjoară de pachete. Aşa dar, mai sunt şi alţii aici, sosiţi înaintea noastră.

Mai erau, într'adevăr! Poate şaisprezece, poate optsprezece. Tot cercam să-i număr şi nu izbuteam. Odaia aceasta era largă cât nu se putea bănui de-afară. Imprejurul pereţilor erau laviţe vechi, cu înflioritura ştearsă, afară de colţul din spre apus, unde străjuia patul cel mare cu perinele până'n grindă, şi în faţa lui două scaune, dintre cari într'unul, cu spătează, era cineva.

La lumina flacărilor zăream feţe străine, de copii din clasa a doua, a treia de liceu, dar tineri cu mustaţa gata de răsucit. Toţi aşteptau neclintiţi şi muţi.

Un fior de spaimă: nu ne-au adunat aici pentru cine ştie ce lucru fioros? Unde era gazda, unde era Minea povestitorul?

Intrai şi eu în muţenia de obşte, deşi inima-mi zvâcnea. Flacările se potoleau uneori, se treziau, şi numai jarul din vatră lumina. Cel din vatră şi, în răstimpuri, un ochiu de jar din scaunul cel cu spătează.

După ce surprinsei de câteva ori lumina aceasta, mă simţii mai liniştit: trebuia să fie dela luleaua lui Minea.

După noi mai sosiră vr'o trei, punând pe vatră, înaintea nevestei lui Minea, pachetele de tutun. Apoi, multă vreme, uşa nu mai scârţâi.

Aşteptarăm mult până când omul din scaunul cu spătează îşi fumase pipa, şi începu să răcăe cu un fier ascuţit în ea, scoţând în palmă scrumul, strângându-l între degete şi, c'un fel de zmâncitură, îl cuibări undeva în fundul gurii.

— De-acum începe, şopti cineva lângă mine.

Minea se mişcă pe scaun, se făcu a tuşi, îşi întoarse obrajii pe-o clipă spre vatră unde şedea nevastă-sa. Flacăra lumină chiar atunci şi noi văzurăm chipul lui Minea schimbat, neras de zile, cu ochii împăinjeniţi.

Şi, de-odată, începu.

Cuvintele cele dintâi le spuse c'un glas domol, învăluit, aşa că abea pricepurăm ce zicea despre „începuturile lumii şi a poveştilor şi cum că el nu era deodată cu ele, ci puţin de mai târziu, apucându-le pe toate bătrâne de zile şi pline de cuminţenie". Era un fel de introducere, un fel de prolog pentru întreaga serie ce-o începea acum, după cum am văzut mai târziu.

In două-trei seri, uneori şi în patru, Minea abea isprăvea o poveste, şi când începea alta avea iar un prolog, dar mai scurt decât acesta dintâi.

Mult aşi fi dorit, mai târziu, după ce ajunsesem să citesc volume întregi cu poveşti, să pot reproduce acel prim prolog. Aşa de plin de invenţie, aşa de bogat, aşa de logic totuşi, n'am mai auzit, nici n'am citit nici unul.

Noi ascultam zmirna, cu răsuflarea oprită. Nevasta lui Minea se ridică acum dela vatră şi veni să şadă lângă el, pe scaunul liber. Incepu atunci o poveste care semăna cu cea dintâi, mi se pare, din colecţia Ispirescu: „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte".

Când intră în text, glasul i se deschise de-odată, îmbrăţişând cuvintele, legănându-le, alintându-le, şi totuşi depănându-le într'un ritm destul de sprintem. Inainte de-a începe să urmăresc textul, vocea povestitorului mă îmbătă ca un vin dulce şi tare. Da, nu glumesc! Era o vrajă în glasul acela! Nu-mi venia să cred că Minea vorbeşte!

Pe urmă căzui sub farmecul textului! Iată sunt azi om bătrân, dar n'am mai auzit un astfel de povestitor. Nici din carte nu poţi citi atât de limpede şi curgător, cu toate intonaţiile, cu toate ridicările şi coborîrile vocii, cu toate sublinierile pe care le făcea Minea. Şi o limbă expresivă, plină de imagini, despre care avui mai târziu convingerea că povestitorul atunci le creia. In povestirea lui toate personagiile trăiau, nu numai prin intonaţia deosebită a vocii, ci şi printr'o extraordinar de însufleţită prezentare. Tot asemenea şi peisagele, pădurile de aramă şi argint, zmârcurile mării, munţii care se băteau în capete, zmeii, zînele, împăraţii şi toate fiinţele despre care era vorba în poveste.

Le vedeam aievea în închipuire, uneori ne cutremuram; ni se părea că au coborît între noi.

Nu era un povestitor, cum mi-am dat seama mai târziu, era un creiator, un poet, un întârziat rapsod. Nu-mi pot lămuri nici acum metoda lui: avea darul să înlănţue mai multe poveşti într'una singură, ajungând la poveşti de proporţiile unei epopei, spusă în patru-cinci seri consecutive (seri care începeau la şase şi ţineau până după miezul nopţii) ori fantasia lui creia în cursul povestirii nouile peripeţii şi înlănţuiri de fapte.

Din vreme în vreme, nevastă-sa ofta, se scula şi mergea tiptil să mai pună un lemn pe foc, apoi în aceeaşi linişte se întorcea şi se aşeza c'un fel de sfinţenie, pe scaunul său, lângă Minea.

Acesta povestea continuu, fără osteneală, şi nu se opria decât pe-o clipă la sfârşitul episoadelor, pentru a ţâşni printre dinţi, şi a spune aceiaşi frază:

„Ehei, poveste, poveste!
„Că înainte mai minunată este!

Mi-aduc aminte că după întâia seară nu am mai ştiut cum m'am dus acasă. Dar veninul cel dulce intrase în mine, şi de-atunci am fost nelipsit dela poveştile lui Minea, până în clasa a şaptea de liceu, când intrai în armată, recrutat fiind din clasa a şasea.

Şi până azi nu înţeleg cum s'a făcut că nimeni din cei ce-am ascultat pe Minea, nu i-am însemnat poveştile. Mai ales că el trăia în mahalaua unui oraş cu liceu, cu profesori de limba şi literatura română, care au adunat mult folklor.

Trebue să mărturisesc că eu am încercat în vremea bărbăţiei mele, în ceasurile slobode, ale sluşbei mele de notar sătesc. Dar tot ce-am însemnat eu pe hârtie nu era nici umbra minunatelor poveşti spuse de Minea.

I. AGARBICEANU

TUNKELER

Radio-năcazuri

— Monolog —

Ducă-se pe pustii toate minunăţiile noui, toate isprăvile şi toate invenţiile moderne, fiindcă-s făcute să scurteze viaţa omului şi să-i pricinuiască suferinţi grozave.

De când mă ştiu nu mi-a fost dat să câştig la loterie sau să găsesc şi eu ceva. Sunt oameni cu noroc care găsesc în stradă, care un inel c'o piatră scumpă, care o pungă cu bani, sau un ac de aur — dar eu n'am găsit altceva mai bun decât un nasture de pantaloni...

Intr'un rând, ce-i drept, am găsit un pacheţel în stradă, dar unul dintr'acele pacheţele pe care şolticii şi escrocii ţi le aruncă într'adins în cale, şi am avut de furcă, nu glumă, că abia am scăpat cu viaţă...

De când lumea cumpăr bilete de loterie, tot soiul de lozuri, şi nu câştig cât negru sub unghie. Toată viaţa tai cupoanele de premii din ziare şi reviste pentru tot felul de câştiguri : bilete de voiaj, cărţi, mobile, bilete de vapor, ceasornice de aur, gramofoane — dar din toate nimic şi iar nimic !

Când deodată un câştig neaşteptat — un aparat radiofonic!...

Şi stând aşa şi gândindu-mă, îmi zic eu singur „amù-i-amù, Şloime-Haim, dacă te-a pălit norocul şi ai câştigat şi tu, să ştii că dai de dracu şi că ai s'o păţeşti!..."

Şi aşa a şi fost precum mi-a prezis inima.

La drept vorbind aparatu-i un lucru frumos: Aşezi maşinuţa pe masă, te aşezi şi tu boereşte, pui o pereche de cornuri pe urechi şi asculţi o capelă de jazz tocmai de la Londra, din Anglia, şi asta fără nici o sârmă, ci numai prin aer... Adie vântul, se aude; nu adie, nu s'aude... Intocmai aşa precum arunci o piatră deasupra apei şi se fac cercuri, iar dacă n'arunci piatra nu se fac cercuri....

Şi când te gândeşti câte trebue să tragi până capeţi paşaport, şi toate vizele şi legitimaţiile, cât trebue să te târâi cu trenul şi cu vaporul, ş'apoi alergătură cu bagajele, cu tregherii care vorbesc fel de fel de limbi, şi pe urmă graniţele, vama, agenţii, revizia bagajelor şi toate emoţiile şi năbădăile, şi boala de mare... pe când aicea stai frumuşel la tine în casă şi surprinzi o conversaţie cu toată lumea. Invârţi şurubul şi eşti la Viena.... Invârţi înc'odată şi iată-te la Londra... Mai învârţi odată şi te trezeşti la Palestina, dela un capăt la altul al lumii...

Aşa-i că-i bine ? Când colo el e, — adică aparatul radiofonic — o adevărată pacoste hărăzită de bunul Dumnezeu!

Cum mi s'a instalat bananaia asta în casă au început să-mi vină chipurile în vizită toate rubedeniile. Mă rog, o rudă vrea s'asculte radio, poftim, de ce nu ? Nu-i nici o greşală !... Vine mătuşa Reiza, şi cuscra Sura-Debora cu ginerele ei Ioil-Zalman cu barba lui de tinichea şi cu cele două fiice ale sale, şi cumnatul nevestii-mele cu copiii, să nu fie de deochi! O familie întreagă şi familia asta îmi aduce zilnic alte rude şi fie-ce rudă aduce şi ea alte rude, şi alte rude şi pe lângă ei o droae de musafiri culeşi de pe stradă : Brana lăptăreasa, Zeilig mangalagiul, funcţionari, servitori, vin şi se duc, unii după alţii ! Şi dacă-ţi vin musafiri, trebue să te porţi frumos, căci nu poţi fi porc : un pahar cu ceai, un dulce, una, alta şi dacă un musafir stă mai târziu trebue să-l pofteşti şi la masă. Căci nu-l poţi lăsa să flămânzesacă sau să-l hrăneşti numai cu radio — aşa că mă mănâncă cu toţii ! Şi-apoi musafirii mai au şi diferite moravuri, aşa că trebue să-i păzeşti să nu cumva să greşească cu mânele — că te sărăcesc, nu alta !...

D'apoi dansatorii ? Numai dansatori îmi mai lipsiau !... Fiecare rudă aduce câte o domnişoară şi câte un partener — şi hai la dans ! In casă e o înghesuială, dar se dansează vârtos. Va să zică e bine şi radiofonia cântă de minune !... Dar ce te faci când se aude la radio un ministru turc care ţine un discurs turcesc ? Atuncea cade păctaul pe mine, ca să cânt ! Că doară nu poţi fi porc — dacă te roagă mosafirii să cânţi n'ai încotro, trebue să cânţi. Eu cânt şi ei joacă shimmy, foxtrot, o adevărată şcoală de dans !..

Şi nu uitaţi că locuesc într'o singură cameră şi o bucătărie şi că am o nevastă cu şapte copii şi în plus o soacră...Vă puteţi dară închipui ce viaţă duc — un adevărat paradis, nu alta !

Şi colac peste pupăză, s'au mai înădit la mine şi cei doi gardişti din pont ! Vor să tragă şi ei cu urechea ceva radio... Gardişti îmi mai lipsia, ca să stau mereu cu frica în sân ! La drept vorbind nu-mi pasă de ei, căci sunt un om cinstit, dar... om eşti, de ce să-mi stea poliţia peste cap şi să-mi păzească orice mişcare ?!...

Ziua nu-i zi şi noaptea nu-i noapte : Care cum iesă dela vre-o petrecere, dela teatru, dela un bal, dela un chef, după miezul nopţii, vine la mine ca să asculte un concert la radio... Mai deunăzi cineva îmi bate în uşă, după miezul nopţii. Mă trezesc mai mult mort decât viu :

— Cine-i ?

— Eu, vecinul d-tale, Nahman-Leizer, cismarul !

— Ce pofteşti ?

— Nu te supăra ! Am auzit că ai o maşină cu care se poate vorbi la America şi aşi vrea să vorbesc cu fiul meu din Chicago!

— Şi pentru asta ţi-ai găsit să vii în miez de noapte ? Fire-ai.....

— Dar înţelege-mă că dacă acuma e la noi noapte, acolo la ei, în America, e zi şi fiul meu e sculat şi pot vorbi cu dânsul. Căci nu pot vorbi ziua ; dacă aici e ziuă, acolo e noapte şi nu vreau să-mi trezesc băiatul în timpul nopţii....

Aţi priceput ce om de treabă ?! Pe fecioru-său nu vrea să-l scoale noaptea, dar pe mine mă scoală !.. Dar îl fac să înţeleagă că pentru a putea vorbi cu fiul său prin radio trebue ca şi fiu-său să aibă acolo un radio.

— Atuncea, zice el, am să-i spun prin radio ca să se aşeze acolo lângă un radio !

— Dar ca să audă ce-i spui, trebue să stea acolo la un radio ca să audă cum îl rogi prin radio ca să se aşeze lângă un radio !

Insă el se înfurie, stupeşte, mă ocăreşte şi trânteşte uşa :

— Lasă că-i vedea d-ta — îmi strigă el — vei mai veni la mine să-ţi pun un petec. Lasă !...

Şi dacă vi se pare puţin, mai am pentru d-tră o poveste şi mai frumoasă.

Acum câteva zile mă trezesc cu cumnată-mea din Praga, nevasta lui frate-meu, o femeiuşcă într'o poziţie interesantă. Vrea s'audă şi ea radio. Şi punându-şi casca la ureche, pesemne de emoţie puternică, se porneşte să facă.... şi începe un balamuc întreg: doctori, mamoşi, moaşe — până dă Dumnezeu şi într'un ceas bun naşte un flăcău, şi încă la mine în pat... aşa că nu mai am unde mă culca ! Şi toată noaptea stau şi legăn copilaşul, iar ea stă în pat la mine şi ascultă concerte la radio. Ci-că ascultând radio, zice ea, se simte tare bine şi când o lehuză doreşte ceva nu se cade s'o refuzi...

Dar porţia cea mai bună o capăt dela nevastă-mea şi dela soacră-mea, să-mi trăiască. Ele într'adevăr că-mi dau de hac ! Că am făcut din casă un iad, şi că le-am nenorocit. Mă rog, cu ţipetele şi cu bletemele lor sunt deprins, că doar de aceea nevasta e nevastă şi soacra soacră ! Dar la ce nevoe să fie faţă şi maşina radiofonică, pentruca toată lumea să ştie ce se petrece la mine ? America şi Washingtonul, şi Australia, şi Canada, şi Koenigsbergul şi Berlinul şi mai cu seamă Argentina ?!... Fiindcă în Argentina am rude şi la ce bun ca rudele mele din Argentina să audă cum mă batjocureşte nevasta şi cum mă otrăveşte soacră-mea şi să ştie ce viaţă amărâtă duc din cauza lor ?!..

Ptiu, fire-ar al naibii! Asta o să mă facă să iau aparatul şi să-l fac bucăţi-bucăţele, să nu mai rămâie semn de pe urma lui. N'am nevoe de radio, nu-mi trebue radio !...

Cu toate acestea dacă aveţi timp, vă puteţi abate pe la mine ca s'ascultaţi un concert la radio... Vă spun cinstit că-i un lucru minunat şi o mare plăcere !...

In româneşte de C. SATEANU

„Impăratul Americei"

Am putut afla însfârşit cuprinsul piesei lui Bernard Shaw care s'a reprezentat întâi la Varşovia şi Londra sub titlul de „Căruţa cu mere" (de la un proverb englez) şi se reprezintă acum la teatrul Iosefstadt din Viena, în regia lui Max Reinhardt sub titlul „Impăratul Americei". Intâia reprezentare a piesei la Varşovia, are un tâlc: Polonia e ţara cea mai înverşunat democratică, al cărei preşedinte de republică e socialistul Pilsudsky.

„Impăratul Americei" e o piesă politică — şi Bernard Shaw care purcede în crearea operelor sale de la convingeri şi urmăreşte demonstraţii cu concluzii, a făcut o critică a sistemului parlamentar. Fenomenul e destul de ciudat — Bernard Shaw a debutat ca publicist şi propagandist socialist. După o viaţă întreagă de lupte politice, în întruniri, prin broşuri şi prin piese de teatru, satiricul irlandez a ajuns la o convingere simplă şi emoţionantă: că niciun sistem politic (şi deci nici sistemul parlamentar) nu poate ocroti viaţa socială, dacă în inima acelor care deţin forţa nu se află ascuns un grăunte de dragoste pentru oameni şi o oarecare aptitudine pentru sacrificiu.

Ca în mai toate piesele lui, Bernard Shaw a luat situaţia cea mai paradoxală : situaţia unui împărat al anglo-saxonilor celor două continente — acţiunea se petrece în viitor, la sfârşitul veacului XX — care e mai democrat decât toată democraţia reprezentată prin deputaţi şi miniştri. Impăratul Magnus, pentru a-şi ocroti supuşii împotriva propriului lor guvern, e silit să refuze iscălirea tuturor legilor votate aşa zicând pentru binele poporului anglo-saxon. Şi când primul-ministru cere Impăratului să renunţe la dreptul de veto, Impăratul îi oferă textul abdicării — şi-l anunţă că va candida ca simplu particular, la viitoarele alegeri, împotriva guvernului!...

Paradoxul lui Shaw — ca orice paradox — nu e lipsit de adevăr. Dovadă: succesul piesei în toate ţările democrate.

Bernard Shaw a fost adeseori reprezentat în România; publicul nostru a dovedit, aplaudându-l, o maturitate artistică îmbucurătoare.



MIHAIL ZOSCENCO

Meseria

Trebue să ştiţi că tata a fost negustor, spuse Ivan Ivanovici Guzev; sub regimul ţarist tata avea o prăvălie în piaţa Derjabinski. Şi acuma eu trag ponosul de pe urma tatei. Nu pot găsi nici un loc nicăieri. In serviciul Statului nu sunt primit. Iar cât despre meseriile libere, nici acolo nu-mi merge bine.

Zilele trecute am primit de lucru, dar n'am putut să continui.

Mi-a dat de lucru o fată pe care o chiamă Kati. Vecină cu mine. Stăm alături, perete în perete. Ici odaia mea, colo odaia ei. Şi peretele între noi e foarte subţire. S'aude tot dintr'o odaie în cealaltă: cum vine ea acasă în ziuă, cum îşi face părul cu drotul, cum bea bere şi cum vorbeşte cu bărbaţii despre afaceri. S'aude totul foarte limpede, numai atât doar că nu se vede nimic, dar s'aude.

Acum, într'o dimineaţă fata mi-a bătut în perete. „Hei, mon cher — îmi spuse — n'ai nişte chibrituri ?"

— Cum să nu, i-am răspuns, am vre-o câteva. E drept că sunt fără lucru şi nu prea am ce mânca, dar chibrituri am. Vino să-ţi dau.

A venit în odaia mea. In pijama şi cu picioarele goale în pantofi. „Bună ziua, îmi spuse, vreau să-mi încreţesc părul şi n'am chibrituri. Ţi le dau înapoi îndată".

— Ia-le, te rog, i-am spus. Sunt un biet om fără lucru şi fără învăţătură. Nu-i de nasul meu să umblu cu chibrituri.

Dintr'o vorbă în alta, începurăm să discutăm. Am întrebat-o :

— Cu ce trăeşti ? Cât plăteşti pe un metru pătrat de locuinţă ?

Ea însă nu-mi răspunse deadreptul la întrebarea mea ci :

— Dacă eşti fără lucru şi suferi de foame, îţi pot eu da de lucru cu dragă inimă.

— Ce fel de lucru ? am întrebat-o.

— Să te faci peşte, mi-a răspuns ea.

— Cred că mi-ar conveni, i-am răspuns eu, numai spune-mi mai lămurit cam cum vine asta.

— E foarte simplu, îmi spuse fata. Dacă mă duc singură într'un restaurant, am un preţ; dar dacă mă duc cu un bărbat şi bărbatul ăsta e rudă cu mine, atunci am alt preţ, mult mai mare. Noi avem să facem aşa: avem să ieşim împreună, avem să intrăm într'un restaurant şi avem să ne aşezăm la o masă. Dumneata ai să te scoli deodată dela masă şi ai să-mi spui: Vai, Kati, trebue să plec, mi-i frică să nu fie mama bolnavă". Pe urmă, peste vre-un ceas ai să te întorci şi ai să-mi spui: „Am venit, Katy; nu-i timpul oare să mergem acasă?"

— Atâta-i tot? am întrebat eu.

— Da, îmi spuse ea. Numai să te îmbraci mai bine. Pune-ţi nişte ochelari pe nas, dacă ai. Incepem chiar de astăzi.

— Foarte bine. Nu e o muncă aşa de grea.

Spre seară m'am îmbrăcat. Mi-am pus o haină bună, un sweater, mi-am înfipt nişte ochelari pe nas — pe care ea îi găsise nu ştiu pe unde. Şi am ieşit împreună. Am intrat într'un restaurant. Ne-am pus la o masă. Eu îi spuneam: „Dă-mi voie să-mi scot ochelarii. Nu sunt obişnuit, nu văd nimic; mi-i frică să nu cad de pe scaun".

Şi ea îmi spuse:

— Nu, mai ai puţină răbdare.

Şi stăturăm aşa; şi răbdarăm. Aveam o poftă de mâncare cumplită şi pe lângă noi treceau chelneri cu găini fripte.

La un moment dat fata îmi şopti la ureche: „Acuma, pleacă".

Mă sculai şi dădui scaunul într'o parte cu sgomot înadins, şi spusei:

— Vai, Kati, trebue să plec. Mi-i frică să nu fie mama bolnavă. Stai aici şi aşteaptă-mă. Am să viu să te iau.

Ea dădu din cap în semn de aprobare.

Mi-am scos ochelarii şi am ieşit în stradă. Şi, aşa, m'am plimbat cu vre-o jumătate de ceas pe stradă, încoace şi încolo. Mi-era frig grozav; îmi clănţăneau dinţii de frig. Insfârşit intru din nou în restaurant. O văd pe fata mea stând la masă şi mâncând. Şi lângă ea un tip bine îmbrăcat, aplecat spre ea şi şoptindu-i la ureche.

M'am apropiat de masă şi i-am spus:

— Am venit, Kati. Nu-i oare vremea să mergem acasă?

Ea de colo îmi răspunde:

— Nu, Pierre, am şă mai rămân puţin cu domnul. Dumneata poţi să te duci acasă.

— Bun, spusei eu, cum vrei. Mă duc singur acasă.

Dar mă învârteam în loc şi nu aveam poftă să plec. Şi eram flămând ca un lup.

— Bun, spusei eu din nou, am să plec imediat. Aş dori, numai, ca rudă ce sunt cu domnişoara, să mai stau aici un moment. Sunt îngheţat de frig.

Ea îmi făcu semn din ochi, dar eu mă făcui că nu înţeleg. Mă gândeam: „Am să mai stau un moment şi după aceea am să mă duc".

Mă aşezai pe scaun şi începui să mănânc. Tipul care era lângă ea era jenat şi nu-i mai şoptea la ureche.

Ii spusei:

— Nu vă jenaţi... Eu sunt rudă cu domnişoara... Daţi-i înainte.

El îmi spuse:

— Mă rog... Nu vrei un pahar de porter?

— Cu plăcere. Adică de ce n'aş bea un pahar de porter?

Băui un pahar de porter şi mă ameţii puţin, probabil că din pricina foamei. Incepui să mănânc o cotletă.

— Dacă n'aş fi rudă cu domnişoara începui eu, n'aş fi mâncat cotleta. Dar ca rudă a domnişoarei pot să-mi permit aşa ceva. Ca rudă trebue să fiu foarte atent şi să bag de seamă.

— Cum asta? întrebă tipul. La ce faci aluzie dumneata ?

— Aluzie? Spun numai atâta că pe astfel de femei oricine încearcă să le înşele. Trebue să fii mereu foarte atent şi să bagi de seamă.

— Adică cum să le înşele? Cum trebue să iau vorbele dumitale?

Răspunsei:

— Ia-le cum vrei. N'am vreme să vorbesc cu dumneata. Sunt grăbit. Şi te rog s'o plăteşti cinstit pe domnişoara.

Mi-am pus ochelarii pe nas, i-am salutat foarte politicos şi am plecat.

Şi acuma Kati umblă după mine să-mi dee câteva palme.

Citiţi azi **Realitatea No. 161**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — lei 10

Războiul adevărat

Sub titlul *Iulie 14* [1]), se publică traducerea cunoscutei cărți a d-lui Emil Ludwig, rezimată pe o foarte bogată, aproape inutilă documentare. Textul de două ori mai voluminos, cel puțin, decât era nevoie și într'o românească aproximativă, foarte împovărată de simple incorectitudini gramaticale, a urmărit înainte de toate, trimis la tiparul original, un cotor de vitrină. El strecoară evenimentele precedente războiului în tot timpul lunii lui Iulie 1914, destul de lungă și de bătută cu capetele și picioarele diplomaților, ca să fi putut anula un război nenorocit pentru toată lumea deopotrivă. „Nu ar fi fost nevoie de un Bismark, pentru ca acest război, cel mai stupid dintre toate, să fi fost împiedicat" spune inscripția de pe copertă a cărții, semnată de fostul prieten al împăratului german, d. Ballin.

Originalitatea cărții consistă în aceea că transformă întrebarea, care a interesat atât de mult cabinetele europene doritoare de literatură: „Cine a provocat războiul?" în problema: „Cum a izbucnit?", mai sigură și mai normală.

Bilanțul cert al războiului se cunoaște: nouă milioane de morți. Răspunzătorii acestui dezastru să tot fi fost vreo 30 de boeri și atât. Din acești treizeci, fac parte toți împărații, regii și oamenii politici și cei doi conți austriaci, două lichele aristocratice din Viena, care nu s'au remarcat niciodată în nici o operă personal. Extraordinarul situației e caracterizat prin aceea că, de fapt, nimeni nu a voit războiul, nu a crezut în el și că toți s'au jucat de-a chibriturile, o lună de zile.

Trei faze se succed până la ostilități. Indiferența șefilor de State, surâzători între generalități și promenade. E o fază lungă și obositoare cu 36 grade de căldură, la umbră, care desmorțește militarismul profesional, educat în vederea războaielor și-i dă timp să-și aducă aminte de regulile lui, animate de antecedentele istorice. Pe măsură ce diplomația și suveranii scădeau în spirit agresiv, acesta sporea la ofițeri și, evident, la marii ofițeri, la generali, cari puteau însfârșit să se manifesteze în element. A treia fază, Statul civil nu mai poate stăpâni comandamentul, care întemeiază statul militar și suveranii, cabinetele, guvernele colaborează cu armatele, în proclamații, în entuziasm și în iluzii.

Știți de ce a izbucnit războiul? Pentru că șefii de State n'au stat de vorbă unul cu altul și s'au curtenit exclusiv prin corespondență. La această absență ridiculă de procedură s'a adaos frica fiecăruia de toți ceilalți. Toate cabinetele au ocolit chestiunea, au ezitat, au înțeles-o sau au sub-înțeles-o sau și-au amânat priceperea pentru o zi mai răcoroasă. Nici Austriecii și Rușii, adică unul, doi, trei din fiecare împărăție, care ambiționau să se ilustreze într'o operă de sânge, n'au fost cei mai încredințați că vor un război precis. Războiul s'a urzit din scăpări din vedere, din întârzieri de câteva minute, din fraude mărunte banale, rezultat al secundelor lăsate să pribegească. Un împărat nu știa ce trebuia să știe, altul era prost informat, un ministru plenipotențiar era zăpăcit, altul se găsea în conflict cu anturajul curților sau al ministerelor de externe. Fiecare credea că se va ivi a doua zi un prilej mai bun. Când s'au desmeticit cancelariile și Curțile,... era prea târziu. In ultimul moment, războiul a izbucnit din pricină că nu se mai putea contramanda mobilizarea! Statele își construiseră niște instrumente de război, care odată pornite nu se mai puteau opri — și intraseră în legile fizice ale naturii, de explozii, de atracție și de izbucnire.

Un conte Berchtold, dezabuzat și leneș, voind să joace pe marele diplomat, trimise Serbiei un ultimatum de ciocoi îngâmfat, fără să-l fi oprit nimeni să o facă. Acest avorton cu fumuri a falsificat și rezultatul cercetărilor făcute după asasinatul dela Serajevo, cu intenția hotărâtă de a implica guvernul sârb, cu totul străin de complot. Cărțile măsluite și somnolența atențiunii, au operat în tot jocul diplomatic. Principiile, concepțiile și celelalte lucruri mari ale războiului s'au ivit în ziua panicii, când toată lumea avea nevoie de un motiv, ca să nu întrebe popoarele: „Păi, o lună de zile ce ați făcut porcilor? ați dormit?" Pentru că domnișorul Berchtold a refuzat să citească până ce nu-și va mânca friptura și dessertul un raport ce-l deranja, au murit 9 milioane de oameni și s'au schilodit alte milioane și au căzut în mizerie alte câteva sute de milioane.

Se mai remarcă din cartea d-lui Ludwig, continuile variante în opiniunile oamenilor dela conducere, în general lipsiți de o individualitate certă și de o stabilitate morală. Ca niște paiațe, acești neputincioși, influențați de teatru, operetă și cinematograf, au fost incapabili să dovedească atitudinea corectă a unui simplu meșteșugar. Tariful intelectual se comporta ca un termometru și bursa sufletească trecea dela zeci sub zero la zeci de-asupra lui și înapoi cu un surâs.

Autorul împinge obiectivitatea la maximum și în nici o pagină din cele vre-o 260, nu poate fi suspectat că și-ar părtini oamenii nenorocirii din țara lui.

Concluziile vor trebui scoase, meditate și analizate pentru binele obștesc al popoarelor. In afară de Liga Națiunilor, care-i o instanță generală, Parlamentul fiecărui Stat să legifereze cu deamăruntul declarația de războiu și acceptarea lui, în așa fel, cu atâtea piedici și forme în cât într'un ceas decisiv nici să nu hotărască ceasul, nici o „elită", care oricum s'ar afla aprovizionată cu oameni și totdeauna mult mai puțin interesantă decât un popor, să fie împiedicată să-și asume exclusiv sensibilitatea națiunii, alcătuită din bărbați, din mame și din copii. Bravura ieftină de gazetă și de întruniri, trebue să dea loc unui procedeu technic, fix, controlabil, migălos, supus unei serii cât mai mari de acte împlinite în văzul și cu știința poporului. Arta războiului poate să constitue o mare specialitate; dar specialitatea ei globală consistă în vărsarea sângelui oamenilor fără mare specialitate. Aceștia trebuie să aibă ultimul cuvânt.

Din cartea d-lui Emil Ludwig se vede că majoritatea puținilor potentați care au hotărît războiul n'au strălucit nici prin inteligență nici prin omenie și că singurul naș al războiului, care a participat la luptă pe front a fost... contele Tisza. Ceilalți Conți, Duci, Prinți, Impărați și-au sorbit mazagranul pe terasa palatului de reședință.

T. ARGHEZI

1) Editura „Scrisul Românesc", Craiova.

Artistul

Pe lângă neîntrecutele merite, pe care de mult i le recunoscuse critica și publicul cunoscător din marile centre, maestrul Wied era socotit ca o fală a țării și un simplu anunț al concertelor sale, la Viena, asedia sala agenției, de unde se ridica, stăruitor, cel din urmă bilet.

Numai în părerile, unanime, asupra acestui artist, se întâlnea critica pe nenumărate coloane de ziar și rara prezență a maestrului Wied, la concertele altor artiști, era socotită ca un merit, pe care nimeni nu-l mai discuta. Impresiile acestuia erau urmărite cu interes și toate privirile îndreptate spre loja sa; așteptau semnalul, care, oricând, stârnea în sală delir.

Talente, recunoscute de alți artiști, îi cereau sfatul ca ultimă sentință și maestrul, ascultându-le cu acelaș surâs enigmatic pe buzele subțiri și'n glas cu aceiași intonație, rece și stoarsă de orice interes, răspundea aproape neschimbat:

„Da, s'ar întrevedea oarecare înclinări care, dealtfel, se pot confunda un timp, cu o dexteritate naturală și cu darul de imitație ce-l au unii instrumentiști.

Dar de aici, până la posibilitățile acelea ce ar determina sfatul meu în definitiva consacrare artistică — e cale lungă în care pseudo-talentele se rătăcesc și se pierd la rând...

Cu mâni tremurânde, artiștii, tineri, păreau a-și îngropa avântul și nădejdea în cutia vioarei ce li se înfățișa deodată, ca un obiect străin; și, uluiți, se trezeau în spațiu și 'n viață, ca într'un pustiu.

Părinți ce-și sacrificase necesarul existenței în studiul muzicanților precoci și care nu mai așteptau decât sancțiunea maestrului Wied, ascultând aceleași păreri, își mânau copiii pe căi străine firii lor în care, bâjbâind, se rătăceau.

. . . .

Renumele marelui artist care fermecase, o vreme, muzicanții și publicul muzical, mai dăinuia acum, ca un ecou îndepărtat; și faima altor celebrități străine, se răspândea și pătrundea până 'n inima vieței artistice din Viena, eclipsând reflexul palid, al acelui trecut.

După câteva concerte de care se spunea că „ar trebui să fie cele din urmă" ale celebrului Wied, acesta se odihnea într'o zi cetind, cu interes, o critică muzicală în care laudele aduse unui tânăr violonist, se răsfrângeau, direct, asupra profesorului său.

Adâncit în lectură, maestrul de abia aude pașii, moi, ai bătrânului servitor care depune, pe masă, un plic.

— Cine l-a adus?
— Tot un tânăr din acei cu vioara sub braț.
— Și... ce i-ai spus?
— Că sunteți ocupat și nu primiți.
— A plecat?
— Nu, așteaptă răspuns.

Wied deschide plicul și citește grăbit.

Maestre,

„Ca să înlocuiască lipsurile de pe urma cărora am suferit de când sunt, natura mi-a dat talent. Il simt în mână, în dragostea lucrului, în adâncul meu sufletesc și'n nădejdea pe care, până acum, nimic n'a putut-o clinti.

„Știu, am aflat că încă n'ați împărtășit nimănui din bogăția sufletului și acea a cunoștințelor Voastre artistice, dar dorința să v'ascult sfaturile, mai puternică decât grija că nu voiu avea acest noroc, mă 'ndeamnă și-mi dă încredere în încercarea mea".

Maestrul stă o clipă pe gânduri, apoi ordonă servitorului să-l primească și, făcând câți-va pași, întâmpină, la ușă, pe tânărul violonist.

Slab și galben, înfășat într'un palton din ale cărui mâneci, roase, apar brațele ca niște crengi uscate și subțiri, violonistul se arată, timid, în fața maestrului care, luându-și ținuta de oricând, îi spune:

— Te văd, tinere, încrezător în talentul dumitale și totuși... e știut că, de obiceiu, se 'ntâmplă altfel, — spune, sentențios acesta și pe chip îi lunecă acelaș enigmatic surâs.

— Imi simt chemarea, maestre!

— Studiezi de mult?

— N'am studiat niciodată; cânt de un an, — din ziua când mi-am putut procura vioara.

Cu o indescifrabilă expresie în chip, maestrul își lasă capul pe spătarul fotoliului mișcându-și degetele, ca pe strune, pe mânerile-i moi.

— Asemenea *forțe* iau, în viață, alt drum, mai ușor...

— Care drum?

— Sunt atâtea căi... Orchestrele și audiția la micile spectacole nu-s pretențioase...

— Taraful? Nu, maestre, nu vreau să-mi nimicesc darul; am ambiții și'n visurile mele văd alt țel...

— Cântă!

Cu mișcări înfrigurate, tânărul își acordă vioara; și, dela cele dintâi modulații, maestrul cu ochii măriți și aplecat spre masa ce-i stă în față, ascultă uimit.

— Cum ai învățat să modulezi?

— Eu modulez acum?

— De unde știi să treci din ton în ton?

— Auzul o cere.

— Cânți, de sigur, după ureche.

— Cânt tot ce aud și știu că, într'o zi, am să cânt ca un maestru.

— Frumoase nădejdi. Dar trebuie să știi tinere, că pe lângă ceia ce ți-a dat natura, ai nevoie de mult studiu și de mult timp.

— Am auzit, maestre, și am venit să aflu și să 'nvăț ce nu știu.

Wied măsură pe violonist și privirea se oprește pe haina-i uzată și pe gulerul destrămat.

— Până să-ți ajungi țelul, nu mă'ndoiesc că grija existenței nu-ți va lipsi și 'n calea lungă, spre desăvârșire, aceasta e un zid, s'o știi.

— Mă mulțumesc cu puțin și nădăjduiesc că nu voi păcătui mult timp, față de talentul meu, cântând pentru pâne.

— Incearcă. Și, de-ți va fi greu, ia cealaltă cale; aceea îți va da mai puține griji...

— Pentru altfel de sfaturi am venit, maestre...

— Nu ți le refuz. Te prevín numai.

Fața palidă a violonistului se roșește și cu ochii plecați pe vioara culcată între mâni, tace o clipă, netezindu-i trupul cu delicateța cu care ar fi desmierdat o față scumpă; apoi își ridică ochii și oprindu-și privirea în acea cercetătoare a maestrului, îi spune hotărît:

— Cum voiu putea răsplăti interesul vostru artistic?

— Cu susținerea acestuia în timp.

Tăcut, maestrul își ia vioara și, sub fascinația violonistului, cântă cum de mult nu s'a mai auzit.

— Ai putea reda în acelaș ton, sau în altul, câteva măsuri, o frază măcar, din ce-ai ascultat?

— Nu știu, dar nu trebuie să mă gândesc. Să încerc....

Maestrul îi întinde vioara și'n amintirea muzicii ascultate, violonistul îi retrezește pe acea a trecutului său.

— Da, da, ai s'ajungi departe, dacă vei studia.

Scoborînd scara de marmoră, pe care suise, ca o povară, grija îndrăsnețului său demers, — violonistul are senzația unei înălțări; și, la ora târzie din noapte, când se întoarse dela munca istovitoare, ce-i întreținea existența, i se păru că mansarda, întunecoasă și rece, era un palat din povești...

Audiția în care violonistul se întrecu pe el însuși, îi așeză deodată, numele, alături de acel al celebrului Wied a cărui amintire se depărta într'una retrăgându-se în trecut.

— Da, incontestabil că ai cântat așa cum darul de imitație te ajută; dar, a-ți rezima nădejdea în viitorul artistic, pe această facultate, ar fi o greșeală și sunt dator să nu ți-o ascund, — zise maestrul plimbându-se prin odaie și, oprindu-se la fereastră, păru a-și trimite și gândul și privirea departe, în van.

— Nu v'am ascultat niciodată în compoziția asta și nici pe alții nu i-am auzit cântând-o.

— Se întrevede, totuși, un avânt forțat, o mare și subită înălțare care, nesusținută de o tehnică statornică, e sortită unei fatale căderi, — spumă de champagne, mă înțelegi?

— Mi-ați spus, de curând, că am căpătat o surprinzătoare tehnică.

— Intr'o anumită bucată, n'ai înțeles?

— Și ce-ar trebui să fac, maestre?

— Să studiezi mai mult.

Indată după plecarea violonistului, Wied își luă vioara și dela atacca primelor acorduri ale aceleași compoziții, își simte degetele grele și, în interpretare culoarea ce-o dă frecventa repetiție și lipsa avântului tineresc.

Intr'o crispare a întregii sale ființi, maestrul aruncă vioara și înnodându-și mânile la spate, se primblă, agitat, în lungul sălii. Pe fața-i, palidă și brăzdată, cutele se adâncesc și din conturul gurii, strânse, nu mai rămâne decât o linie, subțire și strâmbă, ce se ascunde sub nasul acvilin, schimbându-i chipul, regulat, în efigia unui inchizitor.

In mansarda sărăcăcioasă, violonistul, după lung studiu, încearcă să-și odihnească nervii obosiți, urmărind cu privirea o rază de soare ce alintă vioara și pare a se ascunde apoi în inima nobilei alcătuiri. Degetele se mișcă, inconștient, într'o melodie pe care o simte venind de departe, din străfundul sufletului său și ridicat, fără voie, de o putere străină, sare din pat, ia vioara și, sub farmecul inspirației, cântă cum el însuși nu s'a mai auzit.

— Nu, tinere, nu! Interpretarea asta, originală ce-i drept, e departe de a fi în spiritul autorului; acum văd bine, îmi dau seamă, că — deși tehnica te-ar ajuta într'o măsură — talentul dumitale nu-i de calitatea aceia ce, trecând peste toate greutățile, se îndreaptă spre arta adevărată, prin orice mijloc și ori ce stări.

De aceia, te sfătuiesc să iei altă cale în viață.

— Mă simt chemat numai spre artă, maestre!

— Te simți chemat, prin sugestie, ca atâția alții; dar nu ești un ales, — spune rece, maestrul și, preocupându-se mai mult de dispoziția unui bibelot de pe etajera ce-i stă în față, decât de violonistul uluit, pare a fi absent momentului în care acesta își aruncă vioara în cutie și, fără a vedea foile ce se desprind din caetul de muzică și cad pe podea pornește, ca un vârtej, pe ușa întredeschisă!

De câteva zile violonistul n'a mai părăsit mansarda. Cuvintele maestrului îl obsedează și-i pare, uneori, că le aude, simple și hotărâtoare, cum îi fusese spuse; și, alteori, le ascultă într'o curioasă iluzie discordantă până'n sfârșitul ei.

In mansardă nu s'a mai rătăcit, de câteva zile, nici o rază de soare; cerul, greu și plumburiu, apasă pe acoperișul strâmb și vioara, pare a se fi îndărătnicit în muțenia ei.

„Vei fi chemat, dar nu ești un ales" — aude violonistul în clipa când, voind să-și alunge gândul, atacă cele întâi pasagii dintr'un studiu.

Ca într'o vrajă, mâna i se îngreuie și degetele îi par a fi de lemn.

Desnădăjduit, într'o mișcare de supremă hotărâre și desgust, aruncă vioara și, cu capul greu, se ghemuie pe patul înfundat...

O amorțeală îl cuprinde, gândurile-i, vagi, se pierd ca într'un întuneric și, pe nesimțite, cade în somn adânc din care se trezește într'un haos de sunete, false; mâna aleargă, nestăpânită, pe strune și discordanțele, ce nu se mai adună în armonii, îi cutremură nervii și-i stârnesc un râs, straniu, care-i sguduie ființa și-i înfățișează deodată, vioara, ca un rău și temut dușman.

Cu părul vâlvoiu, preocupat de un singur gând, violonistul se'nvârte în jurul odăii și pe față cu mulțumirea ce-o dă o biruință grea, aruncă pe fereastră vioara, într'un hohot de râs.

CONSTANȚA MARINO-MOSCU

A apărut
ROMANUL UNUI CONCURS DE FRUMUSEȚE
REGINA UN AN
MISS-ROMÂNIA
MISS-UNIVERSE
Cel mai pasionant și mai actual roman.
Ilustrat în culori de pictorul Dimancev.
La librării și depozite de ziare. Prețul 50 Lei.

Casanova

Nimic nu poate întrece ciuda lui Stefan Zweig când vorbește de succesul literar al lui Giacomo Casanova. Acest „faimos șarlatan.... a ocupat în panteonul spiritului un loc tot atât de uzurpat cât și Ponțiu Pilat în Istoria Creștină. Noblețea lui poetică nu-i mai puțin apocrifă ca titlul acela de cavaler de Seingalt pe care cu neobrăzare l-a scos el nu din vre-o arhivă ci direct din literile alfabetului". Nu-i oare nedrept ca acel „fecior de cabotin pârlit, popă răspopit, soldat dezertor, măsluitor de cărți, și „faimos pungaș" (așa îl numește șeful poliției când îi dă semnalmentele) —, ca un asemenea om să reușească să frequenteze împărați și regi, și în cele din urmă să moară în brațele unui mare gentilom ca principele de Ligne. Nu-i oare nedrept ca, în timp ce scriitori într'adevăr de valoare, divinul Metastase, nobilul Parini, și tutti quanti; ca operele acestora precum și capodopere ca Gerusaleme liberata sau Pastor fido să fi devenit de mult hârțoage de bibliotecari și carne de filologi, — Memoriile lui Casanova să fie și azi cetite cu aviditate.

Și e cu atât mai curios, cu cât Casanova n'a plătit cu nimic dreptul la intelectualitate. „N'a sacrificat nici o fărâmă din bucuriile sale, nici un crâmpei din plăcerile sale, nici-o minută din somnul lui zeiței severe a Nemuririi. In tot decursul vieții, n'a mișcat nici-un singur deget pentru a munci, pentru a câștiga gloria. Și totuș, această glorie îi pică singură, cu o enormă abundență. Atâta vreme cât simte că mai e un napoleon în buzunar și o picătură de ulei în lampa amorului său nici nu-i trece prin gând să intre în legături cu arta. Numai atunci când toti îl dau afară, când femeile își bat joc de el, când rămâne singuratec, impotent și redus la cerșetorie, atunci deabea, ca moșneag uzat și morocănos, se refugiază în munca scrisului pentru a găsi acolo un succedanat al vieții de altă dată. Numai din lipsă de distracții, din plictiseală, exasperat de mâncărimile nemulțumirii ca o javră căreia râia i-a mâncat toți dinții, se hotărăște el, mârâind și bodogănind, să povestească sexagenarului Casanova viața lui Giacomo Casanova..."

Decât — adaugă Zweig — aci stă tot meritul. Această operație, interesată este, artisticește vorbind, una dintre cele mai dezinteresate din câte au fost. Tocmai pentru că nu vâna glorie de autor. Tocmai pentru că nu era preocupat să paradeze cu posteritatea. Tocmai fiindcă scria pentru el și numai pentru el, povestirea lui e de o sinceritate unică în literatură.

Adăogați că pe de altă parte, viața lui Casanova este atât de extraordinară ca varietate și ca continuitate a norocului (în special a norocului de a câștiga la cărți; sau mai precis: a norocului de a nu fi prins trișând la cărți) — încât această viață e prin ea însăși o operă de artă.

Adăogați ce spunea acum câțiva ani Jean Jacques Brousson despre Casanova, despre optimismul lui într'adevăr minunat. Acest Don Juan nu era doar un simplu vânător de fuste. Aproape totdeauna era amorezat, amorezat chiar nebunește, dispus să lase tot pentru femeea în chestiune.

Era un Don Juan din convingere nu din plictiseală (ca bunăoară Lordul Byron). Se entuziasma până la delir pentru ultima femee, pe care o găsea dumnezeiască. Și numai după ce „ambalarea" trecuse, descoperea el că e ceacâră și că un picior e puțin mai scurt decât cellalt. Dar uneori chiar dacă descoperise toate aceste dela început, tot găsea mijlocul să fie încântat, să declare cu patos că tocmai din aceste cauze femeea în chestiune avea o privire enigmatică, și că, în timpul amorului, avea un mod așa de personal de a svâcni din piciorul cel bun... Casanova nu făcea numai amor; era în permanență amorezat, grație unui optimism rar.

Adăogați însfârșit că cele șase volume de memorii reprezintă poate cel mai autentic și mai bogat document al vieții acelui interesant secol al optsprezecelea. Avem privilegiul să ni se descrie, cu o sinceritate și veracitate absolută viața mondenă precum și cea populară, de către un om care a vizitat toate țările și frequentat toate mediile sociale. Căci acel care urmărește să se culce cu o femee nu ascultă de nici-o considerație de clasă socială, de mediu și de castă. In alcovul unei împărătese, în chilia unei călugărițe, în hambarul sau staulul de vite al unei țărănci, în „arrière-boutique"-a pestilențială a vre-unei frumoase și tinere neveste de negustor, — pretutindeni Don Juan se găsește ca acasă.

Desigur, buzele și sexul unei femei nu sunt cel mai ideal dintre idealuri. Dar sunt, totuși, un ideal, adică prilej de căutare al unui lucru inaccesibil, de căutare niciodată mulțumitoare și mereu reînoită. Aceasta dă întregii existențe a lui Casanova ceva oarecum dezinteresat. Deși viața lui a fost o viață de confort și de plăceri, de lux și distracții, nu era totuș un simplu „porcus ex grege Epicuri", nu era un juisor ordinar; întotdeauna în sufletul lui exista un neastâmpăr, o turburare, o îndoială că nu va reuși în noua-i aventură. Și chiar faptul că mereu călătorea dovedește un fel de nostalgie nemărturisită după ceva care mereu fugea de el. Desigur, schimbarea de oraș avea și scopul de a împrospăta partenerii de *faraon* (bacaraua acelei vremi); nu avea interes să joace mereu cu aceleaș persoane, mai întâi că după ce îi decava nu mai erau interesanți, s'apoi ar fi putut să-i descopere, în cele din urmă, micile sale trucuri. Dar, în vecinica lui schimbare de reședință mai era și ceva sufletesc, un „spleen" congenital, acel sentiment de „incomplétude" de care vorbea odată Gide.

Așadar, deși juisor, Casanova avea multe din trăsăturile spectatorului. Era, într'o privință, un spectator al vieții. O contempla cu spiritul critic, cu seninătatea și detașarea sufletească a consumatorului ocazional. Apoi avea bunul obiceiu de a *alege*. Nu primea dela viață tot ce-i oferea ea. Cumpăra ce găsea el că merită.

Așa dar: varietate de decor; atitudine dezinteresată; critică și selecție; idealism neîntrerupt, — iată reunite toate condițiile cerute pentru opera de artă. Și, într'adevăr, cum am mai spus-o, viața lui Casanova a fost prin ea-însăși, o operă de artă. Autorul ei n'a avut nevoie să o scrie, ci doar să o transcrie....

Acestea explică imensa vogă a memoriilor lui Casanova, și durabilitatea lor. Ele-s mai mult decât o înșirare de acuplări (de altfel nu-i lucru extraordinar că, deși la fiecare trei pagini avem descripția unei noui acuplări, deci a lucrului cel mai monoton și mai la fel din câte există, avem totuși impresia, la fiecare dată, că e vorba de ceva cu totul nou?)

D. I. SUCHIANU



Mânăstirea Văratic

Intre Târgul-Neamţ, băile Bălţăteşti şi Mânăstirea Agapia, într'o poziţie fermecătoare devenită mai apoi staţie climaterică de primul rang, către sfârşitul veacului al XVIII maica Nazaria, din îndemnul cuviosului stareţ de la Mânăstirea Neamţ, găsi cu cale să ridice o biserică în jurul căreia se strânseră repede mai multe doritoare de a-şi petrece zilele în post şi rugăciune. Numele acestei mânăstiri fu Văratic.

Pe locul acestei noui mânăstiri găsim că exista un schit cu biserică de lemn ridicată pe la 1598 de către Ieremia Movilă Voevod, peste care dărăpănându-se şi fiind părăsită şi de călugări, a putut să ridice dar în voe Maica Nazaria noul său lăcaş de închinăciune.

Numărul maicilor a crescut aşa de repede, încât pe la 1807 găsim pe o altă maică Olimpia, ajutată fiind şi de alte maici, precum şi de ieremonahul Iosef — ostenindu-se şi ridicând o a doua biserică tot de zid, prima nemai fiind îndestulătoare.

Noua Mânăstire luă o desvoltare repede, numele ei începu să fie cunoscut şi credincioşii alergară cu darurile încât deveni repede foarte bogată.

Aşa găsim pe Elena Paladi că-i dărueşte moşiile Vălileşti, Cleja, Zărneşti şi Perişani.

Simonahia Elisavetha Balş apoi, surghiunită aici de tatăl său Grigore Ghica-Voevod, ca pedeapsă pentru incidentul întâmplat soţului său Teodor Balş, mort în duel pentru ea cu maiorul austriac Starenberg în timpul ocupaţiei austriace din 1854—1856, făcu ca numele Mânăstirii să fie şi mai cunoscut şi darurile să se înmulţească.

Ea mai avu apoi moşiile: Bălileşti (Dorohoi), Brătuleţul, Buhaiul şi Sărata (Neamţ), precum şi Buciumeni şi Vladnica (Tecuciu).

In anul 1841 Mânăstirea fu reparată complect de către Scarlat Paladi şi Simonahia Fevronia.

Un incendiu întâmplat în vara anului 1900 a ars complect Biserica şi o parte din chilii, în anii următori a fost rezidită, şi astăzi putem spune că, datorită muncii fără preget a conducătoarelor acestei Mânăstiri, a devenit iarăşi ceiace a fost — Mânăstire de primul rang .

In timpul războiului mondial Mânăstirea Văratic, ca toate Mânăstirile noastre din partea muntoasă a ţării, a avut multe de suferit; dar timpul şi hărnicia celor care o compun a făcut să fie uitat răul şi pagubele să fie reparate.

Pe lângă Mânăstire curge pârâul Văratec de la care şi-a luat de altfel numele şi Mânăstirea. Apa acestui pârâu e limpede şi bună de băut. El izvorăşte din munţii Măgura-Văratecul.

In figura noastră avem numai vederea din faţă a mânăstirii, bogată în turle, ridicate în stilul rusesc, armonic însă aranjate. Chiliile sunt mărunte şi multe la număr încât sunt îndestulătoare pentru numeroşii vizitatori din timpul verei.

Noi datorim această vedere maiorului Papazoglu care s'a ocupat mult cu desgroparea trecutului nostru istoric scoţând din el lucruri de artă de o valoare mare istorică.

Fotografia o am din colecţia bogată a domnului N. Ionescu, profesor la liceul Matei Basarab pentru care lucru îi aduc mulţumiri pe această cale.

MIH. POPESCU



Premiera lui „Hernani". — *Lupta dintre romantici şi clasici.*
(După o gravură de Granville)

„Aş vrea să ştiu"

SANDU HILLMEN-Iaşi

Crizele materiale influenţează în bine sau în rău asupra moralei?

Chestiunea este evident susceptibilă de controversă. Este sigur că în viaţă, o criză materială, este adeseori un stimulent al voinţei. Sub presiunea nevoilor materiale, omul îşi încordează toate puterile de muncă, toată energia, mobilizându-şi toate elementele de care dispune, într'o luptă aprigă pentru existenţă. Concomitent cu această concentrare a tutulor forţelor psichice, asistăm însă şi la o recrudescenţă a egoismului, a rapacităţii, rezultate inerente într'un războî continuu contra aproapelui.

Pe de altă parte însă, prosperitatea materială, în special cea gata moştenită şi nefăurită prin propriile mijloace relaxează mult din iniţiativă, prin lipsa unei emulaţii de ordin material. Caracterul poate fi mai puţin agresiv, mai blând, însă energia de luptă este mult adormită, iar spiritul în general devine mai superficial.

S'ar părea deci că mizeria galvanizează energiile, dar exaltă totdeodată şi egoismul; în timp ce belşugul material relaxează energiile, atenuând însă mult din asperităţile fricţiunilor sociale.

Acest fel de a vedea este totuş unilateral. Nu rareori se întâmplă să vedem tocmai fenomenul invers. Mizeria comună a unei clase sau categorii sociale îi apropie mai mult la olaltă decât o prosperitate materială; iar bogăţia, necanalizând normal energiile active, poate da naştere la tot soiul de viţii şi perversiuni.

Se ştie de altfel că cel care a suferit, are în general o mentalitate mult mai largă şi înţelegătoare a suferinţei semenului său decât cel inchistat într'un trai absolut lipsit de griji şi suferinţe.

După cum se vede, chestiunea este mult prea complexă, pentru a fi rezolvată într'o formulă generală şi simplistă.

I. RÂMNICEANU-Tg. Ocna

Care sunt romanele principale ale lui E. Wildenbruch?

Ernst von Wildenbruch, literat german din a doua jumătate a sec. 19-lea este în primul rând dramaturg. A scris totuşi versuri lirice, epice, nuvele şi romane.

Dintre romanele lui mai însemnate, citâm „Suflet de soră" „Maestrul din Tanagra" şi „Invidia".

In româneşte sunt traduse din operele lui Wildenbruch în „Biblioteca pentru toţi": povestirile: „Lacrămi de copii", „Doi trandafiri" şi „Invidia".

FĂT-NENOROC-Galaţi

Ce deosebire este între caricatură şi desen umoristic?

Desenul umoristic nu urmăreşte în general decât sublinierea notei comice, fără intenţiuni de satiră. Caricatura deformează şi şarjează trăsăturile, trecând uneori de la comic până la grotesc, în sensul sublinierii notei ridicule şi într'un scop pronunţat de satiră. Desenul umoristic e de un comic uşor şi în general inofensiv.

Caricatura biciueşte şi poate avea şi un substrat de revoltă şi amărăciune. Relaţiile dintre ele amintesc oarecum raportul între genul comic şi cel satiric.

MARIUS LIGY-Loco

In ce constă filozofia greacă „eleată"?

Filozofia eleată, reprezentată în special de Parmenide, maestrul lui Zenon din Eleea, (de unde derivă şi numele de „eleată") se caracterizează prin tendinţa de a da o explicaţie generală a cosmosului şi a creaţiunii, pretenţie împotriva căreia a reacţionat mai târziu Socrate, care îndreptându-şi atenţia asupra sufletului omenesc, „a coborât filozofia din cer pe pământ".

Parmenide consideră ca înşelătoare cunoştinţa primită prin simţuri, tot universul cu fiinţele lui şi noi oamenii, nefiind în definitiv decât o aparenţă amăgitoare, aparenţă care ar dispare şi nu ar fi existat niciodată dacă am putea vedea fiinţa în sine, în mod absolut.

Şcoala eleată admite astfel existenţa unei fiinţe redusă la un concept pur abstract şi prin aceasta, dualismul teoriei cunoştinţei, în ceeace priveşte origina cunoştinţei, se afirmă astfel încă de la primele începuturi ale filozofiei elene.

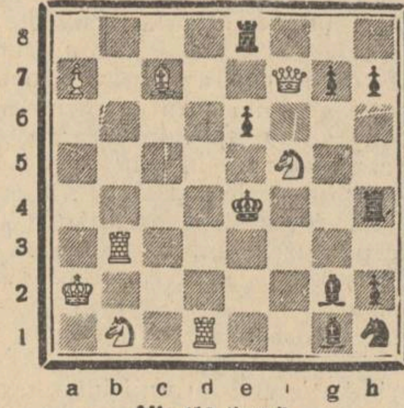
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 273

de B. Sommer.
(*„Premiul I la „Deutsche Schachzeitung" 1929*)

Negru (10 figuri)

Ré4, Té8, şi h4, Ch1, Ng1 şi g2, Pé6, g7, h2 şi h7.



Alb (12 figuri)

Ra2, Df7, Tb3 şi d1, Cb1 şi f5, Nc7, Pa7.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 119

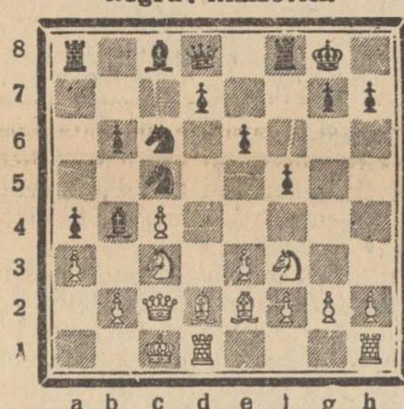
Jucată la concursul internaţional din San Remo în Ianuarie 1930.

Alb : E. Bogoljubov — **Negru : A. Nimzovici**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Nf8—b4; Nimzovici preferă această apărare şi o joacă cu o deosebită virtuozitate. 4. Dd1—b3, e considerată ca cea mai bună mutare în această poziţie. 4.„„ c7—c5; cu N×c3+; D×c3, Cé4; Dc2, d5; é3, c5, urmat de Da5+; negru poate egala partida, dar Nimzovici nu se mulţumeşte cu atâta. 5. d4×c5, Cb8—c6; 6. Cg1—f3, Cf6—é4; 7. Nc1—d2, Cé4×c5; o importantă inovaţie; în ultimul concurs din Carlsbad s'a jucat în această poziţie, exclusiv C×d2, ceiace însă e nefavorabil pentru negru. 8. Db3—c2, f7—f5; 9. é2—é3, Alechin crede că aci alb ar fi putut obţine o poziţie mulţumitoare prin a3, N×c3; N×c3, 0—0;b4. 9..., 0—0; 10. Nf1—é2, b7—b6; 11. 0—0—0, aceasta constitue greşeala decizivă a partidei, căci negru obţine repede un atac puternic. Alb ar fi trebuit să facă rocada mică. 11..., a7—a5; 12. a2—a3, a5—a4!

Situaţia partidei după a 12-a mutare a negrului
Negru : Nimzovici.



Alb : Bogoljubov.

Acest sacrificiu oferit arată slăbiciunea poziţiei albelor. Nebunul nu poate fi luat, căci negru ar juca C×b4 şi alb ar pierde dama, căci la Db1, urmează Cb3 + mat. 13. Cc3—b5, Nb4×d2+; 14. Cf3×d2, Cc6—a5; 15. Né2-f3, d7—d5; 16. c4×d5, Nc8—a6; foarte bine jucat. E clar că nu poate face nici o mutare bună cu calul atacat; de aceia alb se hotărăşte la un sacrificiu disperat. 17. Cd2—c4, Na6×b5; 18. d5×é6, Dd8—c7 ; 19. Nf3×a8, Nb5×c4; 20. Na8—d5, Nc4×d5; 21. Td7×d5, Dc7—c6; 22. é6—é7, Dc6×d5; 23. é7×f8D+, Rg8×f8; 24. Th1—d1, Dd5—é5; 25. h2—h3, h7—h5; 26. g2—g4, h5×g4; 27. h3×g4, Ca5—b3+; 28. Rc1—b1, f5×g4; 29. Td1—g1, Dé5—d5; 30. Tg1—d1, Dd5—é4; 31. Td1—g1, Cb3—d2+; 32. Rb1—c1, Dé4-d5; 33. Dc2–h7, Cd2--é4; 34. Dh7--h8+; Rf8—f7; 35. Rc1—b1, Dd5—d3 şi alb abandonează, căci urmează mat în câteva mutări. De ex. la Ra1, Cb3+; Ra2, Cc3+; b+c3, Dc2 mat.

BIBLIOGRAFIE

A apărut No. 2 din „Revista Română de Şah", care apare la Iaşi sub direcţia d-lui Sadoveanu. Această singură publicaţie de acest fel în limba română, redactată cu o deosebită competenţă de d-nii A. Lernovici şi A. F. Ianovcic, se bucură de valoroasa colaborare a maeştrilor S. Herland, dr. I. Balogh, I. Schlarko şi I. A. Schiffmann. Conţine interesante articole, partide bine analizate, frumoase studii şi probleme, precum şi numeroase ştiri din ţară şi străinătate.

Abonamentul e de 300 lei pe an şi 175 pe 6 luni. Cererile se vor adresa d-lui A. Lernovici, redactor la „Revista Română de Şah", Iaşi, strada Zugravilor 19.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Toată lumea trebue să citească
BIBLIOTECA DIMINEATA
Din VIAŢA ANIMALELOR
de GEORGE PANU
No. 120-121 Peţul 20 lei

Utimele date ale experienţei

Fierul „vegetalizat"

Printre elementele minerale indispensabile dinamismului vital, fierul pare să aibe un rol esenţial. Acest adevăr e cunoscut atât de profani cât şi de iniţiaţi. Fapt e că totul se petrece caşicum forţa şi rezistenţa organismului ar fi în raport direct cu cantitatea de fier din sânge. De multă vreme se oferă medicamente feruginoase anemicilor care sufăr tocmai din lipsă de fier.

Nimic mai logic. Nimic mai practic, dacă.... Există un „dacă".

Şi anume: preparatele feruginoase nu sunt, în genere, lipsite de inconveniente. Se asimilează greu, congestionează viscerele, înnegresc dinţii, provoacă indigestii, etc. Astfel că terapeutica ar fi trebuit să renunţe la „binefacerile fierului", dacă nu s'ar fi băgat de seamă că inconvenientele pot fi evitate. Intr'adevăr, fierul în stare *vegetală* — dacă ne e îngăduit să alăturăm astfel de cuvinte — produce tot binele, şi nici un rău. Sub formă de ierburi — unele de mult introduse în bucătăria omului, precum lintea, spanacul, etc. — fierul, devenit asimilabil şi digestibil — trece de-adreptul în circulaţia sângelui şi poate exersa o acţiune binefăcătoare şi tonică, aproape fără niciun inconvenient.

N'am fi avut nimic de zis de-aci înainte, dacă fierul astfel asimilat n'ar fi în cantitate minimă. Chiar spanacul, leguma prin excelenţă „marţială" conţine doze foarte mici de fier.

Câţiva savanţi ingenioşi s'au întrebat: Dece n'am îmbogăţi artificial cu fier spanacul, lintea şi alte legume comestibile, dându-le o îngrăşăminte *adhoc*, stropindu-le bunăoară, cu săruri de fier.

Câţiva agronomi din Austria au stropit cu soluţii de hidrat de fier răzoarele în care sămănaseră spanac şi au obţinut astfel, după mărturisirea lor, o proporţie de fier de şapte ori mai mare ca de obicei, fără ca leguma să fi suferit vreo alterare.

Aceste experienţe originale, care au fost inaugurate de un francez, un veterinar militar, *Gabriel Viaud*, n'au fost continuate. Nici nu s'a mai pomenit de ele. Şi e păcat. Nu numai pentrucă acest fel de a „vegetaliza" metalele — care nu era probabil exclusiv special fierului — ar fi avut în materie de regim alimentar cele mai fericite rezultate, dar pentrucă ar fi ridicat o problemă ştiinţifică neaşteptată.

Incă din Iulie 1900, adică acum aproape treizeci de ani, la congresul internaţional de chimie aplicată, s'au făcut aluzii la fenomenul curios cercetat şi experimentat de Viaud şi agronomii austriaci. S'a propus chiar o explicaţie raţională care merită să fie amintită. Iat-o:

Clorofila, acea substanţă cristalizabilă care dă frunzelor coloarea verde caracteristică *e un acid vegetal*, perfect determinat.

Clorofila se comportă faţă de „baze" (soda, amoniacul, potasa, fierul, etc.) ca ceilalţi acizi (acidul citric, tartric, oxalic, etc.) alcătuind săruri, „clorofilaţi".

Probabil că fierul există sub formă de „clorofilat" în spanac şi linte.

E deci cu putinţă să se izoleze în laborator acidul clorofilic spre a se prepara clorofilaţi de fier, pur identici celor care există în legume, tot atât de asimilabili şi în cantităţile necesare.

In raportul asupra lucrărilor congresului, d. Moissan, ilustrul savant care a prezidat congresul s'a arătat favorabil concluziilor de mai sus.

Provenind din clorofila naturală, nedăunătoare, şi posedând o remarcabilă stabilitate, aceşti clorofilaţi chimici vor avea deci, mai curând sau mai târziu o largă aplicare farmaceutică(sau industrială) înlocuind sulfaţii, nitraţii, clorhidraţii medicamentoşi de azi, destul de dăunători. — *A.*

CONCURSUL DE FRUMUSEŢE DELA SINAIA

Cadrul în care s'au desfăşurat serbările concursului de frumuseţe, organizat de *„Realitatea Ilustrată"*, la Sinaia, a stârnit admiraţia străinilor şi marile ziare europene, sunt pline de amănunte, asupra lui.

Ce spectacol poetic ! Peste o sută de alese, adunate în perla Carpaţilor, în fermecătoarea Sienaie, peste o sută de frumuseţi naţionale, sosite din toate colţurile ţării, concurează pentru un titlu, care va încorona pe fericita aleasă regină a frumuseţii pe un an.

„Miss România"! Glorie, celebritate, daruri, călătorie peste Ocean, concursul internaţional din Galveston, perspectiva titlului de „Miss Universe", vedetă de cinematograf, primiri grandioase în marile Capitale ale lumii, etc., iată la ce poate aspira o tânără fată.

Şi iată de ce are un atât de puternic succes, admirabilul roman :

„Regină un an".-Miss România-Miss Universe

(Romanul unui concurs de frumuseţe)

care a înregistrat cel mai mare succes de librărie, cunoscut până în prezent la noi.

Ultimele exemplare, se mai găsesc la principalele librării din ţară.



Cărţi şi Reviste

ALEXIS TOLSTOI: „Le chemin des tourments"

Traducere în două volume, Paris

In 1914, anul isbucnirii marelui răsboiu, Alexis Tolstoi era cunoscut ca scriitor cu oarecare renume. Dar numai după sfârşitul răsboiului scrie el romanul care avea să-l facă celebru: „Drumul chinurilor", operă unică în literatura rusă, singura în care ne sunt reprezentaţi, de un observator imparţial, cei patru ani de nebunească furtună a istoriei ruse. Autorul, care era introdus în cea mai înaltă societate a Petersburgului, descrie cu o vervă rară viaţa înfrigurată a saloanelor elegante, a teatrelor sau cabaretelor de noapte; evocă discuţiunile pasionate ale cercurilor filozofice unde tineretul se ridica în contra vechilor doctrine, manifestaţiunile baroce ale futuriştilor, sumbra existenţă a lucrătorilor din uzine şi grevele cu episoade însângerate. Asupra acestei vieţi anormale planează neliniştea anunţătoare de mari evenimente şi nerăbdarea de a se vedea născând o nouă ordine.

Tragedia presimţită fu răsboiul, actul ei cel din urmă: Revoluţia. Corespondent al celor mai mari ziare, Alexis Tolstoi a cunoscut de aproape viaţa frontului şi a urmărit bătăliile imense în care în câmpiile Galiţiei, picreau oameni cu nemiluita; frontul acesta Alexis Tolstoi ni l'a descris, deodată, în grandioasa lui oroare şi în vulgarul lui cotidian. Veniră apoi ultimele zile ale imperiului, uciderea lui Rasputin, revoluţia din Martie, aspră şi însângerată la Petersburg, mai veselă la Moscova, apoi lunile de chin şi desnădejde care au urmat acestei răsturnări, pe urmă lovitura de stat din Noembrie.

In acest cadru vast se desfăşoară acţiunea romanului lui Alexis Tolstoi. Autorul care, ca toţi marii scriitori ruşi. excelează în sondarea inimilor şi evenimentelor, ne arată turburările instinctive ale societăţii ruse, cugetările larvare întunecând sufletul sănătoasei şi robustei Daşa, visurile copilăreşti amestecate cu mult cinism ale romanţioasei Elisabeth Kievna, iubirea Katiei care, în aceste vremuri dramatice căuta spectrul insezisabil amorului, solicitată de păcat şi cedându-i adeseaori.

Pentru ca toate aceste figuri să nu-şi piardă relieful faţă cu evenimentele în mijlocul cărora ele trebuiau să lupte, era desigur nevoe de multă artă. Alexis Tolstoi a ştiut să realizeze acest dificil echilibru între interesul omenesc şi interesul social al cărţii. Şi în descrierea personagiilor atât de diferite — Teleghin, omul sănătos la trup şi la minte, Bezsonov, poetul care trăeşte şi moare în mizerie, avocatul Smokovnikof, entusiast şi şovăitor, — autorul manifestă o calitate curentă la poporul rus, foarte rară la scriitorii lui, aceea pe care o putem numi umorul slav. — *G. B.*

PIERRE VALDAGNE: „Ma mère... que j'accusais!"

Albin Michel, Paris

A iubi, înseamnă a-ţi trăi cu adevărat viaţa; pasiunea se explică prin ea însăşi, căci fără amor, n'ar mai fi nici frumuseţe, nici bucurie adevărată. Numai refuzul de a înţelege sensul exact al acestor cuvinte o face pe Françoise Ducellier să-şi acuze mama de a avea un amant. Şi totuşi, Fanny Ducellier îşi are scuzele ei, căci soţul ei este mediocru, fără nici un orizont în faţa lui şi care nu aspiră la nici un ideal; pe când Jacques Rançon, amantul este un dramaturg celebru.

Nutrită de idei pe care în eroarea ei le crede sănătoase şi forte, Françoise primeşte să fie soţia unui inginer, tânăr, cinstit şi înzestrat cu calităţi solide. Se iubesc cu adevărat? Asta nu importă: Françoise şi soţul ei văd viitorul aşa cum vor să-l vadă şi ea e mulţumită că merge în viaţă alăturea de-un bărbat care câştigă bani mulţi. Ce-ar dori mai mult? Şi zilele trec după programul stabilit până în momentul când Françoise întâlneşte pe un fost rănit în războiu, Louis Herbault, pe care ea l'a îngrijit la spital ca infirmieră, şi care a devenit un pictor apreciat. Dar Louis Herbault a iubit pe Françoise şi, în timpul convalescenţei nu s'a sfiit să i-o spună. Ea a rămas, însă, surdă la această chemare a tânărului... Şi iată că, deodată, forţa irezistibilă care a împins'o în braţele lui Herbauld îi permite să descopere minunata putere a amorului. „Mama mea... pe care o acuzam!" îşi zice ea extaziată. Şi în sufletul ei se face lumină.

Lucrarea lui Pierre Valdagne este un roman îndrăzneţ, sincer şi generos. — G. B.

Pe marginea actualităţii

O carte de cea mai mare importaţă pentru orientarea unei eventuale mişcări pentru preînoirea educaţiei, este cartea d-lui Gh. Comicescu, profesor de pedagogie şi asistent la Universitatea din Cluj: *Raportul între Intuiţie şi Abstracţie în Invăţământ*, Elaborarea mintală. Ca toate lucrările eşite din Laboratorul de pedagogie şi psichologie al Universităţii din Cluj, de sub conducerea profesorului Vladimir Ghidionescu, această carte a d-lui Comicescu prezintă garanţii remarcabile de seriozitate în cercetările sale metodice şi ştiinţifice. Foarte interesantă este situarea problemei în psichologia experimentală şi evoluţia ei istorică de la Rabelais, până la Dewey, Claparède şi Ferrière, dar mai ales scurta şi substanţiala expunere a istoricului său la noi în ţară. Ea trebuie privită ca un fericit început pentru a creia o atmosferă mai ştiinţifică în jurul compromiselor pedagogice, care, fie că sunt îmbâcsite de rutină, fie că plutesc în nehotărârea unei semiculturi ştiinţifice, ridică în jurul învăţământului şi educaţiunii noastre naţionale, obstacole insurmontabile pentru o reală şi sănătoasă propăşire.

In legătură cu această activitate trebuie să menţionăm revistele „Şcoala şi Familia de mâine", de sub conducerea d-lui Marin Biciulescu şi „Şcoala şi Viaţa" Revista Asociaţiei generale a Invăţătorilor din România de sub preşidenţia d-lui D. V. Ţoni. Remarcăm în „Şcoala şi Familia de mâine" articolele însufleţite şi bine gândite ale d-lui I. Drăgan, precum şi genul plin de vioiciune şi de interes al conlucrării învăţătorilor şi educatorilor din toată ţara la alcătuirea revistei, precum şi bogata informaţie din ţară şi străinătate. Un cuvânt vom spune şi despre primul număr al revistei „Şcoala şi viaţa" insistând asupra structurii sale, care orânduind un plan bine chibzuit şi făcând partea ce se cuvine culturii şi informaţiei învăţătorimii, a alcătuit şi un buletin profesional al Asociaţiei Invăţătorilor, absolut necesar pentru a da un corp real şi o garanţie de viaţă acestei asociaţii, care a fost cam şubredă pe înaltele ei picioroange până în prezent. Numai lucrând în chipul acesta sistematic şi perseverent i se pot da garanţii de viaţă şi o eficacitate reală.

Din revistele străine foarte interesant un număr din 15 Ianuarie al revistei *„Europe"* cu minunate traduceri din *Juan Ramon Jimenez, Platero, Boris Pilniak, Bois des Iles* şi notele lui *Luc Durtain* asupra Extremului Orient.

De altfel mai toţi marii scriitori de azi călătoresc şi relaţiile călătoriei, desfăşurate în filme pasionante, fac materia revistelor înainte de a apărea în volume, căci şi *Revues de Paris* se întrece cu l'Europe, căutând a căpăta recordul cu New-York al lui Paul Morand.

Mercure de France îşi păstrează tradiţia tratând cu documentarea şi seriozitatea informaţiei sale caracteristice probleme de interes general ca *„Le Sionisme devant l'opinion française"*, eterna chestiune deschisă a Glozelului şi înfăţişându-ne panorama cea mai bogată şi mai divers colorată a literaturii şi întregii mişcări intelectuale actuale.

Mai greoaie în mersul său încet şi aşezat „Latinité" dă, totuşi, alături de „Pour le second millenaire de Virgile" al lui Pierre Nolhac, „Le Rhin latin", „L'abbé Galiani à Paris", un bogat şi interesant asortiment de articole şi informaţii asupra problemelor literare şi lumea artelor şi literilor din toată lumea.

„Nouvelle Revue Française" vioaie şi tânără începe un interesant roman de *H. Pourrat, Le Meneur de Loups*, iar numărul din Februarie pe lângă obişnuitele „Propos d'Alain" pline de savoare filosofică şi frumuseţă în expunere, Reflexiunile pline de erudiţie şi sagacitate ale lui A. Thibaudet, mai coprinde încă două numere atractive şi interesante: *„Lettre de André Gidé* şi *„Preface à un Commentaire"* de *Paul Valéry*. Recenziile, essais-urile, cronicele sunt de cea mai bună calitate. Revistele iau aproape locul cărţilor şi cititorul găseşte o colecţie din cele mai interesante în toate limbile la librăriile noastre şi în special la „Cartea Românească".

Ziare vechi şi ziare noui

Decadenţa ziarelor este de mai mult timp unul din argumentele preferate de pesimişti. Atenţia publicului este atrasă şi impresionată de către desvoltarea trusturilor de unul, două, trei sau patru ziare mari, care creiază ziare noui, absorbind pe cele vechi şi formând un lanţ de publicaţiuni care concurează, ca activitate şi beneficiu, pe cele mai mari industrii.

Cu toată această reuşită, mai sunt încă plângeri: mai întâi din partea celora care au fost frustraţi în numele progresului Alţii regretă decesul ziarelor individuale, cu un caracter şi cu vederi ce le distingeau de toate celelalte. In afară de ziarele locale care se menţin destul de bine, curentul târăşte pe toate celelalte către grupuri, sau trusturi

Forţa motrică a acestei evoluţiuni — spune *„Fortnighlhy Review"* prin d. John A. Hedderwick — este economică. De îndată ce difuziunea instrucţiunii permite ziarelor destul de mari tiragii, ele nu ezită a-şi mări numărul paginilor, realizând astfel şi mari beneficii.

Tipul ziarului serios şi independent va dispare; da, dar nu trebue să regretăm atâta, deoarece organizaţia actuală îngădue ziarelor de a dispune de învăţături şi articole cu mult mai interesante decât cele pe care le dădeau altădată proprietarii ziarelor de vechiul tip.

Dar, deşi bine informate, ziarele se depărtează uneori, ba prea adeseaori, de adevărul adevărat. Adevărul este de cele mai multe ori banal, talentul ziariştilor constă în a distinge dintr'un eveniment, incidentul pe care-l vor putea mări, înfrumuseţa, ca să emoţioneze massele. Cam în acelaşi spirit sunt făcute şi ilustraţiunile din ziare.

Să blestemăm pe tânărul gazetar că lucrează astfel? Nu, desigur; el este plătit pentru aceasta. Vinovatul este publicul care s'a plictisit cu descrierea monotonă, dar fidelă, a faptelor şi care nu se gândeşte să se întrebe dacă comicul care l'a făcut să râdă este conform cu adevărul. — *G. B.*

COPIII, VOŞTRI
Să citească cartea frumoasă
povestea cu:
CEI TREI FRAŢI IMPARAŢI
Minunat ilustrată în culori
de pictorul DEMIAN
Preţul 20 Lei



Evenimentele anului în ilustraţiuni.
Progresele ştiinţifice din 1929.
Cum poate deveni ori-cine radiofonist-amator.
101 artişti de cinema cu adresele lor.
Toate candidatele la concursul de frumuseţe al „Realităţii Ilustrate".
Cum se cunoaşte caracterul omului după scris.
Cum se ghiceşte în palmă.
Cum se ghiceşte în cărţi.
Cheea visurilor.
Cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor.
Mic tratat de cosmetică.
Cum să ne îngrăşăm şi cum să slăbim.
Sfaturi pentru frumuseţe şi sfaturi medicale.
Bucăţi umoristice şi literare de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora, etc.
Jocuri intelectuale.
8 planşe în culori.
O adevărată enciclopedie.
Frumos ilustrat şi frumos tipărit.
Materie aleasă, atractivă şi instructivă.
Sute de ilustraţii.

CEA MAI PLACUTA LECTURA IN
ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATA"
PREŢUL 60 LEI
PREŢUL 60 LEI

Vreau să vă cânt numai trei cuvinte:
Citiţi Realitatea Ilustrată

RECENZII

VERSURI ŞI PROZĂ

ION MARIN-SADOVEANU: Cântece de rob (Poeme)

Colecţia „Gândirii" Ed. „Cartea Românească"

AL. T. STAMATIAD: Pe Drumul Damascului (Poeme religioase)

Ed. „Cartea Românească"

PEIOAN ROHAN: Nepoţii Părintelui Andrei

Ed. „Cartea Românească"

I. SIMIONESCU: Goethe ca Naturalist

Bib. „Cunoştinţe Folositoare" Ed. „C. Românească"

Domnul Ion Marin Sadoveanu, „omonimul" lui Mihail Sadoveanu, este o personalitate creată, într'adins parcă, de destin care a vrut să-l diferenţeze tăios de marele său predecesor spre a-l scoate din umbra şi orbita acestuia.

Un volum de douăzeci şi cinci de poeme nu te poate consacra poet şi, vorbind de d. Ion Marin Sadoveanu, nu vom zice nici odată „poetul I. M. Sadoveanu". Totuşi personalitatea sa de scriitor s'a desemnat în trăşături fine şi destul de bine marcate în câmpul conştiinţii literare dela noi. Citind numele d-lui I. M. Sadoveanu, fie cine are în minte fizionomia unui scriitor ale cărui poeme, critici şi reflexiuni, îi dau o înfăţişare proprie, în destul de originală spre a nu se şterge în strălucirea cu care faima înconjoară, atât de „inconfortabil" pentru „omonimi", pe marele nostru scriitor.

Poemele d-lui I. M. Sadoveanu sunt un amestec de literatură şi filosofie, caracteristic generaţiilor de după războiu, în jurul căruia „sentimentul metafizic" creiază un „climat" (fiindcă acesta e termenul care s'a adoptat) deosibit. E în inspiraţia acestor poeme o sforţare de a elibera sufletul din cătuşele determinismului, o încercare a cugetării de a plana deasupra realului, o reflexiune asupra sa însuşi spre a prinde ori ce realizare, ori ce posibilitate de realizare în sufletul său, a puterii, a scânteii divine:

Pentru drumul ce trece prin mine fără sfârşit,
Pentru că în toată Făptura m'ai rupt şi m'ai înmiit,
Te-am iubit!
Pentru sângele ce mi-l arde cel mai umil fiu al tău, Satan
Pentru ziua de vară, ce-i un bulgăr de aur în an,
Pentru cer,
Pentru ger,
Pentru cercul de fier,
Pentru tot ce mă taie,
Mă 'ndoaie
Şi mă despoaie,
Fii binecuvântată dumnezeiască Ploaie!

Sunt versuri din *„Imnul"* cu care începe volumul şi care aruncă punţi, mai mult sau mai puţin reale, între toate poemele, spre a aduce *„Incheierea"*, şi a preciza înţelesul şi atmosfera poemului întreg, răsfrânt în cele douăzeci şi cinci de poeme ce alcătuesc volumul *„Cântece de Rob"*.

Poemele d-lui I. M. Sadoveanu sunt interesante, şi prin faptul că reprezintă la noi în ţară tendinţa artei şi literaturii din alte ţări spre o preînoire a inspiraţiei lirice, a fondului esenţial şi adânc al limbagiului literar, al materialului de creaţie poetică, tendinţă, care, aş putea zice, face ravagii în alte ţări de civilizaţie veche.

Ceiace vrea să redea poezia şi arta actuală este „adevărul prim" al lumii, pe care creaţia omului l'a deformat şi l'a depărtat de divina lui esenţă, cu cât l'a realizat mai desăvârşit în operele sale literare şi artistice.

Acest adevăr prim, scris în hieroglifele existenţei, nu mai poate fi citit în puritatea lui de origină, din cauza imaginilor cu care gândim şi care nu mai reprezintă lumea „aşa cum este", ci o lume deformată şi artificializată, prin analogiile şi tot felul de schimbări şi mutări ale termenilor unui limbagiu ce a înghiţit în el schema divină şi primordială, a şters trăsăturile archetipului primitiv.

Poezia actuală tinde să se transpuie pe un alt plan pentru a redescoperi virtualitatea divină în forma ei de la început, vrea „să-şi deschidă noi porţi pentru a pătrunde în viaţă", cum zice Hugo de Hofmannstahl, în studiul său *„Emancipation du lyrisme français"*. Ea îşi culege atunci inspiraţia din planul în care se pierd „les franges" destrămăturile vieţii sufleteşti, planul subconştientului şi al supraconştientului, în care pătrund simţurile eliberate de raţiune, şi intuiţia directă spre a culege, ca nişte antene extrasensibile, curenţii electivi, afinităţile şi undele imperceptibile ale armoniei universale şi a le traduce într'un limbagiu, care prin transpunerea realităţii pozitive şi false să fie în stare a le exprima realitatea adevărată şi spirituală. Iată de pildă versurile din *„Peisaj"*:

— Priveşte-l, mi-au spus!... Şi am stat şi-am privit.
Prin geamul înalt şi subţire şi adânc şi cernit!
Era un grumaz ca de fluviu ce din negru în negru trecea,
Peste el, cerul nostru trăia,
Se trezea
Adormea,
Intre zi şi 'ntre noapte, cu două praguri de foc,
Şi, pentru ca să văd Timpul, stătui prima oară pe loc!
Eram o fântână de viaţă... Pe lume mă răsfrângeam,
Şi toate, cu ochii, cu mâna, cu pasul le sărutam...
Un înger dormise în mine, şi nou eram pentru toţi...
Az sufletul meu e o hrubă, iar ochi-mi sunt gazde de hoţi!
Am stat atunci doar o clipă, şi-acum mi-amintesc c'am privit,
Prin geamul înalt şi subţire şi adânc şi cernit!

Poemele d-lui I. M. Sadoveanu sunt foarte interesante, deşi au oarecare frigiditate în exteriorizarea fantaziei sale, nu sunt în legătură cu pateticul metafizic al eternului mister. Când însă se lasă mai mult inspiraţiei sale decât planului urmărit cu un joc din imagini de o uimitore virtuozitate, cu mai multă artă şi ştiinţă naturală, decât voită şi căutată, realizează poeme personale şi originale.

Rémy de Gourmont constată că toţi poeţii au un suflet religios, nu însemnează însă că orice poemă religioasă poate creia o atmosferă mistică. Poemele religioase ale d-lui *Al. T. Stamatiad*, premiate de Academia Română şi Ministerul Artelor, au verbul sunător, retorismul muzical al unui cult religios exterior şi pompos, dar nu găsesc nicăiri accentul turburător, elanul mistic al unei adevărate expansiuni religioase, nimic din acea fervoare ce turbură şi zguduie fiinţa prosternată la picioarele A Tot Puterniciei sau ridicată într'o dureroasă şi deznădăjduită răsvrătire din adevărata poezie religioasă. E un murmur de vorbe în cadenţă ca o rugăciune din care prinzi numai ritmul, fără să desluşeşti cuvântul, care în definitiv este indiferent.

Foarte plăcute şi pline de observaţii juste sunt povestirile d-lui Peioan Rohan, simple notaţii, uneori înzestrate cu un dar de evocare şi de colorit fraged şi viu, cu un humor simplu din izvor adânc omenesc, deşi fără nici o pretenţie de înaltă literatură. Este acolo material din belşug pentru viitoare opere de literatură în care să se pună în valoare şi bogăţiile fondului şi darul povestirii.

D-l Ioan Simionescu este neobosit în activitatea sa de a împărtăşi marelui public, prietenilor săi umili şi obscuri, tineretului de pretutindeni, din comorile de ştiinţă şi de frumuseţă ale lumii.

Laturea cea mai curioasă şi mai interesantă a personalităţii lui Goethe, a fost fără îndoială acea a atitudinii lui în ştiinţă. Acolo, fără a fi un om de ştiinţă propriu zis, el n'a fost nici o clipă socotit ca un diletant pe acest teren după cum atât de bine o indică învăţatul nostru scriitor, în broşura în care prezintă şi luminează activitatea marelui om, în câmpul ştiinţii.

El a fost un filosof naturalist ale cărui idei, ipoteze şi observaţii au servit de orientări oamenilor de ştiinţă ce s'au dedat la cercetări exacte după el. Descoperirile sale ştiinţifice s'au născut în mintea lui din dorinţa de a-şi reprezenta în mod satisfăcător pentru el însuşi lumea şi viaţa. Condus de concepţiile filosofice ale lui Spinoza, el mărturiseşte:

„Am fost condus să învăţ a vedea în chip nedespărţit pe Dumnezeu în natură şi natura în Dumnezeu, aşa în cât acest principiu a fost conducător pentru viaţa mea întreagă".

Pasiunea cu care urmăreşte el verificarea ipotezelor şi sintezelor care-l preocupă îi dă fizionomia unui adevărat savant. Această pasiune e ilustrată în chipul cel mai viu de următorul pasagiu din vestitele convorbiri ale lui Goethe cu Eckermann, citat în broşura d-lui Profesor I. Simionescu:

„Duminică 2 August 1830, ziarele au adus vestea că Revoluţia din Iulie a izbucnit şi a produs o emoţie generală.

După amiază m'am dus la Goethe.

— Ei, ce zici, mă întâmpină el, de acest mare eveniment? Vulcanul e în plină erupţie; totul e în flacări şi nu se mai poate acum discuta cu uşile închise.

— Un fenomen grav, am răspuns. Dar din ceiace se cunoaşte şi cu un atare minister, nu te poţi aştepta la altă ceva decât la izgonirea familiei regale.

— Dragă prietene, se pare că nu prea ne înţelegem, ripostă Goethe. Eu nu vorbesc de oamenii aceia, ci de duelul de la Academia de Ştiinţe din Paris, de discuţia atât de importantă pentru ştiinţă dintre Geoffroy de St. Hilaire şi Cuvier".

Goethe lua parte cu tot sufletul la lupta pentru triumful hipotezelor lui Lamark în potriva hipotezei lui Cuvier şi această trăsătură aruncă o lumină vie asupra sfârşitului acestui om mare, care în ceasul suprem cere numai „Mai multă lumină".

Ca cea mai mare parte dintre broşurile din colecţia „Cunoştinţe folositoare" şi ca toate scrierile de împrăştierea luminii, de către acest om luminat, „Goethe ca naturalist" este o lectură nu numai de cel mai mare folos, dar şi de cel mai mare interes, chiar pentru cine cunoaşte sub alt unghiu de privire personalitatea olimpicului scriitor german.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Hernani şi izvoarele sale



In legătură cu centenarul romantismului, d. Henri Glaesener, publică un studiu [1]) despre *Hernani şi izvoarele sale*, remarcabil atât prin bogăţia informaţiei, cât şi prin pătrunderea cu care e examinată chestiunea. D. Glaesener arată că un complex de împrejurări l-a îndemnat pe Victor Hugo să trateze un subiect ca cel din *Hernani,* dând preferinţă mediului castilian şi prezentându-l pe eroul său ca un revoltat devenit şef de bandă.

Mai întâi, susţine d-sa, faptul că, în imaginaţia poetului, Spania joacă un rol de căpetenie trebue să-şi găsească explicarea în impresiunile unei călătorii din vremea copilăriei lui. Generalul Hugo a fost câtăva vreme guvernator al Madridului şi, în acest răstimp, Victor Hugo, care venise să-l vadă împreună cu mama sa şi cei doi fraţi, a putut să afle de vitejia unei populaţiuni, umilită printr'o ocupaţiune militară, dar totuşi demnă. Eroica Saragussa, care nu s'a supus cotropitorului de cât după o crâncenă împotrivire alcătueşte, de altfel, cadrul dramei, iar locul de origine al lui Hernani e satul dela poalele Pirineilor prin care trecuse Victor Hugo impresionat de locurile sterpe şi sălbatice potrivite spiritului de independenţă al muntenilor pe care-i conducea eroul său.

Reminiscenţe din timpul adolescenţei poetului au contribuit şi ele la alcătuirea lui *Hernani*. Dona Sol, cu ochii negri şi cu privirea când liniştită şi adâncă, când aprinsă şi pătrunzătoare, nu e decât chipul Adelei Foucher pe care Victor Hugo o iubise mult şi o luase apoi în căsătorie.



Victor Hugo *în epoca premierei lui „Hernani"*
(După o litografie de Devéria)

Un alt factor important în geneza dramei lui Hugo e, fără îndoială, influenţa pe care au exercitat-o *Ţesătorul din Segovia (Tejedor de Segovia)* de Alarcon. *Cum să-ţi câştigi prietenii (Ganar amigos)* a aceluiaşi, *Cucernicia (Devocion á la Cruz)* a lui Calderon şi *Hoţii* de Schiller.

Tatăl lui Hernani a fost ucis pentrucă aşa vroise tatăl lui Don Carlos; de aceia, devine şef de bandă şi jură să se răsbune. Don Fernando Ramirez, eroul lui Alarcon, se face ţesător, apoi bandit, hotărît să-l răsbune pe tatăl său, Don Beltran Ramirez, condamnat la moarte în urma unei acuzări mincinoase a marchizului de Palaez, tatăl lui Don Juan. Fiii celor două victime nutresc aceiaşi ură neîmpăcată faţă de fiii ucigaşilor, iar la această ură se mai adaogă şi rivalitatea în dragoste. Don Juan o iubeşte pe Teodora, soţia lui Fernand, după cum Don Carlos vrea să o seducă pe Dona Sol pe care o iubeşte cu o dragoste curată Hernani. Don Fernand şi Hernani cer, unul soţiei, celălalt iubitei, să-i urmeze pe calea aventurilor şi a primejdiilor: nici Teodora, nici Dona Sol nu se opun.

In *Ganar amigos,* eroul lui Alarcon ucide şi, fiind urmărit cere protecţia fratelui victimei, pe care nu-l cunoaşte. Acesta i-o acordă şi, când vrea să afle cine-i e oaspetele, e destul să vadă oarecare ezitare ca să nu mai insiste. Aceiaşi discreţie o arată Don Ruy Gomez faţă de rivalul său travestit, Hernani, pe care-l urmăreşte Don Carlos.

Scena în care Hernani, recunoscător faţă de salvatorul vieţii sale, îi dă lui Don Ruy Gomez cornul al cărui sunet va hotărî moartea sa, aduce aminte de *Devocion á la Cruz* de Calderon. Acolo e vorba de un nobil care, ca şi Hernani, duce o viaţă de bandit. In timpul prădăciunilor acest brigand-gentilom întâlneşte un preot pe care-l ocroteşte scăpându-i viaţa ameninţată de furia celorlalţi bandiţi. Ca recunoştinţă preotul îi spune binefăcătorului său să-l cheme oricând va avea nevoie de serviciile sale.

In sfârşit, d. Glaesener relevă numeroase analogii între Hernani şi Karl Moor, alt tip de revoltat, arătând totodată influenţa pe care *Hoţii* lui Schiller au exercitat-o asupra multor romancieri francezi, printre care Alexandre Dumas *(Le comte de Monte-Cristo),* Paul Féval, Balzac, etc. — *J. B.*

1) Mercure de France, 15 Februarie 1930.

Adevărata Boule-de-Suif

In unul din ultimele numere ale ziarului parizian *L'Intransigeant* aflăm câteva însemnări privitoare la una din cele mai cunoscute eroine ale lui Guy de Maupassant. După afirmaţiunea d-lui Gabriel Renillard, Boule-de-Suif a existat într'adevăr. D-sa se sprijină pe cele povestite de tatăl d-sale, tapiţer din Rouen, care a mutat-o şi a instalat-o într'o locuinţă pe cheltuiala unui cunoscut medic de atunci. Ea semăna foarte bine cu portretul pe care i l-a schiţat Maupassant, şi pentrucă se născuse la 20 Octombrie 1842, avem aface în povestirea lui Maupassant cu o femeie de 28—29 de ani. Ea se numia Adrienne Legay şi fusese la vârsta de douăzeci de ani amanta unui ofiţer de cavalerie. Părăsindu-l a trăit multă vreme cu un negustor care în timpul războiului dela 1870 se afla mobilizat la Hâvre. Ea se ducea adeseori să-l vadă şi în timpul unei asemenea călătorii, a fost observată de un ofiţer german care nu vroia să îngăduie plecarea diligenţei până ce nu i se va fi dat frumoasa călătoare.

D. Renillard încearcă să restabilească un adevăr istoric: A cedat Boule-de-Suif, în urma inzistenţelor tovarăşilor de drum, cum a scris autorul, sau, cum pretindea ea, a ştiut să reziste? Sunt bătrâni Rouenezi care susţin că ar fi auzit-o spunând:

— Nu e adevărat. E o răzbunare a d-lui Guy, pentru că nu am vrut să-l ascult .Dacă nu-mi plăcea!... De unde aveam să ştiu că o să devie celebru?

După socotelile d-lui Renillard, Maupassant nu asistase la scenă, ci o aflase dela unchiul său, ceeace ar presupune posibilitatea alterării acţiunii reale. De altfel se observă în articolul d-sale o vădită tendinţă de reabilitare a acestei femei pierdute care, dacă nu era nici prea frumoasă, nici prea deşteaptă, era în schimb cât se poate de bună şi de inimoasă. In timpul războiului, când prinţul moştenitor Frederic-Wilhelm al Prusiei şi-a făcut intrarea solemnă în oraş, Adrienne Legay a arborat, odată cu alţi locuitori, drapelul negru. Se mai spune că a crescut în şcoală un orfan care, îndată ce şi-a făcut stagiul militar, nu a mai vrut să ştie de dânsa. Această ingratitudine a mâhnit-o foarte mult şi din buna stare de altă dată a căzut în cea mai neagră mizerie, ne izbutind să se mai susţie nici cu croitoria pe care o mai practicase cândva. Devine morfinomană, îşi adoarme simţurile cu absint şi, când îşi dă seama că pe zi ce trece i se măreşte chinul, se sinucide prin asfixie.

„Trupul ei, îngropat în ziua de 23 August 1892, s'a odihnit sub ţărâna Cimitirului de Vest care de pe coasta dealului domină întreg oraşul şi se deschide larg spre dreapta, către Croisset şi Canteleu, sate atât de dragi lui Flaubert şi lui Maupassant. Curând după aceia, moviliţa în care stătea înfiptă o cruce, aşa cum se obişnueşte la săraci, a dispărut aproape toată sub buruiana deasă, iar rămăşiţele trupului i s'au răvăşit odată cu atâtea altele când a fost să se dea locul altcuiva. Căci acolo, chiar acolo, odihna pentru nenorociţi nu e decât provizorie."

Astfel îşi încheie d. Renillard contribuţia la istoria naturalismului francez, făcând un act de dreptate concetăţenei sale, acum în preajma cincantenarului *Serilor de la Médan*. — *J. B.*

Venus din Milo

In anul 1820 trăia la Milo, într'un sătuleţ numit Castro, un ţăran sărac numit Yargos; avea o foarte mică proprietate, un biet petec de pământ, puţin mai jos de vechile ziduri dela Melos. Intr'o zi, pe când îşi săpa pământul, dădu de ceva tare de tot: era un bloc de piatră cu o deschizătură, un fel de coridor, în fundul căruia erau grămădite statui şi fragmente de marmoră, socluri şi o statuă a lui Venus. Neputând păstra un asemenea secret, Yargos vorbi unuia şi altuia despre descoperirea lui, până ce svonul ajunse până la port unde se adăposteau câteva corăbii europene. Tânărul Dumont d'Urville, de pe nava „La Chevrette", veni să vadă statua şi făcu un desen al ei. Dumont fu atât de entuziasmat, încât bătu capul agentului consular francez Brest s'o cumpere. Primele încercări n'au dus la nici un rezultat. Sosit la Constantinopole, d'Urville anunţă pe compatrioţii săi dela ambasadă despre minunata descoperire dela Milo.

Intre personalul ambasadei se afla şi tânărul viconte de Marcellus, care se înamoră numaidecât de frumoasa marmoră, după consultarea desenului lui Dumont. El obţinu autorizarea să plece pe corabia „Estaffete" în căutarea preţioasei relicve şi sosi la Milo în Mai 1820. După mai multe târgueli cu săracul Yargos, Maccellus cumpără statua cu un preţ destul de ridicat, căci, între timp, notabilii insulei s'au putut informa despre valoarea unei asemenea lucrări de artă.

Venus din Milo sosi la Paris în Februarie 1821. Oferită regelui Ludovic al XVII-lea mai întâi, statua a fost depusă curând la muzeul Louvre.

S'a demonstrat de către cercetătorii ultimelor opt secole — spune d. Franco Fusca în revista *„Academia"*, că Afrodita (Venus) din Milo, îmbrăcată şi împodobită cu multe bijuterii, ar fi reprezentat pe Sfânta Fecioară într'o mică biserică distrusă de mult. Poate că înşuşi creştinii să-i fi sfărâmat braţele, găsind că atitudinea frumoasei zeiţe nu ar fi stat bine Sfintei Fecioare.—*G. B.*

Un scriitor sovietic : Tunkeler

Şcoala marelui satiric Şalom Alechem numără puţini elevi.

Intre aceştia cel mai talentat este scriitorul Tunkeler, care emigrat din Rusia din cauza regimului, s'a stabilit la Paris.

Tunkeler a scris schiţe, sonete şi versuri satirice şi o serie de parodii „à la manière de" care au stârnit admiraţiune prin umorul lor puternic şi sănătos.

Volumele sale cele mai răspândite sunt: „Cu capul în jos", „Cu picioarele în sus", „In oglinda concavă", etc.

In numărul de faţă publicăm una din schiţele satirice ale lui *Tunkeler*.

Curier literar

Profesorul Fr. W. Foerster, cunocutul pacifist german, continuă opera sa de *„luminare a poporului german"*. Dela 1 Ianuarie a început să apară la Berlin, sub direcţiunea sa, *„Die Zeit"*, o revistă bi-lunară, în jurul căreia s'au adunat discipolii şi amicii celebrului antimilitarist.

„Die Zeit" anunţă că va lupta contra şovinismului, naţionalismului şi preponderenţei statului; într'un cuvânt: contra tuturor relelor şi greşelilor care au modificat, în cursul sec. al nouăsprezecelea, imaginea Germaniei idealiste şi europene de altă dată, aducând'o în 1918 la marginea prăpastiei.

Revista umanistă se prezintă în condiţiuni excelente şi tratează cu mare libertate de gândire, nu numai problemele referitoare la Germania, ci, în aceiaşi măsură, chestiunile de viaţă şi politică internaţională.

„Figures Americaines" de André Levinson. Autorul încearcă să ne dea o imagine a vieţii americane aşa cum se reflectă din scrierile romancierilor americani, în măsură de a cunoaşte ţara lor mai bine şi mai profund decât escursioniştii literari europeni.

Levinson a cetit cu atenţie şi cu mult spirit critic pe Upton Sinclair, John Erskine, Sinclair Lewis şi pe mulţi alţii. Bazat pe aceste „documente omeneşti" el constată noua ideologie a unei restrânse aristocraţii intelectuale care se luptă cu violenţă împotriva mecanizării vieţii şi înăbuşirii avântului sufletesc.

„Jandarmi şi Revoluţionari" de P. P. Zavarzin. Autorul, fost ofiţer de jandarmi sub regimul ţarist, a fost pe rând şeful poliţiei secrete la Chişinău, Don, Varşovia şi Moscova.

Pentru Zavarzin lumea se împarte în două categorii: revoluţionari şi jandarmi. Cine nu-i nici revoluţionar, nici jandarm, nu-i... om. Cam de aceiaşi părere sunt şi bolşevicii... cu deosebire că, de când deţin puterea, se străduesc să obţină sinteza: revoluţionar-jandarm. Nu are nici o importanţă schimbarea denumirilor; noţiunile au rămas aceleaşi: jandarmul de altă dată este azi cekist, iar bolşevicul reprezintă sinteza.

Memoriile lui Zavarzin sunt senzaţionale. Din ele aflăm în amănunt metodele de luptă ale poliţiei politice ţariste. In deosebi interesante sunt destăinuirile lui cu privire la reformele introduse de vestitul agent provocator Zubatow.

„Vom Wesen und Wert der Demokratie" de Hans Kelsen. Cunoscutul profesor dela facultatea de drept din Viena adună în acest volum toate argumentele pro şi contra democraţiei.

Valoarea democraţiei nu poate fi evidenţiată numai prin tendinţa de-a găsi cea mai bună ordine socială. Inainte de toate democraţia este o chestiune care depinde de concepţia lumii. Valoarea ei reală apare abea pe planul al doilea.

Din credinţa în adevăruri absolute şi valori absolute, decurge concepţia religioasă şi mistică care dă naştere convingerilor autocratice...

Din negarea acestor premize se naşte concepţia critică şi pozitivă a lumii, care respinge noţiunea absolutului transcedental.

Concepţia metafizică şi absolutistă a lumii este autocrată; concepţia critică şi relativistă este, dimpotrivă, democrată.

Democraţia este singura formă de stat care presupune, recunoaşte şi face posibilă opoziţia. In consecinţă majoritatea nu are dispoziţia de-a nu silui minoritatea, ci de-a face concesii şi a admite compromisuri cu cât minoritatea este mai puternică.

Cu privire la selecţionarea conducătorilor, metoda democrată poate să nu fie, în practică, „cea mai bună", ea este totuşi superioară metodei reacţionare căci, în acest caz, selecţiunea depinde de hazard şi de forţa brutală.

Democraţia prezintă, în orice caz, o bază largă pentru selecţiune, admiţând principiul concurenţei, care poate întotdeauna corecta greşelile demagogiei.

Citiţi minunatul roman al lui Valéry Larbaud

FERMINA MARQUEZ

în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.
Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în *Biblioteca DIMINEAŢA* No. 122-123. Preţul 15 lei

VIAŢA SBUCIUMATĂ A MARELUI BĂRBAT DE STAT

CLEMENCEAU

OMUL-OPERA

de TUDOR TEODORESCO-BRANIŞTE

Un elegant volum, bogat ilustrat

Editura „Adeverul," S A. Preţul 40 lei

MOARTEA LA VENEŢIA

de THOMAS MANN

Celebrul scriitor german, care a obţinut marele Premiu Nobel, se face însfârşit cunoscut publicului românesc prin volumul „Moartea la Veneţia", apărut în Editura „Cugetarea" Preţul Lei 60.

Teatrul



— Felicitările mele, maestre, în piesa d-tale ai două lucruri ideale.
— Care?
— Antractele!...

Compensaţie



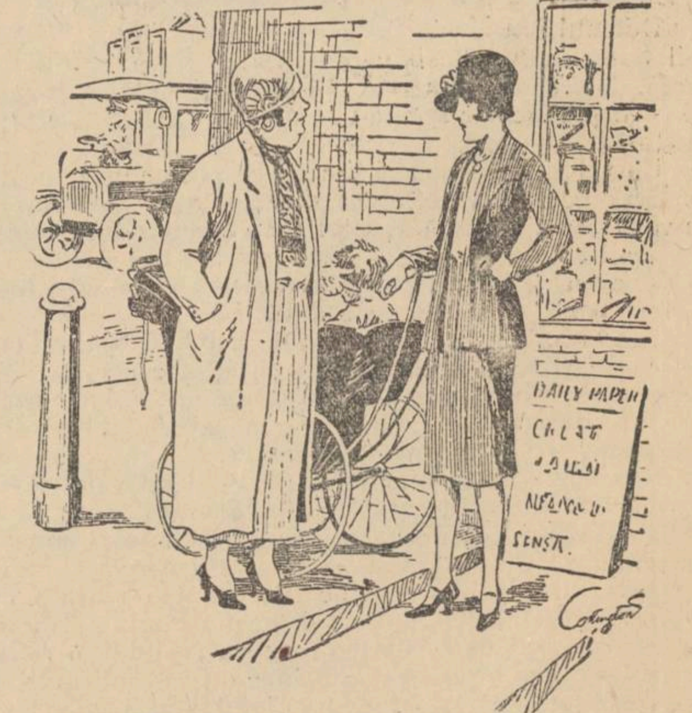
Călătorul. — Vai, ce rău îmi pare. N'am nimic la mine. Dar, dacă vrei, pot sfătui pe toţi prietenii mei să treacă pe aici...

La timp



— Draga mea, soţul tău rămâne acasă în seara asta?

Coincidenţă



— Soţul d-voastră a obţinut locul dorit?
— Nu... dintr'o împrejurare nefericită: i-a venit să caşte în faţa patronului, exact în momentul când era să fie numit.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 483

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 9 Martie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAŢIUNII"

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897; CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Zece ani dela moartea lui A. D. Xenopol



Eram abia eşită din clasele primare când l-am văzut întâia oară pe A. D. Xenopol, în casele lui Matei Gane, ruda noastră comună. M'a impresionat în mod de neuitat vioiciunea omului cu favorite roşcate, mişcarea neîncetată a ochilor sub genele şi sprîncenele blonde, cu margina pleoapelor roşie, vorbirea sa, care curgea nesfârşită şi strălucitoare, din gura cu buzele subţiri şi mustăţile rase.

Am avut din clipa aceia intuiţia că nu puteau ţine piept acestui extraordinar om roşu decât femeile foarte frumoase sau oameni aşa de învăţaţi, încât cu greu s'ar fi găsit vreun altul în afară de el în societatea de pe acele vremuri.

Ori de câte ori l-am întâlnit apoi am avut aceiaşi impresie. Când el era în scenă, era singurul actor ce juca, ceilalţi deveneau spectatori. Chiar dacă ai fi avut alte păreri, păreri la care ai fi ţinut şi pe care el le sfâşia într'un joc şăgalnic de copil răsfăţat, cu acel brio neîntrecut al vorbirii sale nesecate, fără să-şi dea cea mai mică osteneală în argumentare, încă trebuia să te dai bătut, fiindcă nu mai aveai curajul să cobori în arenă cu un asemenea adversar.

La Universitate, unde l-am ascultat când eram încă în liceu, jocul strălucitor al ideilor sale, perspectivele în care prezinta miragiul faptelor, mulţimea problemelor tratate în forma aceia curgătoare, volubilă, în nesecata înlănţuire a frazelor, care dansau şi se desfăşurau cu o virtuozitate de prestidigitator, făceau ca prelegerile sale să fie un spectacol la care tinereţa şi ignoranţa mea nu se simţiau chemate. Ascultam muzica aceia uşoară şi fluentă, priveam figura de o mobilitate ameţitoare, simţeam farmecul omului, presimţeam nepreţuite personalităţi, dar nu prindeam valoarea gânditorului.

Târziu, când am intrat în legătură cu scriitorul, citind şi recitind lucrările sale de Istorie şi mai ales acele de teorii ale Istoriei şi acele filosofice, am putut măsura cu slabele mele puteri valoarea acestui creator.

După zece ani dela moartea lui cel mai bun fel de a-l sărbători ar fi revederea şi citirea operei sale „Istoria Românilor din Dacia Traiană", din care a apărut odată cu aniversarea celor zece ani şi al zecelea volum din această scriere *(Istoria Ţărilor Române dela Pacea din Bucureşti până la răsturnarea Fanarioţilor* 1812—1821), sub îngrijirea d-lui I. Vlădescu, conferenţiar de Istoria Românilor la Universitatea din Bucureşti (Editura „Cartea Românească").

Cu acest prilej, ca o pioasă datorie faţă de amintirea lui A. D. Xenopol, trebue să reamintim publicului studiul critic al d-lui O. Botez, conferenţiar la Universitatea din Iaşi, asupra acestuia ca teoretician şi filosof al Istoriei, studiu ce e o comoară de informaţiuni, produsul unei lecturi formidabile, dând impresia că te găseşti în faţa unui spirit pătrunzător şi de o înaltă ţinută sufletească.

Domnul Octav Botez, după o scurtă dar substanţial hrănită expunere a problemelor relative la concepţia Istorică şi un scurt istoric al luptei dintre partizanii istoriei tradiţionale şi acei ai pozitivismului sociologic şi cauzal, precizează atitudinea, aportul, semnificaţia şi răsunetul operei lui A. D. Xenopol în preocupările intelectuale care centrează încă până în zilele noastre în jurul acestei probleme.

D-l O. Botez ne arată că, mai cunoscută în străinătate decât la noi, opera lui A. D. Xenopol *„Théorie de l'histoire"* a fost considerată de Külpe alături de opera lui *Rickert* şi a lui *Grotenfelt*, ca lucrarea care corespunde mai bine concepţiei teoretice a Filosofiei Istoriei. Iar istoricul G. Monod, în studiul său din 1908, consacrat Teoriei Istoriei: *„La méthode dans les sciences"*, o utilizează mai mult decât pe ori care alta.

Domnia sa ne arată răsunetul pe care l-au avut în cugetarea modernă, ideile lui A. D. Xenopol, pasiunea şi energia cu care el şi le-a apărat prin numeroasele studii pe cari le-a publicat între 1896 şi 1914 în revistele istorice de limba germană, franceză şi italiană.

Teoretician al Istoriei tradiţionale, A. D. Xenopol, deşi pe un tărâm ce abia a început a fi elaborat, deci expus multor neajunsuri şi incertitudini, are însă „temeritatea şi avântul" unui adevărat pioner. Iar criticul său după ce face o amănunţită cercetare asupra raporturilor doctrinii sale cu diferite curente de idei contimporane şi încearcă o expunere cât mai conştiincioasă a doctrinei sale, aduce obiecţiunile sale, scoase din diverse izvoare ale cugetării şi ştiinţei contimporane, atât metafizicianului cât şi teoreticianului istoriei, făcând tezelor sale o critică largă şi înţelegătoare, care este o adevărată delectare intelectuală pentru cititor.

Concepţia care domină întreaga operă a lui Xenopol, aşa cum o scoate în evidenţă d-l O. Botez, este că „raţiunea omenească nu e decât un reflex al raţiunii universale". Iar Istoria, în loc de a fi privită ca o ştiinţă specială, „constitue din potrivă unul din cele două moduri universale de concepţii ale lumii: acel de *succesiune*, în faţa celui de *repetiţiune*", adică este o disciplină întemeiată pe acelaşi principiu care, aplicat la natura materială, a dat legea evoluţiunii. El admite deci că natura se oglindeşte în fenomenele de repetiţie şi Istoria în cele de succesiune, dar că ambele nu sunt decât feţele aceleiaşi realităţi, iar spiritul, ca oglindă fidelă a acestuia, trebue să le reproducă pe amândouă în cugetarea omenească. Urmează, în studiul critic al d-lui O. Botez, o analiză a clasificării ştiinţelor adoptată de A. D. Xenopol, care este ca o plimbare într'o grădină de idei, în care la fiece pas reflexiile sale provoacă pe ale noastre.

Urmează apoi cercetarea teoriei cunoaşterii şi a metafizicii implicate în concepţia lui A. D. Xenopol asupra repetiţiei şi succesiunii fenomenelor.

Xenopol ia atitudine hotărât potrivnică faţă de criticismul şi de relativismul ştiinţific în spiritul Kantian, după care ştiinţa nu ne poate da decât *raporturi* şi nu *realităţi*. Ştiinţa pentru el e un simplu reflex şi o înregistrare pasivă şi fidelă a realităţii în sufletul nostru.

Iar noţiunea de cauză, a cărei concepţie ia o însemnătate deosebită în teoria lui Xenopol, este pentru el *„elementul intelectual,* reflex al naturii exterioare, *care ne face să înţelegem producţia unui fenomen"*.

Concepţia gânditorilor, după care legea se identifică cu cauza, este, după Xenopol, complect eronată. Legea, după el, constată numai cum se produce fenomenul, pe când cauza ne arată de ce el se produce în acest fel. Când cunoaştem condiţiile permanente şi identice de acţiune ale unei forţe, avem o lege. Numai când cunoaştem pe lângă acestea şi modul de acţiune al forţei posedăm *cauza* fenomenului.

Ştiinţele care au ca obiect fenomenele de repetiţie studiază *cum* se produc fenomenele, numai acele ce se ocupă cu fenomenele de succesiune ne fac cunoscut *de ce* se produc aceste fenomene. Faptele succesive sunt, după el, fapte singulare, mai mult sau mai puţin generale în spaţiu, dar individualizate în timp. Acţiunea forţelor care le produce e tot atât de constantă ca şi în producerea faptelor de repetiţie şi această constanţă se exprimă prin lege. Dar condiţiile, în care aceste forţe acţionează, schimbându-se mereu, produc tot fenomene noi. Cauzalitatea se *incorporează* în fenomene, însă fiind în succesiune în fenomene foarte diverse între ele, ea nu se poate manifesta prin cauze ci prin *serii*. De aceia repetiţia nu joacă nici un rol în Istorie şi toată atenţiunea este îndreptată asupra *dezvoltării*. Dar dezvoltarea şi succesiunea sunt legate, în Istorie de *faptele individuale*, iar Xenopol susţine că nici succesiunea, nici dezvoltarea nu pot exista fără această clasă de fapte.

Cu prilejul discuţiunii concepţiei cauzalităţii la Xenopol, d-l O. Botez defineşte în mod clar şi documentat situarea problemei în cugetarea modernă, subliniind faptul că intuiţiile ascuţitei sagacităţi a lui Xenopol l'au condus mai mult pe terenul metafizic, în loc să-l îndrepte spre cel psihologic în interpretarea cauzalităţii în Istorie, teren pe care nu se putea să facă decât hielementele care fac materia Istoriei, sau factorii concepţiilor lui Xenopol este pentru noi un prilej de a înţelege libertatea cu care criticul şi-a urmărit expunerea. El a procedat nu ca un istoric credincios care caută să condenseze în câteva pagini un sistem de gândire, ci ca un observator inteligent care nu are ca ţintă de a urmări variaţiile unei curbe de gândire luminându-le cu apropieri, explicări şi situări în focarele cele mai luminoase ale cercetării filosofice şi ştiinţifice ale vremii actuale, spre a concentra mai bine înţelegerea şi a părerilor lui Xenopol şi aceia a criticilor ce i le aduce.

In expunere, d-l O. Botez, trece, după ce ne arată legile fundamentale stabilite de Xenopol în Istorie, la elementele care fac materia Istoriei, sau factorii constanţi şi forţele istoriei, al căror motiv dominant e şi aci, mai mult decât oriunde, de ordin speculativ, constituind o adevărată metafizică a Istoriei.

D-l O. Botez face apoi expunerea amănunţită şi urmărită cu aceiaşi probitate sufletească şi aceiaşi dorinţă de fidelitate în prinderea cugetării lui Xenopol cu nuanţele şi sinuozităţile ei, pe un teren lunecos şi nesigur, în aplicarea legilor istorice, în stabilirea raporturilor Istoriei cu Psichologia şi cu Sociologia, în aplicarea noţiunii de serie ca principiu de sistematizare a materialului istoric, părerile şi obiecţiunile lui Xenopol asupra teoriei valoarei în Istorie, asupra metodei în Istorie. Cu acest prilej, pătrunzătoarea gândire a d-lui O. Botez face diferite incursiuni în toate concepţiile, sistemele şi studiile relative la aceste chestiuni, proectând o vie şi clară lumină asupra tuturor problemelor în legătură cu ideile şi concepţiile teoreticianului şi filosofului nostru istoric, pentru a ajunge la caracterizarea puternică şi mişcată în acelaş timp, asupra gânditorului care nu ajunge la complecta cristalizare a sistemului său, decât după o viaţă de dibuiri şi îndoeli de tot felul, după vârsta de cincizeci de ani.

D-sa îşi termină studiul cu următoarele reflexiuni: „Problemele frământate de cugetarea lui Xenopol, vor fi fără îndoială reluate de spirite mai bine înarmate din punct de vedere critic, mai pătrunzătoare şi mai subtile.

„Ar fi de dorit numai, ca gânditorii noştri de mâine, să păstreze ceva din flacăra pură care a animat elanul creator şi tenacitatea lor intelectuală (a lui Xenopol şi Conta). Veniţi prea devreme, Conta şi Xenopol împărtăşesc soarta ingrată a premergătorilor.

„Privită însă în lumina împrejurărilor protivnice şi a condiţiilor culturale atât de puţin prielnice, în care a fost împlinită, opera imperfectă ce au lăsat-o, creşte în însemnătate şi efortul intelectual de care au dat dovadă, devine aproape eroic".

Dan Bădărău în lucrarea sa „Un système métaphysique au XIX siècle", „La philosophie" de B. Conta, 1924 şi studiul critic al d-lui O. Botez, 1928, constituesc cel mai preţuit şi semnificativ omagiu al generaţiilor succesoare, către aceşti doi pioneri, onorând atitudinea sufletească a unei noi mentalităţi ce se ridică la orizont şi care ne mângâie şi ne răzbună de atitudinea uşuratică şi lipsită de pietate a celor ce cred că omenirea şi progresul nu datează decât dela ivirea lor în viaţa noastră culturală.

ISABELA SADOVEANU



Marius Bunescu — Peisaj bucureştean

Focul de la Moreni

de G. TOPÎRCEANU

Focul de la Moreni împlineşte un an de existenţă. Ar fi momentul să i se taie moţul şi să i se frângă un colac pe cap.

Guvernul a instituit pe lângă Focul de la Moreni o comisiune permanentă de specialişti, care veghiază cu străşnicie să nu i se întâmple nimica rău. Graţie acestei măsuri de prevedere, putem spune că avem astăzi cel mai venerabil incendiu din Europa, poate chiar din lumea întreagă. Acest Matusalem al nostru e încă verde (galben-verde), se ţine drept ca o lumânare şi, dacă i s'ar îngădui să se dea pe lângă vre-o sondă din apropiere, ar fi în stare chiar să facă pui.

Totuşi, cum Românul se naşte pompier, nenumăraţi cetăţeni de prin toate unghiurile ţării îşi bat capul să inventeze vr'un mijloc, prin care să atenteze la existenţa lui. Se zice că un domn grefier, având toată ziua şi noaptea Focul dela Moreni în cap, a propus autorităţilor să vâre pe gura sondei un şomoiog de câlţi îmbibat în oţet aromatic, pe când un părinte călugăr, în care nimeni nu bănuia că dormitează un pompier de rasă, s'a oferit să-i slujească o molitvă... Dar aceste mijloace, cu care altădată orice foc se stingea la sigur, nu mai au nici o trecere pe lângă incendiile din zilele noastre. S'a stricat lumea şi s'a păcătoşit. După părerea mea, Focul de la Moreni nu mai poate fi potolit astăzi decât prin persuasiune sau prin sugestie. Trebue să-l iei pe departe, cu vorbă bună, să-l convingi c'a ars destul, că vine primăvara şi că e ruşine să se mai dea în spectacol. Eu aş propune în cele din urmă să i se citească la cap un articol literar de Bogdan-Duică — şi dacă nici dintr'asta nu i se trage moartea, s'a isprăvit: înseamnă că are şapte vieţi ca Românul şi nouă suflete ca mâţa.

* * *

Ar fi însă păcat să rămânem fără el, căci Focul dela Moreni a 'nceput să facă parte din peisagiul ţării noastre.

Călătorii din trenurile care se abat noaptea de-a curmezişul câmpiilor întunecate ale Munteniei spre strălucirea capitalei, priveau cu spaimă la început, în zarea Bucegilor, răsfrângerile imobile şi roşii ale acestui pârjol modern, ca printr'o ochiană întoarsă spre nopţile de groază din vremea nu tocmai depărtată când dădeau Tătarii 'n ţară.

Acum, nimeni nu se mai sperie. Născut şi crescut în ţară, neaoş ca o înjurătură aruncată admirativ progresului technic abătut pe plaiurile lui Tugomir Basarab, Focul dela Moreni s'a încrustat în obişnuinţele noastre sufleteşti şi a devenit pentru străini culoare locală, ca o datină străbună. Flacăra lui, înaltă şi dârză, în chip de morcov, cu durităţi albastre de metal în miez şi moliciuni galbene de petală în vârf, fulgeră îndelung atmosfera virginală din apropierea brazilor, ca o nouă impulsie, arteziană şi fierbinte, a geniului nostru naţional. Arzând ca un diamant uriaş în inima ţării, piatră scumpă cu lumini schimbătoare, incandescenţă de rubin în faldurii nopţii şi floare de topaze în purpura dimineţii, ea luminează poate o cotitură nouă în evoluţia noastră socială.

Câtă vreme să fi trecut oare de când primele sonde au sfredelit pământul Prahovei, făcând să ţâşnească din bezna subsolului adânc izvoare impetuoase de întuneric lichid? Şi iată, cu ajutorul lui D-zeu, am izbutit să realizăm la faţa locului o mândreţe de incendiu, înaintea căruia străinii rămân cu gurile căscate.

Nimeni nu-şi mai poate permite acum să spună despre noi că sântem o ţară eminamente agricolă. Căci dacă ţăranii noştri tot se mai ocupă pe alocurea cu agricultura, nu e departe ziua când ei se vor fi civilizat cu totul — şi când guvernul va trebui să vină cu o lege pentru împroprietărirea boerilor, ca să avem ce mânca.

* * *

Dar Focul dela Moreni are şi o semnificaţie mai specială, în legătură cu moravurile noastre patriarhale.

Cine nu-şi aduce aminte cât de oportun izbucneau odinioară de-a lungul ţării, în serie, pe la diferite depozite de materiale rămase pe urma războiului, misterioasele incendii pe care d. Iorga, într'un moment de inspiraţie supremă, le-a botezat inteligente? A fost o adevărată epidemie. Aveai impresia că inteligenţa e un fel de boală care se transmite de la foc la foc, imunitatea omului rămânând garantată prin lege.

Focul inteligent e o afacere comercială. El n'are nici tată, nici mamă. Cu toată stăruinţa autorităţilor, nu se ştie niciodată cine i-a dat naştere. E un foc din flori.

In timpul din urmă am avut şi la noi, în capitala Moldovei, vre-o două trei incendii despre care pot să vă spun că mie mi s'au părut cam inteligente... Căci un foc cu scaun la cap se cunoaşte cât de colo. Deschizi un magazin oarecare, cumperi dela diferiţi angrosişti marfă pe datorie şi asiguri marfa la cea mai sigură societate de asigurare contra focului. Peste trei-patru săptămâni, arzi. Adică magazinul ia un fel de foc inteligent şi arde prosteşte, cu marfă cu tot. Imediat, telegrafiezi societăţii de asigurare şi angrosiştilor numai atât: „Am ars" (ceiace în limbaj comercial însemnează: „V'aţi ars"). Şi aştepţi în linişte rezultatul. Precum vedeţi, afacerea e atât de simplă încât ar putea s'o încerce chiar şi un poet, dacă ar avea mai mult credit pe piaţă.

Să te ferească D-zeu însă, după ce te-ai asigurat împotriva incendiului, să-ţi ardă casa un foc agiamiu, din cauză de ogeag nemăturat sau altă lipsă de precauţii legale. A doua zi, prima grijă a societăţii la care te-ai „asigurat" este să-ţi facă zile fripte şi să te dea pe mâna parchetului.

Despre capacitatea intelectuală a Focului de la Moreni nu se ştie nimic sigur. El este sau cu desăvârşire tâmpit sau genial.

Tertium non datur. El nu şi-a pus mintea cu o biată dughiană provincială de mărunţişuri, ci lucrea-

(Continuarea în pag. II-a)

ză numai în sferele înalte ale capitalismului internațional. Asta ar însemna că e genial. Pe de altă parte el nu produce decât pagubă. Asta însemnează că e idiot.

E drept că Focul de la Moreni aduce și oarecare câștig, încălzind regiunea la vreme de iarnă și atrăgând pe valea Prahovei câteva zeci de vizitatori străini. Dar aceasta e prea puțin.

Gândiți-vă numai ce chilipir ar fi fost pentru elvețieni, să aibă la ei acasă Focul nostru de la Moreni. Ce hoteluri somptuoase ar fi răsărit în preajma lui ca din pământ, ce ascensoare, ce funiculare, ce trenuri electrice! Incăput pe mâna unui consorțiu italian sau englez — „Societa del Fuoco di Moreni" sau „The Fire of Moreni Company L-d" — focul nostru prahovean ar fi ajuns până acum să nu-l mai cunoști, să crezi că ai aface cu cine știe ce foc de viță nobilă, care în viața lui n'a semănat la culoare cu mămăliga și n'a urlat la stele ca un câine ciobănesc care cobește tot a pagubă. Amenajat, sclivisit, scos ca dintr'un institut de frumusețe, el ar fi fost dresat până acum să urle numai pe note, ba poate chiar nici să nu te mai frigă când te apropii de el.

In adevăr, ce nu s'ar putea face când ai la dispoziție asemenea foc!



G. Topîrceanu

O reclamă bine întreținută, cu fotografii și prospecte, cu emisari răspândiți în toată lumea ca să momească turiștii și mai ales cu articole alarmante prin gazetele noastre și prin cele străine, ar atrage necontenit atenția Europei asupra dezastrului care ne-a lovit și simpatia lumii întregi.

Când am simți că „dezastrul" cam amenință să se potolească, Societățile petrolifere din toată valea Prahovei, înțelegându-și interesul, ar pune mână de la mână contribuind cu benzină, fiecare cu cât poate, la întreținerea lui. Un sistem de conducte subterane, bine dosite, cu debit mai mic sau mai mare după sezon și împrejurări, ar alimenta pe furiș incendiul, punându-l la adăpost de orice surpriză. Să presupunem acum că un personagiu de marcă se îndreaptă spre țara noastră. Imediat un emisar de-ai noștri ar telegrafia Direcțiunii incendiului: „Sâmbătă sosește regele Alfonso, incognito. Intețiți focul".

Și ce de bănet ar curge pe valea Prahovei! Câți americani doldora de dolari și câte americane amatoare de senzații n'ar veni să se prăjească nopți întregi la focul nostru românesc.

Dar englezoaicele? Când ar face cunoștință englezoaicele cu ciobanii noștri din partea locului n'ai mai prinde unul pe Caraiman, — toți s'ar coborî cu turmele să dea târcoale numai pe lângă sondă. Și fiecare englezoaică s'ar întoarce acasă cu miros tare de jintiță în nări și cu câte o fotografie de cioban în poșetă, — „Cioban of Roumanie"... Of! A-oh!

***

Dar toate acestea nu sunt decât un vis. Visul unui patriot pe care-l doare inima când vede cum se părăduește în vânt acest izvor de bogăție națională... Parcă văd cum într'o bună zi Focul de la Moreni o să se stingă „de la sine" și cum atunci o să dăm iar vina unii pe alții, până când vom întinde și asupra lui mușamaua cea eternă a uitării.

G. TOPÎRCEANU

Citiți ultimele noutăți apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

	Lei
Croisset Fr. Nous-avons fait un beau voyage	98
Margueritte V. Le chant du Berger (roman	78
Daudet L. Flammes (polemiques)	98
Hervé G. Nouvelle histoire de France	78
Richard G. Le Tzar rouge (roman)	78
Neuray F. Entretiens avec Clemenceau	48
Bordeaux H. Visages Français	98
Delteil J. Les Chats de Paris	78
Carton J. Aït-Lila (roman)	78
Espé de Metz. J'en appelle au monde civilisé	78
Jammes Fr. Champêtreries et Méditations	78
Hirth Fr. Stresemann	78
Benjamin R. Clemenceau dans la retraite	78
Alain Fournier Lettres à sa Famille	130
Cocteau J. La voix humaine (piéce)	48
Lewisohn S. L'Esprit nouveau dans l'industrie	117
Salvemimi G. La terreur Fasciste	88

Ultimele noutăți științifice și medicale. Se fac abonamente la ziare și reviste străine.

Citiți azi **Realitatea No. 162**

:: Cu numeroase ilustrațiuni și un bogat sumar ::
5 culori — lei 10

Caleidoscop intelectual

Pe urmele vechilor ciobani

Un eveniment de necrezut: Thomas Mann, laureatul premiului Nobel, pleacă 'n Mesopotamia pe urmele vechilor ciobani biblici. Romancierul german nu prevestea prin niciuna din lucrările lui de până acum, întoarcerea la Iacob, păstorul care s'a bătut în vis cu un seraf. Crescut într'o familie de negustori de grâne, într'un port germanic unde vechile moravuri se oțeleau și se stratificau din generație în generație, deși chemarea zărilor de peste ape a descumpănit și a risipit neamurile cele mai puternice, Thomas Mann și-a dobândit reputația artistică și a hrănit animalele fabuloase din grădina zoologică a închipuirilor lui scriitoricești, cu aceste moravuri. Spre deosebire de alți scriitori, ale căror bazme halucinează propria lor viață, de se pomenesc derbedei pe drumuri, vagabonzi și uneori de-adreptul nebuni, Thomas Mann și-a zidit sufletul periclitat în pereții trainici ai unei familii burgheze, cu nevastă și copii scutiți de literatură.

Să nu-l fi mulțumit viața atât de bogată a burgheziei comerciale germane? Să-l fi dezamăgit galeria de mutre și păpuși, modelate de viața industrializată a țării lui?... Să-l fi istovit motoarele, ascensoarele, curelele de transmisie, burghiile și valțurile cu urletele lor de monștri metalici, zmulși din măruntaele pământului să ne înnebunească?...

Luând bine aminte, nimic din toate acestea nu credem să-l îndepărteze pe Thomas Mann de înfățișările vieței a șaptezeci de milioane de compatrioți, ai căror prieteni cei mai buni sunt uneltele de oțel și roțile de fontă. Bun cunoscător al unor tradiții de familie, mercantile și industriale, a cercetat temelia lor și a băgat de seamă, poate, că sunt numai niște lespezi, zmulse din muntele unor alte latitudini. Oamenii cunoscuți scriitorului s'au ivit dansând un dans de câteva sute de ani, repetat din generație în generație, cu variații de parodie. Și turburat de această nestatornicie care dă vieții spasmele, romancierul marilor tradiții, ca altădată Goethe în căutarea plantei originare din care descind histeriile de forme și culori ale atâtor flori, caută melancolic marea lespede pe care omul a cutezat să facă întâii pași ai dansului său moral. Steaua polară 'n cer, conștiința morală 'n suflet — acest gând sublim al provincialului Kant, e tortura și neliniștea lui Thomas Mann. El se 'ntoarce de la Lübeck, portul de cereale din veacul al 20-lea, și purcede înapoi, spre Iordanul care curgea cu cinci mii de ani înaintea apariției, în istorie, a constelației Iisus. In moralitatea ridicolă a burghezului cu șlepuri și conosamente, nu s'o fi ascunzând marele pastor, care după ce și-a furat femeia pentru care muncise la unchiul Laban, a trecut un hotar abstract, consemnat de bătaia îngerului, cu frângerea coapsei lui Iacob?...

Toate romanele istorice sunt, examinate mai de-aproape, romane contemporane. Scriind romanul lui Iacob și al Leei, Thomas Mann scrie cu siguranță, un roman adevărat al timpului său. Și cine știe dacă, dezamăgit de superficialitățile barbarei vieți pastorale, Thomas Mann, care nu ostenește repede, nu va purcede să caute adevărul vieții în povestea de cumplit vânător a lui Esav, fratele mai mare al lui Iacob, rămas în marginea pădurilor părintești, sau în peștera de piatră în care Adam, după izgonirea din rai își ascundea de ploi goliciunea păroasă.

Smeritul suflet al Barbarei

Inainte de lectura în volum a romanului austriac *Barbara sau Smerenia* de *Franz Werfel*, am cunoscut prin postul de emisie al Vienei, un capitol întreg, citit de autor. E un roman în care Franz Werfel mânuește realități foarte apropiate — atât de mult, încât au fost la 'ndemâna celor 9.999.999 de romancieri de talent ai zilelor noastre și care au scris cu acest material în ultimii zece ani 1.000.000.000 (un miliard) de romane premiate. Dar poetul care a scris „Cântecul Țapului", cu obsesia acelei bestii nevăzute a cărei umbră trece peste căminul pacinic dintr'un sat din Boemia, sau „Nu ucigașul, ucisul e vinovat!" cu o nitzscheană justificare a celor mai uluitoare acțiuni sufletești sau „Spiegel-Mensch" (Omul-Oglindă) de valoarea dramatică a unui *Faust* de *Goethe*, nu putea scrie o carte ca oricare alta, cu evenimente contemporane. Personagiul principal trăește toate descumpănirile care au stricat destinul generației noastre. Fiu de militar, cunoaște de timpuriu fragilitatea căminului în care mama nu putea trăi fără adulter repetat cu frenezie; cunoaște mizeriile ipocriziei seminarului teologic, brutalitățile școalei militare și marea ispășire a omenirii pe care a trăit-o în război, când refuză să comande plutonului său execuția a trei cehi din armata austro-ungară, vinovați de a fi dorit eliberarea patriei lor. Trece prin ghiulele rusești la care fusese, drept pedeapsă, osândit, și scapă rănit, într'un spital. Dar așezarea lui în rândul oamenilor, după război, prin dobândirea unei diplome de medic, nu-l mai împacă. El pleacă pe un vapor, departe de putredul continent al cărui întunecat destin nu și-a vărsat încă toți crocodilii și toți șerpii.

Romanul nu trăește însă numai prin aceste evenimente; el este luminat pe dinăuntru și conservat prin sufletul unei slujnice umile, Barbara, superioară și timpului și continentului ei de care nu-și dă seama, prin smerenia și marea-i iubire. Smeritul suflet al slujnicei e mai puternic și mai adevărat decât împărățiile care s'au prăbușit și oștile care au pierit. Eroul lui Franz Werfel, în drumul pe care a pornit fără 'ntoarcere, duce cu el imaginea și adevărul Barbarei.

Unde se va opri?... Și va putea întemeia, departe de Europa, o împărăție a oamenilor, însfârșit domesticiți? E viața o moralitate în desfășurare?

Franz Werfel, mai târziu, la a doua maturitate, va scrie, suntem siguri, sfârșitul romanului care abea începe.

Misticul lucidității

Paul Valéry a declarat odată că n'are subiecte de meditație și nici sistem filosofic expus în tratat. Scrie solicitat. Obiectul n'are prea mare însemnătate. Tot ce-l preocupă e ca meditația să fie dusă până la capăt cu vigoare, limba pe care-o întrebuințează să nu-l trădeze și deci creerul să fie o unealtă de o precizie și forță, dacă se poate, fără pereche. Paul Valéry a scris astfel prefața unui catalog la o expoziție de broderii, s'a ocupat, pe când era funcționar la legația franceză de la Londra, cu legile care alcătuesc metoda extensiunii comerciale germane, fără urmă de patimă, cum ar fi cercetat, ca geolog, straturile jurasice, împotriva cărora n'ar avea motiv să simtă nicio aversiune.

Al doilea volum de articole critice, *Variété II*, apărut zilele acestea, deși alcătuit mai mult din studii de literatură, face aceiași impresie de exercițiu. Numai paginile despre Mallarmé, poetul enigmatic de la care a moștenit o estetică și un ascetism intelectual impresionante — impresionante până la solicitarea și intrarea în sânul Academiei Franceze, suferă de o vibrație particulară care trece de admirație și se apropie de iubire, simțire cu care Paul Valéry n'are ce face.

„Ași prefera, mărturisește poetul *Vrăjilor* și al *Domnului Teste*, să scriu în deplină conștiință și întreagă luciditate ceva slab, decât să dau naștere, mulțumită unor febre și ieșiri din minți, uneia din cele mai frumoase capodopere". Nu înseamnă a duce prea departe misticismul lucidității?... Intrucât socoți că „atacul cel mai sigur împotriva cititorului" trebue alcătuit, ca orice plan strategic, din elemente alese de inteligența cea mai lucidă, rezultatele mediocre nu pot constitui o victorie a inteligenții — dimpotrivă. Inteligența e numai inteligență — și ea — însăși se opune să fie supra-valorificată și omagiată chiar când se înfățișează sub formă de prostie concretă. Ce a construit Paul Valéry cu inteligență — și ea-însăși se opune să fie supra-valorifi- *L'ébauche d'un serpent*, *Sémiramis* și altele.

Caracterul de materie organizată după cele mai stricte legi ale minții lucide, pe care Paul Valéry, îl acordă poeziei, o apropie de știință, desigur, și explică admirația pentru personagiul fantomatic *Monsieur Teste* creat pentru a îmbogăți specia umană cu un nou tip, *omul cartezian*, al inteligenței pure, funcționând pentru sine, în afară de oricare alt scop. Aceiași concepție explică și admirația lui Valéry pentru Leonardo da Vinci, omul de știință cel mai simplu și cel mai miraculos și în acelaș timp artistul neasemuit al Renașterii.

Am greși însă dacă am crede că misticismul lucidității e todeauna dus de Valéry, până la absurdul sublim în care se complac toate misticismele. El a mărturisit că, alături de inteligență — nu însă de-asupra ei — sunt și alte mijloace de cunoaștere și deci de creație. Inteligența e o poliță cu scadență; polițele, în zilele fatale, pot fi preschimbate cu altele, virgine — pentru alt termen. Sistemul, fără a avea în sine principiul unei eternități absolute, se bucură de toate aparențele unei vieți fără sfârșit. E destul de mult, pentru împrejurările șubrede în care a fost silită să trăiască inteligența celui mai șubred dintre animale.

Volumele de critică ale lui Paul Valéry printre care trebue să cităm și misterioasele caete intitulate cu literile alfabetului și anul meditației (A 1910, B 1910 și așa mai departe) au meritul sigur de a ne evidenția dosul covorului persan, ale cărui frumuseți poetice le cunoaștem din albumele de versuri. Acest suprem omagiu adus poeziei poate fi o sărăcire a personalității scriitorului francez, căruia îi scapă toate creațiile pe care le-ar fi putut provoca în științele exacte; dar îl înnobilează prin credința fierbinte pe care a păstrat'o acestei muzici ciudate a verbului, silit să scrie poeme întregi pentru a făuri montura diamantului unui singur vers nemuritor.

F. ADERCA

Din carnetul unui muncitor

In Parc

S'a înserat. Lăstuni de umbră rară
Gonesc din parc amurgul și ușor
Pe culmi de cer pătate de rugină
Apare luna 'n iachtul unui nor.

Orchestra militară intonează
In cadențări de bas un menuet
Pe când gingașe pâlcuri de fecioare
Oftând îngână muzica încet.

Pe lac adie brize răcoroase
Și luna, clar, prin aer sidefat
Lumini de candelabre violete
Revarsă peste parcul parfumat.

Incrucișări de raze jucăușe
Pe-alei răzlețe cad ca niște lănci
Și printre frunze zările albastre
Privesc în taină dragostea pe bănci.

Târziu... Un dangăt somnoros de ornic
Vibrând dogit cu glas de ferării
Străbate grav, pierzându-se în noapte,
Singurătăți de spații străvezii.

Subțire corn de lună argintie
Pătează nori de zgură și mărgean
Pe când sfioase păsări de 'ntuneric
Agită, calm, văzduhul diafan.

Pe transparente zări se profilează
Tremurătoare creștete de plopi
Și turnuri vechi cu ceasuri mari în frunte
Ca niște cete negre de ciclopi.

Spre ceruri felinarele aruncă
Reflexuri de lumini trandafirii
Ce se resfrâng și dau ursuze tonuri
De zinc tocit răscrucilor pustii.

Plutind ușor, s'aud frânturi de șoapte
Și zgomot stins de pași întârziați —
Parfumuri tari cădelnițează teii
Pe bulevarde sure înșirați.

Arar prin umbră trec femei de stradă
Cu măști de zâmbet artificial
Și'n depărtări străpung tăcerea nopții
Ecouri ascuțite de țignal.

CRISTIAN SÂRBU

Alte opere noui

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 București, I.

„O PICĂTURĂ DE PARFUM" de **Tudor Măinescu.** (1 vol. de 204 pag. Lei 90).

„Toată poezia d-lui Măinescu poartă pecetia unui cavaler medieval. Versul d-sale poartă în fond și formă turnura madrigalului spus cavalerește la ureche, pentru a înmuia o inimă, sau a răzbuna o atitudine. Poezia d-sale e oferită ca o mânușe ridicată de aproape de cușca leului, cu un cuvânt galant sau o ripostă tăioasă și uneori banală; versul bine cizelat, mai totdeauna impecabil și elegant face și el parte din psichologia aceasta de cavaler puțin ratat, dar care scăpătat cum este, nu înțelege să-și neglijeze ținuta și se prezintă curat și frumos. Fraza întreruptă în două-trei versuri cu rima împletită și naturală, amintește de multe ori salutul întortochiat ca o acoladă al mușchetarului clasic.

„De multe ori „voința" este totul, și de aceea, atât de des, o strofă înseamnă o poezie".

(Demostene Botez în „Viața Românească")

✻

„PORUNCA A ZECEA" de **Const. Kirițescu.** (1 vol. de 192 pag. Lei 75).

„Este o icoană pe cât de sugestivă, pe atât și de înduioșetoare a împrejurărilor în care se scurge, în zilele noastre, atât de îmbibate de miasmele politicei, viața celor ce sunt chemați să îndrumeze învățământul secundar de la înălțimea catedrei.

„Ca înalt funcționar la Ministerul Școalelor, autorul este în măsură să cunoască foarte de aproape aceste împrejurări nenorocite, și astfel opera lui poate fi socotită și ca un strigăt de autoritate pentru reformarea cât mai neîntârziată a acestora".

(„Unirea", Blaj)

✻

„BAL MASCAT" Roman de **Ionel Teodoreanu.** (1 vol. 448 pag. Lei 150).

„Romanul acesta e romanul Iașului, al Iașului văzut de observația tăioasă a autorului. Viața socială a Iașului înțeleasă în sensul obișnuit ca dăinuind într'o atmosferă de resemnare, uitare și patriarhalism specific Moldovei, în realitate e o mască de carton aurit cu poleială, sub care se ascunde în mod cinic tot ce e meschin, fad și detestabil".

„In definitiv „Bal Mascat" *ne îndreptățește o mare nădejde spre un roman de viziune perfect obiectivă".*

✻

„CRĂIȘORUL" — Roman de **Liviu Rebreanu.** (1 vol. de 320 pag. Lei 100).

„Cartea îmbracă aspectul unei frumoase povestiri literare a istoriei lui Horia, vrednică, pentru verismul și măestria ei, de o răspândire cât mai largă, ea fiind un fericit început de popularizare literară.

„Această carte a d-lui Rebreanu e un fericit început în scopul de popularizare literară a personalităților mari din istoria noastră".

(„Patria" — *Cluj*)

Cărțile despre care-i vorba mai sus, cum și multe alte opere al fruntașilor literaturii românești, editate de „Cartea Românească" **se găsesc de vânzare la toate librăriile din țară, cum pot fi cerute și direct de la** „Cartea Românească", **Bulev. Academiei, Nr. 3, București, I, trimițând costul prin mandat poștal.**

Evenimentele anului în ilustrațiuni.
Progresele științifice din 1929.
Cum poate deveni ori-cine radiofonist-amator.
101 artiști de cinema cu adresele lor.
Toate candidatele la concursul de frumusețe al „Realității Ilustrate".
Cum se cunoaște caracterul omului după scris.
Cum se ghicește în palmă.
Cum se ghicește în cărți.
Cheea visurilor.
Cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor.
Mic tratat de cosmetică.
Cum să ne îngrășăm și cum s'i slăbim.
Sfaturi pentru frumusețe și sfaturi medicale.
Bucăți umoristice și literare de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora, etc.
Jocuri intelectuale.
8 planșe în culori.
O adevărată enciclopedie.
Frumos ilustrat și frumos tipărit.
Materie aleasă, atractivă și instructivă.
Sute de ilustrații.

CEA MAI PLACUTA LECTURA IN

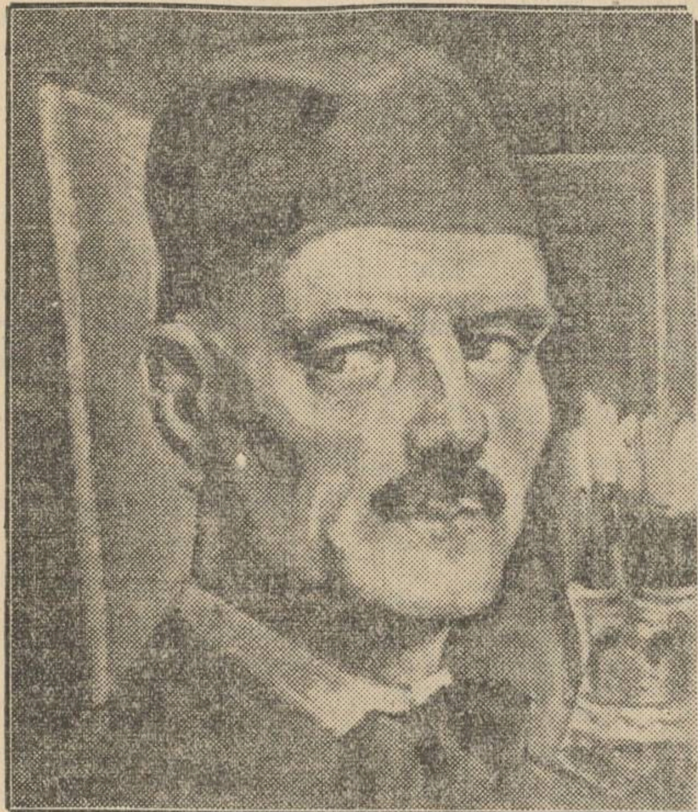
ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATA"

PREȚUL 60 LEI — **PREȚUL 60 LEI**

Citiți toți astăzi **Lectura**
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA UN AUTOR UN ROMAN COMPLECT CELEBRU
AFACEREA CROSBIE
- Romanul unui proces pasional -
de SOMERSET MAUGHAM
Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari.
Adeverul

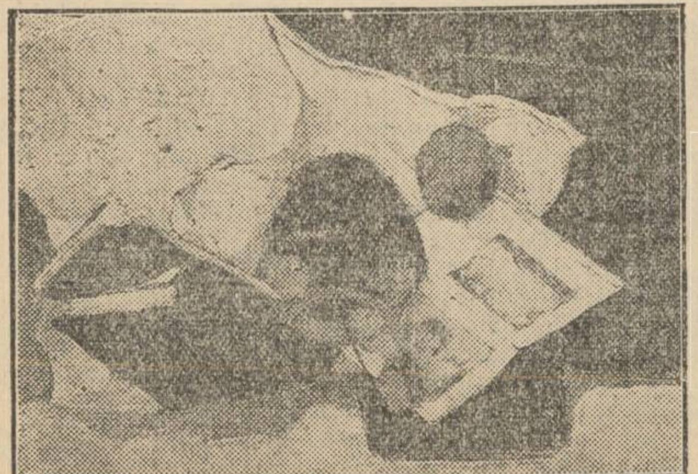
PLASTICA

„Pictorul melancoliilor urbane", povestitorul blând al priveliştilor triste, domnul Marius Bunescu a adăugat anul acesta peisagiului românesc din expoziţia sa anuală



Marius Bunescu Autoportret

o serie de vederi din Veneţia şi din Olanda, executate în acea sobrietate ritmică şi originală care distinge stilul acestui artist.



M. Ulea-Paşcanu Natură Moartă

Pe aceiaşi linie a preocupărilor sale, domnul Bunescu, impune o stăpânire proprie de pastă, o delicată sensibilitate de atmosferă şi gingăşia unor nuanţe rare.

Nu se poate vorbi la acest artist de evoluţie. D-nul Bunescu e de mult fixat. Se poate vorbi însă de diversitatea mijloacelor, de o sensibilitate diversă, care re-



Marius Bunescu Biserica Sf. Nicolae-Jigniţa

plămădeşte natura, în culoare, printr'o ciudată purificare de atmosferă.

Expunând de astădată motive de inspiraţie din alte orizonturi, pictorul Bunescu nu-şi contrazice ţinuta.



C. Ionescu-Paşcanu Pietà

Lipsit de izbucniri şi de atitudine declamatorie, artistul nu aduce din Italia nici viziunea placidă a unui trecut clădit pe ruine, nici evocarea sumbră a unei nopţi de furtună pe mare.

Peisagiul său e liniştit, aproape solemn în simplitatea lui, în tristeţea lui atât de discretă şi, totuşi, profund emotiv prin lumina nouă a priveliştilor şi chiar prin absenţa totală a figuraţiei umane.

Seriozitatea atitudinii pictorului Marius Bunescu în faţa naturii, înclinarea vădită spre meditaţiune, găsesc în sufletul nostru neaşteptate şi adânci rezonanţe.

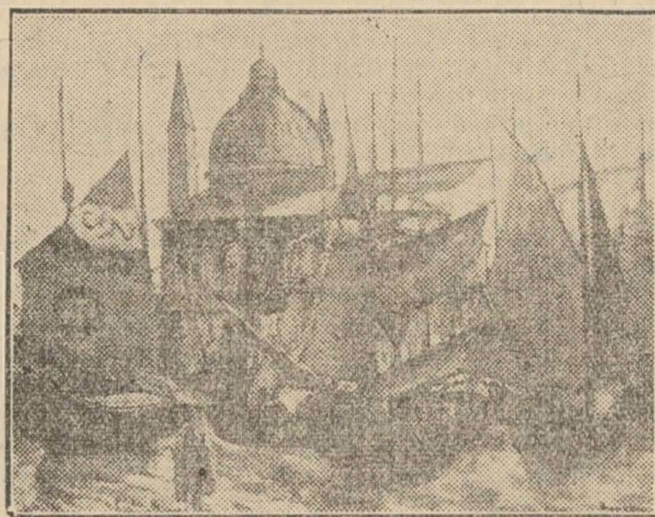
Exprimând o concepţie plastică îndelung elaborată, d-nul Bunescu, în ascensiunea ultimelor sale manifestări, a rămas statornic evocatorul emotiv al pitorescului urban, al poeziei melancolice, al ritmurilor armonioase, împletite din geometria simplă a caselor singuratice şi din tristeţea arborilor desfrunziţi.

E singurul nostru peisagist de atmosferă.

* * *

In sala Hasefer expun pictorii M. Ulea-Paşcanu şi C. Ionescu-Paşcanu.

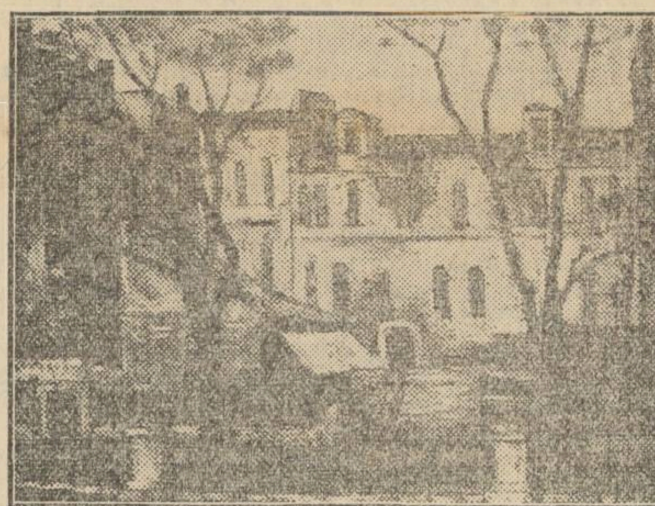
Deosebiri prea mari între aceşti artişti nu sunt.



Marius Bunescu Veneţia

Peisagiul, natura moartă şi florile aduc o viziune sinceră, şi amândoi artiştii vădesc preocuparea de a se elibera definitiv din prejudecăţile învăţământului.

E o tendinţă firească la tineretul nostru plastic de a câştiga deplina independenţă faţă de judecăţile-tip dobândite în şcoală.



Marius Bunescu Peisaj bucureştean

Doamna M. Ulea-Paşcanu realizează în culoare un progres însemnat faţă de ceiace desenul d-sale mai păstrează încă în minuţiozitate academică.

Privite ca studii, cele două portrete, desenate viguros şi cu o specială atenţiune pentru expresia exactă, sunt fireşte două lucrări de merit.



M. Ulea-Paşcanu Autoportret

Domnul Ionescu-Paşcanu străbate aceiaşi cale de evoluţie.

In fragmentul de frescă şi în frumoasa compoziţie *Pietà*, sunt calităţi de culoare şi de stil care deschid de pe acum acestui artist înzestrat, drumurile bune ale artei.

H. BLAZIAN

„Uite popa! Nu e popa!.. Ăsta-i popa?"

de I. C. VISSARION

La 8 Septembrie, la noi se face aşa numitul târg „la Cornăţel".

Oamenii sclimpocesc toată vara după parale: ba vând fasole, c'au cules şi ei şi au strâns o felderă ori două; ba vând câţiva boboci de gâscă, pe care i-a crescut şi i-a păzit cu băţul toată vara femeia; ba se socotesc cu boerul, ori cu bogătaşul satului şi-i cer banii pe munca făcută; în sfârşit, ori şi care rumân trebue să-şi facă rost de bani pentru Cornăţel.

Târgul se face în două părţi: unul la Găeşti în capul dinspre răsărit, pe drumul spre Burduca şi Picior de Munte; celalt se face chiar la Cornăţel, un sat lângă Bolovani, mai spre miază-noapte de Conţeşti.

Se duc oamenii la târg să-şi cumpere pentru ale iernii: cojoc, căciulă, opinci, unii câte un mintean ori ceapă; femeile: străchini şi oale, ori câte o putinică de murături, ori chiar de varză... Ce nu-i trebue omului să aibă şi ce nu se găseşte în târg să cumpere?...

La târg, mai vin dela deal şi rumâni cu ţuică, alţii cu struguri, alţii cu must de mere, ce-l botează vin dulce. Vin mulţi cu de toate, unii să vândă, alţii să cumpere... Ca la târg...

Intr'un an, la un târg d'astea, pleca şi Costică Bălăcică. P'atunci nu se însurase, şi-i plăceau fetele din partea Găeştilor; fiindcă erau mai albe la chip şi purtau mai toate ii cu flori şi vâlnice ţesute în fir. Incropise şi el cinci sute de lei, bani pentru târg.

Se încârduiră vre-o patru-cinci inşi, toţi hăidăi, unul şi unul, şi-o luară pe jos la Găeşti.

Pe drum, căruţele mergeau aproape pe două rânduri: cele cu cai pe-o parte şi cele cu boi pe alta.

De vre-o lună şi jumătate nu plouase. Jumătatea lui August şi Septembrie, pela noi sunt cam de obicei secetoase. Praf berechet. Mai cu seamă caii, cu mersul lor la trap, stârniseră pe de-asupra şoselei nişte nouri de praf galbeni şi risipiţi, care se vedeau de departe.

Femeile, ca să nu-şi murdărească găteala, se înfofoliseră la capete şi până unde şedeau pe perne, cu câte o masă vărgată de pânză, de nu li se vedeau nici ochii.

Câte un automobil, care venea dinspre Bucureşti, orăcăia mereu şi stârnea praful mai mult decât douăzeci de căruţe.

„Oarba! alege-s'ar praful de voi!" — strigau oamenii — pomenindu-se d'odată într'atâta praf, că nu mai puteau nici să vază.

Drumul la târg, când mergea atâta lume, nu era o plăcere, dar era târg, şi lumea simţea că trebue să meargă într'acolo.

Ajunse Costică la târg.

La încrucişarea dinspre răsărit a şoselei ce apucă la Lucieni cu o alta ce trece prin Găeşti, e o cârciumă, care se pare că are muşterii mulţi numai pe timpul cât ţine târgul. Aci, sub polata pe două părţi în jurul hanului, se vedeau bănci şi mese la care erau aşezaţi să mănânce şi să bea, bărbaţi cu femeile şi copiii lor, ori familii înrudite sau împrietenite mai de mult.

In colţul polatei, în văzul tuturor, era maşina cu bucate gătite, şi un grătar cu drevile groase de fier, în care o ţigancă, legată cu un tulpan alb şi dat pe ceafă, frigea fleici şi bucăţi de porc, ori cârnaţi şi mititei făcuţi atunci proaspeţi.

Dinaintea tuturor, pe mese întinse, se vedeau mâncări şi mai cu seamă fripturi, sticle cu băuturi, pahare pline.

Costică, râmnicios de firea lui, când îi dădu în nas friptura proaspătă de purcel, se opri şi spuse lui Ion al Drosului:

— Mă Ioane, vezi tu trai p'ăia? Hai să facem şi noi aşa, c'am ostenit şi mi-e foame!

Da Ion, mai puţin pofticios, îi spuse că trebue să meargă întâi la târg, să vază ce fete şi băeţi au venit aci, şi apoi mai încolo, să vie la mâncare şi-or tot mânca.

— Mă, fripturi ca ăsta n'are nimeni! Nu vezi tu cum tae fleica cu şorici cu tot? Nu-ţi opreşte untura ca pârliţii ăilalţi. Şi uită-te ce bucată!...

— Hai mă, încolo, ce eşti aşa poftăreţ, de parcă ai fi muiere borţoasă!

Luat de mâni cu sila, Costică înghiţi în sec aburul de friptură ce-i intrase în gură şi pe nas, şi intrară în târg.

Aci negustorii, în aşezarea lor, formaseră ca un fel de străzi; şi pe o parte şi pe alta, se vedeau corturi cu perdele întinse în formă de umbrare, sub care, pe fel de fel de mese şi cutii, îşi întinseseră marfa.

Lumea se înghesuia, de abia putea să meargă, căutând să treacă: unii într'o parte, alţii într'alta, iar alţii d'acurmezişul în fel şi chipuri.

Prăvăliile acestea improvizate ale negustorilor, erau deasemenea pline de muşterii. Băeţi de prăvălie, vânzători şi stăpâni, îşi strigau marfa, se tocmeau şi, cu ochii în patru, luau seama să nu fure cineva ceva şi ei să nu vadă.

In târguri sunt şi săraci, care pleacă d'acasă cu gândul pe furate. Ţigăncile ascund bucăţi întregi de stămburi pe sub rochii, unde le atârnă cu cârlige făcute înadins. Astfel că nu toţi vin la târg, unii să cumpere şi alţii să vândă, ci vin unii să fure, să înşele, să câştige în vre-un fel oarecare.

In partea dinspre digul Potopului, de obicei, se aşează „comèdiile". Imprejurul lor se strâng băeţii şi fetele din patruzeci-cincizeci de sate. Aci, diferitele tarafuri de lăutari veniţi pe socoteala lor, cântă hori, iar cei care se prind să joace, trebue să plătească câte un leu. Fetele, de obicei, sunt scutite, fiindcă pentru ele plătesc băeţii lângă care joacă.

Prin mulţimea de lume, se strecoară şi Costică, cu ai lui spre Comèdii. Acolo un sgomot drăcesc. Fiecare stăpân de comèdie, caută prin muzica angajată de el: trompete, trombonuri, tobe, clarinete să facă cât mai mare sgomotul, să cânte marşul cel mai ameţitor, ca să atragă lumea spre el, să se pue în comèdia lui şi să-i învârtească.

Spânzurate de straşina comèdiei învârtitoare, se vedeau mici trăsuri atârnate, cai de lemn şi cu frâne în gură, aeroplane, în care, câte un băiat şi câte o fată, ori câte două singure, sau câte doi băeţi se învârteau până când, de ameţeală, se vedeau galbeni la faţă!

Ion găsi prin lume pe Stana, iar Costică găsi pe Ileana!

Socotiră de datoria lor de cavaleri să le ofere câte o porţie de ameţeală.

Se suiră într'un fel de aeroplan, câte patru, plătiră taxa câte doi lei de om şi în asurzitorul sgomot al muzicii, ce se afla roată, împrejurul stâlpului comèdiei, începură învârteala.

Aci, când se simte omul şi ameţit şi înfăşurat pe la subţiori de fiorii vântului ce face comèdia în învârteală, băeţii şi fetele, mai de frică, mai de plăcere, se strâng în braţe, îşi lipesc obrajii unul de altul şi-şi şoptesc cine ştie ce!

Porţia de ameţeală fiind socotită destulă, comèdia se încetini din învârteală, iar Costică, mulţumit că în sfârşit: „S'a dat în comèdie cu Ileana", pleca cu ea s'o cinstească... c'o limonadă roşie!

— Hai să ne impozăm, Costică! — îi zise ea.

— Haidi, neică, Ileano!

Şi iacătă-i intraţi şi acolo, unde trebuiră să mai aştepte, întâi până să le vie rândul ca să fie impozaţi, apoi până să le dea două poze, în care se vedeau unul lângă altul, ţinându-se de mână.

D'aci, Costică se întoarse la horă.

Despre Ion şi despre ceilalţi tovarăşi nu mai putu să ştie, se pierduseră prin lume, fiecare cu câte una.

Se prinseră în horă, de câteva ori, plăti vre-o zece lei şi apoi o luă prin târg, să mai vază şi ce altceva se mai găseşte prin el.

Intră în rândul negustorilor cu birturi.

Aci, iar miros şi fum de carne şi de fripturi arse, cântece de lăutari pe la mese, familii întregi în petrecere!

— Mergem şi noi să mâncăm câte-o friptură?

— Mai încolo! Hai să ne mai uităm, — zise Leana.

Costică iar înghiţi în sec, cu gândul la friptură.

— Dac'ai vrea tu, am merge la hanul din colţ, că acolo tae ăla bucata cu grăsime cu tot. Şi-o sară bine şi-i pune piper şi miroase. Şi când ţi-o dă friptă, simţi o poftă de-ai mânca porcul întreg!

— Eu vreau, dar mai încolo!

Merseră mai înainte şi ajunseră în rândul celor cu struguri, cu vin dulce şi cu ţuică.

— Să bem câte un pahar de must!

— Să bem!

Băură şi Costică plăti

— Cât mai costa tu, fa Leano, să-mi fii nevastă?

— Da tu, mă Costică, să-mi fii bărbat?

— Eu ştiu!

— Păi vezi; nici eu nu ştiu.

— Ştii ce-ar trebui să mai facem noi: să ne luăm şi struguri şi să mergem la masă. Ietă ce struguri are ăsta! Câte parale, mă vere?

— Zece lei ocaua!

— Ia pune, mă, o óca! Stai să-i aleg eu!

Şi Costică alese ciorchinii ce i se păreau mai frumoşi.

— N'ai ce alege! Toţi sunt frumoşi! Razachie dela soacră-mea din vie!... Vorbă să fie!...

— Luăm struguri, da nu mergem la masă d'acum! Ii mâncăm aşa! — zise Ileana.

— Să vezi tu friptură la ăla din colţ, ai merge numaidecât!

— Mergem mai pe urmă.

Costică iar simţi apă 'n gură şi înghiţi în sec.

Ajunseră pe strada pescarilor şi a celor cu ceapă, cu varză, cu zarzavaturi, cu putinele şi altele...

Aci, înghesuiala era mai mică.

Intr'o răspântie, şezând pe un scaun, un om oacheş, mărunţel şi bine legat la spete, se auzea strigând:

— Uite popa! Ăsta-i popa! Nu e popa! Care-i popa! Uite popa! Hai! Care-i popa pe-o sută de lei! Popa câştigă, negrili pierd!...

Costică se înalţă şi el în degete şi caută să vază pe d'asupra umărului celorlalţi, cine câştigă şi cine pierde la drăcia asta.

— Uite popa! Ăsta-i popa! Ăsta câştigă! Astea pierd! Popa câştigă! Uite popa! Nu e popa!... Care-i popa — p'un pol!...

Unul scoase un pol, ridică cartea şi-l înemeri. Cel cu cărţile îi dădu polul.

— Uite popa! Nu e popa!... Pe o sută de lei!...

Un altul, ce se părea că e din mulţime, dar care era tovarăş, ghici pe popa şi luă suta de lei!

Costică îşi făcu loc prin mulţime şi ajunse lângă scaun. Ileana îi spuse să se astâmpere, că trebue să fie şi asta vr'un fel de hoţie. Dar Costică îi spuse tare:

— Adică cine e el, ca numai el să aibă dreptu să fie hoţ? Eu de ce n'aşi fi? Hoţ pe hoţ; să vedem care pe care!...

Puse şi el pe scaun o sută de lei, ghici pe popa şi-şi luă suta, şi cu cealaltă pusă de jucător.

Puse altă sută şi câştigă şi atunci.

Puse şi a treia oară şi câştigă iar.

I se păruse lui, că avea cartea ce reprezinta pe popa, un colţ îndoit binişor, iar că acel care le mânuia, nu băgase de seamă semnul acesta pe cartea popii.

— Nu mai joc cu dumneata! Ai noroc prea mare! zise acela care făcea cărţile.

Dar Costică nu se lăsă. Câştigul îl îndârjia.

— Ce, mă, tu ai venit să joci numai cu ăi fără noroc?... Joacă cu mine dacă-ţi dă mâna!...

— Cu dumneata nu mai joc! Ai Spiriduş!

— N'am nici un Spiriduş, mă!... Joacă cu mine! Jucătorul începu iar să-şi facă cărţile:

— Uite popa! Nu e popa! Pe trei sute de lei!

Ridică cartea şi înemeri pe popa.

— Nu mai joc! M'ai sărăcit! strigă jucătorul.

— Joacă, mă! răcni Costică — De ce-ai venit, să dai câinii la apă?... La noroc!... Fă cărţile...

— Uite popa, nu e popa, pe o mie două sute de lei! zise cel cu cărţile.

Costică socoti banii, văzu că n'are decât vre-o mie optzeci de lei şi se întoarse către Ileana:

— Ileano, ai o sută de lei?

— Am.

— Adă încoace! Am să-ţi cumpăr o rochie ţie şi un mintean mie!...

Ea desfăcu din batistă singura sută de lei ce o avea şi i-o dete. Costică puse pe scaun o mie două sute de lei şi ridică cartea vesel, căci semnul după ea era la fel.

Un zece de spatiu i se păru însă că e mare cât toate zilele!

— Arsene te cheamă! Bogdaproste! zise cel cu cărţile, luând repede banii şi vârându-i în buzunarul pantalonului.

— Tii! — făcură oamenii de prin prejur. — Ce nenoroc!... Ce nenoroc!... Aşa e norocul chior... Acu te bucură, acu te lasă cu mâinele la inimă!...

Costică rămase ca prostit, cu gura căscată şi clipind des din ochi. Urechile începură să-i ţiue. Ileana îl trase de mânecă şi-i spuse:

(Continuare în pagina IV-a)



— S'a dus dracului şi suta mea?...

El nu-i răspunse.

Apoi puse mâna încet pe umărul jucătorului şi-i zise:

— Şi mi-i luaşi dintr'odată, măi frati-meu?...

— Norocu, măi frate, norocu... Ce să-i faci...

Şi jucătorul iar vrea să-şi înceapă meseria:

„Uite popa! Nu e popa! Care-i popa!"

Dar Costică îi opri mâna cu ceva mai multă putere.

— Stai frati-meu, că jocul tău e hoţie curată!

— Cum hoţie curată? N'ai jucat de atâtea ori şi ai câştigat? Eu ţi-am zis ceva? Când am văzut că mă săraceşti, nu te-am rugat să nu mai joci cu mine? Aşa e jocul, la noroc. Ai pierdut, înghite în sec!

La cuvântul „înghite 'n sec" Costică îşi aduse aminte de bucăţile de friptură dela han.

— Uf! — răcni el ridicând mânile în sus. — Friptura mea! Friptura mea! Măi frati-meu, dă-mi banii pe jumătate!... Dă-mi şease sute de lei îndărăt, că şease le pierduseşi tu, sunt ale tale!

— Mai vezi d'altul că vorba aia! Ţi-am spus: înghite în sec!

— Ah! Mă, e hoţie jocul tău! Eşti hoţ!

— Eşti tu hoţ! N'ai spus: hoţ pe hoţ, care pe care?

— Da eşti mai hoţ tu! Cartea ta avea un colţ uşor îndoit, şi era tocmai popa... Eu mi-o cunoşteam după semn.

— Păi de ce n'ai luat-o?

— Păi tu hoţ, ai îndoit colţul la alta şi ai îndreptat colţul popii...

— N'ai zis: hoţ pe hoţ? Tu hoţ, eu hoţ, suntem chit! Eu am învăţat la Mărgineanca, tu poate n'ai învăţat aşa bine la Târgşor?...

— Trebue să-mi dai banii, mă! — răcni Costică — Te duc la Poliţie!

— Ce poliţie, mă? Tu crezi că eu n'am plătit drepturile mele ca să joc la noroc?

Un vardist, care se ţinuse prin preajmă, nebăgător de seamă, îşi făcu loc şi se făcu că le ascultă plângerea şi trebuia să facă judecata.

— „Tu ai plătit patenta? întrebă vardistul pe jucător.

— „Da, domnule sergent!

— „Ai drepturile tele la tine toate?

— „Toate! Poftim!" Şi el, dintr'un portofel soios, scoase între alte hârtii şi o recipisă, pe care o dete în mâna sergentului, ce-o ţinea cu susul în jos, ca semn că nici carte nu ştia.

— „Da, eşti în regulă..."

Apoi către Costică:

— „Da tu de unde eşti, băete?

— „Din Costeşti.

— „Cu ce te legitimezi?

— „Ce e aia legitimaţie?" întrebă Costică...

— „Cum ce e aia legitimaţie? Drepturile tele că eşti rumân!

— „Cum, domnule, ce crezi, că eu sunt Neamţ? Nu mă vezi că sunt român?

— „Ce rumân mă, unde ţi-e dreptul tău?...

Asta, nu văzuşi, are dreptul în portofel! Al tău unde e? De unde ştiu eu, că nu eşti un pungaş, îmbrăcat în haine ţărăneşti, care ai venit aici la târg să jefueşti lumea ?

— „Eu pungaş, mă?

— „Măxina! Sunt otoritate. Forţă publică!

— „Ia, domnule, pungaşul din capul meu!" zise şi jucătorul de cărţi.

Vardistul înfipse mâna în Costică, strigându-i:

— „Urmează-mă! Să te legitimezi la poliţie!"

Ileana începu să plângă:

— „Lipseşte-te Costică, lipseşte-te!... Lasă-l domnule, că e din sat de la noi!...

— „Aoleo!... Friptura mea!..." răcni Costică.

„Lasă-mă, Leano, să-mi fac dreptate singur, că hoţii din poliţie sunt tovarăşi cu hoţii din târg!"

Şi el apucă scaunul d'un picior şi când aduse să dea, vardistul i-l prinse dela spate.

Costică văzu în jurul lui cercul de lume lărgit şi un stâlp al unui cort, sub care un limonagiu, îşi desfăcea marfa.

Se repezi, smulse stâlpul, dărâmă coviltirul limonagiului şi sosi la cel cu cărţile.

— „La o parte să-mi fac dreptate".

Când îi dădu una, îl puse purcoi jos.

Vardistul se repezi, dar primi şi el una în cap, de ajunse lungit la pământ.

Lumea începu să strige şi să răcnească. Toţi veneau să vază ce este.

Costică cu parul în mână, începu să lovească peste şolduri şi pe spinare, pe cel cu cărţile de joc şi să-i strige:

— „Uite popa, nu e popa, ăsta-i popa! Banii, hoţule, că te omor!

— N-ai, domnişorule, na-i... iartă-mă, aoleo!".

Şi jucătorul asvârli o hârtie de cinci sute de lei şi alta de o sută la picioarele lui Costică.

Costică s'aplecă şi le luă, dar vardistul, sculat de jos, puse mâna pe scaun şi-l asvârli în capul lui Costică. Costică se împletici să cază, dar nu căzu.

Un tovarăş d'al jucătorului, se repezi şi el, şi-l isbi cu un baston peste umăr!...

Isbit de aceste două lovituri, Costică turbă. Incepu să se răsucească cu parul ca o vârtelniţă şi să strige:

— „La o parte, că nu ştiu cine mi-e prieteni şi cine duşmani! Feriţi-vă, fraţilor, că trebue să dau!"

Vardistul o rupse de fugă, căzând în brânci, căci unul dintre oamenii strânşi îi repezi doi pumni în cap. Jucătorul, printre picioarele oamenilor, se făcuse şi el nevăzut. Numai cel care-l isbise cu bastonul, căuta să scape din cercul de lume ce se înghesuia a moarte, şi n'avea pe unde...

Costică îl ochi, şi când îi dete una peste şale, îl dădu şi pe el jos.

„Uite popa, nu e popa! Asta-i popa!"

Oamenii, spăimântaţi de furia asta nebunească, strigau toţi în toate părţile, spunând unii la alţii, că deşi are dreptate omul, şi că e hoţ vardistul şi cu jucătorul, dar trebue împedicat să nu facă omor!...

Dacă văzu Costică, că nu mai are pe cine bate, trânti parul jos, în spaţiul gol de lume.

Limonagiul însă îl ridică, şi ridicându-l gata să isbească cu el în capul lui Costică, îi strigă:

— „Plăteşte acum, băete, şi tu borcanu meu spart şi limonada vărsată! că de unde nu, îţi fac şi eu ţie, ce făcuşi tu ălora!"....

Costică iar rămase prostit.

— „Măi ale dracului păcate" — rosti el tare — „da belea peste belea vin peste capul meu!?"

— „Plăteşte o sută de lei: borcanu şi limonada!... Era borcanu plin cu limonadă!

Oamenii începură să râză de situaţia asta iar nouă şi rea pentru bietul Costică.

Zâmbi şi el şi vorbi tuturor.

— „Fraţilor!... Trebue să mă mai bat şi cu ăsta? Ce ziceţi?..."

— „Plăteşte-i cinstit paguba!" rosti altul venind lângă el.

Costică se gândi. Ileana veni lângă el şi-i spuse:

— „Ii dau eu suta mea, numai nu te mai bate şi cu ăsta!

— „Să fii al dracului, mai mult de şaizeci de lei nu-ţi dau!" Şi Costică asvârli trei hârtii de câte un pol din mărunţişul ce-l avea şi strigă iar:

— „Na-i şi du-te'n moaşi-ta!"

Limonagiul îi mai trase câteva înjurături; Costică nu se lăsă nici el mai pe jos, dar lumea strânsă, chibzuind că atâta face paguba, Costică fu lăsat să plece.

Işi luă şi el pe Leana de mână, şi dându-i suta ei, îi spuse:

— „Ţi-era ţie frică cu pieptea? Pierdeai tu suta, când mă aveai pe mine? Da omoram tot târgul cu bătaia!..."

Haidi să mâncăm friptură, că numai d'aia mi-era necaz! Da strugurii unde sunt?

— „Când s'a înghesuit lumea, mi-au căzut jos, i-au zobit cu picioarele, s'au dus!"

— „Nu e nimica, hai să luăm alţii!... Şi hai să mâncăm friptură d'aia grasă, cu sare şi cu miroase; să bem, să ne îmbătăm şi să ne pupăm!"...

Se duseră, cumpărară struguri şi peste o jumătate de ceas, Costică, stând picior peste picior la o masă de sub polata hanului din colţ, mânca friptură, bea vin şi sta cu Leana de gât.

Tocmai noaptea pe stele, în cârd cu alţii, au ajuns şi acasă, povestind tutulor isprava lui din târg...

„Vezi al dracului vardist hoţ!... zicea că să mă legitimez eu, iar nu pungaşul care-l mânjise pe el cu franci!... Am pus şi eu mâna pe par, şi i-am legitimat p'amândoi!"...

Leana se gândea, ce bărbat straşnic ar fi Costică ăsta...

I. C. VISSARION

Pacificul

Când luna de tărîţe pe drum provincial,
Işi pune copci de stele la şorţu-i sideral,
Soseşte, cronometric, pe dâra nopţii brune,
Pacificul astmatic în gara de cărbune,
Pacificul ce scuipă paiete mici de cer
Şi scoate fum de pipă din nările-i de fier.

E gara tapetată cu linişte şi noapte;
Din crengile astrale cad stele — fructe coapte...

Pacificul porneşte rapid şi taie zările...
(Pădurea-i luminată de becul licuricilor).
Şi astfel cum străbate gigantic depărtările,
E-un Guliver ce trece la graniţa piticilor...

ALEXANDRU BILCIURESCU



VERA INBER

Tosic şi Mura

Să ai opt ani, ochi albaştri, să-ţi fie o mână mânjită de compot şi alta de chit, să mai ai un frate de cinci ani, care-i gutunărit şi la fiecare cinci minute îşi pierde batista, şi mama să-ţi fie dusă de acasă pe toată ziua, ei, atunci greu îţi mai duci traiul.

Mura are opt ani. Ochii ei sunt albaştri, o mână e mânjită de compot şi alta de chit, are un frate de cinci ani care-i gutunărit, mama-i dusă: tare-i greu de trăit!

Mama toată ziua nu-i acasă. E la slujbă. Tata de mult nu mai este. In anul acela când nu se făcea focul în sobă şi nu era pâne, tata s'a dus după pâne, s'a îmbolnăvit de tifus şi-a murit. Acuma mama trăeşte singură, iar Mura îi dă o mână de ajutor. E rău de mama pentrucă-i mică şi nimeni nu se teme de dânsa. Nu-i greu s'o obijdueşti, o vede orişicine.

Odată s'a întâmplat aşa: s'a spart un geam în bucătărie. Era el murdar, dar tot costă şase ruble. Iată că vine „domcom"-ul cu ciubote şi caftan, examinează geamul, se uită şi în cămara unde trăesc guzganii şi spune:

— Ia de ici căldarea asta. Ce-i cu petecele istea ? Cetăţeancă Sergheeva, (adică mama), după cum rezultă din cercetări, dumneata trebue să pui sticla. Dumneata eşti vinovată.

— Tovarăşe Petrişcev, răspunse mama, dar cum se poate să fiu eu vinovată? Dar eu nu-s acasă toată ziua, iar copilaşii stau în odae.

— Cetăţeancă Sergheeva, nu te împotrivi. Peştele dumitale era între ferestre? Da sau nu?

— Drept că era un peşte, răspunse mama, adică nu un peşte, ci un păstrăv.

— Ei, vezi. Tocmai păstrăvul acesta al dumitale a şi spart geamul.

— Mă rog dumitale, dar cum se poate?

— Ei, iată că se poate. Din cauza păstrăvului dumitale fereastra nu se închidea bine şi în cele din urmă s'a spart, şi cum păstrăvul e afumat de tot şi fără de parale, binevoeşte şi plăteşte şase ruble.

Şi mama a plătit pentrucă ea e mititică şi n'a ştiut să răspundă cum trebuia.

Şi tot aşa în fiecare zi câte-o neplăcere.

Tosic are cinci ani. Totdeauna-i gutunărit şi cam bâlbâit.

— Mu-ura, dar unde mi-i batista?

Pe la patru vine mama de la slujbă, palidă, mânile-i tremură şi se pune să gătească la „Primus" ceva de mâncare.

— Mamă, spune Mura, îmbrăţişând-o.

— Mititicuţa, sărăcuţa mea.

— Ma-amă, sărăcuţa mea, repetă şi Tosic după dânsa. Mura îmbrăţişează pe mama şi continuă:

— Ia stai să ascult. Mamă, iar se aude un gâlgâit, iar n'ai mâncat nimic; înăuntru îi gol de tot, aud eu.

Dar mama n'are timp. Se pun şi mănâncă repede, şi apoi mama iar se duce să scrie la maşină. De data asta însă nu la slujbă, ci „în particular".

— Mu-ura, întrebă odată Tosic, ce-i asta „în particular"?

— Apoi iată aşa: toată ziua mama-i la serviciu, iar sara se duce la un scriitor care îi dictează o poveste, nu deodată, ci tot bucăţi, bucăţi. De aceia se şi chiamă „în particular".

Azi e o zi mai grea decât celelalte. De dimineaţă ninge. Mama s'a sculat mititică, mai mică decât oricând, s'a uitat la copii şi a spus:

— Ar fi trebuit să vă dau la grădina de copii, dar n'am când. Nu mai pot, tare-s obosită, nici putere nu mai am.

Şi mama s'a dus. Mura s'a pus să grijească prin odae şi de-odată bagă de samă că nici urmă nu mai este de cele două pârjoale lăsate lor pentru toată ziua.

— Tosic, spune Mura, tu le-ai mâncat? Cum de-ai putut? Când ai avut vreme? Le-ai mâncat pe amândouă de-odată?

— Mu-urocica, nu de-odată. Le-am mâncat „în particular" tot bucăţi, bucăţi, tot câte-o jumătate.

Fără mama timpul trece încet. Tosic are gutunar, şoşonii Murei s'au rupt; nici să te plimbi nu-i chip.

— Hai în coridor, propuse Tosic. Mergem încetişor. N'avem să supărăm pe nimeni.

Coridorul e lung, cu camere de-o parte şi de alta. In fiecare cameră sunt oameni cu totul deosebiţi unul de altul. Dar chiar aşa deosebiţi, de o potrivă nu le plac copiii, care-i turbură.

Odată, Mura şi Tosic şi-au organizat în coridor un tren din scaune şi-au pornit la drum. Fotoliul era locomotiva. Şi aşa de bine ce călătoreau, repede, vesel, cu deraeri şi aventuri. Dar din camera No. 6 a eşit tovarăşa Galchina fumând, cu ciainicul în mână şi a dat în semi întuneric peste locomotivă şi şi-a spart ochelarii.

Seara a venit „domcom"-ul, cu privirea posomorâtă, şi a spus:

— Cetăţeancă Sergheeva, (adică mama). Dumneata cu copiii dumitale umpli toată casa şi chiar primejdueşti obiectele de sticlă. Ţi-o pun în vedere.

Mama s'a turburat:

— Trebue numai decât să vă dau la grădina de copii, dar nu pot să mă îngrijesc de asta, şi nici putere nu mai am.

Acuma Mura şi Tosic merg pe coridor încet, pe jos, nu cu trenul, şi vorbesc şoptind. Iar când ajung în dreptul camerei No. 1, nici nu mai vorbesc. Acolo, în camera No. 1, trăeşte „comunistul responsabil" persoana cea mai importantă din casă. Ori pe cine ar întreba, ori despre ce ar întreba, acela trebue să răspundă tot adevărul: de aceia i se şi spune „responsabil".

„Comunistul responsabil" lucrează toată noaptea.

Toată noaptea la dânsul e lumină şi prin geamul din partea de sus a uşii se vede albastru în odaia lui, atât de mult fumează. Dimineaţa vine după dânsul un automobil cu geamuri de gelatină şi acoperiş de pânză.

„Comunistul responsabil" îmbracă o manta de piele, în barbă i se vede pipa, străbate iute coridorul şi pleacă.

Dar câteodată toată ziua e acasă. Şi atunci în toată casa e linişte, chiar şi bucătăreasa tovarăşei Galchina, nu mai svârle de pe plită oalele altora şi nici nu trânteşte de sus braţul de lemne... Astăzi însă nu-i acasă. S'a dus de dimineaţă şi Mura şi Tosic se apropie de uşa lui şi pe rând se uită pe borta cheii.

— Vezi ceva, Mu-ura? întreabă Tosic. Spune ce vezi!

— Mă împiedecă nasul, răspunde Mura. Văd o bucată de lavoar.

— Şi eu, şi eu vreau lavoar, şopteşte Tosic, înghesuindu-se la spatele Murei. Mura se sprijină de uşă. Uşa se deschide şi Mura zboară în camera No. 1 drept peste lavoar, cu Tosic după dânsa. Dar în camera No. 1 stă la masă „comunistul responsabil", care, se vede, nu plecase, sau poate s'a întors, trage din pipă şi scrie.

Când a zburat Mura în odae, mai întâi a căzut de pe lavoar un pahar şi s'a spart. Apoi, cum după Mura veni şi Tosic, de pe lavoar căzu şi cana care de asemenea s'a spart. Apa s'a împrăştiat şiroae şi a curs drept la papucii de noapte de lângă pat. Dar şuvoiul principal ajunse sub fotoliul „comunistului responsabil" unde se făcu baltă. Mura se puse în faţa lui Tosic ca să-l ascundă şi-şi trase sufletul.

— Ce înseamnă asta? întrebă „comunistul responsabil".

Pe frunte i se ivi o cută adâncă.

— Ce-i cu copiii aceştia? Ce înseamnă poznele astea ?

— Noi suntem ai mamii, răspunse Tosic dela spatele Murei. Poznele nu le-am făcut noi. Uşa le-a făcut. Uşa singură. Mura, spune-i şi tu.

„Comunistul responsabil" făcu un pas şi văzu pe Tosic care de emoţie îşi ştergea nasul cu pestelca Murei.

— Dar aista cine-i?

— E Tosic, răspunse Mura, fratele meu. El e mic şi ar fi trebuit dus la grădina de copii... Dar n'am vreme să mă ocup de asta. Sunt obosită. Mi s'au dus puterile.

„Comunistul responsabil" îşi scoase pipa din gură:

— Dar mata cine eşti?

— Eu sunt Mura, sora lui. Mama ziua nu-i acasă, se duce la slujbă, iar seara lucrează „în particular". Dar de ce n'ai mata nici un fir de păr în creştetul capului ?

— D'apoi aşa s'a întâmplat, zise „comunistul responsabil", şi-şi mângâie creştetul. Mi-a căzut părul.

— Mura, şopteşte Tosic dela spatele Murei, de ce spune dânsul că a căzut? Dacă ar fi căzut ar fi fost pe undeva pe aici pe aproape. Nu s'ar fi dus departe. N'a căzut, ci a intrat înăuntru: de asta nici nu se vede. Spune-i Mura.

— Ia şedeţi aici, spuse „comunistul responsabil" şi le arătă masa.

Mura şi Tosic se aşezară respectuoşi de amble părţi ale călimării şi răspundeau pe rând pentru că comunistul era responsabil şi trebuia să ştie toate celea.

Intâi vorbi Mura:

— Mama ne învaţă duminecele, când e liberă. Eu am scris o temă, vă interesează?

— Foarte mult, răspunse „comunistul responsabil", mă rog matale.

— Ei, iată... „Animalele domestice" se chiamă.

Şi Mura scoase din buzunar o hârtie murdară şi citi:

„Vaca este un animal mare cu patru picioare pe la „colţuri. Ea dă lapte de două ori pe zi, dar curcanul nu „dă lapte, oricât ar încerca. Din vacă se fac pârjoale, „iar cartofii cresc deosebit". Mai departe n'am scris încă.

— Da, zise „comunistul responsabil" examinându-şi unghiile, foarte, foarte... Dar, nu cumva aţi voi să mâncaţi ceva?

— Tosic a mâncat două pârjoale „în particular", răspunse Mura, iar eu n'am mâncat nimic pentrucă nu mai era.

Atunci „comunistul responsabil" scoase din dulap mezeluri, mandarine şi chifle albe. Tocmai atunci, sub Tosic, care pusese piciorul deasupra fără să bage de seamă, sună telefonul.

„Comunistul responsabil" ia aparatul.

— Eu, vorbi, el, da, eu. Ce? Nu pot să viu acuma. Am aici o consfătuire foarte importantă. Doi tovarăşi sunt aici. Nu, cu nici un chip nu pot acuma.

Iar tovarăşii mănâncă şi povestesc:

— Când eram mititel, spune Tosic cu gura plină, era foarte vesel. Eu cu mama şi Mura stăteam împreună şi „mărgeleam".

— Cum? întrebă comunistul care se părea că nu înţelege.

— „Mărgeleam". Spune-i Mura.

— Inşiram mărgele pe aţă, explică Mura.

„Comunistul responsabil" ia pe rând copiii de pe masă, aşează pe Mura pe un genunchiu şi pe Tosic pe celălalt şi le face din „Isvestia" de azi o corabie minunată...

Vremea trece. Se aude cum casa se umple de oameni. Toţi se întorc dela slujbă. Se întunecă. „Comunistul responsabil" aprinde lumina şi începe o nouă corabie. Numai atunci Mura îşi aduce aminte de mama.

Mura sare de pe genunchiu şi deschide uşa să alerge la mama, care cu siguranţă că a venit. Dar chiar la uşă este mama înspăimântată, care se vede că asculta.

— Mura, ce faci aici? Unde-i Tosic? întreabă mama, şoptind speriată. Cum de v'aţi băgat aici?

— Nu te teme, mamă, spuse Mura încurajând-o. Nu te teme. Am venit aici ca musafiri; am mâncat şi mezeluri. Hai, să faci cunoştinţă.

— Ma-ama, se auzi Tosic de pe genunchiul drept al „comunistului responsabil", vino aici să faci cunoştinţă.

Şi mama intră...

Seara, Tosic şi Mura stau de vorbă în paturile lor:

— E om bun, spune Mura; sunt sigură.

— Bu-un, confirmă Tosic somnoros. Ce spui mamă, îi bun?

— Bun, răspunde mama. Foarte...

Şi se pune pe gânduri.

Unde merg gândurile ei?

Tradus de G.

Incercări asupra fenomenelor psihice anormale

de Ing. Henri Tillmann, membru Inst. Gen. Psih. din Paris. La Librăriile din Capitală şi Şaraga, Episcopiei 3 bis, Bucureşti, Volumul lei 75. Provincie contra ramburs sau mandat. D-nii Studenţi plătesc lei 60 volumul.

Tablete: Pisi-pisi

Mâţa neagră are de zece zile, şi ea, un băiat şi a umplut lumea cu trâmbiţarea marelui eveniment. Cum? nu ştii că am făcut un băiat? întreabă mâţa, când guriţa ei articulează guturalul miau-miau. Şi ce băiat! Nicio mamă nu are un flăcău ca al meu, frumos ca o cârtiţă şi voinic ca un şobolan. Pofteşte să-l vezi în odaia de alături. L-a dus mama din cuibul lui în patul lui Baruţu şi l-a vârît subt o perină uşoară de atlas.

Mâţa dă târcoale, cu ochii ei de aramă la clanţa galbenă a uşii, cerând să i-se deschidă, ca să-şi arate fătul cenuşiu, adormit cu nasul murdar în mătase. Gusturile mâţei vin dintr'o aristocraţie veche necunoscută, obicinuită să prefere materialele fine, obiectele scumpe, broderiile, horbota pe ţesătura de in, velinţelor comune şi cârpelor din cuibar. Stejarul lustruit cu ceară, oglinzile, perdelele, covoarele fac parte din universul confortului împărătesc, în care a călătorit fantoma de catifea a dinastiilor ei trecute. Ii mai lipsesc marmura roşie şi onixul. N'are tata.

Miau, deschide-mi uşa, te rog, spune căutătura în două inele a mâţei. Vreau să-i arăt domnişoarei care a venit la noi ce a purtat măicuţa în geanta de puf, cu o mie de taine, a pântecului ei, atâtea săptămâni. Vreau să i-l duc în braţe şi să-i mai arăt că maica are şi şase mărgele cu lapte pentru gura lui, care-şi alege din stuful sânului moale pe cele mai pline.

Ce somnoros şi ce trândav! Cenuşiu, aproape albastru, ca norul prin care se străvede căptuşala de azur, pisoiul stă mototol şi nu se deşteaptă decât cu ciorchinele ţâţelor la bot. Trezit dintr'un somn fără margini, el intră în desfătarea fără margini a caldelor arome de lapte şi trece din vis în vis şi se întoarce în visul anterior, inconştient şi încrezător ca o petală fragedă de floare, de-asupra căreia păzeşte piscul şi tună furtuna. Prostul nu ştie nimic din ameninţările lumii şi doarme, încredinţat întreg puericulturii naturii. Bună dimineaţa, nătăfleaţă! hai, scoală-te câte puţin şi clatină-te pe picioare. Cine mai doarme la orele 12, înţelepciunea lumii zice că-i un puturos. Haide! te aşteaptă războiul pe viaţă şi pe moarte cu câinii şi *struggle for life*. Trebue să te înveţi cu fuga prin pod şi cu pasul pe tinicheaua învelitorii. Ai să participi la trânteli eroice şi la zguduiri, pe casă, uriaşe. Prunc de motan, adversarii tăi vor fi mai puţin buldogii şi focşii şi mai mult cotoii, cei de un neam cu tine. Motanii dintre hornuri, tăvăliţi în funingine şi cenuşă au şi aflat că s'a născut un concurent. Ei îşi apleacă sub streaşină capul gros cu mustăţi de undrele şi purced pe marginea casei cu mişcările lor orizontale de tauri înjugaţi. Haide! scoală-te. Ornicul din părete a strigat cu-cu de 12 ori şi furculiţele sună pe faţa de masă albă. Du-te toată noaptea ca un hoţ şi întoarce-te muşcat de ceafă şi zgâriat pe mască de unghia încovoiată a bătrânilor cotoşmani.

Miau, miau! Vocea mâţei negre, rafinată de un sentiment de rugăciune, a scăzut aproape de suflet, ca un suspin şoptit, şi pare, fără sunet, imperceptibil ca o seamă vegetală, plutind într'o grădină închisă. Haide, intră prinţesă, intră lin. Puiul tău nu s'a deşteptat din atlas: el visează ceva important căci se cutremură tot şi puţintel şi-a umflat spinarea. Bătaia a început în vis: cu ce şerpi albaştri s'o fi măsurat energia lui de 120 de grame pe balanţă? Şi, îl auzi? — sforăie, ştie să sforăie şi el. Dă-i un mărgăritar în gură, cu lapte. Dacă natura ar fi fost prevăzătoare, pe o ţâţă ar veni laptele dulce, pe o ţâţă frişcă, pe o ţâţă kefir şi dintr'o ţâţă cu sirop ar ieşi în gura pruncului tău şi picături de ciocolată. Câtă monotonie şi ce regulament!

Mâţa şi-a luat pruncul în gură de ceafă şi-l fură ca să-l arate şi să demonstreze pentru a mia oară că băiatul ei e fără de păreche, că e cel mai frumos şi mai înzestrat decât toţi băeţii din trecut şi viitor. Căci nu de-a surda ugerul ei s'a chinuit să-l poarte şi nu fără scop a ţipat ea când l-a născut, mângâiată de-alungul durerilor ei de mâna uşurătoare a celeilalte măicuţe, maica lui Miţu şi Baruţu şi stăpâna nediscutată nici de oameni, nici de câini şi nici de pisici, a casei în general; aceia care găteşte bucate bune, care spală rufe albe cu miros de zăpadă, care numără şervetele, paharele şi face orânduiala casei pentru copii şi pisoi.

De astă-dată iarăşi o să-şi ascundă mâţa băiatul bine, ca să nu-l găsească nimeni, să nu afle nimeni unde moţăie odorul şi se linge pe bot adormit. Gura ei ştie să aleagă exact locul din ceafă care nu doare, îşi ascunde dinţii ca să nu-l înţepe şi-l duce târîş în aer până în ascunzători. Subt perna de atlas nu mai e siguranţă. Trebuie căutat un colţ necercetat, trebue descoperită o umbră adâncă. Bagă de seamă, pisică, să nu-l pui într'un loc, unde puiul tău ar putea să fie din întâmplare strivit. Noi o să ne uităm cu de-amănuntul, oridecâte ori ne vom aşeza pe un scaun, pe o canapea sau ne vom întinde într'un pat, ca nu cumva să şedem fără să ştim pe băiat. Apoi, el e de un cenuşiu atât de curat şi fără pată, încât pierderea lui ar însemna distrugerea unui model. Şi, vrem şi noi să mai avem un băiat acasă, pentru că băeţii sunt mândria gospodăriei şi scutul ei biruitor.

Miau, miau! unde şi-a pus pisica bobocul? El a fost bine pus de o parte. In niciun aşternut, despicat cu mânile pe sub velinţe nu se găseşte. Nu e nici între perini nici între saltele. In rufărie nu-i. L-am căutat între cărţi: nicăieri. Pe dulapuri nu se vede nimic. Unde ţi-ai ascuns, fată, copilul din flori? Miau, miau!

— In biou! crede Baruţu. In coşi...

Nu e nici în coşul biroului. Nu e de loc. Nu mai e. In căruciorul cu păpuşi sunt păpuşile toate. Madam Şnaider, Dona Bella, Marioara şi Domnişoara Klakson; numai pisicul nu e nicăieri... Stai niţel, că l-a găsit Măicuţa mare în dulapul cu ghete. E într'un pantof de lac şi măicuţa era să se încalţe cu pisoiul...

T. ARGHEZI

Citiţi minunatul roman al lui Valéry Larbaud

FERMINA MARQUEZ

în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.

Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în *Biblioteca DIMINEAŢA* No. 122-123. Preţul 15 lei



Viaţa lui Byron

de André Maurois

O LOGODNA

Rezumatul capitolelor apărute:

Byron, fiul căpitanului Byron şi al Caterinei Gordon, rămâne orfan la vârsta de 3 ani. Tatăl, cheltuitor şi nestatornic, moare în Franţa. Mamă-sa, nevoită să trăiască cu o pensiune foarte mică, îşi creşte copiii cu multe greutăţi. In 1798, Byron moşteneşte titlul de lord şi domeniul familial. La liceul din Harow, la Trinity-College, Byron arată faţă de camarazii săi sau o duşmănie nejustificată sau o prietenie pasionată. Prima lui carte de versuri suscită atacuri necruţătoare. Desamăgit, Byron face o călătorie în Orient. Abia reîntors în Anglia mama sa moare mai înainte ca el s'o poată revedea. Din Grecia aduce poemul Childe Harold, *al cărui succes face din Byron invitatul cel mai căutat al înaltei societăţi. Atunci începe pentru marele poet o extraordinară viaţă amoroasă şi tot atunci începe faima lui literară. După mai multe aventuri se îndrăgosteşte de Augusta, sora sa vitregă.*

De îndată ce era singur la Newstead, Byron se gândea la căsătorie. De ce nu? Conacul era trist. Ar fi fost bine ca, din când în când, să aibă pe cineva cu care să flecărească. „Nu-i plăcea singurătatea atât de mult, cât îi plăcea să stea de vorbă cu o femee şi să-i explice de ce îi place singurătatea". Căsătoria era singura formă de iubire, pe care n'o încercase încă. Iubea lucrul ciudat şi primejdios. Pentru un om cu reputaţia lui, căsătoria nu era oare un lucru ciudat? Sfătuitorii lui intimi îl îndemnau întru aceasta. Lady Melbourne îi scria că singura lui scăpare ar fi o femee legitimă. Augusta îi propunea pe o fată, prietenă bună cu ea.

Byron, către Lady Melbourne:

„Cred că hotărîrea cea mai înţeleaptă ar fi să mă însor. Dar cu cine? Nu mai am de dăruit nimic în sufletul meu şi nu mai aştept să mi-se dăruiască nimic în schimb. Dar, cum spune Moore: „o nevastă frumoasă este pentru vanitatea desgustată a unui om trăit, un refugiu decent". Nevasta mea ar putea să facă tot ceiace ar voi. Numai să aibă o fire bună, să fie liniştită şi să-mi lase aceiaşi libertate de conştiinţă. Ceiace-mi trebue, este o tovarăşe, o amică, — mai mult decât o sentimentală. Am văzut atâtea căsătorii din dragoste, — ca să mă mai pot resemna la soarta obişnuită a perechilor fericite. Singura plictiseală ar fi dacă m'aşi îndrăgosti de nevastă-mea, ceiace nu pare cu totul imposibil, căci obiceiul are o putere ciudată asupra afecţiunilor mele. In cazul acesta aş fi gelos şi d-ta nici nu-ţi poţi închipui ce monstru poate face din mine, o pasiune uricioasă".

Pe cine să aleagă?

Era Lady Catherine Annesley, cea mai tânără soră a lui Lady Frances Webster. „Frumoasă, foarte tânără şi, cred, proastă. Dar n'am văzut-o destul, ca s'o pot judeca. De altfel, mi-e groază de o inteligenţă cu fustă". Era Lady Adelaida Forbes, care semăna cu Apolon din Belvedere. Era prietena Augustei, Lady Charlotte Lewson-Gower, cu ochi de antilopă. Era acea fermecătoare Miss Elphinstone, cu care întreţinea o cochetărie intermitentă şi care-i reproşa capriciile sale.

Şi era mai ales Annabella.

Ciudat, dar aceste două fiinţe atât de diferite nu puteau, de doui ani, să se despartă! Byron îşi făcuse oareşcum un punct de onoare, să nu-şi arate nici-un fel de supărare, după ce fusese respins de prinţesă. „Nu ştiu dacă sunt deasupra prejudecăţilor pe care le are omul-animal în asemenea înprejurări. Dar ştiu că am puterea de a nu arăta aceste prejudecăţi". Totuşi el adaugă: „Trebue să mărturisesc că n'aşi putea să uit acel *nu* din vara trecută, — n'aşi putea să-l uit, chiar dacă mâine s'ar transforma în *da*". El avea un respect oareşicum mirat, pentru această singură femee, care a îndrăznit să-l respingă; îi purta o duşmănie vagă şi oareşicare curiozitate. Această metafiziciană putea ea să iubească cu adevărat? Ar fi fost hazliu să umileşti o conştiinţă atât de sălbatecă!

Nenorocirea, pentru dânsa, era că şi ea, la rându-i, era curioasă să cunoască pe acest primejdios cuceritor. Era, de sigur, măgulită de a fi atras pe amantul pe care îl chema în zadar nebunateca vară, dar era convinsă de asemenea că numai ea putea să scape pe acest frumos păcătos. Iubirea ca să se strecoare în sufletele bine păzite, ia deghizările cele mai stranii... Annabella era vulnerabilă prin dorinţa ei de a se sacrifica.

Dela cererea în căsătorie, care fusese în viaţa ei tihnită un eveniment de a cărui importanţă Byron, prinţul agitaţiei, nu putea să-şi dea seama, — Annabella era neliniştită. Svonurile absurde şi răutăcioase care circulau la Londra mereu asupra lui Lord Byron, o turburau.

Annabella rugă pe mătuşă-sa, Lady Melbourne, să transmită anume comunicări lui Byron. Nădăjduia să-l revadă: „Doresc aşa de mult prietenia cu el, încât aşi risca bucuroasă — ca s'o am — să fiu poreclită „Flirt", cu singura condiţie de a putea să fac lucrul acesta fără să-l supăr cu nimic".

In August 1813, — îndrăzneală ciudată pentru o fată, — Annabella îi scrise pentru întâia dată. Ea îi lămuria atitudinea din trecut, din pricina unei alte iubiri (lucru absolut neadevărat, dar pe care biata copilă îl credea meşteşugit); îşi oferia prietenia şi-i dedea sfatul: „Nu-ţi îngădui să fii sclavul momentului, nu părăsi nobilele d-tale impulsiuni în voia întâmplării. Exercitează-ţi raţiunea. Fă fapte bune, dar pentru a face bine oanilor ar trebui să-i iubeşti şi să le rabzi slăbiciunile".

Corsarul trebue să fi surâs... A răspuns totuşi printr'o scrisoare impecabilă şi pe un ton aproape solemn: Ea era cea dintâi femee pe care a vrut s'o ducă în faţa altarului şi ea va rămâne, fără îndoială, cea din urmă. Lady Melbourne avea dreptate când spunea că el o preferase tuturor celorlalte. Şi una şi alta erau adevărate.

„Dar refuzul d-tale n'a fost o desamăgire, fiindcă este cu neputinţă să adaugi măcar o picătură într'un pahar plin deja de apele amărăciunii". Cât despre o prietenie: „Mă îndoesc că voi putea vreodată să încetez de a te iubi, dar oricare ar fi sentimentele mele, ele nu te vor expune niciodată, din parte-mi, la nici o prigonire".

Ce supus era, ce serios şi cât de greu ar fi recunoscut în acest stil Lady Melbourne, pe vechiul său prieten!

Dar oare el însuşi îşi dădea seama dacă minte sau dacă e sincer? Ca toate fiinţele cu mare imaginaţie, cameleon prin însăşi firea lui, el creia în faţa lui pe această fată tânără, în momentul în care îi scria. Işi amintea de un obraz puţin rotund, dar regulat şi de un corp foarte frumos. Voia să placă şi lua forma care putea să-i slujească acest plan.

Prietenie fragilă, paradoxală, dar care a durat!

Byron găsea în această amiciţie o plăcere curioasă. I se părea picant să-i arate lui Lady Melbourne scrisorile „pripite" ale nepoatei sale. Annabella, turburată, îşi reproşa că-l refuzase şi, fără să-şi dea încă prea bine seama, căuta să obţină din partea lui o nouă propunere. A! Cât de mult îşi imputa sie însăşi de a-i fi spus că atunci iubea pe altul...

Fireşte, ea vroi să-l transforme:

„Aflase câteva dintre faptele lui bune. Ştia că Byron preţueşte mai mult decât reputaţia lui. Râsul lui suna fals, el nu era fericit. Ea o simţia prea bine. Era oare el, cu adevărat ateu?" In această privinţă Byron fu de o mare sinceritate: „Ajung la un subiect pe care, după cum ai remarcat şi d-ta, până astăzi, l-am ocolit. Un subiect cumplit: Religia. Am fost crescut în Scoţia printre calvinişti în prima parte a vieţii mele. De-aceia urăsc această sectă. De atunci, am vizitat ţările cele mai bigote şi cele mai credule: Spania, Grecia, Turcia... Părerile mele nu sunt cu totul fixate... Cred, de sigur, în Dumnezeu şi aşi fi fericit dacă cineva m'ar putea convinge mai mult... Dacă în acest moment n'am nici o credinţă în tradiţie şi în revelaţiunea unei religii umane, — nu este, sper, din lipsă de respect pentru Creator, ci pentru creatură". Ea îl sfătui să citească operele lui Locke şi, de asemenea, să nu dea prea mare importanţă — în această privinţă — dovezilor. „Dacă sistemul anunţat ca divin, — scria ea, — ar fi pe de-a'ntregul comprehensibil pentru un spirit de capacitate mărginită, aceasta ar fi un motiv ca acest spirit să piardă o parte din puterea lui de credinţă ca emanaţiune a unei inteligenţe nemărginite". — Dar Byron refuza pe Locke şi citia pe Iov, Isaia, profeţi mai sumbri. El nu tăgăduia nimic, dar nu credea:

„Nu mi-am format nici o opiniune sigură, dar aşi considera bigotismul scepticismului, drept tot aşa de primejdios ca şi cea mai credulă intoleranţă. De ce am ajuns aici? Nu ştiu de fel. Unde merg? Intrebare de prisos. In mijlocul miriadelor de lumi vii şi moarte, — stele,— sisteme, — infinităţi, — de ce aşi fi eu neliniştit în privinţa unui atom?"

Cu poşta următoare, ea răspundea: „E drept, suntem atomi în Univers. Dar oare un atom nu este nimic? Oare un atom nu are nici un preţ în ochii unei fiinţe infinite? Ar fi să distrugem acest atribut al divinităţii, dacă am tăgădui puterea ei de a îmbrăţişa şi lucrul cel mai mic şi lucrul cel mai mare".

Ea avea sentimentul că se apropie cu gravitate de un bolnav şi că-l îngrijeşte. Sărmana Annabella! Cu cât simţea că Byron e mai departe de ea, cu atât ea îi scria mai mult. Ea nu se putea depărta de această uluioare imagine. Ii citea poemele *Ghiaurul* şi *Corsarul*. Găsea că excelează în limbajul pasiunii: „Descrierea iubirii mă face aproape să mă îndrăgostesc". Vorbea despre aceasta cu toţi prietenii ei şi îi scria mătuşei ei, Lady Melbourne. In fond, el o obseda. Ea era atât de sigură de ea însăşi, atât de serioasă, atât de savantă! Lord Byron era o creatură inofensivă şi nenorocită, pe care ea o va aduce pe căile virtuţii. Ea împinse îndrăzneala până acolo, încât îi hotărî pe părinţii ei să-l invite la Sehamp.

„Trebue să te informez, — îi scria ea, mătuşei sale Lady Melbourne, — că tata şi mama aflând că e probabil ca Lord Byron să vie în Nord, au crezut convenabil să-l invite aci. Aşi fi foarte fericită dacă invitaţia ar fi acceptată. Mie puţin îmi pasă de ceeace se poate spune şi ştiu că şi d-ta gândeşti la fel".

(Va urma).

Trad. de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Prin întuneric

Cu seara care intră'n cimitir,
Sub un copac, pe-o bancă mă adun.
Mă simt atât de mic şi-atât de bun,
Privind alături crucile în şir!...

Sunt cruci de lemn, de piatră şi de fier
Şi printre cruci sunt îngeri albi, cioplіţi
In marmoră, să stea înmărmuriţi,
Că cioplitorii îngerilor pier.

Prin întuneric paşii mi-i îndemn,
Şovăitor şi fără nici un ţel...
Când pentru morţi pământul e la fel,
Dece-s mai triste crucile de lemn?

D. N. TEODORESCU

Fapte şi experienţe

„Invenţia" vitaminelor

— Cine a inventat vitaminele?

Intrebarea are o formă inexactă: nu se poate „inventa, ceiace există; ci se dibueşte, se constată, se scoate la lumină. Totuşi întrebarea e firească, deoarece „vitaminele" n'au fost nici văzute, nici analizate, nici identificate, şi cu-atât mai mult „descoperite" de cineva.

„Descoperirea" vitaminelor e totuşi un fapt şi onoarea se împarte între doi savanţi, doctorul olandez Eijkmann şi profesorul englez Frederick Hopkins, care a şi dobândit, pentru lucrările sale în acest domeniu, premiul Nobel.

Descoperirea s'a făcut în două etape, despărţite de un timp destul de lung.

Inceputul l'a făcut doctorul Eijkmann.

Profesând medicina la Java, a fost silit să cerceteze o boală ciudată, având forma cachexiei paralitice, boala *beri-beri* care face ravagii în Extremul-Orient printre locuitorii de rasă galbenă care se hrănesc aproape numai cu orez. Fireşte, ca un adevărat om de ştiinţă, el căuta microbul specific, fără a izbuti să-l găsească, dealtfel întocmai ca predecesorii lui. Intâmplarea l'a pus într'o zi în faţa unui fapt turburător.

In spitalul în care lucra se afla o curte cu păsări, hrănite copios cu orez „curăţat", adică decorticat. Păsările piereau văzând cu ochii, pradă unei adevărate mizerii fiziologice ale cărei simptome aminteau uimitor simptomele boalei *beri-beri*. Atenţia doctorului Eijkman a fost izbită.

Să nu fie cumva o relaţie de cauză şi efect între felul hranei şi starea morbidă? Iată întrebarea pe care şi-a pus-o întâi medicul şi, spirit ştiinţific, a întreprins o serie de experienţe raţionale. Şi a observat că numai păsările alimentate exclusiv cu orez decorticat, cădeau bolnave. Celelalte rămâneau sănătoase şi ferite de boală, indemne. Mai mult, dacă se da păsărilor bolnave orez nedecorticat, orez brut, se îndreptau şi se vindecau.

Concluzia se impunea, firească: membrana externă a bobului de orez conţinea un element nebănuit, indispensabil nutriţiei şi a cărui lipsă provoca dezordine fiziologice asemănătoare boalei beri-beri. Se putea bănui că şi alte substanţe alimentare aveau aceste proprietăţi şi că era vorba, prin urmare, de un fenomen de ordin general.

Dar cum toate acestea se petreceau la Java, lucrările lui Eijkmann n'au avut nici un răsunet, dincolo de cercurile medicale coloniale.

Dar n'au fost uitate de tot — căci, douăzeci de ani mai târziu, când a început să se creadă că raţia alimentară trebue să conţie săruri minerale şi anumite elemente necunoscute şi necontrolabile, câţiva fiziologişti şi-au adus aminte de experienţele dela Java.

Cercetările au fost duse mai departe de sir Frederick Hopkins, profesor de biochimie la Cambridge, utilizând şi el metoda experimentală.

A luat două tabere de şoareci albi, la fel de grei şi întru totul asemănători, cărora li s'a servit aceiaşi hrană, compusă din aceleaşi doze de caseină, zahăr, amidon şi săruri minerale, totul sterilizat chimic. Animale identice, regim identic. Cu o singură diferenţă: şoarecii dintr'o tabără primeau un supliment de trei centimetri cubi de lapte.

Aceşti şoareci privilegiaţi trăiau de minune; în optsprezece zile, greutatea lor a devenit dublă. Ceilalţi, dimpotrivă, care nu primiseră lapte, începură să slăbească şi să piară.

S'a schimbat experienţa, adică s'a retras laptele unei tabere de şoareci şi s'a dat celeilalte. Rezultatul s'a schimbat şi el! Şoarecilor cărora le mergea de minune, au început să slăbească, iar cei slăbiţi să se'ndrepte, să se'ngraşe şi să prospereze...

După această experienţă hotărâtoare, dovada era făcută că laptele, a cărui doză de trei centimetri cubi e de o valoare alimentară nulă, conţine, caşi învelişul bobului de orez, un factor necunoscut care nu e numai un reconfort *ci o necesitate,* întrucât fără el nutriţia, adică viaţa, e cu neputinţă.

Aceasta e baza iniţială şi esenţială a teoriei misterioaselor „vitamine" (astfel botezate de Funk) care deşi au fost catalogate după caracterul efectelor lor, n'au fost găsite în nici o analiză chimică şi sub lentila niciunui microscop. — *A.*

Colţul librăriei „Hasefer"

Fără vre-o altă ordine, decât după cum sunt înşirate în vitrina noastră, anunţăm astăzi câteva cărţi din cele mai importante din ultima vreme:

André Maurois: Byron (opera complectă 2 vol.); *Jolinon:* Les revenants dans la boutique; Paul Valéry: Variété II; *Albert Londres:* Chemin de Buenos-Aires (La traite des blanches); *Irène Nemirowski:* David Golder (carte minunată — succes extraordinar); *Knut Hamsun:* Benoni (dinainte amintim capo d'operele: Victoria — La faim); *Thomas Mann* (premiul Nobel): Tristan — Désordre — La mort à Venise; *Sigrid Undset* (premiul Nobel 1928): Jenny (ultima traducere); *Jacques de Lacretelle:* Amour nupţial (ultimu-i roman); Le retour de Silbermann; *Cholokow:* Sur le Don paisible; *André Gide:* Robert (réponse à „L'école des femmes); *Princesse Bibesco:* Quatre portraits; *Somerset Maugham:* Le sortillège Malais — La passe dangereuse — L'archipel aux sirènes; *Paul Claudel:* Le soulier de satin; Les sept pêchés capitaux, un volum de Lacretelle, Mac Orlan, Giraudoux, Salmon, Paul Morand, Max Jacob şi Kessel; — *Jean Cocteau:* Les enfants terribles, La voix humaine (ultima piesă). *Joseph Kessel:* La coupe fêlée — Vents de sable — Dames de Californie — Nuits de Sibérie; *Virginia Woolf:* Promenade au phare, Miss Dalloway; *Henry James:* La bête dans la Jungle; La tour de l'écrou, Dans la cage.

Memorii — Istorie — Eseuri.

Jünger: Orages d'acier (souvenirs du front de France); *Martel:* Le silence de M. Clémenceau. M. Clémenceau peint par lui-même; *Léon Daudet:* Clémenceau qui sauva la patrie; *Henri Robert:* un nou volum, al şaptelea, din Les grands procès de l'histoire; *Harold Lamb:* Gengis Khan; *Hayward:* Histoire des Papes; *Platonow:* Histoire de la Russie. *Leon Chestov:* Sur les confins de la vie, Le pouvoir des clefs; Le maintien et la défense de la famille par le droit.

Reviste noui: Commerce No. XXI; Echanges No. 1; Bifur No. 4; Formes No. 2.

In provincie expediem numai în urma unui acont anticipat — restul ramburs. Clienţii noştri primesc gratuit revista „Vient de paraître" cu listele lunare de nouilor apariţii.

Cronica cinematografică

Filmul „ratat"

Una din categoriile cele mai interesante pentru estetica cinematografică este aceea a filmului **ratat.**

Filmul ratat diferă de cel prost. La acesta din urmă nereuşita artistică apare evidentă şi deplin meritată. La cel ratat, între isbândă şi neisbândă distanţa ni se pare extrem de mică. Avem impresiunea că puţin, uneori **foarte** puţin i-a lipsit ca să fie un film bun.

Deaci şi interesul acestor bucăţi. Ele reprezintă eforturi meritorii, de vreme ce erau cât p'aci să reuşască. Pe dealtă parte ele ne indică ceea ce trebue pe viitor să evităm. Căci **ratarea** aceasta, neisbutirea aceasta specială, la limită între reuşită şi nereuşită, — trebue să aibă o cauză, pe care, cunoscând-o, o putem ocoli de aci încolo.

De altfel, cauza nu-i unică. Mai multe împrejurări pot duce la ratarea unui film.

* * *

O pricină de ratare poate sta în aceea că regisorii, încrezători prea mult în fecunditatea „ideii" filmului s'au bizuit pe aceasta şi au neglijat de a se mai căsni. Un exemplu tipic e filmul: „Crepuscul de glorie" al lui Emil Jannings. Intr'o zi Jannings, compulsând fotografii de figuranţi dela Hollywood, a fost isbit de tragismul unei figuri de bătrân, despre care află că a fost general rus şi că a avut o destul de dramatică biografie. Subiectul i s'a părut extrem de fecund pentru un film. Ceea ce l'a făcut să se dispenseze de a mai inventa lucruri nouă. In realitate însă, tema era mai puţin fecundă decât crezuse Jannings, deşi ideea regisorală era în principiu excelentă. Dar trebuia **complectată** cu o mulţime de detalii. Ceea ce Jannings s'a dispensat de a face. De unde şi impresia aceea de film „nedesvoltat", de film în stare de schiţă (cam ceea ce o „repetiţie" este faţă de reprezentarea propriu zisă a unei piese de teatru).

* * *

Alteori ratarea poate proveni din prezenţa unui actor care strică toată munca celorlalţi. Câteodată e nevoie de foarte puţin pentru a zădărnici toate eforturile partenerilor. Iată de pildă filmele în care actorul american Nils Asther joacă rolurile de prim-amorez. E suficient ca acest artist să fie cârn pentru ca spectatorul să nu mai creadă în nimic. Iluzia e spulberată. Căci niciodată şi nicăieri nu se sărută un cârn. Este o enormă greşală de punctuaţie cinematografică. Iar efectul e — cum spuneam — spulberarea oricărei iluzii. Nu mai credem în realitatea personagiilor de îndată ce vedem — sau mai bine de îndată ce nu vedem — nasul eroului.

Un alt actor care în mod infailibil face să rateze toate eforturile partenerilor e Lily Damita. Lily Damita este prototipul gravurii de calendar, domnişoara aceea, alb şi roz, cu paiete şi boa de fulgi, şi cu un surâs care ţine dela 1 Ianuarie până la 31 Decembrie. Gura ei, de un desen desăvârşit, periclitează ori ce film, căci spectatorul are impresia că aceste buze în loc să spună „te iubesc" vor zice „la mulţi ani".

* * *

Dar cauza cea mai tipică şi cea mai generală a ratării filmelor este nerespectarea punctului de vedere pur cinematografic şi introducerea unor puncte de vedere străine.

Exemplul cel mai bun ni-l oferă filmele germane şi franceze. In amândouă întâlnim adesea o asemenea confuzie a genurilor: punctul de vedere **teatru** împietează asupra celui pur cinematografic. Această intruziune îngreuiază sarcina regisorului şi a actorului. Nu se pot urmări doi iepuri deodată. Rezultatul e că îi scăpăm pe amândoi. Aşa sunt cele mai multe filme franceze şi acele dintre filmele germane jucate de marii actori (Veidt, Kraus, Wegener). Cu toţii sunt încă robi ai unor reminiscenţe de rampă.

* * *

Confuzia între rampă şi studio e cea mai frequentă. Dar nu-i singura. Intâlnim uneori confuzie între pictură şi cinematograf, între music-hall şi cinematograf, între poezie şi cinematograf.

In toate aceste cazuri, — întreprinderea ratează. Căci prima condiţie a reuşitei artistice e precizarea punctului de vedere, delimitarea scopului urmărit. „Să ştii ce vrei". Aci stă secretul isbândei. Şi aci stă taina succesului cinematografului american din ultimii patru ani. Adeseori, dacă nu chiar de cele mai multe ori filmele californiene sunt inepte. Dar sunt filme, sunt bucăţi pur cinematografice. Şi această puritate e o calitate artistică de mâna înâi, care ne face să fim mai indulgenţi faţă de cusururi.

* * *

Spuneam că sunt filme unde se confundă punctul de vedere cinematograf cu punctul de vedere pictură. Vă amintiţi de bucăţi ca „Regele Regilor" sau „Pasiunea Ioanei d'Arc"? Lucrări artisticeşte excepţional de îngrijite. Simţim în permanenţă priceperea şi bunul gust al realizatorilor. Totuşi ne rămâne la sfârşit acea impresie melancolică de lucru ratat, acel sentiment de „neisprăvit". De ce? pentru că în loc de film ni s'au dat „tablouri mişcătoare". Confuzie de genuri. Un tablou, dacă e într'adevăr bun, ne dă impresia mişcării fără a avea nevoie să se mişte în sensul fizc. Spuneam odată că arta va fi totdeauna un fel de scamatorie, o mică trişerie omenească. Ea este în acelaş timp şi un paradox. Personagiile unui tablou de Rembrandt **par a se mişca** chiar când nu se mişcă, ba chiar **cu condiţia să nu se mişte.** Căci de îndată ce s'ar mişca, mirajul dispare, vraja se rupe, şi înşelătoria devine evidentă. Un tablou iluzionează atâta vreme cât e tablou. Dacă devine film, simţim trucajul. Şi invers, un film iluzionează atâta vreme cât e film. De îndată ce îşi măreşte pretenţiile şi vrea să împieteze asupra procedeelor picturii, trucajul apare. Şi întreprinderea întreagă capătă acea înfăţişare dezolantă de lucru ratat.

* * *

Pentru confuziunea între cinema şi poezie avem un exemplu clasic: este faimosul „Nibelungenlied", întreprindere grandioasă, care s'a bucurat de cel mai celebru şi răsunător eşec din câte a cunoscut ecranul vreodată. Aşa de definitivă a fost această lecţiune, încât încercări de acest gen, de atunci, nu s'au mai repetat.

* * *

Printre filmele iremediabil ratate din cauza confuziunii între punctul de vedere cinematograf şi punctul de vedere music-hall, — trebue să numărăm toate filmele **vorbitoare.**

Oricât de bine ar fi jucate, ele vor avea totdeauna acel parfum de lucru neisbutit, de tentativă irealizabilă. Căci se confundă două genuri, desigur ambele foarte onorabile totuş radical diferite.

Acesta e argumentul de ordin general pentru care, oricâtă îngrijire artistică s'ar da unui **talky,** el nu va putea ieşi niciodată din categoria filmelor ratate.

* * *

Am văzut ce variate sunt cauzele pentru cari un film se „ratează". Aceste cauze alcătuesc poate capitolul cel mai important şi mai delicat al artei regisoratului. Filmul ratat se găseşte la graniţa dintre filmul bun şi filmul prost. El ne învaţă ce trebue să facem ca să trecem dela unul la cellalt. Lecţiune — după cum vedeţi — care întrece în importanţă pe toate celelalte.

D. I. SUCHIANU

„Aş vrea să ştiu"

UN ABONAT-Chişinău

Eminescu este decepţionist sau pesimist?

Chestiunea revine la o discuţie asupra sensului precis al termenilor „decepţionist" şi „pesimist". S'ar părea că pesimismul ar fi un concept general asupra vieţei, derivat dintr'o înclinaţiune organică, cu care omul se naşte, în timp ce decepţionismul ar reprezenta numai reacţiunea determinată de dezacordul între speranţă şi realitate.

In acest sens e greu de precizat dacă Eminescu îşi datoreşte felul său de a privi lumea, unei conformaţii organice înăscute sau dezamăgirilor suferite în viaţă.

Această chestiune a alcătuit de altfel tema unei polemici între cei doi mari critici români Titu Maiorescu şi Dobrogeanu-Gherea, primul socotind pesimismul lui Eminescu, ca o însuşire inerentă constituţiei lui sufleteşti, iar cel de al doilea atribuind-o ca şi altor scriitori de-altfel, desamăgirii produse de contrastul între realizările şi speranţele deşteptate de întemeierea societăţii liberalo-burgheze în România.

C. IANCU-Lipova

In ce constă concepţia filozofică a Sf. Augustin?

Originalitatea concepţiei filozofice a Sf. Augustin din Tagasta, învăţat păgân, convertit la creştinism, constă în doctrina libertăţii omeneşti în raport cu graţia divină.

Este omul liber de a face binele sau răul, numai după voinţa lui proprie? Dacă da, atunci Dumnezeu nu poate **prevede** aceste acţiuni şi deci puterea şi ştiinţa lui ar fi limitate. Dacă nu, omul nu mai este autorul actelor lui, acestea fiindu-i impuse de o voinţă superioară. El nu mai are deci meritul faptelor bune şi vinovăţia păcatelor comise. Această dilemă delicată, Sf. Augustin o rezolvă prin următoarea explicaţie:

Noi, oamenii, dispunem de o anumită libertate cu totul specială, o **iluzie** de libertate, suficientă pentru ca să avem meritul şi vina acţiunilor noastre bune sau rele. Această libertate relativă lasă totuş lui Dumnezeu toată preştiinţa şi deci nu ştirbeşte cu nimic atotputernicia divină. De-altfel, oamenii sunt toţi slabi şi neputincioşi din cauza păcatului originar al lui Adam, care s'a revărsat asupra întregii omeniri, propagându-se astfel din generaţie în generaţie.

Din această pricină, tendinţa omului spre bine este fragilă şi aproape paralizată; totuşi Dumnezeu, poate ajuta, **când vrea** prin graţia lui, pe om în acţiunile lui morale.

In această desemnare a oamenilor, fixată exclusiv de voinţa divină, găsim în germene doctrina teologică a **predestinaţiei,** după care omul este de dinainte sortit să fie mântuit sau pierdut.

I. POPESCU-Iaşi

Ce raport există între psihanaliză şi justiţia penală?

Psichanaliza, fiind în primul rând o metodă de cercetare psichologică, poate servi ca instrument de investigaţie în justiţia penală. Anchetarea acuzaţilor şi martorilor în procesele penale, în special în cele de natură pasională, poate folosi cu succes procedeele technicei psichanalitice, pentru a descoperi mai uşor mobilele ascunse ale acţiunii care apare adesea misterioasă la prima vedere şi lipsită de un sens precis.

Bine înţeles că metodele preconizate de dr. Freud, fiind relativ recente nu au fost introduse încă decât într'o măsură redusă în anchetele judiciare.

VIAŢA SBUCIUMATĂ A MARELUI BĂRBAT DE STAT

CLEMENCEAU

OMUL-OPERA

de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Un elegant volum, bogat ilustrat

Editura „Adeverul," S. A. Preţul 40 lei

Cronica Şahului

Concursul de şah din Capitală

La al doilea concurs organizat de cercul de şah „Camera de Comerţ" din Capitală cu concursul maestrului A. Baratz, rezultatul a fost:

· Premiile 1—2 s'au împărţit între d-nii A. Baratz şi M. Wechsler cu câte trei puncte.

Urmează apoi d-l Henry Taubmann 2 puncte, Ing. L. Loewenton 1 jum. puncte şi I. Mendelssohn o jumăteta de punct.

Rezultatul amănunţit al partidelor jucate se poate vedea din următorul tablou.

NUMELE PARTICIPANŢILOR	Baratz	Wechsler	Taubmann	Loewentou	Mendelssohn	TOTAL
Baratz	■	1	1	0	1	3
Wechsler	0	■	1	1	1	3
Taubmann	0	0	■	1	1	2
Loeventon	1	0	0	■	1/2	1 1/7
Mendelssohn	0	0	0	1/2	■	1/2

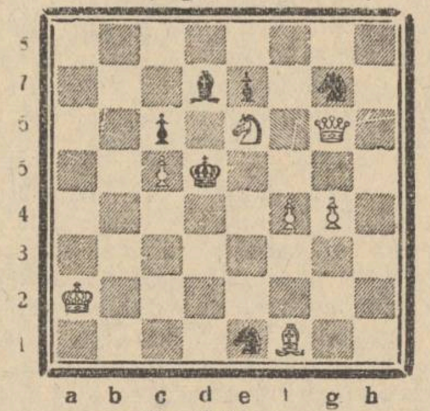
PROBLEMA No. 274

de **A. Kubbel,** Leningrad

(*„Şahmaty" 1923*)

Negru (6 figuri)

Rd5, Cé1 şi g7, Nd7, Pc6 şi é7.



Alb (7 figuri)

Ra2, Dg6, Cé6, Nf1, Pc5, f4 şi g4.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări

PARTIDA No. 120

Jucată la un concurs din Anvers în Ianuarie 1930.

Alb: S. Flohr **Negru: S. Landau**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, c7—c6; 3. Cg1—f3, d7—d5; 4. é2—é3, é7—é6; 5. Cb1—d2, Nf8—é7; 6. Nf1—d3, Cb8—d7; 7. O—O, O—O; 8. b2—b3, c6—c5. 9. Nc1—b2, c5×d4; 10. é3×d4, d5×c4; 11. b3×c4, b7—b6; 12. Dd1—c2!, Nc8—b7; 13. Cf3—é5, Dd8—c7; 14. f2—f4, Tf8—d8; 15. Cd2—f3, h7—h6; alb ameninţă Cg5. 16. Dc2—é2! Cd7×é5? 17. f4×é5, Cf6—d7; 18. d4—d5! Né7—c5+; la é×d, ar fi urmat: é6 f×é; D×é6+. 19. Rg1—h1, é6×d5; 20. Cf3—g5!! Poanta sacrificului pionului este sacrificiul calului. Dacă negrul ia calul, atunci urmează Nh7+!; R×h7; Dh5+, Rg8; D×f7+, Rh8; Tf3, g4; Tf5, g6; c×d! etc. iar la Nh7+, Rf8; T×f7+, R×f7; Dh5+, Ré7; D×g5+, Cf6; é×f+, Rd7; f×g, etc. 20.... Cd7—f8 la Tf,8 alb câştigă prin é6!, f×é; D×é6+ urmat de mat. 21. Cg5×f7, Td8—é8; 22. Dé2—g4, Té8—é6; 23. Nd3—f5!, Ta8—é8; negru trebue să dea calitatea, căci dacă trage turnul urmează é6, iar dacă D×f7, atunci N×é6, D×é6; T×f8+ şi pierde dama. 24. Nf5×é6, Té8×é6; 25. Cf7—d6! ameninţă T×f8+. 25....., Nc5×d6; 26. é5×d6, Dc7—d7; 27. Nb2—a3! cu o nouă ameniţare: T×f8+, R×f8; D×é6; d7+. 27....., Cf8—h7; 28. h2—h3, d5×c4; 29. Dg4×c4, Ch7—f6; 30. Tf1×f6!, g7×f6; 31. Ta1—é1, Nb7—c8; 32. Té1—c1!, Nc8—b7; 33. Dc4—g4+, Rg8—h8; 34. Tc1—c7, Té6— é1+; 35. Rh1—h2, Dd7×g4; 36. h3×g4 şi negru abandonează.

ŞTIRI

In conformitate cu hotărîrea „F. R. Ş." („Federaţia Română de Şah") concursul pentru al 4-lea campionat de şah al României se va ţine le Cernăuţi în jurul vacanţei Paştilor. Concursul e organizat de cercul de şah „Gheorghe Marco".

Candidaţii sunt rugaţi a se înscrie până la data de 10 Martie a. c., trimiţând taxa de înscriere de 500 lei pe adresa preşedintelui cercului, Căpitan Făgărăşanu, Cernăuţi, str. Ieremie Movilă, 40.

Regulele de joc şi alte detalii se vor aduce din timp la cunoştiinţa candidaţilor.

Concursul internaţional de şah din Nizza s'a terminat la 23 Februarie a. c., cu următorul rezultat: Premiul I-iu dr. S. Tartakover cu 9 puncte (n'a pierdut nici o partidă), premiul al 2-lea Thomas cu 8 jum., premiul al 3-lea Snosko-Boroski cu 3 şi premiul al 4-lea Kostici cu 7.

Urmează apoi: Colle şi Maroczy cu câte 6 jum., Seitz cu 5 jum., Araiza cu 5, Duchamp cu 4 jum., Reily cu 4, Maas cu 1 şi O'Hanton cu jum.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut primul

Almanah Radio şi Radiofonia

cuprinzând numeroase articole technice şi beletristice semnate de: Al. Vaida-Voevod, prof. dr. Hurmuzescu, ing. I. Cârnu-Munteanu, H. Blazian, ing. N. Caramfil, St. Tătărescu, dr. ing. E. Petraşcu, Gh. Brăescu, Ion Pribeagu, Auditor, C. M., ing. I. Şerban, ing. I. Florea, ing. Al. Sanielevici, A. Munteanu, V. A. Ervin, etc. etc.

Volumul reprezentând o adevărată enciclopedie popularizată a radiotechnicei, este prima lucrare românească mai complectă asupra tuturor chestiunilor relative la radio, scrisă pe înţelesul tuturor.

Elegant tipărit pe hârtie velină, peste 200 de clişee. **Preţul lei 60.**

Tăcerile unui istoric

Emil Ludwig e la modă. Chiar în Franţa, deşi e scriitor german. **Napoleon,** biografia scrisă de Ludwig dovedeşte în primul rând că autorul posedă un creer viguros, iar **Originile Franţei contemporane** de **Taine** au fost bine mistuite de acest creer. O carte şi mai bună decât **Napoleon,** e **Bismarck.** Emil Ludwig judecă pe Bismarck fără a-l raporta la alte fenomene decât al existenţei lui; nu-l situiază într'o morală universală şi nici nu invocă tribunalul conştiinţei.

Cartea asupra lui **Goethe** dă de gândit, poate mai mult decât celelalte cărţi de Emil Ludwig. De la început suntem avertizaţi: autorul a lăsat deoparte copilăria şi întâia tinereţe a poetului, şi justifică dispreţul prin lipsa de interes a faptelor unui ins necopt. Evident — dar şi în acest caz? Când e vorba de Goethe trebue să se ţie seamă şi de primii lui paşi. Concepţia autorului a eliminat astfel din biografie episodul semnificativ şi plin de atâtea consecinţe al călătoriei în Italia.

După cincisprezece ani de viaţă la Weimar, Goethe pleacă deodată, lăsând în urma lui dragoste, prietenie, datorie, trece Alpii, scriind cuiva din Weimar: „Pe roata lui Ixion de aşi fi fost dus la Roma, nu m'aşi fi plâns!" E un strigăt pe care Emil Ludwig nu-l aude.

Totuşi contrastul dintre operele tinereţii, alcătuite din spontaneitate, instinct şi operele maturităţii, rezultate din meditaţie şi voinţă, ar fi trebuit să dea istoricului de gândit. Autorul lui **Werther** şi **Goetz von Berlichingen** devine autorul lui **Egmont** şi **Faust:** această schimbare Emil Ludwig n'o vede.

La Goethe primele impresii au fost hotărâtoare. Dragostea pentru Italia i-a fost insuflată de bătrânul Goethe. Pe toţi pereţii casei de la Hirschgraben erau tablouri care preamăreau frumuseţea şi gloria Romei. Copilul Goethe auzea dela tatăl lui că dacă va fi cuminte şi va învăţa bine, va fi dus să vadă Roma. Se poate ca Goethe să nu fi reţinut toate acestea?

Mai mult. Francezii sosesc la Francfurt şi ocupă oraşul. Comandantul militar se încuartiruiază la familia lui Goethe. Şi copilul stă tot timpul de vorbă cu generalul Thoranne, urmărind seara spectacolele trupelor franceze care jucau la Francfurt. Goethe cunoştea pe dinafară pasagii întregi din Racine. Intâia educaţie a lui Goethe a fost astfel latină şi franceză, ceiace e cam acelaş lucru. Acest ideal însorit îl urmăreşte şi când fuge peste Alpi, în Italia, el se supune unui impuls iresistibil. Goethe pleacă spre a crea acele opere, care în Germania nu puteau înflori: **Tasso, Ifigenia, Egmont, Faust** (II), acest imn triumfal al antichităţii clasice. Goethe părăsea pe d-na de Stein ca un ingrat, crede Emil Ludwig, şi poetul avea oarecari îndatoriri către acea femee. Dar Goethe avea îndatoriri, desigur tot atât dacă nu şi mai mari, către sine însuşi.

Mai târziu, la bătrâneţe, Goethe va spune lui Eckermann că nu va scrie niciodată poema proectată asupra Africei, pentrucă n'a vizitat niciodată acest continent. Goethe era un vizual, mai mult decât un imaginativ.

Emil Ludwig nu vede acest eveniment formidabil, călătoria în Italia, care a fost pentru Goethe, mut şi steril de atâţia ani, o înviere şi o înnoire desăvârşită.

Există prin urmare în metoda biografului german oarecari tăceri. El nu va judeca imoralitatea, cruzimea neînduplecată a lui Bismarck şi nu va recunoaşte că cel mai mare poet german a băut la isvorul de apă limpede al civilizaţiei mediteranee. — **A.**

CONCURSUL DE FRUMUSEŢE DELA SINAIA

Cadrul în care s'au desfăşurat serbările concursului de frumuseţe, organizat de *„Realitatea Ilustrată"*, la Sinaia, a stârnit admiraţia străinilor şi marile ziare europene, sunt pline de amănunte, asupra lui.

Ce spectacol poetic ! Peste o sută de alese, adunate în perla Carpaţilor, în fermecătoarea Sinaie, peste o sută de frumuseţi naţionale, sosite din toate colţurile ţării, concurează pentru un titlu, care va încorona pe fericita aleasă regină a frumuseţii pe un an.

„Miss România"! Glorie, celebritate, daruri, călătorie peste Ocean, concursul internaţional din Galveston, perspectiva titlului de „Miss Universe", vedetă de cinematograf, primiri grandioase în marile Capitale ale lumii, etc., iată la ce poate aspira o tânără fată.

Şi iată de ce are un atât de puternic succes, admirabilul roman :

„Regină un an".-Miss România-Miss Universe

(Romanul unui concurs de frumuseţe)

care a înregistrat cel mai mare succes de librărie, cunoscut până în prezent la noi.

Ultimele exemplare, se mai găsesc la principalele librării din ţară.

Toată lumea trebue să citească

BIBLIOTECA DIMINEATA

Din VIAŢA ANIMALELOR

de GEORGE PANU

No. 120-121 Preţul 20 lei

Cărți și Reviste

HENRY LYONNET: „Les premières de Victor Hugo"
(Delagrave, Paris)

Pe d. Henry Lyonnet îl pasionează teatrul; i se datoresc mai multe volume, totdeauna curioase și pitorești, perfect documentate, între care se citează acel „Dictionnaire des Comédiens", apoi seria intitulată „Premierele"..., cărți consacrate lui Corneille, lui Racine, lui Musset și, acum în urmă, cu ocazia centenarului lui „*Hernani*", lui Victor Hugo.

Sunt trecute în revistă toate dramele care compun teatrul lui Victor Hugo, dela „Amy Robsart" jucată la Odéon în 13 Februarie 1828, sub voalul anonimatului, până la „Trouvailles de Gallus", trei acte reprezentate pe scena lui „François I-er" în Iunie 1923, pe care Robert de Flers le-a decretat o adevărată bijuterie.



Victor Hugo

Vorbind despre fiecare piesă în parte, d. Henry Lyonnet nu ne vorbește numai de premiera ei, ci și de reprezentările și reluările ei ulterioare, stabilind astfel și valoarea actorilor și atmosfera în care s'au dat. Exemplu tipic în această privință constitue paginile închinate lui „*Hernani*".

Toată lumea cunoaște povestea cu „bătălia" lui „*Hernani*" — și cunoscute sunt toate detaliile acelei zile de 25 Februarie 1830 — Victor Hugo avea douăzeci și opt de ani — care s'au repetat apoi, căci „*Hernani*" — spune d. Marc Varenne în „Figaro" — n'a părăsit afișul decât după patruzeci și cinci reprezentațiuni, aproape toate tumultuoase.

Interzis începând cu anul 1852, „Hernani" reveni pe scenă în 20 Iunie 1867 și succesul lui fu imens. Printre artiștii care au interpretat pe Dona Sol și Hernani, Sarah Bernhardt și Mounet-Sully au lăsat o amintire extraordinară celora care i-au auzit în acel „duo" din actul al cincilea, când, pornită contra soțului său, Sarah murmura:

Regarde, plus de feux, plus de bruit. Tout se tait,
La lune tout à l'heure à l'horizon montait
Tandisque tu parlais: sa lumière qui tremble
Et ta voix, toutes deux m'allaient au coeur ensemble.
Je me sentais joyeuse et calme, ô mon amant,
Et j'aurais bien voulu mourir en ce moment...

Câtă castitate și dulce armonie în aceste accente! André Breton, care a studiat neasemuit de bine pe Victor Hugo, zicea despre această operă a poetului: „Hernani este opera unui poet tânăr, foarte tânăr... Ea are toate defectele tinereții, dar are totodată și acel farmec al tinereții pe care nimic n'o poate înlocui și care răscumpără totul".

KNUT HAMSUN: „Benoni"
(Collection des Prosateurs modernes, Paris)

Suntem, cu această nouă lucrare a lui Knut Hamsun, deasupra cercului polar, în țara în care verile sunt aproape fără noapte și iernile fără zi, iluminate uneori de fantasmagoria aurorelor boreale.

Intre munți de zăpadă eternă și Atlanticul fără fund și fără margini, o fâșie îngustă de pământ cultivat nu ajunge ca să-și hrănească locuitorii. Astfel că omul se vede nevoit să-și caute în apele oceanului biata-i hrană de toate zilele; această apă a oceanului îl îmbogățește sau îl ruinează, când umplându-i sacii cu strălucirea de argint a peștelui, când distrugându-i cursele de pește, răsturnându-i barca sau înghițindu-i corpul și averea.

Pescarului, veșnic agățat între furtună și amenințarea morții, marea — suverană capricioasă — i-a construit un suflet aparte. Sărac ieri, bogat astăzi, ruinat mâine, el este în acelaș timp fatalist și voluntar, tare și resemnat, vesel și melancolic, mistic și realist, vorbăreț sau tăcut.

In „Benoni" Knut Hamsun nu ne prezintă numai partea tragică a vieții dela nord. El și-a petrecut aci copilăria și adolescența. Cunoaște în deajuns viața de aci cu obiceiurile ei, a cunoscut cele mai originale tipuri și a păstrat amintirea ciudățeniilor lor în felul de a se purta și a conviețui.

In micul port al peștelui, în locul numit „piața comerțului", tronează cârciumarul. Prăvălia lui este singurul punct de contact cu civilizația, centrul noutăților, unde se întâlnesc pescarii de pretutindeni cu Laponii nomazi. Pescarilor, el le vinde unelte, vestminte, le furnizează de lucru sau le cumpără pe nimic produsul muncii lor aspre. Cămătar și mare senior, mândru dar familiar, lacom și compătimitor, el îi protejează și-i speculează, le seduce fetele și nevestele, el orânduește legile ținutului și inspiră tuturor neîncredere și respect.

Knut Hamsun ne face să trăim, în „Benoni", adevărata viață a unui astfel de mic centru, viață pe care arta subtilă a autorului știe să o evoce în trăsături mici, fără descrieri, fără analize, numai în realitatea ei, în mișcarea ei, în cotidianul ei, într'un stil alert, savuros, plin de grație și de bonomie caracteristică.

Hans Carossa și „Rumänisches Tagebuch"

O nouă publicație franco-germană, apare la Paris și se intitulează „*Revue d'Allemagne*", fiind destinată bunelor raporturi intelectuale dintre cele două țări. Publicațiunea este nouă mai ales pentru noi, care nu o prea cetim; ea apare de fapt de vreo trei ani și a ajuns la al 27-lea număr.

Numărul ei din Ianuarie recent aduce un articol foarte prețios pentru noi Românii: o caracterizare critică și literară a unui scriitor german pe care apologistul lui, Marcel Brion, îl vede ca pe un adevărat magician, care transformă evenimentele, — desgolindu-le de orice caractere accesorii, pasagere, — în adevărate obiecte esențiale. Scriitorul german se numește *Hans Carossa*, iar cartea lui cea mai bună se intitulează „*Rumänisches Tagebuch*". Este o carte de războiu, de o calitate superioară și care corespunde intim sensibilității de poet a scriitorului. Nu trebue să cauți în această carte detalii anecdotice sau o pretențioasă descriere a operațiunilor. Este numai un jurnal al unui soldat pe frontul român, care nu vede din tot războiul decât sectorul strâmt în care se mișcă și care nu încearcă să-și generalizeze impresiile. Observăm mai degrabă mecanismul delicat al spiritului său de metamorfoză. Toate imaginile oribile, așa cum numai războiul le poate da, sau cele de devotare, de suferință, de egoism, de eroism, etc., acționează în mod reactiv asupra poetului, îl mișcă profund, transformându-se astfel în sentimente extraordinar de gingașe, în gânduri și cugetări rafinate. In acest drum al impresiilor până la conștiință, ele își pierd caracterul lor brutal și sălbatec, se măresc cu un coeficient omenesc, care face din această carte un foarte prețios document asupra marelui războiu.

Paginile din „Rumänisches Tagebuch" nu descriu războiul, ci numai îl evocă prin mii de detalii, care târăsc după ele un lanț de senzații sau idei, un cuvânt, un firicel de iarbă, o luminiță, și totuși, scrie Wilhelm Hausenstein, „totalitatea războiului e acolo, ceeace face ca lucrarea lui Hans Carossa asupra războiului să fie una dintre cele mai moderne cărți". Căci este pătrunsă, pe de-a'ntregul, de un fel de simpatie care întrece mila. Autorul se identifică cu ființele toate din juru-i, deși este izolat în lumea închisă pe care chimia lui intelectuală i-a construit-o în preajma-i; dar această lume este transparentă și lasă să treacă prin ea toate curentele mari de sentimente omenești.

Hans Carossa scrie în „Rumänisches Tagebuch" această frază care rezumă în mod absolut atitudinea lui în fața universului exterior: „Trăesc în această lume josnică, brutală și monstruoasă, ca în interiorul unui balonaș de săpun; și-mi rețin răsuflarea ca să nu-l sparg". De fapt, oricare ar fi spectacolele ce i le oferă viața, poetul nu găsește nici accente de ură, nici accente de desnădejde. In ziarul lui de războiu întâlnim numai acea seninătate a resemnării.

Aproape toate cărțile lui sunt autobiografii. Niciun scriitor nu s'a arătat publicului mai complet și nu și-a arătat mai transparent mișcările vieții lui afective și intelectuale. Desigur că din această cauză toate cărțile lui de amintiri, din copilărie în „Eine Kindheit" sau din adolescență în „Verwandlungen einer Jugend", vor poseda această frumoasă virtute a emoției.

Hans Carossa posedă o ereditate cu două izvoare: german și latin, a căror unire permite uneori unora dintre oameni să fie într'adevăr completi. Familia lui este originară din Verona; de aci — se zice — acel calm minunat din opera poetului, calm al corpului și sufletului pe care-l întâlnim în toată opera lui.

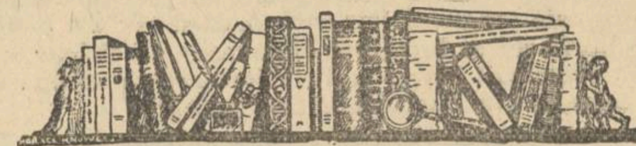
G. B.

Clemenceau și Poincaré

In *Revue de Paris* din 15 Februar, Georges Suarez publică un fragment din lucrarea sa asupra lui Georges Clemenceau, intitulat „Clemenceau et Poincaré". Fragmentul cuprinde revelații interesante despre relațiile între cei doi mari oameni de stat, în anii care au precedat imediat războiul. Aflăm fapte care scot la iveală antagonismul dintre Poincaré și Clemenceau, antagonism care își are obârșia, în primul rând, într'o fundamentală deosebire de caracter între amândoi. Iată o paralelă între Clemenceau și Poincaré, cuprinzând portretul amândurora: „Inteligența unui Clemenceau este plăsmuită dintr'un metal rar, prețios, dar care nu e excepțional; ceeace e supraomenesc la el este caracterul; la Poincaré, e inteligența; ea este facultatea lui principală; ea se manifestă în toate domeniile, se adaptează la toate evenimentele; ea îi comunică această iscusință și această supleță care îl fac să distingă, cu o privire sigură, dezavantagiile și avantagiile unei operații politice; sub vălul discret al formelor inteligența lui ascunde o vioiciune subtilă, mlădioasă, și câteodată pasionată; aceasta îi temperează, poate, voința: nu poți fi apt să înțelegi orice, fără a fi dispus în acelaș timp și să cedezi câte puțin. Voința la Poincaré este o calitate auxiliară, la Clemenceau ea este o calitate esențială; la cel dintâi inteligența comandă; la cel de al doilea nervii încordați; la unul voința se exprimă cu răbdare; ea ia mai ales înfățișarea unei frumoase încăpățânări; la celălalt, ea se exprimă cu violență; ea operează ca o razzia, lasă pe adversar uluit de repeziciunea atacului și înmărmurit de frică. Poincaré reprezintă riguroasa tradiție clasică, o burghezie scrupuloasă și închisă, un mediu laborios și cuminte; Clemenceau poartă în el toți fermenții combativi, care după ce au desbinat Vandea, după ce au spulberat căminul strămoșilor lui și au atâțat atâtea uri, l-au ridicat împotriva lui însuși. Cu toate acestea amândoi sunt oamenii unei idei, ai unei epoci, ai unei clase, ai unui sistem; dar în timp ce capriciile jocului parlamentar, în orice țară ar fi fost, trebuiau să împingă, fatal, pe Poincaré în rândul întâi, aceleași capricii se încăpățânau să întârzie, pentru Clemenceau, ora definitivă a acțiunii; Parlamentele se tem mai mult de caractere decât de inteligențe; nu le prea plac, dealtfel, nici caracterele nici inteligențele; însă se acomodează mai bine cu victoriile spiritului decât cu victoriile energiei. Geniul lui Poincaré este din toate vremurile. El se exercită cu aceeaș preciziune binefăcătoare în toate anotimpurile; geniul lui Clemenceau nu se manifestă decât în mijlocul uraganului, al furtunei, în mijlocul catastrofelor; acolo însă nu-l atinge nimeni, e inaccesibil; e sublim".

Fragmentul lui Suarez conține deasemeni interesante detalii asupra politicei franceze din anii 1910-1914 și asupra alegerii lui Poincaré ca președinte de republică, alegere la care Clemenceau s'a opus cu înverșunare.

P.



„Țara Bârsei"

Model de revistă pentru strângere de material în vederea alcătuirii — cândva — a unor bogate monografii istorice și culturale regionale — „*Țara Bârsei*" continuă cu fiecare număr să intereseze mai mult. Un om priceput, profesorul Ax. Banciu, conducătorul harnic al acestei publicațiuni, a știut să-și apropie colaborarea unor pasionați cercetători istorici și literari, unii mai în vârstă, ca d-nii Sextil Pușcaru și G. Bogdan-Duigă, alții mai tineri, sau tineri de tot, ca d-nii A. A. Mureșianu, C. Mușlea, A. Maior, etc., cu care se silește să întreacă toate revistele similare dela noi. Dacă ne-a mâhnit vestea încetării apariției revistei „*Arhivele Olteniei*", condusă timp de opt ani de profesorul C. D. Fortunescu dela Craiova, ne bucură azi apariționea regulată a revistei brașovene „Țara Bârsei" și constatarea rosturilor culturale pe care le îndeplinește.

In numărul cu care-și deschide al doilea an de aparițiune, „Țara Bârsei" aduce un judicios articol asupra fostului dascăl la Brașov — G. Munteanu — mai târziu academician și traducător în românește — pentru prima oară — al lui Tacit și Goethe (Suferințele junelui Werther, București 1842) — și un alt articol, tot atât de interesant, despre: „Refugiații munteni la Brașov în secolul al 18-lea și în răzmerița dela 1821" (cu știri nouă privitoare la familia poetului Enăchiță Văcărescu) de A. A. Mureșianu. La partea literară a revistei distingem — pentru forma-i sprintenă — poezia „Balada plopului" de de Dimitrie Olaru.

G. B.

!! Pasionant Senzațional !!

Misterioasa dispariție A GENERALULUI Kutepow

Peripețiile luptelor între detectivi și răpitori

de JAN GOUZI

A apărut în volum, frumos ilustrat

PREȚUL 20 LEI

RECENZII

GONZAGUE TRUC: „La vie de Madame de Maintenon"
(Nouvelle Revue Française, Paris)

Că adevărul pare a fi uneori de necrezut, o confirmă existența Doamnei de Maintenon căreia d. Gonzague Truc îi închină o pătrunzătoare și solid documentată biografie. Totul este contrast, totul este mister în destinul doamnei de Maintenon. Nepoată a lui Agrippa d'Aubigné, crescută în atmosfera protestantă cea mai aspră, și, am putea spune, cea mai sălbatecă, ea trebui să-și consacre o bună parte din activitatea spirituală nu numai întru practicarea unui catolicism riguros, ba chiar unui veritabil prozelitism.

Săracă dar frumoasă, expusă la toate riscurile, ea primi, din milă ori din descurajare, sau chiar pentru a scăpa de mizerie, să fie soția nenorocitului Scarron, un bufon, un infirm, cu foarte puțin simț moral și de o foarte slabă valoare literară. In acest mediu prea liber și uneori prea respingător, ea știu să se facă respectată și nici o calomnie nu o atinse.

Când M-me de Montespan căută o persoană sigură, discretă, scrupuloasă, căreia să poată să-și încredințeze copiii avuți cu regele, se gândi numaidecât la văduva Scarron. Françoise d'Aubigné se apropie astfel de curte prin serviciul pe care-l îndeplinia. Cine ar fi prevăzut vreodată că ea va înlocui într'o zi pe favorita căreia-i creștea copiii și că, după moartea reginei, va deveni ea, în mod secret și oficial totodată, soția lui Ludovic al XIV-lea? In buna ei credință, în sinceritatea gândului ei îndreptat totdeauna spre religie, nu credea ea că a fost aleasă de Dumnezeu ca să reînsuflețească devoțiunea, formalistă dar fără vlagă, a Suveranului?

Urîtă de Saint-Simon, în mod nedemn, blestemată de ducesa d'Orléans, prințesă palatină, dar stimată și admirată de acel mare cunoscător de suflete care era Fénelon, Doamna de Maintenon ne apare ca o enigmă vie: detractori sau apărători o atacă sau o exaltă cu o pasiune egală.

Lucrarea d-lui Gonzague Truc nu constitue o sforțare de descoperire erudită (informațiunile erau mai de mult aproape epuizate) ci de explicare psihologică. El nu crede că Françoise d'Aubigné să fi fost într'adevăr minunata ipocrită pe care ne-a descris-o Saint-Simon; trebue ceva mai mult decât ipocrizie ca să-ți poți menține în mod constant, sub ochii unei Curți atente, rolul în felul celuia al Doamnei de Maintenon.

Chibzuită din necesitate, mai mult rațională decât sensibilă, atrăgătoare printr'un farmec grav și discret, dar pe deasupra simțindu-se destinată la un fel de misiune spirituală — propagarea credinței ei — Doamna de Maintenon își rezema fundamentul măririi ei pe mărimea însăși a idealului de care era însuflețită.

PIERRE RENÉ WOLF: „Marfa"
(Albin Michel, Paris)

Intr'un oraș de provincie, un tânăr burghez, Bernard, întâlnește o tânără poloneză, Marfa, simțind pentru ea o deosebită simpatie. Cu ocazia unei crime pasionale, ea depune mărturie în favoarea unei nenorocite și-și arată astfel generozitatea. Bernard, din ce în ce mai îndrăgostit, o cere în căsătorie. Pleacă după aceia în Polonia: prima greșală a lui Bernard. Amorul lor rămâne intact, dar puțin câte puțin neînțelegerile îi despart. Izolat, pentrucă nu înțelege limba, Bernard vede cum Marfa își reia încetul cu încetul obiceiurile și felul de a simți al compatrioților săi; vede că are deosebită prietenie pentru un camarad de copilărie, pe când el o voia cu gândurile numai a lui. Intr'o zi, ca să-l liniștească, ea-l minte. Ros de gelozie, o spionează totdeauna și pretutindeni, până când nu mai poate suferi și-i cere să plece împreună în Franța. Nu din lipsă de dragoste, ci din mândrie pur și simplu, ea refuză să plece, c'o astfel de încăpățânare, încât el pleacă singur. Se refugiază la un prieten care, crezând că face bine, nu-i dă nici una din scrisorile pe care i le scria Marfa. Și ea-i scria că numai un mic semn din partea lui așteaptă, ca să plece imediat și să vină în Franța. Când Bernard află acest lucru și vrea să-și repare greșala, Marfa murise îndurerată, așteptându-i chemarea care întârzia. La rândul lui, Bernard se împușcă.

Ceiace face valoarea sigură a acestui roman, este bogăția semnificației lui psihologice; între tragedia inițială și tragedia finală acest roman amintește omului propria lui nenorocire, că numai odată cu moartea se poate ridica deasupra lui însuși.

JEAN-H. MARIÉJOL: „La vie de Marguerite de Valois"
(Hachette-Paris)

Cartea lui Mariéjol nu este, după cum s'ar crede, o simplă monografie. A o considera ca atare ar însemna să i se micșoreze meritul. Este mai degrabă — ca să vorbim într'un sens modern și parizian, — o „revistă" istorică din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, al cărei corifeu este regina Margot. Cu un astfel de protagonist autorul a fost sigur că va îmbrățișa orizonturi largi. Femeia aceasta, soră și soție de rege, n'a ținut ea în mâini ghemul de sfoară cu care a mișcat, în vremea ei, toate fantoșele politicei, religiei și galanteriei? Veșnic îndrăgostită, conspiratoare și intrigantă, ea nu și-a desmințit nici sângele, nici secolul pe care-l rezumă așa de bine.

Dacă-i dăm ca figuranți, pe această scenă întinsă, pe mama ei, Catherine; pe frații ei, Henric rege al Franței și pe François, pe ducele de Anjou, pe soțul ei — regele Navarei, — dacă mai adăogăm, cum face autorul, o foarte frumoasă privire asupra secolului al XVI-lea literar și o justă viziune a moravurilor timpului, vom vedea atunci amplitudinea acestui tablou care rămâne unul dintre cele mai bune din câte s'au încercat asupra epocei.

Dintre toți membrii familiei Valois, fiică a lui Henric al II-lea, Margueritte era fără îndoială cea mai bine înzestrată. Instruită, cunoștea italiana, spaniola, latina, se interesa de științe (lucru foarte rar la o femee din secolul al XVI-lea) și avea un desăvârșit spirit diplomatic. A avut o misiune delicată în Țările de jos pe care a isbutit să le împace cu Spania, în urma unui conflict religios.

Valoarea literară a Marguerittei de Valois era până acum necunoscută: autorul a pus-o în relief, și cu multă strălucire. Inventariul bibliotecei Reginei ar fi fost deajuns să ne edifice asupra chestiunii. Dar autorul a făcut ceva mai mult: i-a arătat preferințele și felul acțiunii ei în această direcție. Admiratoare pasionată a „Banchetului" lui Platon, având pe calea aceasta legătură cu filozofia acestuia, ea păstră totdeauna în aspirațiunile ei un fel de rezervă a limbajului, după cum se observă și din scrierile ei. A lăsat multe scrisori, o autobiografie și un mic opuscul: „La Ruelle mal assortie" In privința acestei rezerve a Margaretei de Valois d. Mariéjol spune: „Această mare îndrăgostită este unul dintre scriitorii cei mai caști din întreg secolul al XVI-lea", din acel secol violent și aspru, asupra căruia sufla totuși, cu toate aparențele-i josnice și realiste un mare vânt de spiritualitate.

O atare personalitate „feminină" trebuia să fie și o „feministă" pasionată. Unei cărți contra femeilor, scrisă de jezuitul Loryot („Les Secrets Moraux") ea i-a răspuns cu multă energie și pricepere.

Din romanul vieții reginei Margot, marele public nu reține decât capitolul inimii. E mult — căci a iubit foarte intens — dar nu e destul. Inima aceasta atât de largă, „unde aveau loc, deodată, și Dumnezeu și toți oamenii", îi făcu și renumele și-i aduse și nenorocirea. Poate n'ar fi fost așa — dacă ar fi avut un soț pe placul ei. Acela care-i fu dat era într'adevăr mare rege, dar soț detestabil; în felul acesta ea-și căută compensațiuni.

G. B.

ÎNSEMNĂRI

T.-G. Masaryk

Astăzi, Vineri 7 Martie, Președintele Republicei Cehoslovace, d. T.-G. Masaryk, este sărbătorit pretutindenea pentru împlinirea a 80 ani de viață. Manifestările spontane de simpatie pentru președintele Masaryk își găsesc o înaltă îndreptățire: profesorul de filosofie dela Universitatea din Praga n'a fost numai pionierul independenței cehe; el a fost și va rămânea în fața posterității un pioner al idealului republican și al cugetării democratice.

T.-G. Masaryk a fost numit profesor la Universitatea din Praga, după ce profesase câtva timp la Viena, tocmai când catedra dela Praga se scindase în două: una germană și una cehă. Și ambiția lui fu să îndepărteze tinerimea cehoslovacă de sub influența filozofiei germane. In acest scop își constitui o filozofie eclectică bogată totuși în aporturi personale, și impregnată cu mult idealism slav. Teoriile pozitiviste ale lui Auguste Comte și ale pragmaticilor englezi, ca și cele ale marilor cugetători cehi ca Ian Huss, Homensky, Chelcicky și alții, au contribuit foarte mult la formarea doctrinei masarykiene, a așa zisului „realism științific".



T.-G. Masaryk

Ideile politice ale șefului de partid și acele ale șefului de stat au fost, spune d. Jean Francis-Baumal într'un articol recent, totdeauna solidare cu ale filozofului. „Șampania aristocratică a reacțiunii blazate și berea democratică a demagogilor" îi inspiră totdeauna o repulsie egală. „Un ceh autentic și care gândește ca un ceh, își zicea el, nu aleargă după un naționalism deșert și o politică goală". Stăruitorul lui efort a fost îndreptat în direcția impunerii — în fața demagogiei și teocrației, — a unor constatări experimentale ale democrației științifice, căutând și soluțiunile practice problemelor sociale și internaționale.

Spiritului democratic, Masaryk i-a dat această definițiune: „O concepție de ansamblu a lumii care proclamă principiile unei egalități nu numai economice și politice, dar și spirituale, morale și religioase. Forma de stat democratică nu este numai un sistem politic ci și moral, — mai înainte de toate o adevărată morală".

Toată politica lui a fost și este îndreptată spre realizarea unei combinări armonice a naționalismului, conceput ca expresiunea dreptului popoarelor de a dispune de ele însele, cu liberalismul minoritar, care asigură inevitabilelor minorități etnice drepturi culturale și civice egale cu cele ale majorității dominante, apoi cu internaționalismul, care îi apare ca una din legile mari ale evoluției politice și sociale moderne.

Iată cum se întâlnesc în cugetările lui Masaryk rădăcinile păcii wilsoniene! — *G. B.*

Edițiile poeziilor lui Eminescu

In ultimul număr al „Vieții Românești", d. G. Ibrăileanu, replicând unui răspuns al d-lui E. Lovinescu, reia chestiunea edițiilor lui Eminescu. Incheind lectura acestui nou articol, care face parte dintr'o serie de cercetări privitoare la această problemă, nu se poate să nu rămâi cu un adânc sentiment de mâhnire și de revoltă.

Eminescu e creatorul poeziei românești, e cel mai mare poet al nostru, e *singurul* nostru poet mare. Ei, bine! d. G. Ibrăileanu ne dovedește că noi nu-l cunoaștem pe adevăratul Eminescu, pentrucă ceiace ni s'a dat până acum din opera lui, e un Eminescu falsificat. Toate edițiile de până acum constitue o adevărată profanare.

Mintea noastră a fost zadarnic împovărată cu memorarea poeziilor unui Eminescu contrafăcut de neglijența, de ignoranța sau de reaua credință a editorilor cari au avut în vedere câștigul material și o muncă pe cât se poate mai comodă, nesocotind cu o uimitoare ușurință datoria pe care o aveau față de autor de a nu-i stâlci opera și față de cetitor de a nu-l înșela.

Toate edițiile de până acum sunt ediții „critice". In limbajul editorilor aceasta înseamnă că poeziile lui Eminescu au fost materialul brut pe care domniile-lor l-au frământat cum au vrut, adăogând ici, tăind colo, schimbând cuvinte, ba chiar versuri întregi. De unde acest drept de colaborare?

Ceiace e mai ciudat în această întreprindere de a-l edita cu orice preț pe Eminescu e faptul că batjocurirea sa a mers crescendo, de la ediția așa zisă a lui Maiorescu — căreia, așa cum se prezintă astăzi, trebue să-i spunem ediția Socec — până la aceia a lui Scurtu. Și, cum spune d. G. Ibrăileanu, ultima ediție — aceia a d-lui E. Lovinescu — e „compendiul cel mai bogat de falsificări". De aceia, în articolele d-sale, d. G. Ibrăileanu denunță falsificarea textului eminescian luând ca punct de plecare această ultimă ediție. „Am ales ediția d-lui Lovinescu, pentrucă conține cele mai multe falsificări, și în toate genurile. Analizând ediția d-sale, am adăogat un capitol — pe care trebuia să-l scriu în orice caz — la studiul despre edițiile lui Eminescu, — capitolul relativ la falsificările de text. Dacă n'ar fi apărut ediția d-lui Lovinescu, mai rea decât toate, aşi fi ales ediția Scurtu pentru discuția falsificărilor de text — și în nici un caz ediția Socec, pentrucă nu putem discuta cu zețarii și corectorii casei Socec și pentrucă ediția Scurtu are, în plus, falsificările lui Scurtu. Alegând ediția d-lui Lovinescu am ales compendiul cel mai bogat de falsificări: Maiorescu+Socec+Șaraga+Scurtu+Lovinescu, — și cred că am făcut un serviciu publicului".

Fiecare ediție nouă a însemnat o desfigurare tot mai accentuată a poeziilor lui Eminescu și, dacă lucrurile ar fi stăruit pe această cale, s'ar fi putut să ajungem la un Eminescu nou cu desăvârșire. Și aceasta în mai puțin de cincizeci de ani dela moartea poetului. Ce avânt ar fi luat în cazul acesta studiile filologice peste douăzeci de ani! Restituirea textului original al poeziilor lui Eminescu ar fi constituit una din cele mai grele teme filologice, mai anevoioasă decât reconstituirea cutărui pasaj plautian — deși manuscrisele lui Plaut nu mai există, pe când manuscrisele lui Eminescu se mai păstrează la Academie și se răsfoiesc de oricine. De oricine, numai de editori nu. Aceștia s'au mulțămit să reediteze fără nici o teamă de răspundere o ediție anterioară, adăogând la greșelile aceleia contribuția „critică" a celei mai condamnabile inconștiențe.

Acolo am fi ajuns dacă, în mijlocul unei nepăsări generale nu ar fi răsunat glasul d-lui G. Ibrăileanu. Articolele d-sale au avut darul de a deștepta conștiința cetitorilor și e destul să ne gândim la una din condițiunile pe care le-a impus d. C. Hamangiu în actul său de danie privitor la traducerea lui Eminescu, ca să ne dăm seama că perpetuarea vechiului sistem de editare nu mai e cu putință. — *D. C.*

Centenarul romanului „Roșu și Negru"

1930 este anul centenarului piesei *„Hernani"* de Victor Hugo, pentru comemorarea căruia Franța face mari pregătiri. Dar mai este, spune d. André Rousseaux, într'o gazetă parisiană, și anul centenarului unei alte mari opere, care ocupă un foarte important loc în literatura franceză din secolul al nouăsprezecelea; este cartea despre care Stendhal zicea: „Eram foarte fericit, în 1830, când am terminat de scris *„Le Rouge et le Noir"*...

Se crede că „Le Rouge et le Noir" a început a fi scris în Mai 1829. Ceiace este sigur este că, la 8 Aprilie 1829, Stendhal semnă cu librarul Levavasseur contractul prin care-i vindea romanul. Manuscriptul trebuia să fie predat la sfârșitul lui April. La 10 Mai, Stendhal dădu manuscriptul la tipar, iar la 25 Mai corecta a noua filă a cărții, care se numia provizoriu *„Julien"*, așteptând ca titlul definitiv să fie găsit în cursul tipăririi. La ce dată se va fi terminat lucrarea definitivă a lui Stendhal? Redactarea definitivă a romanului n'a fost gata în luna Mai, căci capitole anterioare din roman conțineau aluzii la reprezentarea lui *„Hernani"*, care s'a întâmplat pe la începutul anului 1830 și a baletului *„Manon Lescaut"*, reprezentat la 3 Mai. Ceiace înseamnă că Stendhal, chiar în cursul tipăririi, și-a mai revăzut manuscriptul. Astfel se explică dece tipărirea lui a durat atât de mult. La începutul toamnei, puțin înainte de a fi numit consul la Triest, Stendhal nu-și terminase toate corecturile.

Totuși romanul apăru la 6 Noembrie 1830. Contractul semnat de Stendhal la 8 Aprilie acelaşi an autoriza pe Levavasseur să pună în vânzare două edițiuni: una de 750 exemplare în 8° și în două volume, a doua tot de 750 exemplare în 12° și în patru volume. Totul contra sumei de 1500 franci. — *G. B.*

„Turismul Român"

Buletinul lunar al societății cu acelaș nume, este o publicațiune foarte îngrijită și foarte bine scrisă, pusă sub conducerea redacțională a d-lui Emil Vârtosu. Cu numărul datat Ianuarie—Februarie 1930, buletinul intră în al doilea an de viață. El cuprinde, un articol al d-lui Tudor Arghezi intitulat „Turismul în România", în care caută să deștepte interesul streinilor pentru natura sălbatică dar plină de frumusețe a țării noastre, care „înfățișează drumețului, pe toate diagonalele țării, furtuna și vârtejul unui belșug de felurimi, neîntâlnit nicăiri în Europa — și, dela seninătatea câmpului, infinit ca și ideea de infinit, până la Prometeii în luptă cu eternitatea, din piscurile Alpilor noștri, mai puțin civilizați decât frații lor dintre lacuri, călătorul parcurge, ca pe pian și orgă, cu piciorul, toate notele dintre liniște lină și tumult"...; apoi o succintă rememorare asupra turismului român în 1929, semnată N. Calistrat; o reproducere din Andersen, care a călătorit la 1841 în Principate și, în sfârșit un articol „Scriitori români traduși în grecește".

După ce amintește năvala traducerilor românești în limba italiană, autorul articolului (d. Emil Vârtosu) redă câteva fragmente dintr'o scrisoare a unui publicist grec, care a și pregătit o antologie a scriitorilor români în limba greacă. Desigur, nu putem decât să ne bucurăm că literatura noastră începe să pătrundă în conștiința literară europeană. Dar să cităm din articolul d-lui Vârtosu:

„O scrisoare din Atena, din Septembrie anul trecut, ne-a găsit zilele acestea. Și ne-a adus destulă bucurie. E de la un prieten grec, d. Basile Mallas, ziarist la „Elefteron Vima". D-sa ne scrie, românește, rânduri entuziaste pentru prietenii dela „Turismul Român", pe care i-a cunoscut din călătoria întreprinsă de aceștia astăvară la Atena, sub conducerea d-lui magistrat Dragomireanu. Și nu se îndoește că Românii au plecat „cu respect pentru strămoșii Eladei și simpatie pentru Greci".

„Cât mă privește pe mine", adaugă d. Mallas, „nu cu vorbe ci cu fapte, de mai multe ori și în fiecare zi, dovedesc iubirea mea către țara voastră, țara asta dulce și frumoasă, din care amintirile mele, din nenorocire sunt așa de triste. Cu toate acestea, cu toate că în țara asta am simțit cele mai multe dureri ale vieții mele și sufletești și trupești, cu toate că mi-am pierdut sănătatea, nu pot să ascund iubirea mea și marea plăcere ce voiu simți când voiu putea veni la București, măcar pentru câteva zile".

„Și acum, departe de România, n'am uitat-o. De câtva timp mă ocup cu traduceri din literatura română și cred că în curând voi putea scoate o colecție de nuvele din diferiți scriitori români (Caragiale, Eminescu, Brătescu Voinești, etc.). Și fericirea mea e cu atât mai mare, cu cât sunt primul care am tradus din literatura românească, spre a o face cunoscută în țara noastră, nădăjduind că, mai târziu, se va găsi un Român, care va face acelaș lucru pentru țara mea"...

Iată cum, prin simple legături turistice sau cunoștințe încheiate ad-hoc, se pregătește valorificarea externă a literaturii și culturii noastre!

O asemenea societate de turism, foarte bine organizată, și o asemenea publicație, prezintabilă și bine scrisă, trebuesc cât mai mult încurajate. Pentrucă „drumeția" (un termen la modă) este un bun factor al civilizației. — *G. B.*

Curier literar

„Mich hungert" de Georg Fink. Romanul mizeriei, depravării, foametei, desnădăjduirii. O frescă îngrozitoare a sărăcimii berlineze, zugrăvită de un proletar care privește lucrurile de jos în sus. Pentru eroii lui Fink, războiul înseamnă belșug: își vând cartelele de pâine bogătașilor; văduva bolnavă se bucură de moartea soțului pe front, pentrucă obține o rentă dela stat....

Sărăcie — scrie Fink — nu există decât pentru un observator: săracul n'o cunoatșe, pentrucă ea este elementul în care trăește; suferința lui e o lege naturală. Nu acuză și nu se plânge....

Fink privește viața cu ochi de proletar; figurile lui nu stau pe cap, ci în picioare. Efectul e sfâșietor.

Dar cine-i Fink? Un biet copil de proletar. Mai mult nu se știe. *„Mich hungert"* a fost publicat de scriitorul Kurt Muenzer care afirmă că manuscrisul l-a primit de la un oarecare Georg Fink, un tânăr contabil din cartierul sărăcimii din Nordul Berlinului.

Romanul este o autobiografie a lui Fink, care a plecat în America în căutarea unei soarte mai bune. Muenzer a cetit manuscrisul și s'a convins că este o operă de mare valoare. Douăzeci de edituri au refuzat să-l tipărească. S'au găsit însă doi editori care s'au oferit să imprime cartea și așa a apărut *„Mich hungert"*.

Toate încercările de-a găsi autorul, au rămas până acum zadarnice. Probabil că Fink nici nu știe ce succes are romanul lui. Editorul Bruno Cassirer afirmă că Georg Fink a ajuns artist de cinema la Hollywood și e cunoscut acolo sub alt nume.

O fi adevărat, sau reclamă?...

Mărunte

GRUPUL CELOR PATRU, constituit din pictorii Ștefan Dimitrescu, Fr. Șirato, N. N. Tonitza și sculptorul O. Han, expune în „Căminul Artelor-Regina Maria" din Calea Victoriei, 83. Vernisajul expoziției a avut loc Joi 6 Martie.

— In curând reapar *„Bilete de papagal"*, (director *T. Arghezi*), săptămânal, în 8 și 12 pagini.

Amatorii de radio, care au ascultat *cronica modei* la radio o vor găsi săptămânal în „Bilete de papagal".

Prețul 5 lei exemplarul

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂȚII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefață de
PROFESOR Dr. S. FREUD

COPIII, VOȘTRI
Să citească cartea frumoasă
povestea cu:
CEI TREI FRAȚI IMPARAȚI
Minunat ilustrată în culori
de pictorul DEMIAN
Prețul 20 Lei

Fizionomist



Negustorul. — N'aveți, doamnă, sticle de vin goale?
Doamna înăcrită. — Am eu aerul că beau vin?...
Negustorul. — Atunci... n'aveți sticle de oțet?

Inainte și acum



Când se purtau rochii scurte...



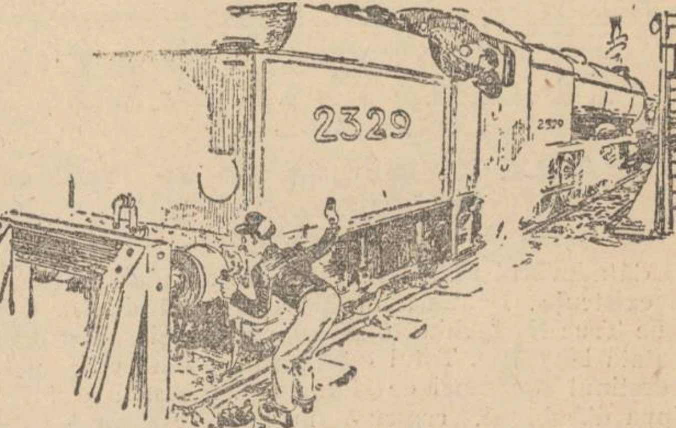
Când se poartă rochii lungi!...

O ideie



— *Băețelul.* — Acuma toarnă laptele înapoi în vacă și începe iar... Să văd cum merge...

Cum se pot sparge nucile



Cheferistul. — Bagă de seamă... Pe ceialaltă mi-a făcut-o tărâță...

BIBLIOGRAFIE

A apărut **„Viața Românească"**, anul XXI, Nr. 11-12 Noembrie—Decembrie 1929, cu următorul cuprins:

Gib. I. Mihăescu: Fragment; *Tudor Vianu:* Atitudini și motive romantice în poeziile de tinerețe ale lui Eminescu; *George Lesnea:* Stihuri de toamnă; *Dragoș Protopopescu:* Quia pulvis es...; *Demostene Botez:* Trecut; *Thomas Greenwood:* Lichidarea unui imperiu: *Alexandru Poenaru:* Acordul; *Vasile V. Georgescu:* De unde începe romanul; *Emanuel Străinu:* Marea; *Bernard Grasset:* Psihologia nemuririi (Trad. de D. I. Suchianu); *Lucia Mantu:* Intre paseri; *Laurențiu Preutescu:* Note pe marginea cărților; *Henriette Ivonne Stahl:* Plumb; *Al. Rosetti:* Resturi de limbă scito-sarmată; *D. Popovici:* Poezia lui Cezar Boliac; *G. Ibrăileanu:* D. E. Lovinescu este vesel; *Mircea Mancaș:* Thomas Mann; *O. B.:* Cronica teatrală: Iași; *St. Procopiu:* Cronica științifică.

Recenzii; Revista Revistelor; Mișcarea intelectuală în străinătate; Bibliografie.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 484

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 16 Martie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII"

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Artă pentru cultură

In câteva orașe din Reich există o asociație care poartă numele: „Teatru german pentru higiena populară". Din inițiativa și sub privegherea acestei societăți, s'a jucat săptămâna trecută la Cassel *Tragedia medicului, dramă cu tendință în trei acte, tratând despre cancer, cu specială privire asupra cancerului la femei.*

Au asistat mulțime de profesori, medici și câțiva miniștri. Reportagiul notează că, în cursul reprezentației, medicii din public au surâs de mai multe ori, iar un ziarist condamnă reprezentația ca atare; zice că subiectul nu se potrivește pentru teatru: nu e nici destul de instructiv, nici destul de artistic (greu de dozat așa ceva; nu știu dacă ziaristul s'a gândit destul la această greutate). Trebuia, zice, un film — de exemplu cum e filmul *Căsătoriei,* care e foarte reușit. Tot ceva instructiv, de sigur.

Foarte rău îmi pare că nu cunosc nici un amănunt despre acest film, și nu înțeleg de ce n'ar fi și teatrul potrivit, când e vorba de higienă populară. Poate că sunt om prea vechiu, și de aceea nu văd destul de clar deosebirile adânci între film și teatru. De exemplu, eu nu-mi pot închipui dece *Rochia roșie* și *Avariații,* ba, mai mult: *Marșul nupțial* și *Maman Colibri* nu ar putea fi puse foarte frumos în film. Poate au și fost, și cei competenți se vor fi indignat de asemenea profanare a cinematografului. Și iarăși nu înțeleg dece filmele emoționante n'ar putea trece în teatru, dacă ai tăia cursele în automobile, accidentele aeronautice, cutremurele și cicloanele, lăsând numai intriga delicat sentimentală care — dați-mi voie — nu lipsește din nici un film glorios. Ca gust și idei, filmul mijlociu și „piesa" mijlocie, tot una îmi pare. Dar probabil că aici se ridică obiecții teribile, pe care eu nu le pot imagina.

Numai atât îndrăznesc să afirm: ca tendință, teatrul poate face tot atât de bune servicii ca și filmul, filmul ca și teatrul. Și aci e în chestiune tendința.

De ce vor fi zâmbit medicii la reprezentarea tragediei de higienă populară? Probabil că, din punct de vedere al exactei științe doctoricești, textul era, pe une locuri, greșit. Autorii tragediei cancerului nu sunt medici. Păcat. Medici trebuiau să fie. Literații, oricât de conștiincioși și înzestrați cu spirit enciclopedic, nu se pot orienta astăzi într'o știință cum e medicina cu mărețele sale specialități. Higiena, chiar populară, nu mai e acum simplă chestiune de bun simț și dragoste de oameni. Trebuie să știe carte multă, cine vrea să scrie tragedii cu tendință de higienă.

Insă autorii tragediei cancerului — care acum pregătesc câteva alte tragedii, despre bolile sexuale, tuberculoză și alte nenorociri de acest fel — declară modest, că nu sunt decât niște începători în genul nou al dramei higienice, și adaogă, că „numai un poet ar fi în stare a stăpâni problemele și a crea opere cu tendințe, care să fie la nivelul intelectual cuvenit unor asemenea producții". Această ideie îmi pare greșită; ea ar putea compromite reușita noului gen de teatru. Cum adică: iarăși să ne încurcăm cu poeți? Mi se pare că noutatea avantajoasă în această metodă de a face teatru, este tocmai, că ea avea să ne scape de poeți. Sigur, poeții pân'acum n'au avut eroizmul original de a scrie pe titlu: „poem cu tendințe". Dar tocmai aici apare cu deosebire meritoasă această întreprindere ce se numește „Teatru de higienă populară", că spune explicit: dramă *cu tendințe* — despre cancer, sau despre avort, sau despre blenoragie, sau cum vreți.

Pân'acum poeții erau, în privința aceasta, lași ori șireți: lucrau cu tendință, și din gros cu tendință, fără a spune pe față că lucrează astfel. Prelucrau adică spiritele pe sub ascuns. Orice faptă piezișă este condamnabilă. Vinzi omului marfă dreasă, și nu-i spui. In țările apusene, de mulți ani se pedepsește aspru cine vinde margarină drept unt. Numai în artă s'a tolerat totdeauna, sub protecția foarte activă a criticei, falsificarea cronică, putem zice, a alimentelor intelectuale. Luați seama că procedarea aceasta era, pentru literații lipsiți de alte calități, și un mijloc viclean de propagandă personală — ca să zică lumea care cetește și privește: ia uite ce om bun și înțelept e ăsta, deosebit că e poet!

Autorii tragediei cancerului sunt modești fără margini, când se scuză că n'ar fi poeți; cașicum poeții — ah, poeții! — n'ar fi operat de mii de ori cu tendințele lor așa, încât cetitorii și privitorii luminați să surâdă fără bunătate, întocmai ca medicii la tragedia cancerului!

Vedeți: este inevitabil că, dacă stăpânește tendința, poezia devine moft. Și viceversa. De aceea e atât de frumoasă onestitatea îndrăzneață a domnilor Ph. Müller-Manger și F. H. Schwank-Telfan, anunțând expres că opera lor e făcută în scop de higienă. Tot așa ar trebui spus categoric: în scop de religie, de morală, de politică. Atunci s'ar da plină deslegare și sincerității publicului care, aflând imediat de ce e vorba, și-ar cunoaște folosul din capul locului; n'ar mai fi silit să aștepte explicațiile criticei pentru a afla dacă opera e bună sau rea.

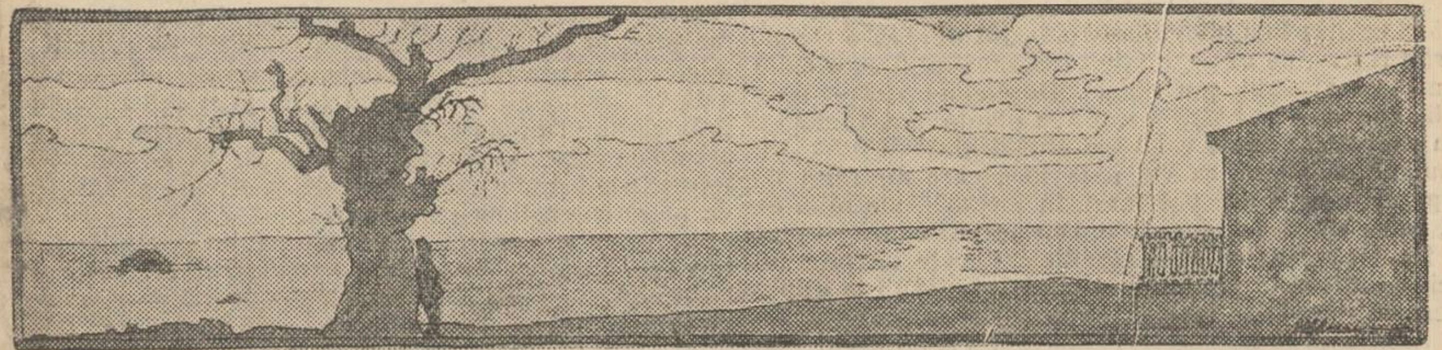
Acum înțelegeți a cui afacere s'ar strica prin această formă nouă de aplicație a literaturii. Criticii nu vor mai avea pretext de explicație istorică, psihologică, moralo-socială, deoarece opera însăși va fi numai o explicație, dela început până la sfârșit. Astfel, idealul după care, categoric sau implicit, suspină criticii serioși, va deveni realitate, și cu aceasta se va anula funcțiunea însăși a criticilor serioși. Adică: opera de artă se va rezolva în idei clare, servite gata spre folosul direct al publicului. Pentru neînțelegeri nu va mai fi loc: pe ici pe colo, vor îndrepta amănuntele medicii, pedagogii, și oricare alți specialiști.

La adunările generale ale societăților industriale au început Americanii să organizeze reprezentații teatrale, unde se joacă scrupulos viața biurourilor, cu toate amănuntele conducerii afacerilor, pentru luminarea reprezentanților din provincie sau țări străine. De sigur sunt superbi Americanii în utilizarea formelor de artă. De veacuri critica europeană serioasă se învârtește în jurul adevărului. Deplorabilă e lașitatea intelectualului din vechiul continent. Tot istoria oului lui Columb!... Dar însfârșit, se trezesc și Europenii, până'n răsărit chiar. Unul dintre cele mai importante și ilustre institute de pe lângă Universitatea din București, organizează acum pentru scena Teatrului Național un *tableau vivant* sociologic: viața la sate în România Mare. Rândurile aceste ale mele — pot zice, cred, fără exagerare — sunt de cea mai locală actualitate.

PAUL ZARIFOPOL



ȘTEFAN DIMITRESCU — PE PALJĂ



Din „La vie des mammifères et des hommes fossiles"

de H. SANIELEVICI

Opera mea *„Viața mamiferelor și a oamenilor fosili,* descifrată cu ajutorul anatomiei și fiziologiei comparate a aparatului masticator", poartă ca motto următoarele rânduri: „Funcțiunea crează și modelează organul; cea mai mică părticică a organului e întreținută printr'o funcțiune actuală; fiecare particularitate a funcțiunii e înscrisă în forma organului; în fiecare clipă organul se schimbă: funcțiunea îl mărește, repaosul îl micșorează. Prin forma oaselor lor, animalele fosile povestesc viața lor și istoria globului".

Fiindcă până acuma biologii n'au fost în stare să citească în forma oaselor viața animalelor fosile, starea de azi a biologiei e dezastroasă. Ea seamănă *în mod desăvârșit* cu starea *chimiei* dinainte de Lavoisier. Se credea pe atunci, că un corp care arde, pierde „flogiston"; că lemnul e compus din cenușă și „flogiston". Cum însă felurite metale devin mai grele prin ardere, un chimist a dat explicația — pe care toată lumea a găsit-o bună — că flogistonul are o greutate *negativă!...* Chimia nu era o știință, ci o carte de bucate; dar rețetele ei, găsite pe cale empirică, aduceau omenirii foloase *mari.* Deja la vechii Egipteni, industria chimică luase o desvoltare remarcabilă... Azi, când se descoperă microbul vre-unei boli — descoperire de gigantică însemnătate practică, dar de nulă valoare științifică — domnii medici preamăresc în genunchi progresele biologiei... Să avem ertare, domnilor!... Pentru ca *știința* biologică să poată progresa, ar trebui mai întâi să existe...

Starea actuală a biologiei se oglindește minunat în cartea lui Osborn, *„Originea și evoluția vieții"* (tradusă de F. Sartiaux, Masson et Co., Paris, 1921). Savant de mare renume, Osborn este directorul muzeului de științe naturale din New-York.

„Dacă *legea* evoluției nu poate fi pusă la 'ndoială", scrie dânsul în prefața ediției americane (1918), cauzele evoluției au provocat o mare diversitate de opinii; ele sunt tot atât de nehotărîte, pe cât este de sigură legea evoluției... Intre apariținnea *Originei speciilor,* în 1859, și timpul de azi, s'au văzut ridicându-se valuri mari de credință, când în favoarea unei explicațiuni, când în favoarea altei explicațiuni. *Ele au adus decepțiuni și o stare foarte generală de scepticism s'a acreditat. Astfel, lunga perioadă de observații, de experiențe și de raționamente, care a fost inaugurată de către filosoful naturalist francez Buffon acum 150 de ani, se sfârșește astăzi cu sentimentul predominant, că cercetarea cauzelor evoluției și ale adaptării, departe de a fi sfârșită, abia începe"...* „Știm într'o anume măsură, *cum* evoluează plantele, animalele și oamenii, dar nu știm *pentru ce"*... „Nici una din explicațiile care au fost oferite rând pe rând, de o sută de ani încoace, nu mulțumește cerințele observațiunii, ale experimentării și ale rațiunii. Este preferabil să recunoaștem cu francheță că pricinile esențiale ale evoluției germenului ereditar sunt încă necunoscute și că cercetările trebuesc reluate din nou... Mărturisirea aceasta de nereușită face parte din onestitatea științifică... *Ideile fundamentale ale lamarckismului au fost precizate și desvoltate de către Herbert Spencer, de către însuși Darwin, de către Cope și de către mulți alții; dar ele n'au primit confirmarea hotărîtoare a observației și a experienței și au mult mai puțini aderenți astăzi decât acum 40 de ani".*

Mai multe sunt cauzele acestui *groaznic faliment.* Dar cea mai însemnată dintre dânsele, este o prejudecată înrădăcinată, care nu va putea fi distrusă decât printr'o adevărată revoluție.

Știința-i un palat măreț, pe care-l clădesc zeci de mii de salahori, câte-va sute de meseriași și câte-va zeci de arhitecți. Salahorul strânge faptele, meseriașul le clasează și trage încheieri apropiate, arhitectul le coordonează prin legi din ce în ce mai generale. Cei dintâi n'au nevoie decât de bun simț, respectiv, de inteligență și firește, de o anume pregătire științifică; cel din urmă trebue să aibă calități, pe cari doar mici nuanțe le deosebesc de ale marelui scriitor: *fină observație, dialectică ascuțită, spirit de intuiție, imaginație vie, fantazie creatoare.*

Or, în științele naturale domnește încă prejudecata, că purtarea samarului în spate, timp de decenii, pregătește pentru meșteșugul de zidar, iar mânuirea mistriei, pentru acela de arhitect. Aproape toți cei ce se consacră acestor științe, sunt înzestrați, în cel mai bun caz, cu inteligență, devotament și putere de muncă, *nu însă cu calități creatoare.*

Inchipuiți-vă că un dictator ar alege din anturajul său douăzeci de inși, cunoscuți ca inteligenți și stăruitori, și le-ar porunci: unuia să studieze *îndelung și à fond* literatura dramatică, pentru a scrie apoi zece drame de valoare shakespeariană; altuia, să ia asupra-și reînoirea romanului; altuia, reînoirea picturii; și așa mai departe.

Ar râde și copiii, nu-i așa?

In științele naturale s'a uitat cu desăvârșire, că pentru a face știință, în înțelesul propriu al cuvântului, adică pentru *a coordona faptele prin legi din ce în ce mai generale,* nu ajunge, nici inteligența, nici puterea de muncă, nici vasta erudiție, ci se cere *talent de gânditor și creator.* Și se confundă necontenit folosul practic al unor cercetări de amănunt, cu valoarea lor științifică.

Pentru a cunoaște *cauzele evoluției,* biologii ar fi trebuit să citească, prin ajutorul principiului lamarckian, paginile acelei întregi bibilioteci care le-a rămas sub formă de fosile. *Ei însă n'au fost în stare să descifreze nici un rând.*

In desperare de cauză, învățați ca Driesch, Reinke, E. von Hartmann, von Bunge, G. Wolf, K. C. Schneider, Pauly, Francé, A. Wagner, Cossmann, Rádl, etc. s'au aruncat cu capul înainte în mocirla metafizicii, explicând adaptațiunile prin „inteligența celulei", sau printr'o putere nematerială, produsul unei inteligenți cosmice!...

După Driesch, von Hartmann și Reinke, organismele sunt dominate de către o forță neenergetică, dar conducătoare și transformatoare de energii, nematerială și lucrând într'un mod finalist. Driesch o numește „entelechie". E. v. Hartmann o consideră ca nematerială și supra individuală, nelegată de spațiu, dar stăpânind pe indivizi, lucrând într'un mod inconștient, dar final, ne posedând nici memorie, nici reflexiune, nici cunoștinți pe care le-ar putea înmulți prin experiență, nici idei înnăscute. După Reinke, această forță este produsul unei inteligențe cosmice. După Pauly, Francé, Wagner, Prochnow, adaptările animalelor și ale plantelor se explică în total sau în parte, printr'un principiu spiritual al celulelor, care posedă memorie, adună experiențe și le compară între ...

La astfel de înfiorătoare elucubrații au ajuns meseriașii, cari pe motiv că-și petrec viața pe la binale, și-au închipuit că sunt chemați să elaboreze planuri de palate!...

Unde biologii n'au putut descifra nici un rând, eu am cetit *curent;* și 'nlăturând ridicolele teorii existente, am construit, ca un edificiu solid, *Știința biologiei.*

Dacă biologia se află încă în faza pe care Auguste Comte a numit-o metafizică, pricina este că biologii n'au reușit până azi să aplice principiul lui Lamarck. De știința evului mediu noi râdem azi. Dar generațiile viitoare vor zâmbi și ele de prejudecata noastră absurdă, că cel ce adună și clasează faptele, e chemat să le și coordoneze. Nu cunosc matematica, astronomia, fizica și chimia; dar în celelalte științi, ori încotro îmi întorc privirea, nu văd decât salahori și meseriași elaborând planuri de palate... Cred cu tărie, că după mine, intelectuali cu mintea constructivă, în loc să se consacre filosofiei care macină vânt, se vor devota științelor naturale, fără a se lăsa intimiditați de uriașul material care trebuește mânuit în acest domeniu.

Opera mea *La vie des mammifères* este o vastă aplicare a principiului lamarckian.

Dacă mediul determină funcțiunea, iar funcțiunea crează și modelează organul, atunci în corpul animalului trebue să fie înscris întreg felul lui de viață și mediul în care trăește. Această inscripție se află deja gravată în schelet. Mai mult decât atât: hrana fiind mai adesea generatricea tipului, întrucât ea hotărăște condițiunile în care trăește vietatea și care-i modelează întreg organismul, aparatul masticator (mecanism delicat, care înregistrează cu preciziune calitățile alimentului și fazele procesului de masticație) este o adevărată cheie a biologiei animalului. Paleontologii tocmai de aceia dau atâta însemnătate, în clasificație, dinților și 'n genere aparatului masticator, fiindcă au băgat de seamă, că nici un organ nu-i atât de caracteristic și atât de diferențiat.

Studiind craniile tuturor mamiferelor, am descoperit niște legi simple, mecanice, de o preciziune matematică, după cari funcțiunea mestecării modelează aparatul masticator. *Aceste legi sunt independente de rațiuni de utilitate:* nu-i spre pildă, de nici un folos pentru animal, ca înălțimea fălcii, sub fiecare molar, să fie *exact* proporțională cu cantitatea muncii făcute obicinuit, de această măsea. Descoperirile mele extirpează deci în mod radical ipoteza adaptării organului la funcțiune și la mediu pe calea selecțiunii naturale. In fața lor, basmele imaginate de Darwin, de Weismann, de De Vries, de vitaliști, se risipesc ca fumul... Nimeni n'a urmărit până acum, la o întreagă clasă de animale, variațiunile concomitente ale formei și funcțiunii unui organ oare care.

Cuvier a întemeiat anatomia comparată descriptivă. Specialiștii sunt de acord să-l considere ca geniu. La prima vedere, te 'ntrebi cu mirare, cum a putut număra genii această biată paleontologie, care nu cunoaște decât descrieri și clasificări. De fapt însă, se cere un studiu atent și îndelungat și o fină observație, ca să deosebești — atât la animalele recente, cât și la cele fosile — între multele caractere, pe cele tipice, menite să servească, în ordinea importanței lor, la stabilirea feluritelor trepte ale unei clasificații în adevăr naturale. Ori cum, califi-

(Continuare în pag. II-a)

cativul de geniu e cam tare... Și în nici un caz nu m'ași putea extazia în fața piesei de bravură prin care Cuvier și-a cucerit acest titlu: de a fi recunoscut un marsupial fosil după dinți...

Unde actuala *anatomie, pur descriptivă, pipăe, anatomia mea rațională vede și 'nțelege*... Spre pildă, rozătoarele se 'mpart în *simplicidentata* și *duplicidentata:* cele dintâi au, jos, doi incisivi, și sus, tot doi; cele din urmă au, sus, îndărătul celor doi incisivi lungi, alți doi, scurți. Pricina acestei deosebiri, știința de azi, nu numai că n'o cunoaște, dar nici nu-și închipuie că trebue s'o caute. Pricina e următoarea. Simplicidentatele -- spre pildă șoarecii -- sunt cu adevărat rozătoare: incisivii superiori se'nfig în alimentul sau obiectul dur, ca o cange, ca să-l fixeze, pe când incisivii inferiori intră ca o daltă în acelaşi aliment sau obiect. Duplicidentatele — spre pildă, epurii — se hrănesc mult cu plante moi, zămoase, cum sunt frunzele de varză; și atunci incisivii inferiori, neputând colabora cu cei superiori, care au rolul de cange, își crează alți parteneri, în incisivii mai mici de sus, ca să ciupească și să taie. Din aceiași cauză — nu-i aci locul să arăt cum — simplicidentatele au unghiul fălcii ascuțit și prelungit cu o țepușă, pe când la duplicidentate unghiul e rotund, ca la cal și la porc.

Anatomia și fiziologia comparată a aparatului masticator, creată de mine, va putea fi desvoltată, perfecționată, corectată de alții, de nimeni însă contestată; căci legile generale, expuse la începutul cărții, sunt apoi de sute de ori aplicate și verificate. La unele mamifere, recente, rezultatul căpătat prin aplicarea cheii mele coincide cu cel pe care-l cunoaştem din observație — întocmai după cum în aritmetică, soluția găsită de noi prin calcul, se potrivește cu aceia dată, spre control, în carte. La alte mamifere, fosile, hrana stabilită de mine se potrivește perfect cu celelalte caractere ale animalului și cu mediul în care a trăit.

Această anatomie rațională ar fi fost ea singură îndestulătoare pentru a demonstra adevărul principiului lamarckian, cu excluderea ori cărei alte forme de evoluție; și pentru a scoate biologia în mod definitiv din faza metafizică, întemeiând-o ca știință pozitivă, exactă.

Pentru mine însă, ea n'a fost un scop, ci un mijloc.

„Ca să ajung să cetesc inscripțiile gravate în aparatul masticator al mamiferului, a trebuit să găsesc alfabetul scrierii. Pentru aceasta am studiat odinioară toate piesele muzeului zoologic din Göttingen, care nu cuprinde decât mamifere și mai ales cranii. Nu în mod metaforic întrebuințez cuvântul de alfabet. Inălțimea fălcii, lățimea palatului, forma unghiului, etc. au la toate mamiferele aceiași semnificație — adică, *într'adevăr valoarea unor litere.* Ele trădează calitățile generale ale alimentului și fazele procesului de masticație. Cuvântul, adică hrana predominantă a mamiferului, rezultă din combinația literelor. In mod excepțional, acest cuvânt poate să fie compus dintr'o singură literă: *processus descendens* înseamnă hrană de moluşte cu coajă — ori-unde-l găsim (Megatherium — un mâncător de moluște, care a trecut la hrana de coleoptere — este singura excepție de care-mi amintesc).

„Aplicând cheia mea unui mamifer fosil, aflu cu ce s'a nutrit; apoi, folosindu-mă și de informațiunile pe care le pot da paleophytologia, paleogeografia, paleoclimatologia, geografia plantelor, geografia animalelor, viața mamiferelor recente, etc., reconstituesc întreaga lui biologie. In sfârșit, studiind un mare număr de mamifere fosile, de la începutul erei secundare până 'n zilele noastre, cred a fi descifrat cauzele aparițiunii și legile evoluției acestei clase, a fi luminat multe părți întunecoase din istoria globului pământesc și a fi găsit legea fundamentală a evoluției vieții".

... „„Să ne închipuim o lungă serie de cutii încuiate, pe cari unii se mulțumesc să le descrie amănunțit pe din afară, pe când alții, descriindu-le, emit în treacăt — după forma exterioară — bănueli despre conținut; v'ați mira dacă cineva, găsind cheia și deschizându-le, ar constata că nici una nu cuprinde ceiace se bănuise?.... Sau, să ne 'nchipuim că despre niște manuscripte într'o scriere necunoscută, s'ar presupune — judecând după așezarea rândurilor — că sunt, ba contracte comerciale, ba scrisori de credit, ba acte de administrație publică, pe când un cercetător, descoperind alfabetul, ar constata că sunt scrisori de dragoste...

„Acesta-i raportul dintre rezultatele expuse de noi și bănuelile emise până acum în paleobiologia mamiferelor. Hrana este generatricea animalului. Ei bine, tocmai în privința raporturilor dintre felul de alimentare al mamiferului și caracterele aparatului masticator, se cunoaște atât de puțin, încât pentru numeroase ordine considerate până acum ca erbivore, am putut stabili că hrana lor predominantă este, sau era, animală.

„La început, scopul studiilor mele fusese să descifrez numai biologia raselor umane fosile (și deci, firește, și a raselor recente). Cu această intenție am făurit cheia mea. Dar când am ajuns ca dintr'o singură privire asupra aparatului masticator să citesc hrana animalului, mi-a fost destul să răsfoesc tratatele de paleontologie, pentru ca figurile din text să-mi povestească lucruri cu deosebire interesante, silindu-mă să studiez mamiferele fosile. Rezultatele obținute m'au pasionat în mod extraordinar, captivându-mi imaginația, mai mult decât mi-a captivat-o vreodată o operă literară.

„Am văzut dinozaurienele — pe care le-am studiat pentru asemănarea lor cu anume gravigrade (leneși fosili) — mergând în două picioare, nu — cum se afirmă — pentru a mânca frunzele țepoase ale gymnospermelor, ci pentru a culege de pe trunchii groși, neramificați, adesea putrezi și acoperiți de o blană de muschi, pe deoparte, uriașele coleoptere (cărăbuși) și pedealtă parte, moluștele cu coajă.

„Am văzut mici reptile, urcându-se pe aceiași trunchi neramificați, pentru a se hrăni, pe deoparte, cu larvele savuroase ale coleopterelor, și pedealtă parte, cu midiile agățate, prin a lor byssus, la nivelul apei — și transformându-se cu timpul în mamifere: cele dintâi, în marsupiale, cele din urmă, în allotherii; și trăind milioane de ani, ca niște mici paraziți ai arborilor gigantici, fără a întrece vreodată, în tot cursul erei secundare, proporțiunile unui ariciu. (Unele, turtite, stând pe trunchiu, căpătau o prelungire a pielii, cu ajutorul căreia parcurgeau, — sărind în sbor întins, planat — distanța, destul de mare, dintre doi arbori).

„Am văzut alte mici reptile, urcându-se pe întinsele machii de cycadee și ferige, pe ale căror subțiri ramuri nu se puteau ține decât ca păsările — sărind la infinit din ramură în ramură, în urmărirea insectelor sburătoare și transformându-se astfel în păsări.

„Am văzut apoi, la începutul terțiarului, o parte din mamifere coborîndu-se din copaci, devenind mai mari și trăind împrejurul lacurilor; unele — protungulatele — păscând erburile pe malurile mlăștinoase, nu de dragul erburilor, ci pentru melcii de care erau acoperiți și devenind cu timpul, pe măsură ce animalele inferioare se răreau, erbivore de felurite ordine; altele, creodontele, înotând cu îndemânare în apă, dându-se la fund după scoici și devenind cu timpul carnivore.

„Am văzut leneșii recenți, mâncând, nu frunze, flori, muguri și fructe, cum cred zoologii, ci melci, în pădurile inundate ce acopăr solul primitiv brazilian și împrumutând „lenevia" („tardigrada") pradei lor, care este simbolul încetinelii în lumea animală.

„Am văzut leneși fosili, hrănindu-se, nu cu frunze, cum cred paleobiologii, ci cu moluște și alte animale inferioare, în pampasurile adesea inundate — și imitând, unele, broaștele țestoase, altele, dinozaurienele, din pricină că trăiau pe continentul care, prin solul primitiv, prin climatul oceanic, extrem de umed, prin mulțimea cryptogamelor, a plantelor xerofitice și a animalelor inferioare, seamănă, mai mult decât oricare altă regiune de pe glob, cu lumea mezozoică.

„Am văzut enigmaticele notungulate, numite printr'o fină intuiție, *mamifere tipăritoare (Typotheria)*, hrănindu-se cu coaja lui motofagus asemănătoare cu a mesteacănului și trecând-o ca pe o foaie de hârtie între dinții lor în formă de litere.

„Am văzut marsupialele recente australiene — care s'au păstrat acolo, pedeoparte, din pricina ernii blânde și din pricină că de la sfârșitul erei secundare, acest continent e despărțit de celelalte, pedealtă parte, fiindcă pe lateritul sărac în humus și 'n minerale solubile angiospermele au luat caracterele gymnospermelor mezozoice, prin înnălțimea lor, prin slaba lor ramificare, prin lipsa de adăposturi în contra intemperiilor și prin belșugul materiilor de excreție — hrănindu-se cu arbori, cu larvele și melcii arborelui de gumă, pe când doar cangurii deveniau terricoli și bipezi, pentru a culege melcii de pe vârfurile, singure fragede, ale arbuștilor spinoși. (Aștept cu nerăbdare, ca îndată după apariția acestei opere, să se elucideze ciudata controversă dintre mine și știința curentă: de când se cunoaște leneșul și kangurul, se afirmă că sunt erbivori; eu n'am văzut niciodată vii, nici leneși, nici kanguri, și totuși îndrăsnesc să afirm, că oricine va fi văzut aceste mamifere mâncând, a putut să se înșele; însă cheia mea, de o sută de ori verificată, și fondată pe legi mecanice oarbe, nu se poate înșela — întocmai cum nu s'ar putea înșela o mașină de calculat, atâta timp cât nu-i deranjată. Să se dea melci kangurului, atât de greu de adus în Europa și de ținut în captivitate, și va prospera, lipsindu-se bucuros de vegetale).

„Am văzut mamiferele erei secundare transformându-se în lemuriene la 'nceputul terțiarului, prin trecerea lor, din pădurile de gymnosperme neramificate, în pădurile sau machiile de angiosperme ramificate, sub coaja cărora căutau larve și insecte în timp de secetă. In miocen, când pădurile de dicotyledoane se'ntind pretutindenea și insectele și melcii devin rari, un lemurian de felul lui Adapis se transformă în antropoidul *Pliopithecus*, mâncător de ghindă și de alte fructe analoage; și în pliocen, când Europa, prin extinderea ei, capătă o climă mai continentală, în deosebi favorabilă nucului, *Pliopithecus* se transformă, pedeoparte (în centrul Europei) în *Dryopithecus* mâncător de nuci, și pedealtă parte (în stepele stâncoase din sudul Europei) în *Oreopithecus* cel mâncător de cepe și tubercule.

„Am văzut, la apropierea glaciarului (respectiv, în al doilea glaciar) [1]) din pricina dispariției aproape totale a nucului care nu iubește frigul și umiditatea, — pe *Dryopithecus* coborându-se din copac, devenind mâncător de alune (pe atunci planta cea mai răspândită din Europa) biped și om și născocind prima unealtă de piatră, pentru a construi, cu ajutorul ramurilor de stejar, un adăpost sigur în contra ploilor torențiale. Am numit această primă rasă umană *Homo anthropopitecus.*

„Am văzut, în timpul primului glaciar (respectiv, al treilea), pe omul de Neanderthal, pe care-l numesc *Homo Lemur*, hrănindu-se — ca lemurienele, sau ca australianul și patagonianul de azi — cu melci și alte mici animale inferioare; și dobândind, ca insectivorele, centre optice excesiv desvoltate, și imense orbite, echivalente lanternei de care, astăzi, în Spania (și 'n sudul Franței) se servesc așa numiții caracoleros, în timpul nopții, la căutarea de melci...

„Am văzut pe omul de Aurignac, *Homo cynocephalus*, hrănindu-se, în timpul interglaciarului cald, cu cepe, tubercule și graminee de loess și lăsând ca moștenitori, pedeoparte pe *Homo mediterraneus* și pe negru, iar pedealtă parte, pe omul rozător: pe chinez, care a căpătat ochi oblici, mâncând orezul bob cu bob.

„Am văzut pe acest om erbivor devenind, în ultimul glaciar, vânătorul de cai sălbatici — *Homo felis* — și lăsând ca moștenitori, pedeoparte pe Mongol, iar pedealtă parte pe ceilalți brachicefali din Europa și din alte părți ale lumii vechi.

„Insfârșit, în tundra postglaciară apare pescarul blond, *Homo ciconia alba*, al cărui descendent este *Homo europaeus*". [2]).

H. SANIELEVICI

1) E aproape sigur că pe continentul nostru n'au fost decât două glaciațiuni propriu zise: a treia și a patra; întrucât prima nu s'a prea simțit în Europa, iar a doua n'a trecut de granițele Scandinaviei. Abia la a treia, ghețurile polare au rupt barajul de pământ și și-au deschis drum spre Oceanul Atlantic.

2) *„La vie des mammifères"*, Introducere.

Citiți toți astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
CASANOVA
DON JUAN
— SUPREMELE LOR IUBIRI —
de KURT MUNZER
Lei 5. Scrierea complectă. La chioșcari și librari.

Tragedia Iuliei

Spiritul vremei își concentra imaginea sardanapalică într'o singură oglindă, Roma, metropola lumii. Acolo viața serba o perpetuă sărbătoare. O morală austeră a interzis, secole întregi, Romanilor să soarbă din cupa fermecată a plăcerilor vieții. Și acum zăgazurile erau ridicate. Goana după plăceri începe frenetică, nebună, biciuită de simțuri. Noua concepție își serbează triumful. O singură viață are omul și deci trebue să guste din plin tot ce poate oferi ceasul care trece. „Carpe diem" și „Labuntur anni" 1) iată ceiace Horațiu amintește contimporanilor. Totul îndeamnă spre dragoste. Păreții caselor particulare, ca și ai edificiilor publice sunt împodobiți cu scene erotice. Șăgalnicul Cupidon e zugrăvit în zeci de feluri. Poveștile de dragoste ale Olimpului sunt redate în chip cinic: Venus goală zbătându-se împreună cu Mars în lațul lui Vulcan, soțul înșelat, frumoasa Europa răpită de Jupiter, transformat în taur, sau Jupiter, sub formă de lebădă, între coapsele Ledei. Toate aceste scene strigă: viața e frumoasă, nici o ezitare, înainte, înainte, spre senzații mereu reînoite. Religia însăși e un pretext de orgii. Templul Isidei e o casă de prostituție, zice Juvenal.

Ocazia pândește pretutindeni. Inaintea unei taverne, o crâșmăriță siriană dansează un dans lasciv, și invită clienții cu vorbele: la mine găsești nu numai pe Bachus, ci și pe Venus. Noaptea, înaintea caselor publice din for, femei, complect goale, cheamă trecătorii, dar sunt concurate de așa zisele matroane, care și ele es noaptea la vânătoare de bărbați bogați.

Un același fior de voluptate străbate Roma din coliba hamalului capadocian, până la palatul imperial. Toți caută beția simțurilor.

August, restauratorul imperiului, caută să zăgăzuiască desfrâul, care duce statul spre ruină. El face legi, dar viața își râde de legile sale și unica sa fiică cade victima zadrnicelor sale încercări de moralizare. Iulia, fiica lui August și a primei sale soții, Scribonia, întrunea deopotrivă grația corpului și a spiritului. Instruită, ageră la minte, vioaie și pătimașe, ea nu se putea împăca cu felul de viață, pe care voia să i-l impue August, acel al vechei matroane, care țese stofa pentru toga bărbatului și stă ziua toată în casă, departe de tentațiile vieții. August însuși a învățat-o să desconsidere căsătoria. La acest rece calculator, totul era o figură de șah, cu care se poate da o lovitură. Și astfel a manevrat și cu singurul său copil. La vârsta de 14 ani a căsătorit-o cu Marcellus, fiul surorei sale Octavia, el însuși un copil. Rămasă văduvă, după numai un an de căsnicie, August o căsătorește cu Agrippa, cel priceput în afaceri de stat, și căruia voia să-i transmită tronul, după moartea lui Marcellus. Că Agrippa era căsătorit, și încă cu sora lui Marcellus, de la care avea mai mulți copii, că Agrippa cel sumbru și în vârstă de 42 de ani nu era soțul potrivit pentru Iulia, copilă de 15 ani, plină de viață și de dorința de a gusta plăcerile ei, aceasta nu putea fi o piedică pentru egoistul August.

Rezultatele funeste ale acestei căsătorii nepotrivite nu întârziară să se producă. Agrippa era mereu ocupat cu războaie și alerga din Germania în Spania și de acolo în Orient, iar Iulia era singură la Roma, mereu înconjurată de tineri, care cunoșteau „Ars amatoria", înainte de apariția cărții lui Ovidiu. Fiică a lui August, acela de care nici o femee nu era sigură, ce mirare că a căzut victimă! Instinctul acestei femei pasionate va serba orgii uriașe, de îndată ce va scăpa de disciplina părintească.

Agrippa e departe, tineretul o înconjoară cu farmecul și adulările sale, ea trăește în mijlocul acestei Rome, unde fiecare piatră simbolizează o dorință și unde cerul e în vecinică sărbătoare, totul deci o chiamă spre dragoste; spre voluptoasa frenezie a simțurilor. Fata de împărat, trăește viața din plin. Toate obstacolele sunt date la o parte. Vârtejul vremii o tărăște cu dânsul. Și Iulia ajunge prototipul desfrânării. Devine amanta lui Sempronius Grahus, vlăstarul degenerat al unei vechi familii aristocratice, care o inițiază în toate perversitățile. Se îmbracă în rochii atât de străvezii, încât poporul le-a poreclit „rochiile de sticlă ale Iuliei". Și în aceste rochii de sticlă, care permit ca toată lumea să-i admire contururile splendide ale corpului, fluturele sboară spre lumina care îi va arde aripile. Amanții Iuliei se înmulțesc mereu, în curând se numără cu duzina. Intrebată fiind odată cum se face că totuși copiii ei seamănă lui Agrippa, a răspuns cinic: numai după ce corabia e încărcată eu primesc călători.

După moartea lui Agrippa, Iulia a trebuit să se căsătorească, după porunca lui August, cu Tiberiu, desemnat la succesiunea imperiului. Ei se urau reciproc. Și ura o îndeamnă să mărească proporțiile destrăbălării, până la grotesc. In tovărășia adoratorilor, străbate noaptea Roma, cântând și dansând dansuri lascive. Capul bandei vesele este Iulius Antonius, fiul triumvirului, care serbează cu Iulia orgiile cele mai mari. Acolo, în for, pe însăși tribuna de pe care August a citit poporului edictele sale moralizatoare, ea se oferă lui Iulius Antonius, în semn de supremă sfidare a legilor imperiale.

Tiberius, ne mai putând suporta această înjosire a demnității sale de bărbat, părăsește Roma și acuză în public pe fiica împăratului. August vrea să arate poporului că nu glumește cu legile sale și egoistul fără milă trage sabia împotriva fiicei sale, victima timpului său și a calculului politic al tatălui ei. Câte femei din înalta aristocrație romană nu se purtau la fel cu fiica împăratului? Totuși, ea a plătit, pentru toate, căci tatăl ei se gândea, mai înainte de toate, la prestigiul său. Și a plătit amar. Fu exilată la Reggio, în colțul extrem al Italiei, și închisă într'o închisoare militară. Era în floarea vârstei, avea numai 38 de ani. Sub influența mamei vitrege, Livia, August a rămas neînduplecat. Poporul din Roma, zguduit de tragedia nefericitei principese, a solicitat, în multe rânduri, ertarea Iuliei, dar în zadar. „Vă doresc la toți soții și fiice ca Iulia", era răspunsul împăratului. Și aceea care fusese odinioară cea dintâiu femeie din Roma, prin naștere, frumusețe și inteligență, aceea care fusese nimfa veselă a metropolei și gustase viața prin toți porii, a murit după o groaznică detențiune de 18 ani, între zidurile reci ale închisorii, nu însă înainte de a fi văzut pe acel care-i cauzase nenorocirea, pe Tiberiu, fiul maşterei Livia, proclamat împărat. Și în anul 16 d. Hr. o piatră de mormânt s'a pus peste cea mai cumplită tragedie omenească.

FILIP HOROVITZ

1) „Bucură-te de ziua de azi" și „Trec anii".

Cele mai proaspete opere literare

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 București, I.

„ISTORIA ROMANILOR DIN DACIA TRAIANA" de *AL. D. XENOPOL.* Vol. X (1 vol. mare 312 pag. cu figuri și hărți. Lei 180).

„Istoria Românilor din Dacia Traiană" *a fost prima înfățișare complectă a trecutului nostru. Freamătul vieții românești, cuprins în paginile ei, câte generații n'a crescut, câte inimi n'a umplut! Valoarea ei rămâne aproape întreagă și astăzi, — mai ales în grandioasa ediție ultimă editată atât de îngrijit de „Cartea Românească" (10 volume, până acum).*

*

„ZVETLANA", roman, de *OCT. DESSILĂ* (1 vol. 368 pag. Lei 120).

„Zguduitor în desfășurarea lui, romanul „Zvetlana", povestea vieții acestei ființe de gingașe, fragilă și sănătoasă feminitate, îl așează pe d-l O. Dessilă, autorul ei, între realizatorii aleși ai literaturii noastre. Un gând mai inițiat, un condeiu mai vechiu pe drumul hârtiei, ar fi pronunțat poate la proporții largi și reprezentative și fondul social pe care se proectează această acțiune sufletească: Rusia țaristă a cnutului și a turlelor aurite, revoluția roșie a flacării și a gândului, etc.

„D-l Dessilă s'a mulțumit doar cu fixarea în paginile volumului său, a unui suflet mare și chinuit."

(T. Bugnariu în „Patria").

*

„UMBRE CHINEZEȘTI" de *LUCIA MANTU*, (1 vol. de 192 pag. Lei 75).

„Sunt bucăți de o poezie pură și delicată, de o sensibilitate duioasă și dulce, deși cu îngrijire tăinuită sub forma și expresia cumpătată. Nimic dulceag și sentimental, totuș o gingășie în exprimarea indirectă a simpatiei, o pătrundere adâncă și fină în miezul vieții, o nimerire atât de justă în alegerea icoanelor și în schimbul vorbelor din dialog, încât mişcă adânc, mişcă până la lacrimi."

(Isabela Sadoveanu în „Adevĕrul Literar")

*

„LACUL CU ELEFANȚI" de *MIHAIL TICAN-RUMANO*, (1 vol. de 224 pag. Lei 75).

„Citind „Lacul cu elefanți" înțelegi succesul de care se bucură cum și talentul prețios de bun povestitor de aventuri ale amorului. Povestirea unei interesante expediții vânătorești în Congo, cartea d-lui Tican, te inițiază în viața lăuntrică a acestei Africi, plină de peripeții și aventuri, plină de sălbăticiuni și primejdii necunoscute. Tonul de aventură împestrițat, plăcut, de episoade hazlii, de povestiri vânătorești, de anecdote ale locului și de neașteptate surprize ale pădurilor virgine".

(„Patria", Cluj)

Cărțile notate mai sus, cum și alte opere de ale scriitorilor noștri de frunte, editate de „Cartea Românească" se găsesc la toate librăriile din țară și pot fi cerute și direct, dela „Cartea Românească", Bu-dul Academiei No. 3, București, I, trimițând costul lor prin mandat poștal.

Citiți ultimele noutăți apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Amiral von Tirpitz: Memoires 1897-1916 Lei 208.—
Valeriu Marcu: Lenine 1870-1924 „ 195.—
Poirier J.: Les Bombardements de Paris 1914-18 „ 234.—
Mauclair C.: Un siécle de peinture Française 130.—
Norden H.: En Abyssinie (voyage) „ 117.—
Elson H. W.: Histoire des Etats-Unis „ 487.—
Rey Abel: La science orientale avant les Grecs 227.—
Bonneau: Le Symbolisme dans la poésie française „ 78.—
Trotsky L.: Ma vie (autobiographie) „ 107.—
Nitti F. F.: Nos Prisons et notre évasion „ 98.—
Charensol: Panorama du Cinéma „ 105.—

Collection „Les Beaux-Pays" ouvrages format 16×21 illustrés en héliogravure et ornés d'un couverture en couleurs volumes parus: La route des alpes, La Normandie, au Mont-Blanc, Au Gai Royaume de l'azur, En Touraine, Les Alpes françaises à vol d'oiseau, La Côte d'argent, Le Languedoc rouge, La Corse Lourdes, La Belgique (2 vols), La route des Dolomites, au coeur de la Savoie, au Pays de St. François d'Assise, Grenoble. chaque volume Lei 195.—

Comenzile din provincie se expediază contra ramburs.

Se primesc abonamente la toate revistele și ziarele străine

Editura „Cugetarea" (Delafras) înștiințează că:

A obținut drepturile de publicare în românește a următoarelor opere: *Viața lui Byron* de André Maurois, *Cazul Maurizius* de Wasserman, *David Golder* de Némirovsky;

Are sub presă următoarele: *Scrisori către Simforoza* de Gala Galaction, *Cimentul* (Ediția II-a) de F. Gladkov, *Indiana* (Ediția III-a) de George Sand;

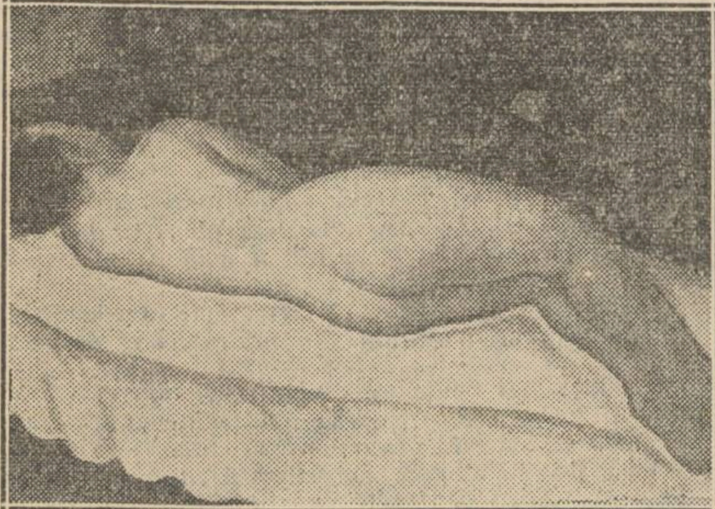
A scos de sub tipar zilele acestea: *Moartea la Veneția* de Thomas Mann, *Eva Victorioasă* de Coulevain, *Douăsprezece Nopți de Dragoste*, de Létraz.

PLASTICA

— GRUPUL CELOR PATRU —

Patru artiști de talent, un sculptor și trei pictori, dintre cei mai înzestrați, expun regulat, laolaltă, realizările fiecărui an de muncă rodnică și de entuziasm nedesmințit.

Constituind acest grup, domnii Han, Tonitza, Șirato și Ștefan Dimitrescu n'au năzuit să militeze pentru vreo ideologie estetică pedantă, ci numai să ducă mai departe eforturile personale, realizându-se fiecare pe sine, într'o ambianță de strânsă prietenie și de reciprocă stimă artistică.

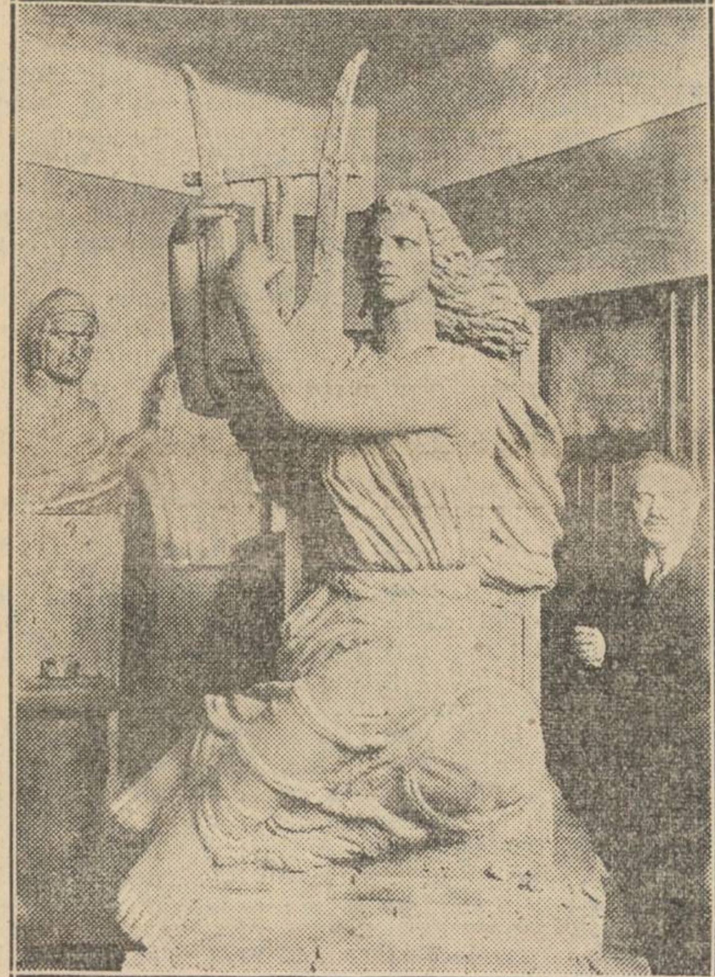


N. N. Tonitza — **Nud**

E, între expozanții aceștia, o legătură lăuntrică de armonie și cumințenie, care nu se va putea stabili, credem, niciodată, în celelalte expoziții colective.

* * *

Anul acesta, artiștii grupului celor patru dovedesc o adevărată întrecere în evoluție și calitate.



O. Han — **Poezia lirică**

Sculptorul Han a terminat bustul tenorului N. Leonard, operă de multă seninătate și de larg relief.

Dintre celelalte sculpturi ale domnului Han, sunt cu deosebire vrednice de relevat: bustul fostului Regent George Buzdugan, masiv, pătrunzător și de-o impresio-



Șt. Dimitrescu — **Natură moartă**

nantă expresivitate, — impunătoarea compoziție monumentală „Poezia lirică", menită să împodobească soclul monumentului poetului Vlahuță, — „Adam și Eva, după păcat", lucrare de mult echilibru și de concepție originală, — apoi o serie de statuete, schițe și mici compoziții, care ilustrează minunat stilul viguros, viziunea personală și preocupările actuale ale acestui mare artist.

* * *

Pictorul Ștefan Dimitrescu expune peisagii, nuduri, naturi moarte, portrete și flori.

Culoarea d-sale fixează din ce în ce mai multă căldură de interpretare; valorile sunt simfonic gradate; iar desenul se încheagă mai liber și mai expresiv decât oricând.

Domnul Ștefan Dimitrescu s'a impus, în evoluția picturii noastre moderne, ca fin observator și colorist de seamă.

Peisagiile d-sale, fără a specula pitorescul eftin și banal, își clădesc atmosfera expresivă din linii și culori meșteșugit tratate.

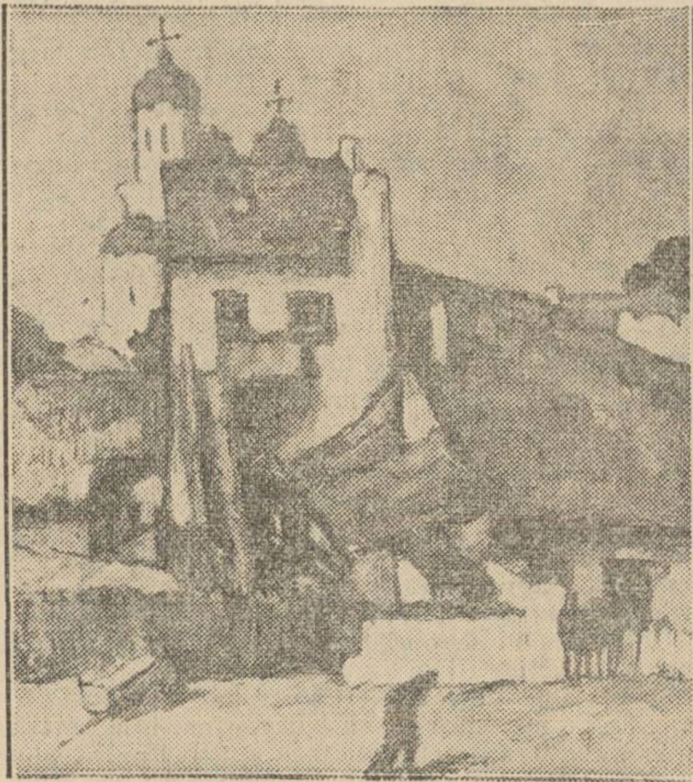
Atitudinea ponderată a domnului Ștefan Dimitrescu înseamnă totuși un aport mereu reînoit în toate înfăptuirile sale recente. E aportul unei sensibilități rafinate și al unei excepționale vizualități de artist

* * *

Pentru pictorul Francisc Șirato, lumea e o nesfârșită înlănțuire ritmică, de aspecte colorate.

Totul se ordonează, în reprezentarea plastică a acestei lumi, pe cadențe cromatice, pe formă construită în culoare.

Artă sinceră, senină, străină de formule, sever controlată în efecte și mijloace tehnice, pictura domnului Șirato urmărește consecvent cucerirea unei lumi lăuntrice, clădind natura în culoare, nu colorând natura.



N. N. Tonitza — **Brutărie (Mangalia)**

Artistul, — pe acest drum al libertății, care la el nu poate deveni extravaganță sau dezechilibru — nu alunecă niciodată în declamație și patos.

E linia cea mai înaltă de ascensiune artistică, pe care domnul Șirato se menține prin originalitatea și trăinicia talentului.

* * *

Comunicativ prin lirismul atât de delicat al lucrărilor sale, pictorul Tonitza, chiar când încearcă să se răzvrătească împotriva felului său obișnuit de a lucra, nu izbutește să înlăture elementul de sugestie ce se integrează tablourilor.

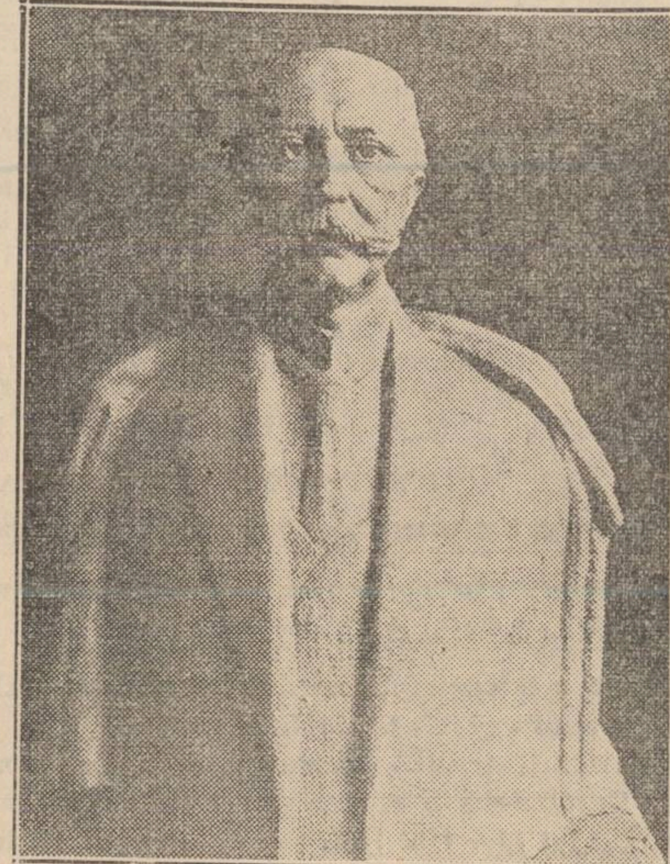
Tonalitățile cele mai tari, se mențin într'o armonie lipsită de violență, investmântând viziuni de adâncă emotivitate, fantazii cromatice și teme realiste.



Fr. Șirato — **Lectură**

In tot ceiace pictează, domnul Tonitza se sprijină pe resursele unei mari diversități de expresie, pe opoziții de culoare, împerechiate cu rar rafinament și pe o tot atât de savantă și modernă melodie de linii și forme.

H. BLAZIAN



O. Han — **George Buzdugan**

Poeziile lui M. Eminescu*

de G. IBRĂILEANU

Eminescu este unul din exemplarele cele mai splendide, pe care le-a produs umanitatea. Avem convingerea nestrămutată că, dacă mai trăia, sănătos, încă douăzeci de ani, el ar fi fost considerat, fără putință de contestare, ca unul din cei mai mari creatori de poezie din întreaga literatură a lumii. (Dacă Goethe s'ar fi stins la treizeci și trei de ani, ca Eminescu, „Goethe" nu ar exista).

Poeziile lui Eminescu, geniale și în chip absolut, ne apar ca un produs și mai extraordinar, putem zice, cântărind bine cuvântul, un produs miraculos, când ne gândim la împrejurările în care au fost create, — când putem să ne transpunem cum trebue în *epoca* apariției lor și când ne putem imagina toate condițiile *personale* ale creatorului lor.

Cetitorul, care ar voi să-și dea seamă de genialitatea lui Eminescu, ar trebui mai întâiu să cetească pe îndelete literatura română dinainte și din vremea aceia, să foileteze în răgaz publicațiile anterioare și contemporane lui Eminescu, să trăiască în închipuire acea epocă, să aibă prezente în minte limba, stilul și arta acelei vremi. Să-și imagineze starea culturală a țării, preocupările intelectualilor de-atunci, cultura lor, gustul lor, nevoile lor sufletești.

Atunci va vedea, va simți bine ce săritură a făcut Eminescu. Va înțelege noutatea totală, și excepțională în dezvoltarea literaturilor, a operei lui. Căci Eminescu nu este muntele măreț care se înalță ca Ceahlăul deasupra culmilor dimprejur. El este muntele care izbucnește deodată spre cer din câmpia plată. In vremea lui Shakespeare, erau și alți dramaturgi mari. Shakespeare a fost expresia supremă a unei epoci literare.

Dacă nu ne transpunem în vremea lui Eminescu, dacă, spre a-l judeca, nu ne umplem de spiritul vremii aceleia, dacă nu pornim dela scrisul de-atunci, nu putem înțelege bine că limba lui poetică, stilul lui, arta lui, sunt făurite de el pe de-a 'ntregul. Dar e de ajuns să ne gândim numai la limbă. (De altfel, limba este măsura artei unui poet). Astăzi ne-am deprins cu ea, — din opera lui și din opera tuturor scriitorilor post-eminesciani, pentru care limba lui a fost punctul de plecare. Dar dacă ne putem pune în starea de suflet necesară ca să asistăm la „originea lucrurilor", atunci vom înțelege că orice vers al lui Eminescu este o întrebuințare nouă a limbii române și o orchestrație nouă a muzicii ei.

El este cel dintâiu care — selecționând din infinitatea și varietatea elementelor întregii limbi române (din toate regiunile și din toate timpurile) numai „cuvântul ce exprimă adevărul" noțional și sensibil — a făcut din ea un obiect de artă. Limba lui poetică, făurită de el numai în câțiva ani, este tot atât de frumoasă ca și a lui Hugo sau Verlaine — la care au contribuit sute de ani de cultură și literatură — are toate calitățile: muzica unuia ca și plasticitatea celuilalt, — și ceva, pe care nu-l putea avea decât limba unui poet genial dela începutul unei literaturi: frăgezimea expresiei, abia desgropată din pământul încă nelucrat.

Dar această revoluție, această schimbare „catastrofală", cum se zice în geologie, a poeziei române, apariția ca din nimic a acestei poezii geniale, este faptul unui fiu de vechil, unui autodidact, unui provincial crescut într'un mediu intelectual absolut inferior, venit abia la douăzeci de ani în contact, pentru puțin timp, cu mediul european, la Viena și Berlin, dar din cauza naturii sale și a sărăciei, fără putință de a pătrunde adânc în acel mediu străin, cum a avut posibilitatea, de pildă, un Kogălniceanu.

Rechemați în minte împrejurările epocei lui, și biografia lui, cetiți poeziile lui, dela *Egipetul* până la *Luceafărul*, (care e marele poet din lume, pe care l-ar scobori cât de puțin aceste poezii?) — gândiți-vă că opera aceasta a fost scrisă până la vârsta de treizeci și trei de ani, gândiți-vă că în acești puțini ani, luptând cu mizeria și cu obtuzitatea mediului, muncind din greu ca să aibă cu ce-și duce penibil viața, el a creat și proza artistică cu *Sărmanul Dionis*, cu *Cezara*, cu *La Aniversară*, cu *Făt-frumos din lacrimă*, și sociologia rezistenței etnice, pe care nimeni din cei ce o împărtășesc până azi n'a dus-o mai departe, — și veți accepta minunea, dar nu o veți înțelege deplin.

Și de aceia, fiecare poezie a lui este un lucru mai presus de orice preț.

Dar Eminescu nu este numai un poet de geniu. Este ceva mai mult. El este cel dintâiu care a dat un stil sufletului românesc, și cel dintâiu Român în care s'a făcut fuziunea cea mai serioasă — fuziunea *normală*, — a sufletului daco-roman cu cultura occidentală. El, vagabondul, lipsit de diplome școlare, feciorul lui Gheorghe Iminovici dela Ipotești, este eroul culturii noastre moderne. Aceasta se poate învedera chiar numai prin argumentul linguistic. Comparați limba din poeziile lui cu limba oricărui scriitor român, și veți vedea că la niciunul elementul autohton nu s'a îmbinat atât de armonios cu cuvintele nouă, fuziune care este *expresia* fuziunii perfecte a sufletului național cu gândirea europeană.

Am spus aiurea că limba eroilor lui Caragiale — prin stropșirile ei, prin felul și gradul stropșirii — redă exact spoiala de civilizație, caricaturizarea culturii străine primite, debilitatea organului receptor, etc. Antipodul acestei lumi a lui Caragiale este Eminescu. Intre Rică Venturiano și Eminescu (să-mi erte Dumnezeu această alăturare de nume) stă toată cultura noastră modernă, — stăm noi toți ceștilalți pe un punct oarecare al liniei.

★

Născut la 20 Decembrie 1849; crescut până la vârsta de opt ani la Ipotești, proprietatea tatălui său; școlar la Cernăuți, unde a făcut clasele primare și a frecventat liceul aproape trei ani; retras din școală, înainte de a fi isprăvit clasa II-a, pe care o repeta; funcționar la prefectura Botoșani la vârsta de 15 ani; hoinar prin Ardeal, în 1866, unde încearcă, mai ales la Blaj să isprăvească cursul secundar; cutreerând apoi prin Ardeal Muntenia și Moldova timp de trei ani (până în 1869) — în care vreme nu se știe cu siguranță despre el decât că a fost sufleur al unei trupe de teatru; student, dela 1870 până la 1874, întâiu la Viena, apoi la Berlin; bibliotecar, revizor școlar și apoi redactor la un ziar oficial din Iași, dela 1874 până la 1877 — în care timp a luat parte ca membru la ședințele „Junimii"; redactor al ziarului *Timpul* din București, între anii 1877—83; lovit întâia oară de boală în vara anului 1883; — după 6 ani de remisiuni trecătoare alternând cu recăderi în inconștiență fără să-și mai fi revenit însă vreodată la starea de sănătate dinainte, Eminescu moare la București, în dimineața zilei de 16 Iunie 1889.

Viața aceasta, cu episoduri datorite unele împrejurărilor, altele naturii sale, dacă omului i-a adus prea multe suferinți, în schimb artistului și gânditorului i-a fost prielnică. Acest sbucium a fost de timpuriu pentru Eminescu ceiace se chiamă „școala vieții". Varietatea de medii l-a pus în contact din vreme cu felurite realități care i-au îmbogățit experiența.

In anii copilăriei, la Ipotești, Eminescu a trăit lângă natură și în atingere de aproape cu poporul, cu viața, cu limba, cu datinele și cu poezia lui. Vremea petrecută la Cernăuți, la Viena și Berlin l-a pus în contact cu civilizația și cultura germană (limba germană o cunoștea din casa părintească). Peregrinările lui prin diferite regiuni ale românismului l-au pus în măsură să cunoască pe românii de pretutindeni și, paralel cu studiile lui de literatură populară și de texte vechi, l-au ajutat să-și creeze o limbă bogată și mlădioasă. In sfârșit, trăind pe propria lui socoteală aproape din copilărie, această experiență aspră i-a adâncit sufletul de timpuriu, făcându-l să privească viața cu seriozitatea omului deplin format.

✶

Impresia, cu nimic comparabilă, pe care o face Eminescu asupra cetitorului, se explică, credem noi, printr'un caracter special al poeziei lui, pe care ne vom încerca să-l definim în rândurile următoare.

Am observat, cu altă ocazie, că poeziile lirice ale lui Eminescu sunt fără „subiect" și că, ceiace e aproape acelaşi lucru, Eminescu n'are poezii ocazionale.

Eminescu nu cântă incidentele unei iubiri, ci iubirea; nu cântă farmecele unei femei, ci femeia; nu ne dă crâmpee separate din natură, colțuri de peisagii, ci ceiace este mai general în natură. Că pentru a reda generalul, utilizează culori ale particularului, aceasta se înțelege dela sine. Dar ceiace vrea să ne dea, e generalul, iubirea, femeia, natura.

Cercetarea manuscriselor sale, tipărite sub numele nedrept de „postume", dovedește în chip experimental adevărul acestei observații. In manuscrisele sale găsim uneori poezii ocazionale, în care omul și-a notat sentimentele și din care poetul a extras, în urmă, poezia definitivă cu caracter general, curățită de tot accidentul faptelor și de tot particularul sentimentelor. Chiar când Eminescu, ca să pornească, începe cu un fapt mai particular, *niciodată însă dela un incident*, avem de observat în primul rând că faptul particular nu are caracterul curat personal și excepțional și, în al doilea rând, că Eminescu se ridică imediat la general și universal. In legătură cu aceasta, vom aminti că, din toate preocupările privitoare la ideia națională și la politică, consemnate în multele sale articole de ziar, ceiace a străbătut în poezia sa este *Doina* și *Scrisoarea III*, quintesențiarea voluminosului bagaj de fapte, de idei și de sentimente din proza sa politică și socială. Și aceiași generalitate și în filozofia sa poetică pesimistă. Aproape nici o tânguire personală, nici o zugrăvire de mizerii particulare, ci din toate suferințele personale, din toate observațiile și experiențele — sinteza, quintesența, generalizarea, așadar aruncarea scheletelor pe care s'a ridicat și plutirea în sferele superioare ale contemplației pure.

Din toate aceste rezultă că sentimentul din opera lui Eminescu, față cu sentimentele trăite, zilnice ale *omului*, este ca ideia generală față cu imaginile sau ideile particulare din care este abstrasă.

Și totuși, aceste extracte de sentiment, nu sunt stări de suflet abstracte. Ele au o intensitate și o căldură mai mare decât toate sentimentele incidentale din care sunt extrase. Sunt sumă psihologică. Aceste sentimente sunt generale ca o idee și totuși concrete, vii și tulburătoare ca cea mai profundă emoție.

Sentimentul *acesta* al lui Eminescu nu mai este legat cu un incident din viață. Cu incidentele din viață erau legate sentimentele incidentale, ocazionale din care a rezultat sentimentul general din opera sa.

Acest sentiment este acum o stare emoțională, un ton al sufletului. Din punctul de vedere al procesului de creațiune, sentimentul este *a priori*. Textul este consecutiv, este exteriorizarea, „justificarea" sentimentului. Textul este libretul la muzica de sentimente din sufletul poetului.

Libretul acesta i-l dă imaginația sa bogată și complectă. Dar poetul nu cere imaginației decât strictul necesar pentru a-și exprima emotivitatea. De aceia Eminescu, așa de strălucit în imagini, este totuși așa de econom, așa de concis și de scurt. De aceia în poezia lui nu găsim mai niciodată imaginație pentru imaginație, ca de pildă la Victor Hugo. (Acelaşi lucru și în privința „ideilor" sale, care nu sunt decât un simulent *ori o abutisare* a emotivității sale, ori mai de grabă o formă a acestei emotivități, emoția față cu viața și cu natura, spaima lui în fața realității tangibile și intangibile — *pesimismul* său). Imaginația este serva supusă a sentimentului. Ea nu are alt rol decât să exprime sentimentul. De aci caracterul de imaterialitate al poeziei sale lirice, idealitatea ei. De aci, în sfârșit, lipsa de subiecte, de ocazional.

Indărătnic și superb disprețuitor al realității banale, Eminescu alege din imaginile realității elementele care convin sentimentului său și, idealizându-le, le combină liber în vederea textului adequat muzicii sale din suflet.

La minimum de „realism", el își exprimă emotivitatea printr'o combinație simbolică de imagini, și nu prin imagini din chiar domeniul faptelor legate, în experiența-i proprie, cu sentimentul dat. Așa, muzica funebră din suflet, produsă de regretul după un amor defunct, mai just: după *amorul* defunct în genere, are ca libret zugrăvirea unui sinistru peisagiu boreal. *(De câte ori, iubito)*. Alte ori, simbolul e mai apropiat *(Luceafărul)*. Adesea, muzica din suflet încheagă o sumă de imagini, culese dealungul vieții și înrudite prin sentimentul comun ce le-a provocat *(Melancolie)*. De câteva ori, muzica se traduce printr'o inscenare romantică, care subt forma aparentă a baladei, este expresia unui sentiment de pildă a nostalgiei care îi cântă în suflet. *(Povestea teiului)*. De cele mai multe ori, sentimentul,

(Continuare în pag. IV-a)

* Fragment din prefața la M. EMINESCU, *Poezii*. Ediție alcătuită de G. Ibrăileanu, Editura „Națională".

de obiceiu regretul după trecut, rechemarea fericirii imposibile, îmbracă forma unei elegii de amor, într'o scenă mai trăită, mai realistă, deşi totuşi parcă dintr'o lume de vis. *(S'a dus amorul).*

Mai înspre particularizare, mai înspre „realism", ar începe poezia de confidenţă personală, cu subiect, ocazională, dar în zadar vom căuta în Eminescu exemple pentru asemenea gen.

Această poezie de sentimente generale, exprimată printr'un material de imagini strict necesar, prin textul cel mai scurt cu putinţă, are puterea suggestivă a muzicii.

Caşi muzica, poezia lui Eminescu, prin sentimentul ei general, prin lipsa de subiect şi de ocazional, îţi transmite cu cea din urmă intensitate o stare emoţională generală, pe care o umpli cu propriile-ţi sentimente, pe care o colorezi cu propriile-ţi evenimente sufleteşti. De aici şi sentimentul de colaborare al cetitorului, — „cetirea printre rânduri", iluzionarea lui, credinţa naivă în adevărul ficţiunii din operă, de aici *suggestivitatea* poeziei lui Eminescu.

Caşi muzica, poezia lui Eminescu scoate din enormul inconştient stări nebănuite de suflet, pe care le lasă cu nelămuriul lor şi, exprimând inexprimabilul, ne face cunoscut, în clipe de fulger, profundul sufletului nostru. De aici senzaţia infinitului, a lucrului în sine, a „voinţei" lui Schopenhauer, pe care ne-o dă poezia lui Eminescu.

Ivan Turghenev, unul din cei mai mari poeţi în proză ai omenirii, ajungând cu povestirea la momentul supremei melancolii a unui erou al său, se declară învins de greutatea analizei şi, ca să arate printr'un cuvânt profunditatea sentimentului de care e cuprins personagiul său, zice că numai muzica ar putea s'o exprime. Eminescu a învins de multe ori această greutate, realizând imposibilul.

Dar muzica aceasta profundă a lui Eminescu a mai căpătat prestigiul unei alte muzici, aceia a versului său, hipnotic, combinată din sonorităţi de silabe, de ritmuri şi de rime:

Adormind de armonia
Codrului bătut de gînduri,
Flori de teiu deasupra noastră
Or să cadă rânduri-rânduri...

Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins...

Acele dulci cuvinte
De care azi abia mi-aduc
Aminte...

Muzică prin fond caşi prin formă, poezia lui Eminescu nu mai are nevoe de nicio altă melodie, şi cu atât mai puţin de cele care circulă...

*

Spuneam mai sus că poezia lui Eminescu ne dă senzaţia „voinţei" lui Schopenhauer.

Să lămurim această propoziţie metafizică, să traducem acest termen schopenhauerian şi, cu această ocazie, să mai adăogăm câteva cuvinte în privinţa psihologiei poetului.

Vorbind de arte, Schopenhauer arată că, în deosebire de toate celelalte, care ne dau copia „ideilor" platoniciene prin imagini din lumea aparenţelor, muzica ne dă însăşi expresia „voinţei".

„Voinţa", în metafizica lui Schopenhauer, este lucrul în sine, realitatea ultimă, aceia care nu cade sub simţuri, substratul aparenţelor.

Acest „lucru în sine" nu-l putem surprinde nicăiri în univers, decât în noi şi anume în ceiace s'ar putea numi impulsivitate, dorinţă, afectivitate, emotivitate. Acestea sunt pentru Schopenhauer „voinţa" revelată nouă şi a cărei expresie este muzica.

Ceiace a suggerat lui Schopenhauer ideia că emotivitatea este „lucrul în sine", este poziţia ei faţă de stările de cunoştinţă, care „reprezintă" lumea, fenomenele, aparenţele.

In adevăr, emotivitatea nu numai că nu are nimic comun cu cunoştinţa, dar s'ar putea spune că e contrarul cunoştinţei. Ea este răspunsul nostru, reacţiunea noastră la impresiile lumii din afară. Emotivitatea noastră este în întregime eu, pe cînd senzaţiile noastre venite prin simţuri sunt lumea din afară plus *eu*. Această emotivitate, această reacţiune, este răsunetul întregului nostru organism, al întregii noastre vieţi organice.

Emotivitatea n'o percepi ca ceva care se poate defini prin datele simţurilor, pentrucă n'o percepi prin simţurile externe, cum percepi întreaga existenţă. O percepi printr'un simţ intim, simţul intern.

Fiecare din noi este ceiace e această emotivitate, adică totalitatea senzaţiilor organice produse de întreg organismul nostru. Ideile noastre, filozofia noastră sunt justificarea, advocatul acestei emotivităţi. Ea este deci, încă odată, faptul fundamental psihic, substratul vieţii sufleteşti. De aici senzaţia de ceva mai profund şi de ceva anterior.

Aceasta este cauza pentru care Schopenhauer crede că are dreptul să opună lumii aparenţelor, lumea aceasta internă, profundă, obscură, nelămurită — şi s'o considere ca participând din lucrul în sine, care se ascunde în dosul fenomenelor.

Dacă Schopenhauer nu are dreptul să gratifice emotivitatea noastră cu numele de lucru în sine, rămâne însă, din filozofia lui, adevărul că această emotivitate e faptul fundamental al sufletului nostru, *eul* nostru adevărat, diferenţiarea noastră de tot restul universului — şi că muzica ne pune direct şi mai cu putere în contact cu dânsa decât orice altă artă şi fără să ne indice imagini, emotivitatea rămânând generală, nedefinită, emotivitate pentru emotivitate, urmând ca s'o colorăm noi *în urmă.*

Mişcându-ne sufletul cu putere fără să ne dea imagini ale lumii reale, punându-ne în contact cu lumea obscură din profundul sufletului nostru, muzica, în adevăr, ne dă impresia că ne pune în faţa lucrului în sine, numit de Schopenhauer „voinţă".

Şi când am spus că poezia lui Eminescu ne dă senzaţia „voinţei" lui Schopenhauer, am voit să rezumez în termini schopenhaueriani ideia pe care mă încerc s'o dovedesc, că farmecul acestei poezii se explică prin efectul ei asemănător cu al muzicii.

De aici şi senzaţia de infinit pe care o dă poezia lui Eminescu. In adevăr, punându-ne în contact cu emotivitatea noastră profundă, nedefinită, nelămurită, ea ne pune în contact cu un infinit, cu singurul infinit palpabil pentru noi, cu infinitul sufletului nostru — *cu infinitul.*

Dar emotivitatea, de care am vorbit până acum şi care este principiul explicativ al poeziei eminesciane, a avut nevoe de imagini suggestive, de puncte de vedere înalte şi de sonorităţi de formă. Altmintrelea, ea ar fi rămas zadarnică, oarbă, mută, ca la cei mai mulţi dintre noi. Şi sufletul lui Eminescu a fost destul de bogat pentru toate. Eminescu a fost un organism complect. A avut totul, toată gama senzaţiilor, imaginaţia complectă, inteligenţa înaltă. El a concentrat în sine vârstele omenirii şi vârstele omului. Emotiv şi imaginativ ca un primitiv, naiv şi curios ca un copil, — *nou* în faţa universului, el a fost în acelaş timp înarmat de cunoştinţi ca un învăţat şi abstractor de idei ca un metafizician.

Intâlnirea unor însuşiri atît de eminente este aşa de rară, încât Caragiale a putut spune cu drept cuvînt că vor trece secoli până se va naşte un al doilea Eminescu.

G. IBRAILEANU

Ortografia etimologică

Pe vremea aceea la liceul nostru era în floare ortografia etimologică — ne povesteşte notarul pensionat Damian. Mi se pare că nicăiri nu avea rădăcini aşa de adânci ca aici. Şi era groaza elevilor din întâile clase de liceu.

Contingentul clasei prime îl vărsau în întregime şcolile primare săteşti, care pe vremea aceea nu ne băteau capul cu regule de gramatică şi de ortografie. Dascălii ne învăţau ce ştiau şi ei, să citim, să scriem, să calculăm cu cele patru operaţiuni fundamentale, şi, mai ales, să cântăm bisericeşte şi cântări naţionale. Cum scriam, era fără importanţă, numai scrisul să fie caligrafic, citeţ. Puţin îi păsa dascălului de regulele etimologice sau ale foneticei.

Aşa că, intrând în liceu ne trezeam cu tezele înflorite cu roşu, la fiecare cuvânt. Mai întâi am rămas prostit: nu ştiam ce înseamnează acele semne ciudate care încălecaseră pe rândurile mele, nici cifra dela sfârşit. In sat, dascălul încă ne dădea de scris, din carte sau din cap, dar niciodată n'a făcut semne prin caetele noastre. Ne punea să citim ce am scris, şi dacă îi plăcea, ne spunea : „Bine, fiule", dacă nu se înţelegea nimic: „Şezi, măgarule".

Ne uitam cu toţii la pagina primă din caete : toate erau pestriţe de semne roşii, iar de desubt aceeaşi cifră la toată clasa: 4. (Pe-atunci era nota cea mai rea, cea mai bună fiind cifra 1. Mi se pare că acum e de-andoasălea).

Unul mai desgheţat ne lămuri că am căzut cu toţii la teză. După întâia uimire, am încercat să descurcăm semnele acelea, dar nu ne-am ales cu nimic.

— Nu 'nţelegi nimic ?

— Nu.

— Dar tu ?

— Nici eu !

Toată clasa fierbea acum. In grupuri de câte trei, de câte patru, mai mulţi, cu caetele în mână, ne străduiam să ne lămurim greşelile, pentrucă din câteva locuri am înţeles însfârşit că de greşeli e vorba în semnele acelea roşii.

— Uite, mă, eu am scris *calu,* iar peste cuvântul şters e scris cu roşu *calulu.*

— Eu am scris *mac* şi domnul a pus cu roşu *macu.*

— Eu am scris *macriş,* şi dumnealui a însemnat *macrişiu.*

Şi dintr'un grup şi dintr'altul începură să se audă astfel de mirări. Şi după fiecare mirare, un hohot de râs umplea clasa. Ni se părea un lucru cu neputinţă ! Ori profesorul şi-a bătut joc de noi ?

Dar puţine cuvinte erau corectate în întregime, mai ales în primele rânduri. In colo linii şi semne de neînţeles. Pretutindenea erau şterse căciulile dela ă şi î. La mine erau puţine ştersături de felul acesta, pentrucă dascălul meu din sat nu ne obligase nici la atâta. El era de principiul : „să scrii rumâneşte, şi ori ce rumân înţelege ce ai scris".

De câte ori reuşia unul să citească un cuvânt corectat în întregime isbucneam în hohote de râs, şi după pilda dată de un grup, începurăm să-l repetăm, silabisându-l în cor clasa întreagă.

— Şco-la-riu-lu !

— Pro-fe-so-ru-lu !

— Grâ-u-lu cop-tu !

Când era larma mai mare ne trezirăm cu profesorul la catedră. Rămase în picioare, scurt, gros, cu obrazii mari şi roşii, cu părul alb rătezat scurt, în mână cu vergeaua, indispensabilă pe masă, în vremea aceea. Avea ochii bulbucaţi şi ne privea prostit.

Ne împrăştiarăm repede prin bănci.

După rugăciune moşneagul cobori domol de pe catedră, se apropie de banca întâia, luă un caet, şi se duse la tablă. Luă creta, şi se întoarse spre bănci.

— „Aţi venit cu toţii boi de-acasă", începu el pe-un glas piţigăiat, nepotrivit cu trupul lui îndesat, bine hrănit. „Şi nu-i mirare, că dela cine să fi învăţat voi ortografia ? Veţi învăţa de-acum că în limba românească altfel se scrie şi altfel se citeşte un cuvânt. V'am auzit cum aţi silabizat. Asta e bine, că vi se întipăreşte în minte cum se scrie un cuvânt, dar de vorbit altfel îl vorbiţi. Se scrie *şcolariulu* dar se citeşte *şcolar.* Ori m'aţi auzit vreodată pe mine spunând *profesorulu ?*

— Nu te-am auzit, domnule !

— Eu vorbesc româneşte ca şi voi. Dar de scris să scriem cum ne-au arătat oamenii cei învăţaţi. Că ei ştiu de ce ne-au lăsat regulele scrisului, şi veţi şti şi voi nu peste mult. Vă pot spune de pe acum că limba românească porneşte din cea latină, şi asta trebue să se vadă şi din scrisul ei. Şi acum luaţi caetele la corectură. Eu voiu scrie pe tablă fie care *propoziţiune* din *rugăciune* şi voi veţi copia întocmai în caete.

A fost un ceas de chin! Ni se păru că însemnăm în caete cuvinte chinezeşti, şi cu toată atenţia încordată, ni se strecurau greşeli şi în corectură. Când isprăvirăm, ne curgea sudoarea şiroae.

— Până la ora viitoare veţi copia de cinci ori în caete corectura. Numai aşa veţi învăţa mai uşor ortografia !

Ne trecu tot cheful; am înţeles că nu e o glumă, şi ne-am pus cu stăruinţă să învăţăm a scrie rumâneşte din nou. Ne veneau în ajutor şi manualele de pe vremea aceea, tipărite toate după ortografia etimologică. Totuşi, după zdreabă de ani, nu mă putui lăuda cu scrisul etimologic fără greşeli.

Au fost vreo câţiva care într'un an doi, scriau fără greş, deşi nu erau dintre elevii cei mai buni. Pe aceştia profesorul de română îi puse în banca întâia.

Este adevărat că supunerea noastră, cu toată voinţa de-a ajunge „oameni cu carte" cum ne spunea profesorul, nu a fost aşa de uşoară. La fiecare teză ne revoltam din nou. Pentru ce prostia asta ? Revolta noastră, nu numai împotriva ortografiei ci şi a gramaticei, ne-a fost de ajutor, căci ne-a deşteptat puterea de invenţie. Cercam, în toate chipurile, să umplem ora de limba română cu altceva decât cu ortografia şi gramatica. Azi mi se pare că nu mai aveţi nici idee de gramatica română ce se învăţa pe vremuri. Profesorul nostru ne propunea nişte declinaţiuni pe care nu le puteai ţinea minte nici mort, chiar dacă le învăţai pe din afară. Şi ştia vreo cinci forme de *perfecte* şi *plusquampefecte,* vreo patru *viitoare.* Şi unde mai adaugi că din orele cele dintâi intrase în ele ca viermele 'n caş, şi nu mai eşia. Nu mai citeam, nu mai analizam, nu mai învăţam pe de rost poezii ! Profesorul explica ore în şir, cu creta în mână, la tablă, scriind etimologic toate cuvintele, în toate formele, cât ni se făcea negru înainte, şi nu mai făceam însemnări decât la început. Iar carte tipărită nu aveam ! Şi când veniau orele de răspuns, nici o formă de perfectul al treilea ori de viitorul al doilea, nu se mai ridica din amintirea noastră, nici ca o palidă umbră. Unde mai pui că nimerisem un profesor care ştia mai multe timpuri şi declinări ca alţii de româneşte, care profesau la acelaşi liceu! Nime nu ne putea da o mână de ajutor! Când domnul nostru ştergea forma de pe tablă, ştearsă era, şi nu mai învia decât tot din gura sau scrisul dumnisale !

Era o tortură.

Şi atunci interveni puterea inventivă a copilăriei. Băgarăm de seamă că profesorului nostru îi place să asculte o istorioară sau o poezie frumoasă. Şi într'o bună zi, un coleg mai inimos, când bătrânul se apropia de tablă să ia creta, se ridică, şi spuse cuviincios:

— Să am iertare, domnule profesor. Am aici într'o carte o povestire minunată.

Bătrânelul se opri, privi ca speriat prin clasă cu ochii lui bulbucaţi şi, după ce se gândi puţin zise:

— S'auzim ! Dar să citeşti frumos !

Era o povestire cu un băiat orfan, învrăşmăşit de mama maşteră. In clasă se făcu linişte. Profesorul se înduioşe. Când isprăvi întâiul de citit, ceru voe altul.

Domnul privia nedumerit cum se ridică unul după altul să citească, dar vedeam că îi plăcea. Se plimba prin clasă cu mânile la spate şi uneori ofta. In ora aceea nu ne mai explică nimic.

Inceputul a fost greu ! Veniam cu colecţii de poezii, cu poveşti, cu istorioare din cărţile luate dela bibliotecă, şi pierdeam ceasuri întregi cu această plăcută lectură.

De câteva ori profesorul opri lectura. Am băgat de seamă motivul: nu-i plăceau nici în proză, nici în versuri, povestiri eroice, cu isprăvi mari, cu vărsări de sânge. Ii plăceau numai lecturile bucăţilor sentimentale.

La începutul vacanţei de Crăciun ne-a pus la suflet să venim de-acasă fiecare cu două colinde. Am venit şi cu mai multe. Şi după ce le isprăvirăm, continuarăm cu poezii. Două luni i-am ocupat orele aşa, cu recitări. Eu spuneam, tot a doua săptămână o poezie, nu mai ştiu de cine, în care era refrenul :

„Aşa zău ne spun bătrânii
Că erau pe-atunci românii".

poezie care-i plăcea tare mult. Când, după două luni, trecu iar la gramatică nu-şi mai amintea până la al câtelea perfect ajunsese, şi, spre bucuria noastră, începu iar cu perfectul simplu.

I. AGARBICEANU

Fantezii

Sunt orbi sărmani şi fără noroc care-şi petrec toată ziua citind în fundul talerului lor gol.

*

Când scapă cineva o monedă de aur jos, ne repezim toţi de par'că ne-ar fi teamă să nu se spargă.

*

Intr'o bună zi Dumnezeu are să facă din tot universul un cocktail şi are să-l înghită dintr'o sorbitură.

*

Sticlăria se sparge mai puţin când nu strigăm să nu se spargă.

*

O! De-am putea adapta la inima noastră o curea de transmisie!...

*

Momentul cel mai dificil la găzduirea unui prinţ exotic se iveşte când întrebându-l: „Ce obicinueşte Inălţimea Voastră la gustarea de dimineaţă: Cafea, ceai sau cacao?... prinţul răspunde: „Crocodil cu banane".

*

Duminica e o zi construită din marmură.

*

Trupul servitoarelor e alb şi rece ca al şopârlelor.

*

Automobilele au păstrat ceva dela strămoşul lor calul: nechează.

RAMON GOMEZ DE LA SERNA

Citiţi minunatul roman al lui Valéry Larbaud

FERMINA MARQUEZ

în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.

Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în *Biblioteca DIMINEAŢA* No. 122-123. Preţul 15 lei

INTRE OM ŞI MARE

Béni soit le gouffre amer...

Lupta omului cu marea este lupta dintre doi amanţi: aprigă, dar învăluită în madrigaluri; acorduri pătimaşe, dar cu aspiraţii de nimicire.

Ritmica mişcare a valurilor întovărăşeşte ritmul întregii emotivităţi umane. Care alt tovarăş, mai mult decât marea, a scos mai mult cântec — şi mai multe lacrămi — din sufletul omenesc?

Cine l'a învăţat pe om ce-i libertatea? Să ne închipuim o omenire care n'ar fi ajuns la malul mărilor. Dela cine ar fi învăţat omul dorul superb de a îmbrăţişa nemărginirea? Astăzi poate n'ar fi făurit încă nici cuvântul libertate...

Şi marea e îndrăgostită de sbuciumatul ei amant. Ii satisface toate nevoile şi multe fantezii. Captivată de măreţia unor vikingi nu i-a dus într'o coajă de nucă până în America? Iar când oamenii au uitat drumul, nu i-a dus a doua oară?. Astăzi le îngădue să plutească în palate mai trainice decât acelea ce-şi durează pe uscat. Dorm, petrec, joacă şi cântă în mijlocul oceanelor uitând cu totul primejdia... Şi este o amantă iertătoare. Chiar pe necredinciosul ce o părăseşte pentru a-şi căuta prin văzduh calea unei noui fericiri, îl primeşte să se odihnească, îl lasă să plece şi din nou să se întoarcă, iar când văzduhul îl ucide, nu-l lasă fără mormânt.

Abea din când în când şi tot mai rar dacă-şi mai afirmă prin vre-o răutate atotputernicia ei divină.

* * *

Şi cea mai frumoasă dintre mări, cea mai blondă, acea cu ochii albaştri şi cu mantie de azur, cea mai sensuală şi cea mai armonioasă, regina mărilor, ea, fireşte, a fost menită să simbolizeze unirea apelor cu omul: Adriatica cu Dogele Veneţiei... Fericită dragoste!.. Cu mii de braţe de liană, strălucitoarea îndrăgostită îşi cuprinde altarul fericirii. Valurile ei mângâe fiecare palat, fiecare căsuţă, valuri ce se fac undă lină, mângâietoare ca o mână blândă, ca un trup pe care voluptatea îl face parcă fluid, ce o mângâie atât de uşor, de parcă nu se mişcă şi totuşi învălue trupul iubitului de pretutindeni deodată, ca un şarpe căruia nu-i poţi înţelege mişcările, dar care în câteva clipe şi-a robit fără scăpare prada... Şi mângâe în tăcere, cu priviri adânci de patimă ce astfel nu şi-o poate exprima.

Numai în faţa palatului ducal i se poate auzi un murmur, murmur de protestare. Aici nu-i este îngăduit să se apropie. Dogele a dat Adriaticei inelul de logodnă departe în larg; iar logodna trebuind să rămâe numai logodnă castă, între căminul prinţului şi valuri stă neclintită strajă o limbă de pământ. Aici dragostea mării se istoveşte într'o nesfârşită şi halucinantă privire milenară, chemând sărutarea, ce nu va veni însă decât odată cu moartea...

Şi totuşi, ar fi fermecătoare priveliştea îmbrăţişării Adriaticei cu porticele Sfântului Marc, cu zidurile palatului ducal, cu soclul Leului... Ce minunat s'ar oglindi în ochii limpezi şi zâmbitori când verzi, când albaştri, paginile de granit dintre ghiarele leului: Deoparte, neclintit în tăria pietrii, iar de cealaltă tremurând în undă:

PAX	EVANGE
TIBI	LISTUS
MARCE	MEUS

Dar când veneţieni mai puţini superbi decât prinţul lor, au deschis chiar pe sub ferestrele caselor poteci misterioase tot mai adânc în uscat, liana de smaragd lichid s'a furişat liniştit, încet, fără o şoaptă, fără un zâmbet, cu melancolia duioşiei adânci şi serioase... Se strecoară pe lângă ziduri cărora le dăruieşte în treacăt podoabe de muşchi, de alge şi de scoici; se strecoară până în praguri, între cele două coloane ale intrărilor. Abea numai când a ajuns aici, i se aude glasul, ca o caldă clapoteală: discretă bătae în uşa iubitului... Şi, nimicită de fericire, nu îndrăzneşte să înainteze; rămâne în adoraţie la picioarele cuceritorului ei...

* * *

Intre coloanele de marmoră neagră ale unui palat ce stă faţă'n faţă cu nemărginirea şi priveşte spre apus, s'a deschis o poartă grea. Peste prag este aruncat un covor roşu până pe marginea unei gondole. Un tânăr voinic şi frumos trece sprinten, apucă vâslele şi barca alunecă drept înainte... Dar — minunea mării! — covorul cel roşu s'a desfăşurat spre zare, s'a întins drum de mătase scânteetoare urcând treptele fluide, urcând mereu spre soarele purpuriu ce se pregătea să intre în ape... Deoparte şi de alta nesfârşitului covor era genune; însă făt-frumos cu braţ măestru ţinea drept dunga de lumină, şi urca mereu scările de valuri...

Pândeam cu înfrigurare: Oare goana nu avea să fie zadarnică? Oare făt-frumos va ajunge? Oare soarele va aştepta?... Dar, vai!, chiar de ar ajunge la vreme... In faţa soarelui s'a ridicat deodată o grozavă strajă, un pâlc de călăreţi apocaliptici, întunecaţi şi fulgerând din sâneţe... Lupta avea să fie neegală, iar făt-frumos vâslea mereu, vâslea fără să-i pese că vajnica strajă îi smulge covorul fermecat de sub luntre, vâslea mereu şi nu vedea că Adriatica îşi acopere faţa cu o mantie cenuşie ca să nu-i vadă dureroasa înfrângere... vâslea mereu...

...Simbol dramatic al sforţărilor noastre tragice...

* * *

Veneţia eternă!... Dacă poate fi femee care până la urmă să nu-şi devoreze amantul ce o iubeşte prea mult, aceia va fi Adriatica. Oraşul lagunelor niciodată nu va fi mistuit de mare, ale cărei valuri aci se fac unde uşoare, iar geniul omului întăreşte zidurile tot mai temeinic. Nu-i primejdie că emoţiile artistice ale generaţiilor viitoare, să fie atât de mult altele decât ale noastre şi ale trecutului, încât Veneţia să fie lipsită de rapsozii care s'o cânte, şi deci să fie lăsată să cadă în ruine.

„Sfatul celor zece" este o instituţie veşnică. A fost sfat de eroi când avea să apere oraşul cu armele. A fost înţelept şi iscusit când trebuiau câştigaţi bani mulţi ca să-l îmbrace în aur şi marmoră... Şi de atunci, a avut totdeauna — fericitul oraş! — consiliul său de poeţi cari au sunat clopotul alarmei, oridecâteori descoperirile tehnicei moderne întârziau să-i înoiască puterile de luptă împotriva timpului...

Ultimul „consiliu de zece" compus din Wagner, Taine, Gauthier, Leopold Robert, Sand, Musset, Byron, Chateaubriand, Goethe şi pe al cărui al zecelea fotoliu l-a revendicat Barres, îşi închipue oare cineva, că ar putea fi cel din urmă „consiliu de zece" al Veneţiei?

D. V. BARNOSCHI

RUGA DE SEARĂ

Copiii stau îngenunchiaţi, fiecare în patul lui alb, împrejmuit cu zăbrele. Cu faţa către Răsărit, ei sunt îmbrăcaţi de noapte, în cămeşi ţărăneşti, cusute cu arnici roşu la băiat şi albastru la fată şi legate la gât cu şnur asortat. Pieptul atletic al lui Baruţu (4 ani) nu-l încape bine cămaşa, spintecată până la vale. Măicuţa corectează ţinuta.

MAICUŢA. — Se vede şi nu şade frumos.

BARUŢU. — Se vede bunicul?

MAICUŢA .— Vede Dumnezeu buricul.

MIŢU *(5 ani. Fetiţă fluidă şi lungană).* — Nu ţi-am spus?

Baruţu şi-a deschis nişte ochi imenşi resemnaţi: ba i-a spus! Genele lui negre, dese, încovoiate, au o lucire de metal.

MAICUŢA. — In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

MIŢU. — Numele Tatului şi al Fiiului Duh, Amin.

BARUŢU. — Numili Tatului şi... cum ai jis?

Ca să-şi facă semnul crucii după regulă, el şi-a strâns toate degetele tare, ca şi cum s'ar teme să nu-i scape din mână ceva, şi, cu pumnul întors, caută anevoie un punct precis în frunte.

BARUŢU. — N'am jis Ducamin.

MIŢU. — Eu nu pot să zic Fiiului Duh.

MAICUŢA *(rar).* In numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

MIŢU. — Ba nu! N'am putut să zic: şi al Sfântului Duh... Mămico, să nu mai zicem *In* numele Tatălui... Nu e frumos.

MAICUŢA. — Bine. Să nu mai zicem *In,* dar zicem pe celelalte curat.

MIŢU şi BARUŢU *(odată).* — Numele, numili, Tatului Duh, Fiului Duc amin.

MIŢU. — De ce mă încurci?

BARUŢU. — Tu mă încunci.

MIŢU. — Prostule! Lasă-mă să zic eu întâi.

BARUŢU *(trist).* — Jice că jice ea întâi.

MAICUŢA. — Vai, ce păcat mare! Nu vă mai ascultă Dumnezeu rugăciunea.

MIŢU. — Nu ţi-am spus? Se supără Dumnezeu.

BARUŢU. — S'a supărat pe tine. Eu jic sumos.

Miţu a rămas cu gândul undeva. Vrea să afle ceva.

MAICUŢA. — Hai, încă odată. Să nu necăjim pe Dumnezeu.

BARUŢU. — Nu ţi-am spus că se supără?

MIŢU. — Mămico!

MAICUŢA. — Da.

Miţu îşi alege cuvintele şi deslânează ideea încet, silindu-se cu căutătura, cu cazna umerilor şi cu degetul arătător, purtat pe la bărbie, pe la tâmple şi prin aer, să se desluşască.

MIŢU. — Unde stă, Mămico, Dumnezeu?

MAICUŢA. — Fiindcă ne ascultă?

MIŢU. — Da.

MAICUŢA. — Unde să stea? In cer.

MIŢU. — Şi nu cade?

MAICUŢA. — Cum să cadă? Are o căscioară cu prispă, cu flori dinaintea uşii, pe care le udă cu stropitoarea, ascultând rugăciunile copiilor.

MIŢU. — Da?...

MAICUŢA. — Dumnezeu e un sfânt bătrân cu barba mare albă.

MIŢU. — E părinte Dumnezeu? Ca părintele Atanase?

MAICUŢA. — Vezi bine că e părinte. Poartă şi el tot haine lungi şi mătănii, însă e mai bătrân. E foarte bătrân.

MIŢU. — Şi de ce nu pui pe Costache să-i ude florile, dacă e aşa de bătrân? Dumnezeu nu oboseşte?

MAICUŢA. — Ii place să-şi îngrijească florile singur. Aşa e Dumnezeu.

MIŢU. — Când ne ducem la el, să ne dea crăiţe?

BARUŢU *(brusc).* — Eu veau şi un cal.

MAICUŢA *(cu ochii la Tătuţu).* — Nu e drum la Dumnezeu...

Miţu vrea să înţeleagă şi urmăreşte un gând tăcut.

BARUŢU. — Să ne suim pe casă. *(Lăudăros)* Eu l-am văzut pe Mundezeu din pom.

MIŢU *(ironică).* — Par'că te-ai suit vre-odată, tu, în pom!

BARUŢU *(desarmat şi încurcat).* — Ba m'am suit. Ştiu eu...

MAICUŢA. — S'a suit şi el pe coada măturii odată şi a căzut cu mătură cu tot.

Baruţu e jignit. Miţu râde.

MIŢU. — Nu-i aşa că nu s'a suit în nici un pom?

MAICUŢA. — Ce e pisică? Numai pisicile se urcă în pom.

BARUŢU *(hotărît şi răzbunător).* — Nu mai jic Numele Tatului!

MAICUŢA. — Dacă nu zici, nu-ţi mai trimite Dumnezeu nimic.

BARUŢU *(cu părere de rău).* — Ce?

MAICUŢA. — De toate, mere, portocale...

BARUŢU. — Menele şi pontocalele le aduce Dumitu.

MAICUŢA. — Tot nerod e. Crede că le aduce Dumitru singur. Dar lui Dumitru cine i-le dă?

BARUŢU *(convins).* Mundezeu!

MAICUŢA. — Vezi?

MIŢU *(analitică).* — De ce zice Dumitru că-l costă, când cumperi tu?

MAICUŢA *(muşcându-şi buzele).* — Dumitru nu ştie ce spune... Acum, noapte bună, copii. E târziu. Ne mai închinăm şi mâine seară.

BARUŢU *(singur, învelindu-se până la bărbie).* — Eu veau să-mi dea un cal viu... Şi un bici.

T. ARGHEZI

VIAŢA SBUCIUMATĂ A
MARELUI BĂRBAT DE STAT
CLEMENCEAU
OMUL-OPERA
de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE
Un elegant volum, bogat ilustrat
Editura „Adeverul" S. A. Preţul 40 lei

OSIP DIMOV

O mare aventură

(POVESTIRE)

Târziu noaptea sosi la hotel un pasager. Era tânăr, binişor îmbrăcat şi vorbea cu vocea slabă şi liniştită. Faţa îi era cam palidă, ochii aveau o expresie ca la un om pe care nu-l mai interesa nimic pe lume, şi căruia totul îi era indiferent.

Se apropie de portar şi îl întrebă:

— Aveţi o cameră ?

Portarul îl privi cam aspru şi îl întrebă:

— Pentru d-ta?

— Da.

— Cât doriţi să rămâneţi aici?

— Nu prea mult, cred că numai o noapte.

— Aha! zise portarul, aveţi ceva bagaj?

— Nu.

— A-ha, spuse iarăş portarul, dacă e aşa, apoi trebue să faceţi plata camerei anticipat.

— Bine, adăogă tânărul, dar voesc să am o cameră la etajul cel mai înalt.

— Cât de înalt doriţi să fie?

— Să zicem la etajul al şaselea.

— La etajul al şaselea, regret că nu avem nici o cameră liberă, dar pot să vă dau la al 5-lea.

— Fie la al cincelea.

Tânărul plăti camera. Portarul chemă un băiat şi îi dădu instrucţii cu privire la noul pasager.

Un minut după aceasta pasagerul se afla sus. Indată i se prezentă servitorul etajului.

— Bună seara, salută servitorul pe tânăr. No. 181?

— Da.

— Frumoasă cameră, liniştită, veţi fi mulţumit.

Pasagerul răspunse cu un zâmbet.

— Sper că da.

Intrară amândoi în camera 181. Tânărul nici n'apucă s'o examineze bine, şi se repezi îndată la fereastră. Servitorul spuse:

— E destul de înaltă!

— Ce? Intrebă pasagerul supărat, aruncând o privire asupra servitorului. Dar dânsul stătea cu o figură cam naivă.

— Doriţi ceva?

— Nu, răspunse pasagerul.

— Restaurantul este jos, zise servitorul.

— Nu doresc să mănânc nimic.

— Poate doriţi să vă aduc ceva în cameră?

— Nu... Da! o sticlă cu apă minerală.

Servitorul, se înclină şi plecă.

Pasagerul se apropiă iarăş de fereastră, parcă-l trăgea ceva într'acolo; se uită în jos şi începu să vorbească singur:

„O mişcare, o săritură, şi totul s'a isprăvit. O să fie linişte, somn de veci, odihnă veşnică, totul e copilărie. A trăi, dragoste, gelozie, să iubească pe cine va voi. Mie nu-mi pasă, voi fi lungit jos, liniştit, tăcut.

Cineva bătu la uşă.

— Cine e? Intră.

Servitorul intră cu sticla de sifon în mână.

— Iată sticla cu sifon, spuse dânsul. Şi adăugă:

— Doriţi hârtie de scrisori?

— Hârtie de scris, la ce?

— Dar, probabil că veţi voi să scrieţi ceva.

Pasagerul privi curios pe servitor.

— Ce fel de scrisori ?

— De obiceiu se lasă scrisori, după cât ştiu eu.

— Ce ştii d-ta? întrebă pasagerul.

Servitorul răspunse:

— Noi, aici în hotel am văzut multe şi avem experienţă. Când vine, seara, un tânăr frumos, fără bagaj şi spune că voeşte să petreacă aici numai o noapte, nu vrea să mănânce şi comandă numai o sticlă de sifon, înţelegem noi despre ce e vorba.

— Despre ce? întrebă musafirul, iar vocea lui tremură.

— Scrieţi, scrieţi scrisorile dv. replică servitorul, eu n'am să vă deranjez.

Pasagerul rămase singur.

— Da, da, gândi el, trebue o scrisoare, ultima mea scrisoare.

Se pierdu în gânduri, dar în acelaş minut bătu cineva.

Servitorul intră şi puse pe masă o coală de hârtie şi un plic.

— Marcă poştală ştiu că nu vă trebue, spuse dânsul pasagerului. Dv. lăsaţi pur şi simplu scrisoarea cu adresa pe masă, hotelierul o va expedia, puteţi fi sigur.

Şi dispăru.

Pasagerul începu să scrie. Inima îi bătea tare; o jale adâncă cuprinse sufletul lui.

„Draga mea, mica mea, când vei citi această scrisoare voi fi de acum....

Iar o bătae la uşă.

Pasagerul strigă cam supărat:

— Ei, ce este?

Servitorul intră.

— Ertaţi-mă, zise el, că vă deranjez, mai cu seamă în acest moment, dar am uitat să vă spun că jos în dulap este un jurnal.

— Nu-mi trebue jurnale.

— Se înţelege! Cine citeşte jurnale în astfel de momente? Aceasta e foarte natural, dar jurnalul nu-l ţin acolo pentru citit, ci pentru a fi pus pe scândura de sub fereastră care e proaspăt vopsită şi când cineva s'ar pune cu ghetele murdare pe scândură, se va strica vopseaua. De aceea vă rog să puneţi jurnalul înainte de a vă.....

— Lasă-mă în pace, răspunse musafirul

— Inţeleg, scuzaţi, dar stăpânul are să mă dojenească, pentrucă eu sunt răspunzător.

Servitorul plecă.

Tânărul voi să înceapă iar să scrie, dar dispoziţia îl părăsise. Jalea adâncă care cu o clipă mai înainte îi încălzea rănitul său suflet dispăruse. Voi să revină, încercă să recapete gândurile de mai înainte, veni iar la fereastră şi se uită în jos, în stradă şi iar încercă să scrie:

„Când ai să citeşti această..."

Iar o bătae în uşă, şi iar servitorul băgă capul prin uşă.

— Iertaţi, zise el cu o voce politicoasă.

— Ce este? strigă înfuriat de astă dată tânărul.

— Am uitat să vă spun să nu vă apucaţi de perdele când o să săriţi jos.

— Am să mă ţin sau nu, asta e treaba mea, răspunse iritat tânărul.

— O! Nu, să nu o faceţi, vă rog, căci alţii au făcut la fel şi au rupt perdelele, instinctiv, bine 'nţeles, nu-i condamn, dar rezultatul este acelaş. Stăpânul mă dojeneşte, dar ce vină am eu?

Pasagerul se înroşi de necaz şi strigă servitorului:

— Pleacă de aici.

Servitorul fugi.

Tânărul voi să revie iarăş în dispoziţia pierdută, dar era aproape imposibil. Se preumbla nervos prin cameră dela un capăt la altul; un ceas începu să bată orele. Se căzni să ştie câte ceasuri sunt, dar nu putu, căci iar se prezentă servitorul.

— Ei, strigă cu furie pasagerul, ce mai este acuma?

— A bătut chiar acum ceasul 12, iar peste un sfert de oră, se scoate din bucătărie şi din pivniţă, cenuşă, cărbuni şi diferite resturi alimentare. Aceasta este chiar sub fereastra dv. şi dacă nu o să vă grăbiţi, o să cădeţi în această murdărie, înţelegeţi că pentru dv. va fi tot una, dar nu prea plăcut. Cum doriţi: să aşteptaţi până la ora unu după miezul nopţii, sau să o faceţi îndată?

— Nu vreau să aştept deloc, o să plec de aici, strigă pasagerul.

— De ce? se miră servitorul. Nu vă place aici? O cameră liniştită, tăcută, cu o vedere frumoasă.

— La dracu, cu vederea voastră! Să nu poată cineva să fie lăsat în linişte un minut, aşa ceva n'am mai pomenit. Nu mai rămân aice, plec, strigă pasagerul şi rupse scrisoarea de adio.

— Restaurantul este încă deschis?

— Deschis, deschis, adaugă servitorul. Două orchestre şi un cabaret frumos până la ora 3 noaptea.

Din idiş de I. NEGREANU

Corul Cazacilor dela Don

Publicul bucureştean cunoaşte bine acest original ansamblu muzical. Iată cum îl descrie, în chip foarte pitoresc, scriitorul francez Emille Vuillermoz:

„Cele trei duzini de corişti în botfori care compun armata de elită a lui Sergiu Jaroff au executat în faţa melomanilor parizieni ultima lor paradă. Totul e surprinzător pentru noi în această utilizare armonioasă şi pacifică a forţei militare. Acest amestec de conservator şi de cazarmă, această complicitate neaşteptată între Apolon şi Marte ne deconcertează. Ne găsim în prezenţa parabolei biblice a razei de miere aşezată în gura leului. Pe lângă toate astea aceşti tenori de regiment emit sunete de o puritate sopranică. Vocea lor de cap s'a feminizat. Asprimea războinică dă aci naştere la suspine de o angelică suavitate. Insfârşit, şeful acestor cazoni este un domnişor pimpirliu, care, chiar cocoţat pe un piedestal serios, nu ajunge nici la umărul oamenilor săi. In mijlocul batalionului care îi aparţine, el seamănă cu un copil de trupă.

Purtând cu ifos mica sa uniformă şi micuţele lui cizmuliţe, ridicând sus capul şi mergând cu o amuzantă vioiciune, acest băeţel se aruncă pe estradă, salută mecanic, face stânga'n'pre, lipeşte călcâiele din principiu, strângând pumnii începe a hipnotiza pe greoii săi tovarăşi, adunaţi în semicerc împrejurul lui. Le aruncă fluid, execută passe magnetice, îşi învârteşte mâna stângă întocmai ca un disc de căi ferate pentru a face să stopeze o notă sau pentru a-i arăta că e „linia liberă".

Odată bucata isprăvită, el fuge să se ascundă îndărătul subordonaţilor săi. O jumătate de bariton de corpolenţă mijlocie e de ajuns ca să-l ascundă tuturor privirilor. După ce a mai răsuflat puţin, el dă un semnal discret. De îndată patru din soldaţi, pivotând pe câlcâie, îi deschid o poartă cu două uşi în zidul uman care îl adăpostea. Prin această spărtură, homunculul se asvârle, şi reia posesiunea platoului. In timp ce cele două aripi ale paravanului viu se reînchid cu o precizie matematică. Această manevră, care se repetă la fiecare intrare şi ieşire şi care te zăpăceşte prin automatismul ei, face bucuria publicului.

In efectivele corale domneşte o disciplină exterioară rigidă. Orice urmă de individualism este nimicită. Dacă un tenor a transportat de entuziasm sala, care îl aclamă — el nu are dreptul să salute. Ba chiar e dator să afecteze că ignorează că este aplaudat. Şeful, şi numai el, surâzând veşnic, se înclină la nesfârşit în faţa auditorilor, centralizând în chip nemilos entuziasmul public. Fiecare cântăreţ nu-i decât o clapă anonimă a claviaturei acestei enorme orgi însufleţite, la care minusculul organist cântă cu o uimitoare virtuozitate.

Execuţiile Cazacilor dela Don sunt prestigioase. Fineţea lor, echilibrul, varietatea efectelor ne minunează. Dar, totuşi, rigoarea cam teatrală a acestei militarizări muzicale ne ofensează puţin. Arta cere supleţe şi umanitate profundă. Am dori să surprindem pe figurile acestor virtuozi expresii mai nuanţate, decât acea vecinică teamă ţapănă în faţa plutonierului, care face din ei un simplu joc de soldaţi de plumb, în poziţie de drepţi. Fă-ne acest hatâr, Sergiu Jaroff, şi comandă odată: „Pe loc, repaos!" oamenilor tăi care ascultă şi lucrează aşa de bine. Ar fi pentru noi, şi încă şi mai mult pentru ei, o adevărată descărcare sufletească. Şi vă voiu aclama în chip frăţesc pe toţi odată, cu încă mai multă căldură". — **D. S.**

Romanul celor 4
Stafiile Dragostei
de Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok şi Alexandru Bilciurescu
PREŢUL 60 LEI

IŞI IA NEVASTA

de Vasile Savel

I

Regulamentele militare sunt foarte severe în ce priveşte căsătoria ofiţerilor. Te opresc să te'nsori dacă n'ai împlinit vârsta de douăzeci şi cinci de ani.

Asta încă n'ar fi nimica. Poţi să ai anii aceştia, şi tot nu ai dreptul să iubeşti. Ca să iubeşti, în armată, trebue să fii cel puţin locotenent, cu un an sau doi vechime. Ca să poţi iubi şi să te poţi căsători, trebue — aşa scriu regulamentele acelea — ca viitoarea ta soţie să aibă dota reglementară.

In armată, să ştiţi, totul merge după reglemente.

Nevasta după care alergi trebue să îmlinească o mulţime de condiţii. Ea nu-i nevastă civilă, e militară. Prin urmare, trebue să aibă aceiaşi poziţie socială ca şi dumneata, soţul. Trebue să aibă certificate de moralitate ale părinţilor, bunicilor, uneori şi străbunicilor, împreună cu propriul ei certificat. Dacă are fraţi ofiţeri, ceeace se întâmplă uneori, sau măcar rude care să fie ofiţeri, e ca şi cum fata s'ar fi pregătit să ajungă ofiţerească. E mai uşor atunci. Asta trage greu în cumpănă. Totuşi poţi să ai dota reglementară (cele mai adesea ori dota e înscrisă pe hârtie numai), să ai destule neamuri care poartă o sabie şi un chipiu, să ai toate certificatele de bună purtare, căsătoria nu se poate face dacă nu e aprobată.

Aprobarea asta ! Incepe dela cel mai înalt în grad faţă de tine care eşti mai mic şi iubeşti o fată. Face raport căpitanul, maiorul, colonelul, chestiune strict confidenţială, şi... secretă. Se schimbă la plicuri cu rapoarte între dânşii, cântărind „viitoarea" camaradă şi ei nici prin minte nu-i trece ce se întâmplă. Ea iubeşte şi aşteaptă ziua căminului ei. Colonelul, Doamne, câte zile nu se frământă, câte vizite nu se crede obligat să facă pentru informaţii, câte cercetări personale, ca să nu greşească în referat, de teamă să nu contrazică reglementele şi propria lui notaţie.

Ce vreţi, răspunderea !

Pe urmă trebue să-şi dea părerea brigada, divizia, corpul de armată, comitetul inspectorilor militari şi, în sfârşit, Ministerul de răsboi !

Se întâmplă uneori ca ministrul să se schimbe şi părerea unuia, dac'a apucat să şi-o dea, nu corespunde cu părerea ministrului care-i urmează. Trebue un nou raport, un raport amănunţit, un raport care într'adevăr să spună că locotenentul Negoescu, de pildă, poate lua în căsătorie pe domnişoara Miţa Steriu.

Ce, credeţi că e aşa de uşor să te'nsori când eşti militar ? Plutonier de-ai fi, şi încă ce bătae de cap are colonelul, comandantul de regiment ! Ce răspundere, Doamne, Doamne !

Se întâmplă uneori că până să se îndeplinească toate formalităţile viitoarea soţie se mărită cu altcineva, părinţii îşi pierd averea sau şi-o sporesc şi atunci vor alt ginere, sau ceeace-i grav de tot, viitoarea a îmbătrânit cu un an, doi în aşteptare, dragostea lui s'a răcit, uite-aşa, nu mai este. Ce nu se poate întâmpla în viaţă!

Unii nerăbdători ca să aştepte aprobarea sau alte evenimente, se'nsoară.

— Cum, ce-a făcut, n'a aşteptat aprobarea ? se'ntreabă toţi dela regiment până la Minister în ordine erarhică. Ministerul se 'nfurie, e aspru, pedepseşte. Decizia lui sună : „Locotenent Negoescu a fost reformat ca unul ce s'a căsătorit fără să respecte ordinele".

Nici douăzeci şi patru de ore nu trec şi tinerii abea la începutul lunii de miere primesc un ordin aspru în locul unei felicitări. Focul preface într'o clipă în cenuşe prostia omenească stampilată oficial şi din acea clipă începe focul sacru.

II

Ce bine era în războì, gândesc mulţi tineri ofiţeri. Pe vremea aceia te căsătoreai prin procură. Nici n'aveai nevoie să cunoşti pe viitoarea ta. Primeai fotografii. Iţi alegeai nevasta după fotografie. (Agenţiile matrimoniale au funcţionta pe front, şi cu ce succes !) Cum ţi-ai ales-o, desfăceai un plic pe care-l primeai la cerere şi atunci aflai ce nevastă ţi-a hărăzit soarta sau agenţia. Dacă aveai noroc ca viitoarea să fie fiica vreunui colonel sau general, (se întâmpla şi asta) erai retras de pe front ceva mai departe, să nu ţi se întâmple ceva, Doamne fereşte! Ajungeai soţ, viitor tată şi în loc de dotă, o decoraţie şi o avansare.

Doamne, câtă lume a pierit în războì !

Azi ne-am reîntors la timpurile care au fost înaintea războiului. Dota trebue să fie în lei aur; solda poate să rămână în lei hârtie. Se admite excepţia de odinioară: soţia poate să n'aibă dotă numai dacă e profesoară şi are venitul corespunzător dotei.

Locotenentul Georgescu a vrut să se'nsoare. A studiat chestiunea în cele mai mici amănunte după reglemente şi numai după aceia a pus ochii pe viitoarea lui: profesoară de curs secundar.

Totuşi, nu poate pricepe de ce i se impun atâtea restricţiuni şi de ce superiorii lui trebue să-i aprecieze nevasta, parcă ar expune-o la un concurs de frumuseţe. El ştie că vrea să-şi ia nevastă după alegerea lui, nu după gustul altora, în legătură cu reglementele din care nu vrea să iasă. După ce le-a studiat pe toate, s'a interesat pe cale practică, de cine „depinde" aprobarea. A cerut să iasă la raport la colonel, în „chestie confidenţială", a fost primit, i s'a spovedit. Colonelul l-a sfătuit să nu se lase tras pe sfoară. Să se asigure bine de veniturile soţiei şi... să se impună dela început nevestii. Altfel, urmă colonelul, altfel, şi se opri, e greu numai cu solda.

A procedat prin urmare milităreşte. Din punctul acesta de vedere, lucrurile mergeau strună: unu, doi, trei, gata, dota sigură, colonelul va grăbi aprobarea raportului.

După ce s'a asigurat că unu, doi, trei merg, a plecat să cucerească pe aceia pe care voia s'o ridice la rangul de ofiţerească. Viitoarea n'avea părinţi. Din nefericire n'avea nici măcar o mătuşă care să-i ţie loc de părinţi. N'avea pe altcineva pe lume decât o soră, profesoară şi ea. Uitam să adaug: avea un unchiu cam îndepărtat, care venea totdeauna când nepoata îl chema şi se sfătuia în chestiuni importante. Unchiul venea, parcă atâta aştepta. N'avea ce face, n'avea ocupaţie, n'avea decât două nepoate faţă de care se simţea totuşi obligat să le vadă odată pe săptămână. Dece ? Din lipsă de ocupaţie poate şi omul trebue să-şi găsească o ocupaţie la orice

(Continuare în pag. VI-a)

ST. O IOSIF

DIN ZILE MARI

Poem istoric

LEI 55

J. H. PESLALOZZI

Cum îşi învaţa Gertruda copiii

cu o introducere şi comentari

de I. C. PETRESCU

Docent Universitar

LEI 100

MARIN SIMIONESCU RAMNICEANU

MARTIROLOG PROFAN

NUVELE

LEI 75

BIBLIOTECA PENTRU TOŢI

ALEX. DUMAS

CONTELE DE MONTE-CRISTO

ROMAN

traducere de ALEX. STANESCU

VOL. I LEI 35
VOL. II LEI 35

Ultimele noutăţi apărute

In editura „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti

De vânzare la toate librariile din ţara

vârstă. Nepoatele lui, le socotea acum nepoate în linie dreaptă.

E drept, nu le plictisea cu sfaturi, nu le promitea să-l moştenească, fiindcă el însuşi nu trăia decât din pensia lui şi mici câştiguri întâmplătoare. Era un sentimental unchiul.

Fani, profesoara îi spune într'o zi: să vii, dragă unchiule, la noi, azi e zi mare pentru mine. Mă cere în căsătorie locotenentul Georgescu.

— Asta-i veste bună, răspunde unchiul, vin. Să fie cu noroc!

Inainte de ceasul hotărît, unchiul e acasă la Fani. Ea-i îmbrăcată altfel ca de obicei. Soră-sa, la fel. Unchiul îşi bea cafeaua. La ora hotărîtă, viitorul soţ a venit. Face cunoştinţă cu unchiul, schimbă vorbe plăcute, de ocazie. Fani îi priveşte pe amândoi, pe unchi, cu ochi care cer protecţia, pe locotenent îl învălue în dragostea ce mijeşte, pe care o cheamă.

E vară, e cald, dar în suflete s'a aşternut, neaşteptat ca o pojghiţă de ghiaţă, afară de locotenent care încălzit de gânduri începu:

— Domnişoară, ştii cu ce idee am venit aici. Trebue să ştiu mai întâi dacă mă iubeşti sau nu, trebue, spune-mi.

Domnişoara, uluită, răspunse:

— Da.

— Chestiunea aceasta o dau la o parte, acum, continuă locotenentul, nu mai interesează. Noi nici nu facem o căsătorie din dragoste; noi facem o căsătorie cum trebue să se facă. Ce venituri ai, domnişoară, ca să trecem la lucruri practice? (Doamne, cât îs de bune reglementele, se gândi. Fără ele eram pierdut).

Intrebarea a surprins atât de mult pe domnişoara Fani, încât fără să-şi deie seama a răspuns:

— Am catedra mea, suplinesc încă una, în total şaisprezece mii de lei lunar. Dacă mă căsătoresc, nevoile familiare mă fac să renunţ la catedra pe care o suplinesc.

— Asta nu, răspunse locotenentul. Vei păstra toate catedrele, absolut toate. Altceva mai ai?

— Altceva? se întrebă domnişoara din ce în ce mai mirată. Da, casa în care locuesc e jumătate a mea, jumătate a surorii mele, suplinitoare, pân'o da examenul de capacitate. Chiriaşii pe care-i avem ne aduc un venit de trei mii de lei pe lună. Am cumpărat locul de alături ca să sporim valoarea casei. Mai avem de plătit o sută şaptezeci de mii, singura datorie ce avem. Trebue să fac trusoul soră-mi şi să plătim datoria împreună; asta-i singura datorie ce avem.

— Perfect domnişoară, aprobă locotenentul. Acuma eu. Eu am solda mea, nouă mii, rangul şi ordonanţa. Ştii dumneata cât face ordonanţa? Ce, azi găseşti servitori cu una, cu două?! Va să zică ne-am înţeles! Cum o să plătim locul? Din moment ce ne căsătorim, veniturile noastre se contopesc şi atunci eu, ca şeful familiei, am toate drepturile. Locul îl pun pe numele meu, asta-i fără discuţie. Sora dumitale trebue să se mute din casă; nu putem locui cu ea. Vin copii, unde să-i pui? Să-şi vadă de treabă. Are leafă, cu atât mai bine pentru ea. Am hotărît; nu-i aşa că zic bine? Ce viaţă, ce dulce viaţă o să ducem! (De m'ar fi auzit acuma colonelul, se gândi, sunt tare pe reglemente).

Profesoara nu putu răspunde un cuvânt, nici unul. Işi pierduse mintea. Soră-sa auzind că trebue să plece din casă, a ieşit din odae ca să se ducă să plângă în odaia ei.

Rămăsese numai unchiul, care ascultase atent, tăcuse, se înfuriase, răbdase. Voia să vadă până unde merge tânărul, cât se întinde curajul lui; cât creşte teama ei.

Locotenentul socoti că a isprăvit cu treburile importante. Trecu la altele, adică la amănuntele ce însoţesc căsătoria. Unchiul ascultă începutul. Nu se mai putu stăpâni şi isbucni:

— Ce vrei, domnule? Spune ce vrei? Spune, acu, cât te mai rabd. Ţi-ai făcut tot felul de socoteli. Dumneata ai nouă mii de lei pe lună; ea de două ori pe atâta. Pe urmă, ce vrei, câte mai vrei? Un loc pe numele dumitale? Asta nu se poate! Casă pe gratis? Pe deasupra şi nevastă! Ca s'o chinueşti cum ai luat-o când nici logodiţi nu sunteţi măcar! Ei, eu nu dau consimţimântul la una ca asta. Nu, nu-l dau. Tu, Fani, tu n'ai nimic de spus?

— Domnule, vorbi profesoara, uitându-se în ochii locotenentului, care începuse a se socoti stăpân pe ea, pe leafa ei, pe pământul cumpărat de ea, eu.... eu nu mă mărit...

Plecă din odaie.

Ofiţerul îşi lăsă fără să vreie capul pe spatele fotoliului, topit de răspunsul la care nici nu visase. Aşa ceva nu găsise în reglemente.

Unchiul se apropie de dânsul, îi apucă braţul şi foarte liniştit îi spuse:

— Hai să te conduc până afară, să iei puţin aer. Hai mai repede. Găseşti fete destule, o, câte nu sunt pe lume! Numai să ştii să te porţi cu ele, când nu ştii, vezi, le faci să plângă şi... se supără colonelul, şi nu-ţi mai dă aprobarea să te 'nsori. Reglementele, noi, bătrânii, să nu le înţelegem?

VASILE SAVEL

Cronica muzicală

„Bărbierul din Sevilla" cu d. Umberto Urbano şi d-na Ada Sari

In seara de 5 Martie, Opera Română a dat un spectacol extraordinar. O sală plină până la ultimul loc se strânsese să asculte *„Bărbierul din Sevilla"* al lui Rossini, operă ale cărei roluri mai de seamă erau încredinţate unor cântăreţi italieni cu renume mondial.

D. Umberto Urbano şi d-na Ada Sari ne-au dat prilejul să auzim un Figaro şi o Rosina într'o interpretare deosebită, şi trebue să recunoaştem că, pentru invitaţia ce le-a făcut; direcţiunea Operei Române poate fi felicitată.

D. Umberto Urbano e un artist desăvârşit. Când cântă îţi dă impresia că se menajează şi că la un moment dat va dovedi forţa de care dispune. Dar vocea sa se revarsă cu un calm fermecător vădind un real sentiment artistic, plin de fineţă şi de discreţie. La aceasta se mai adaugă şi prestanţa sa, jocul său de scenă impecabil. Duetul cu Almaviva, *oggi arriva un reggimento*, adevărată capodoperă a lui Rossini, ar fi fost suficient să ne arate măsura însuşirilor acestui cântăreţ.

Ne-am fi aşteptat ca în prezenţa unui partener de talia d-lui Umberto Urbano, rolul Rosinei să apară întru câtva întunecat. Talentul d-nei Ada Sari ne-a desminţit această prevedere. Şi publicul a fost satisfăcut. Cavatina *una voce poco fa* a scos în evidenţă rarele însuşiri ale vocii d-nei Ada Sari, care ne-a prezentat o delicioasă Rosina.

Terţetul din actul al doilea a fost subliniat cu aplauzele entuziasmului public, şi e locul să amintim că la succesul întregului spectacol a contribuit într'o mare măsură d. Niculescu-Basu, al cărui Don Basilio e una din creaţiile sale cele mai remarcabile.

In asemenea condiţii de executare, opera lui Rossini îşi păstrează verva şi spiritul ce i se recunoaşte şi acel sentiment de respect al demnităţii şi al artei muzicale. Este singura operă care are nevoie de fineţă pentru a fi jucată, şi în care gândirea autorilor nu este copleşită de efecte sarbede. Graţia ei se menţine integral, nefiind copleşită de forţa acusticei exagerate ori deplasate.

Executanţii, păstrând caracterul rossinian, au pus încă odată în valoare aceasă perlă muzicală, operă cu care se încheie epoca aşa numită pre-romantică. Când apare romantismul, Rossini vede în acest eveniment „Sfârşitul muzicii". *„E finita la musica"*, spune el şi într'adevăr, pentru a evita orice decepţie, marele compozitor nu mai scrie nimic. De fapt, muzica îşi urma calea firească a progresului inevitabil, având să ajungă la titanii artei dramatice muzicale de mai târziu.

I. PAL.



Evenimentele anului în ilustraţiuni.
Progresele ştiinţifice din 1929.
Cum poate deveni ori-cine radiofonist-amator.
101 artişti de cinema cu adresele lor.
Toate candidatele la concursul de frumuseţe al „Realităţii Ilustrate".
Cum se cunoaşte caracterul omului după scris.
Cum se ghiceşte în palmă.
Cum se ghiceşte în cărţi.
Cheea visurilor.
Cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor.
Mic tratat de cosmetică.
Cum să ne îngrăşăm şi cum să slăbim.
Sfaturi pentru frumuseţe şi sfaturi medicale.
Bucăţi umoristice şi literare de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora, etc.
Jocuri intelectuale.
8 planşe în culori.
O adevărată enciclopedie.
Frumos ilustrat şi frumos tipărit.
Materie aleasă, atractivă şi instructivă.
Sute de ilustraţii.

CEA MAI PLACUTA LECTURA IN

ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATA"

PREŢUL 60 LEI PREŢUL 60 LEI

ROMANUL SOVIETIC

CIMENTUL

de FEDOR GLADKOV

a avut şi în România, ca pretutindeni, un mare succes. Prima ediţie a fost epuizată în scurt timp. Ediţia II-a se află sub presă şi va fi pusă în vânzare peste câteva zile.

Editura „CUGETAREA" (Delafras) Lei 65.

Cronica Şahului

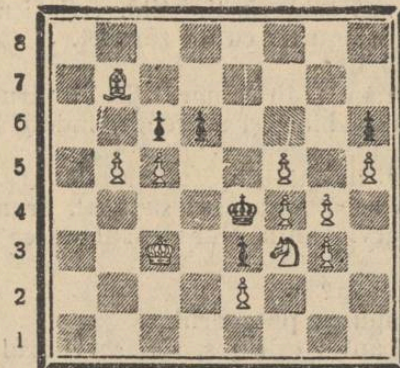
PROBLEMA No. 275

de **Paul Leibovici, Iaşi.**

(inedită)

Negru (5 figuri)

Ré4, Pc6, d6, é3 şi h6.



Alb (11 figuri)

Rc3, Cf3, Nb7, Pb5, c5, é2, f4, f5, g3, g4 şi h5.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 121

Jucată la concursul internaţional din Nizza în Februarie 1930.

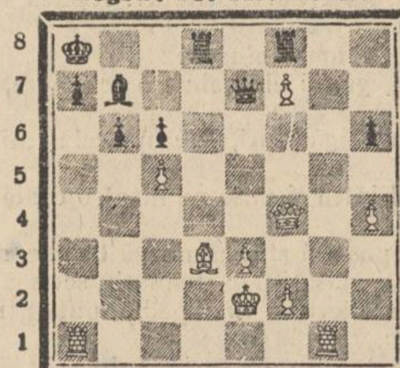
Alb: Snosko-Borovski. Negru: Dr. Tartakover.

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5, 2. c2—c4, é7—é6; 3 Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. Cg1—f3, Cb8—d7; 6. é2—é3, c7—c6; 7. Dd1—c2, Cf6—é4; 8. Ng5×é7, Dd8×é7; 9. Cc3×é4, d5×é4; 10. Dc2×é4, această continuare, rar jucată, pare a fi bună: 10...., Dé7—b4+; 11. Cf3—d2, Db4×b2; 12. Ta1—b1 un sacrificiu de pion cu bune perspective pentru alb. 12...., Db2×a2; 13. Nf1—d3, Da2—a3; 14. Ré1—é2, la O—O?, ar fi urmat Cf6! şi negru câştigă o piesă, 14...., Cd7—f6; 15. Dé4—f4, Da3—é7; 16. Cd2—f3, h7—h6; o slăbire inutilă, mai bine ar fi fost imediat b6. 17. h2-h4!, b7—b6; 18. g2—g4!, Nc8—b7; 19. g4—g5, Cf6—d7; 20. g5×h6, g7×h6; la T×h6, Tg1 ar fi fost foarte tare. 21. Th1—g1, é6—é5; prea îndrăzneţ; negru ar fi trebuit să joace c5; contra-sacrificiul e foarte favorabil pentru alb. 22. Cf3×é5; Cd7×é5; 23. d4×é5, O—O—O; 24. Tb1—a1, Rc8—b8; 25. é5—é6+, Rb8—a8; 26. é6×f7, Th8—f8; 27. c4—c5, b6—b5;

Situaţia partidei după a 27-a mutare a albului

Negru: Dr. Tartakover.



Alb: Snosko-Borovsky.

singura mutare, alb ameninţă T×a7+, R×a7; Ta1+, Na6; T×a6+, etc. 28. Tg1—g8, Tf8×g8; 29. f7×g8D, Td8×g8; 30. Df4×h6, Dé7×f5; 31. Ta1—g1, Tg8—d8;32. Dh6—h7, Dc5—d5; 33. Tg1—g7, Dd5—a2+ la c5 ar fi urmat T×d7! 34. Nd3—c2, b5—b4; 35. Tg7×b7?, Da2—a6+; 36. Nc2—d3, Da6×b7; 37. Dh7×b7+ Ra8×b7; 38. h4—h5, b4—b3; 39. h5—h6, a7—a5; 40. h6—h7, a5—a4; 41. Nd3—c4, Td8—h8; 42, Nc4—d3, la Ng8, ar fi urmat T×h7 şi apoi a3. 42...., a4—a3 şi alb abandonează.

* * *

RECTIFICARE. — In ştirea despre campionatul de şah al României, apărută în numărul nostru trecut s'a strecurat o eroare. Termenul până la care candidaţii la concurs se pot înscrie nu expiră la 10 Martie, ci la 10 aprilie.

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

A apărut primul

Almanah Radio şi Radiofonia

cuprinzând numeroase articole technice şi beletristice semnate de: Al. Vaida-Voevod, prof. dr. Hurmuzescu, ing. I. Cârnu-Munteanu, H. Blazian, ing. N. Caramfil, St. Tătărescu, dr. ing. E. Petraşcu, Gh. Brăescu, Ion Pribeagu, Auditor, C. M., ing. I. Şerban, ing. I. Florea, ing. Al. Sanielevici, A. Munteanu, V. A. Ervin, etc. etc.

Elegant tipărit pe hârtie velină, peste 200 de clişee. Preţul lei 60.

Curiozităţi

„Adam metalic"

Savantul american Paul Heile, într'un interview acordat presei acum câţiva ani, a declarat:

— Naşterea vieţii unui om nu prezintă nimic tainic. Unele procese ne sunt desigur necunoscute, dar într'un viitor apropiat ele vor fi deslegate.

Protoplasma nu e altceva decât un aliaj chimic şi nu văd din ce motive am neglija să o preparăm în laborator. Incontestabil, omul e o fiinţă extrem de complicată. Iniţiativa „homunculusului" va rămânea pentru mult timp o utopie.

In schimb suntem aproape de construcţia unui „robot fiziologic" — fiinţă cu vine de sticlă, — stomac artificial, ficat, rinichi de metal, motor în loc de inimă, etc.

Hrănit cu articole chimice, robotul va imita în toate viaţa organică umană.

Importanţa practică a acestor experimentări e colosală pentru medicină, de oarece poate fi vorba de înlocuirea organelor, în caz că acestea nu mai funcţionează.

Un profesor german a făcut un rinichi artificial, pe care un alt savant l'a pus unui om. Alţi doi doctori ruşi au prelungit pentru câteva ore viaţa unui câne decapitat instalându-i o inimă artificială.

Toate acestea nu sunt decât primii paşi siguri în domeniul ştiinţei viitoare, dar care arată problemele ce şi le propune ea. O perioadă aşa de scurtă confirmă astăzi părerile lui Paul Heile.

Căpitanul Riciards a construit în iarna anului 1928 la Londra un robot.

Ducele Iorschi promisese să ţină un discurs cu ocazia inaugurării unei expoziţii. Cu câteva zile înainte de ziua festivă ducele anunţă că nu va putea lua parte la deschidere. Cu această ocazie căpitanul Riciards îşi scoate la ivială creatura de fier, propunând ca robotul să reproducă discursul lui Iorschi...

In scurt timp „Adam metalic" devine o celebritate mondială.

Ca un cavaler medieval stă pe scaun în faţa rampei, iar luminile se resfrâng pe hainele-i de metal. E rugat să se ridice — se ridică; să se aşeze— se aşează; să ridice o mână — o ridică, etc.

După fiecare mişcare în lăuntrul său se petrece un zgomot, care încetează când toate piesele maşinei îşi reiau locul.

Ceva mai mult, robotul vorbeşte... De e întrebat dacă e căsătorit — cu un timbru de fonograf, el dă un răspuns afirmativ. Dacă cineva îl întreabă cum va fi timpul mâine el răspunde: „Nu ştiu".

Proprietarul acestei păpuşi mari şi ursuze a comunicat cu robotul prin telegrafie fără fir.

O curioasă contagiune

In orăşelul C. din sudul Franţei a murit un om, zilele trecute, pentru că fusese muşcat de un câne turbat. Ziarul local anunţă atunci, foarte grav, că „şaizeci de persoane care fuseseră în contact direct cu defunctul, şi-i strânseseră zilnic mâna, s'au transportat la Montpellier, la Institutul Pasteur, pentru a se îngriji de turbare".

Transmiterea rabiei prin strângerea mânii pare destul de problematică. In fond, adevărul e acesta.

Mortul era în legături mai mult decât intime cu o tânără şi darnică persoană din oraş, a cărei virtute nu era propriu zis aceea a unei gazele.

Amicii acestei doamne, ei sunt care, cuprinşi de panică, s'au dus în grabă la Institutul antirabic.

Când însă au explicat doctorului chipul în care ei credeau că se contaminaseră cu microbul turbării, — a fost un hohot de râs general care a făcut să răsune întregul Institut.

Pentru elevii clasei I-a şi III-a secundare

Elevii clasei I şi a III-a, cari vor să-şi pregătească temeinic lecţiunile de limba franceză — folosesc:

IMDRUMATORUL ELEVULUI LA LIMBA FRANCEZĂ
de d-l *Petre I. Ghiaţă*

Manualul fiecărei clase cuprinde traducerea limpede şi exactă a tuturor bucăţilor din admirabilele cărţi de şcoală ale d-lor: *I. A. Candrea, Leautey et Allesseano; d-na Elena Rădulescu-Pogoneanu; Ch. Drouhet et Alex. Beliş.*

De asemeni ambele manuale conţin toate *verbele neregulate*, franţuzeşti, conjugate la toate timpurile şi toate persoanele. Pentru necontestata lor utilitate recomandăm stăruitor aceste manuale elevilor din clasa I-a şi a III-a.

De vânzare la librării.

N. B. — Expediază *urgent* şi *rambur*s — la cerere — Editura „*Adevĕrul*", str. Const Mille, 7-9-11, Bucureşti.

Cărți și Reviste

MAGDALENA N. IORGA: *Inițiale, litere ornate, chenare și inflorituri din documente muntene și moldovene din veacul al XVII-lea și al XVIII-lea*

„Arhivele Statului", București 1928-1929

Vechile noastre tipărituri și manuscrise au slujit multă vreme numai ca obiect de studiu pentru cercetătorii limbii și istoriei noastre, neglijându-se ceiace ele prezentau ca podoabă exterioară. Și, totuși, cum a început să se dovedească dela o bucată de vreme, aflăm într'însele manifestări de adevărată artă care aruncă o lumină foarte favorabilă asupra trecutului nostru cultural pe care, din cauza unei judecăți limitate, ne deprinsesem a-l caracteriza cu prea mare asprime. In *Bibliografia românească veche* de I. Bianu și N. Hodoș, am putut vedea grija cu care se tipăreau și se împodobeau cărțile în trecut. Inițialele, vignetele și gravurile care ocupă pagini întregi, vădesc o grijă și un gust deosebit în elaborarea unor tipărituri care nu se adresau numai minții ci urmăresc să placă și ochiului. Ceiace ne poate oferi o cercetare mai minuțioasă a artei grafice ne-a arătat de curând și d. Adrian Maniu în minunata-i culegere de documente xilografice.

O bogăție nebănuită de asemenea opere de artă ne întâmpină însă în manuscrise, fie în cele cu un cuprins literar sau bisericesc, fie în actele publice. Negreșit că în acestea din urmă nu vom afla miniaturi în genul celor pe care tot d. I. Bianu s'a învrednicit să le dea la iveală *(Documente de artă românească din manuscripte vechi,* fasc. I: Evanghelia slavo-greacă dela mănăstirea Neamțu, 1429), sau ca acelea care împodobesc *Erotocritul* manuscris aflător în Biblioteca Academiei Române și care-și așteaptă încă editorul. Dar vignetele, ornamentele marginale, și literele înflorite ale documentelor sunt lucrate cu atâta măiestrie încât izbutesc să ne procure și astăzi adevărate emoții artistice.

D-rei Magdalena N. Iorga care, urmând sfatul veneratului său părinte, și-a dat osteneala să reproducă ceiace a găsit mai de seamă în acest gen de artistică manifestare grafică, i se cuvin elogiile noastre. D-sa a dat cea dintâi culegere de felul acesta, și cu o conștiinciositate atât de strictă în redarea liniilor și a colorilor, încât cei ce se ocupă cu studiul artei românești vechi vor afla în cele șase tabele care alcătuesc albumul de față, un material prețios.

D. prof. Const. Moisil, directorul general al Arhivelor Statului, are meritul de a fi înlesnit publicarea în condițiuni tehnice excepționale a acestei culegeri care inaugurează o întreagă serie anunțată.

J. B.

G.-R. TABUIS: *„Le Pharaon Tout Ank Amon, sa vie et son temps".*

(Payot, Paris)

„S'a născut și-a murit, e tot ce știm despre el", spunea, acum câtva timp un mare istoric străin vorbind despre Tout Ank Amon. Astăzi, monumentele, decretele, numeroasele efigii, descoperirea — mai ales— a mormântului lui cu bogățiile-i minunate, au permis doamnei G. R. Tabuis să-i reconstitue viața.

Se știa mai de mult cum a XVIII-a dinastie, aceia a celor patru Totmes și a patru Amenofis, isbuti să-și creieze în Asia un imperiu puternic. Timp de aproape două veacuri s'au succedat pe tronul lui prinți energici și întreprinzători. Toate popoarele mici răspândite între Mediterana și Eufrat sunt învinse și supuse, Syria este solid ocupată, Babylonia și Assyria rivalizează în daruri către Faraon; mărirea Egiptului este în culmea ei.

Lunga domnie a lui Amenofis al III-lea (1410—1373) recoltează ceeace semănaseră predecesorii săi. Este cel mai măreț rege din întreaga dinastie, un fel de Ludovic al XIV-lea pacifist, a cărui amintire trăește încă pe cele două faimoase colosuri, zise ale lui Memnon. Amenofis al III-lea avu drept succesor pe fiul său Amenofis al IV-lea, născut din celebra regină Ti și căsătorit cu o principesă asiatică. Acest nou suveran era un spirit neliniștit, generos dar încăpățânat. Pus deodată în fața unor probleme noui, stăpân peste un imperiu întins, dar hibrid, care era amenințat și de Hitiți și de revolta vasalilor, Amenofis acesta căută să-l consolideze, nu prin forța armelor, ci dând imperiului un zeu unic, acceptat deopotrivă și de Egipteni și de Asiatici, și care să dea — prin cult — unitate mai cimentată Imperiului. Zeul acesta suprem nu putea să fie un zeu egiptean local. Amenofis alese deci zeul soarelui adorat sub forma discului, Aton cu mii de raze, căldura solară a vieții universale. Dacă această tentativă îndrăsneață întâlni aprobarea și sprijinul preoților din nord, ea provocă însă rezistența exasperată a sacerdoțiului teban Amon-Ra, amenințat în bogăția și influența lui. Care au fost consecințele acestei reforme monolatre care isbia în tradițiunile populare, ce grea moștenire a lăsat slabului său succesor, cum acesta succombă sub greutatea prea uriașă pentru umerii săi tineri și cum Amon-Ra triumfă în fața lui Aton, iată tot ceeace putem învăța din această interesantă și evocatoare lucrare a doamnei G.-R. Tabuis! — *G. B.*

Viața Romînească

Anul XXI. Noembre-Decembre No. 11 și 12

D. E. Lovinescu e vesel, scrie d. G. Ibrăileanu. E vesel pentrucă, dupăce d. Ibrăileanu a denunțat falsificarea textului poeziilor lui Eminescu, prin folosirea ediției Scurtu, d-sa afirmă că s'a folosit de ediția Maiorescu. Această afirmație agravează vina d-lui Lovinescu, care în prefața ediției d-sale asigura pe cetitori că a „controlat mai ales *Convorbirile*" și că d[illegible] textul „în cadrul reproducerii cât mai exacte". Mai [illegible]tâi, d. Lovinescu nici nu și-a dat osteneala să verifice textul poeziilor în *Convorbiri.* Apoi, deși se pune la adăpostul ediției lui Maiorescu „apărute în timpul vieții poetului", d-sa a recurs la una din ultimele ediții pe care le-a tipărit Casa Socec sub numele lui Maiorescu (în realitate aceste ediții sunt opera zețarilor și corectorilor numitei case), și Maiorescu — adevăratul Maiorescu — nu-i poate sluji ca paravan. Dar în ediția d-lui Lovinescu s'au aflat greșeli pe care le-a luat sigur din ediția Scurtu. „Dacă falșificările din ediția d-lui Lovinescu s'ar mărgini la cele care sunt și în „Maiorescu" [1]) și în Scurtu, d. Lovinescu le-ar fi putut lua din „Maiorescu". Dar în ediția d-sale, pe lângă aceste falșificări, sunt altele care există *numai* în Scurtu. Și atunci întreb pe orice cetitor: Ce ediție a avut ca model d. Lovinescu? Ediția „Maiorescu" sau ediția Scurtu?".

Din chiar răspunsul d-lui Lovinescu se vede temeinicia acuzațiunilor aduse de d. Ibrăileanu, cu toate acestea d-sa continuă să-și înșele cetitorii. „Dar întregul „răspuns" al d-lui Lovinescu este o îndrăzneață încercare de a înșela pe cetitori, o încercare ofensatoare pentru ei. *A spera* că vei prosti pe cetitor până la așa grad, încât să-l faci să se convingă că Eminescu nu are nici un drept asupra textului său și că, dacă l-ai falșificat cu ajutorul lui „Maiorescu", aceasta înseamnă că ai redat *„exact"* textul lui Eminescu, este un act de curaj, care presupune un dispreț total pentru cetitor".

Iată unul din mijloacele la care recurge d. Lovinescu:

„D. Lovinescu citând vorbele mele în *ghilemete* (așa dar luându-și obligația să citeze exact), se dedă la operații de natura aceasta. Eu zic de pildă:

„Eminescu imaginează pe fată spunând (ȘI'N CONVORBIRI ȘI'N MANUSCRIS):

Singurică'n *cămăruță* brațe albe eu întinz

Dar d. Lovinescu, pudic, ca și Scurtu, pune „cămășuță" — îmbracă pe fata goală.

D. Lovinescu citează vorbele mele și le pune *în ghilemete* așa:

„Eminescu imaginează pe fată spunând:

Singurică'n *cămăruță* brațe albe eu întinz

Dar d. Lovinescu, pudic, ca și Scurtu, pune *cămășuță*".

Și, după ce citează *așa* vorbele mele, d. Lovinescu izbucnește vesel:

„In realitate *cămășuța* nu e a lui Scurtu, ci a lui T. Maiorescu".

Cum se vede, d. Lovinescu citează *în ghilemete,* dar șterge cuvintele mele: „IN CONVORBIRI ȘI IN MANUSCRIS".

Și nicăeri, în „răspunsul" d-sale nu se vede că eu am adus *mereu* ca mărturie *Convorbirile și manuscrisele.*

A simțit și d. Lovinescu că, dacă cetitorul d-sale ar vedea că Eminescu spune în *Convorbiri* altfel decât „Maiorescu", acest cetitor s'ar trezi din hipnoză și și-ar spune: „Bine, bine, o fi spunând așa „Maiorescu", dar poeziile nu sunt ale lui Maiorescu, ci ale lui Eminescu, și situația lui Lovinescu, care spunea că a controlat *Convorbirile,* e cam tristă".

Dar d. Ibrăileanu mai constată că „Răspunsul" d-lui Lovinescu nu este un răspuns și „ca să nu mai fie nici o vorbă" îi pune neted, între altele, următoarele întrebări la care trebue să răspundă *„deocamdată":*

„Este sau nu adevărat că tot ceiace în ediția d-sale este nou — și bun — în comparație cu edițiile anterioare este luat din articolele mele din anii trecuți despre edițiile lui Eminescu?

„Este sau nu adevărat că a falșificat textul lui Eminescu: idei, limbă, măsura și ritmul versului, și chiar economia unor poezii întregi?

„Este sau nu adevărat că d-sa nu știe ce este ortografia, când afirmă că d. Bogdan-Duică a păstrat ortografia veche a lui Eminescu (N'a păstrat ortografia! A păstrat fonetismele!) și când d-sa, schimbând limba lui Eminescu, a crezut și a anunțat pe cetitori *că în deosebire de d. Bogdan-Duică,* — îi „actualizează" ortografia?

„Este sau nu adevărat că a pus în Ediția d-sale un *Luceafăr* combinat de Scurtu?

„Este sau nu adevărat că a pus în ediția d-sale poezia *Stelele'n cer* cu strofele pitrocite de Scurtu?"

D. Ibrăileanu mai pune și alte întrebări și-l retrimete pe d. Lovinescu la articolul în care a arătat punct cu punct ce se poate imputa ediției d-sale. Răspunsul, adevăratul răspuns, îl așteptăm și noi.

1) D. G. Ibrăileanu pune în ghilemete numele lui Maiorescu spre a designa astfel ediția lui Maiorescu cu prefacerile Casei Socec, pentrucă Maiorescu nu a mai supraveghiat ultimele ediții.

Tolstoi și Dostoewski

La o reuniune franco-rusă din Paris d. René Lalou a ținut să demonstreze că astăzi, în Franța, Dostoiewski și-a pierdut mult din popularitate, pe care o câștigă (sau o recâștigă) Tolstoi, care dovedește din zi în zi o mai mare influență asupra tinerei generații de romancieri francezi. Se poate să fie un adevăr în spusele d-lui Lalou, totuși d. Stanislas Fumet îi răspunde în *„Figaro"* cu multă logică și putere de observare a atmosferei literare europene.

In afirmațiunile sale d. René Lalou, care privește chestiunea mai mult sub raportul technicei, neglijează, după părerea d-lui Fumet, un element esențial al problemei. Când discuți opera lui Dostoiewski trebue să amintești de adâncimea lui, pentrucă el este un explorator al așa ziselor nopți ale sufletului, ceea ce romancierii francezi de astăzi nu mai cunosc, sau nu mai vor să cunoască; se mulțumesc cu „o zi" fugitivă și atât. Tolstoi are ochiul clar, vede destul de bine, dar numai pe o rază limitată. Dostoiewski ghicește. Iată dece el este cel mai universal dintre slavi. El a torturat inima Rusului până ce a găsit un model, tipul general al inimii omenești, pe care, săpând-o mai mult, descoperă aci un vid esențial care este locul lui Dumnezeu.

In aceste condițiuni, cum ar putea să nu fie adevărat? El este un creator așa de natural, încât pe omagiile pe care le creiază deși sunt sentimentele încarnate ale lui Dostoewski totuși ne lasă impresia că toți Rușii trebue să fie ca personagiile lui. Balzac își desenează eroii cu penița, cu multe trăsături circulare, și cu ajutorul imaginației. Dostoiewski ne pune în contact direct cu oamenii vii, existenți înainte de a fi desenați, aleși bine înțeles printre cei care trăesc mai intens, oameni reali și'n afară și'n lăuntru. Ne aruncă în acțiunile lor și ne invită a intra în toate cutele conștiinței și sensibilității lor.

Când suntem cu Tolstoi, avem un călăuz bun, autorul. Dostoiewski se șterge și dispare în spatele a miilor de persoane care reproduc inima lui unică. Ii place să-și multiplice oamenii pe care ni-i prezintă, pentru a ne face să înțelegem și să observăm mai bine valoarea individualității și caracterul ei. Altfel romanul n'ar mai ajunge la atâta bogăție, la atâta libertate.

Geniul unui astfel de romancier este de a voi să lase un câmp liber vieții universale, luându-și puncte de plecare din psihologia omenească.

Insuși Tolstoi, când a cerut ca să se distrugă toate romanele, chiar și ale sale, nu făcea excepție decât pentru opera lui Dostoiewski. Simția că acolo, sub acel adevărat și des frunziș psihologic, unde răul nu este totdeauna degajat de bine, stă tăinuită scăparea ciudatului său popor. — *G. B.*

!! Pasionant Senzațional !!

Misterioasa dispariție

A GENERALULUI

Kutepow

Peripețiile luptelor intre detectivi și răpitori

de JAN GOUZI

A apărut in volum, frumos ilustrat

PREȚUL 20 LEI

CONCURSUL DE FRUMUSEȚE DELA SINAIA

Cadrul în care s'au desfășurat serbările concursului de frumusețe, organizat de *„Realitatea Ilustrată",* la Sinaia, a stârnit admirația străinilor și marile ziare europene, sunt pline de amănunte, asupra lui.

Ce spectacol poetic ! Peste o sută de alese, adunate în perla Carpaților, în fermecătoarea Sinaie, peste o sută de frumuseți naționale, sosite din toate colțurile țării, concurează pentru un titlu, care va încorona pe fericita aleasă regină a frumuseții pe un an.

„Miss România"! Glorie, celebritate, daruri, călătorie peste Ocean, concursul internațional din Galveston, perspectiva titlului de „Miss Universe", vedetă de cinematograf, primiri grandioase în marile Capitale ale lumii, etc., iată la ce poate aspira o tânără fată.

Și iată de ce are un atât de puternic succes, admirabilul roman :

„Regină un an".-Miss România-Miss Universe

(Romanul unui concurs de frumusețe)

care a înregistrat cel mai mare succes de librărie, cunoscut până în prezent la noi.

Ultimele exemplare, se mai găsesc la principalele librării din țară.

De vorbă cu Luigi Tonelli

...„Inalt, palid, brun.. Lucrez metodic și cu tenacitate, fără a pierde nici o zi. Oțiul m'ar ucide, munca mă îmbată. Optimist pentru ceilalți, nu sunt pesimist pentru mine. Mi-am pierdut credința: am păstrat credința în Bine; trăesc ca și cum aș crede...".

In acest fel îi convine să se prezinte interlocutorului, pe care am găsit și altă dată prilejul să-l semnalez publicului nostru, drept una din figurile cele mai precis definite ale criticei italiene de azi.

Luigi Tonelli, critic militant și romancier apreciat, este unul din reprezentanții mai tineri ai acestei critici și, ca atare, îi solicităm răspunsul. Nu este universitar; va împlini peste un an patruzeci; face parte din generația lui Papini și Borgese; s'a format la școala exuberanței „leonardiste" și a clasicismului carduccian, iar contactul direct cu Parisul inovațiilor moderniste și cu Berlinul erudiției catedrale, a contribuit oportun la alcătuirea configurației sale definitive.

De o fecunditate care ar putea părea preocupantă; de o erudiție care-i asigură prestigiul în stima profesorală; esseist calificat prin claritatea obiectivă a expunerii într'un stil vioiu și discursiv, nimeni poate nu acordă o mai harnică solicitudine literaturii de ultimă oră ca Luigi Tonelli. Căci, înainte de orice, îl caracterizează curiozitatea activă pentru toate manifestările intelecuale și estetice ale timpului nostru: dela „teatrul italian contemporan" și „tragedia lui Gabrielle d'Annunzio" la „critica italiană a ultimelor decenii"; dela „spiritul francez contemporan" la „căutarea personalităților" care ilustrează literatura italiană de astăzi și la studiul (cel mai apreciat) asupra „sufletului european" contemporan, demarcat între Lessing și Nietzsche.

Ascultând de o înclinare, din ce în ce mai ademenitoare pentru criticii italieni, de a părăsi domeniul teoretic al speculațiunilor estetice, spre a practica ei înșiși creațiunea, Tonelli a încercat teatrul, a încercat romanul și, de data aceasta, cu succes apreciabil. Romanele sale „Chin" și „Catedrala scufundată", deși nu pot rivaliza cu „Rubè" al lui Borgese, rămân unele din cele mai expresive pentru literatura italiană bântuită de frământarea anilor de căutare de după războiu, adăogând un motiv în plus de îndreptățit orgoliu pentru autorul lor.

De oarece, în roman ca și în critica sa, Tonelli se dovedește constant preocupat de o sinceră misiune: aceea de a ajuta spiritul nou, chinuit și nesigur, să se afirme, să-și găsească punctul de sprijin în înfrigurata lui oscilare.

Anticrocian și anti-futurist, Tonelli este un adept al clasicismului, dar al unui clasicism receptiv, sensibil la orice inovație capabilă de integrare în postulatele eterne ale Artei, în afară de ceeace poate defini preferința momentului.

Acest postulat suprem se întrevede în răspunsurile pe care i le cer și le primesc cu spontaneitate de cordială amiciție.

— La ce lucrezi?

— Ca de obiceiu, lucrez în acelaș timp la o vastă operă **critică** (asupra Renașterii italiene) și la o operă de **fantezie** (un nou roman de proporții puțin obișnuite). Nu de mult, precum știi, a apărut seria doua din culegerea de esseuri întitulate „In căutarea personalității", despre care ai avut bunătatea să scrii în „Adevĕrul literar". In curând va apare o monografie sintetică asupra lui Petrarca.

— Alături de dumneata, cultura italiană este impresionant de activă. Singur acest fapt i-ar da dreptul la o mai abundentă răspândire. Nu te preocupă niciodată problema universalizării acestei culturi?

— Cultura italiană, precum știi, a fost **europeană** până în secolul XVII, deci, într'un fel, și **universală.** Din felurite motive, dela această dată a pierdut caracterul european, spre a căpăta un altul, din ce în ce mai strict **național,** în concordanță cu mișcarea politică și socială locală, care trebuia să ducă Italia la Risorgimento și la Unitatea politică. Cu toate acestea, Manzoni și Leopardi, iar mai târziu, deși cu vigoare mai mică, Giosuè Carducci, Pascoli, Verga, d'Annunzio, au rostit în sec. XIX cuvinte esențiale și universale, de care pe nedrept nu s'a ținut destul seamă, până în prezent, în afara granițelor Italiei.

— Așa dar, ce se mai așteaptă de la cultura ei, în acest scop?

— Urmând străvechea-i tradiție, literatura italiană contemporană va putea contribui la universalizarea (în sens practic) a culturii italiene, nerămânând surdă la glasurile lumii, ci ascultând în deosebi la glasurile **sale.** Cu cât va fi mai mult **ea însăși,** cu atât va fi mai universală, conform eternelor legi ale sincerității **umane** și **estetice.**

— Atunci, cari ar fi mijloacele cele mai indicate pentru răspândire și de ce nu este cunoscută această literatură în străinătate, așa cum s'ar cuveni?

— O cultură originală și viguroasă, se răspândește prin însăși forța sa lăuntrică, fără să aibă nevoie de ajutoare artificiale. Dar aceasta nu înseamnă să se înlăture măsurile de ordin practic, spre a combate influențele altor culturi sau ne-superioare, sau pur și simplu inferioare. Autoritățile politice naționale, asociațiile, diferitele manifestații publice: ziarele străine — convenabil luminate — pot fi de mare folos propagandei culturale italiene. Prin Fascism, trebue să se recunoască, s'a făcut numai în câțiva ani un mare progres în acest sens.

— Care ți se pare a fi cel mai reprezentativ scriitor italian în viață?

— Scriitorul cel mai reprezentativ de **ieri** este d'Annunzio; de **azi,** Pirandello. Dacă ținem seama de cerințele recente ale tinerilor, în consonanță cu specifica atmosferă naționalistă și fascistă, se poate spune că **stilul mussolinian** este destinat a fi stilul de **mâine** (nu numai în sens exterior, formalist, ci substanțial, spiritual).

— Cum consideră critica italiană problema Clasicismului tradiționalist, față cu aceea a Modernismului?

— **Tot capita...** Totuși, mi se pare că **prevalează** părerea respectării tradiției, cu o altoire de modernitate. Peste polemicele mărunte se degajează convingerea că simțul național și universal al **romanității** trebue să revină, să se păstreze fie și sub formele cele mai îndrăznețe și mai aventuroase ale noutății: **acest** simț nu trebue confundat cu un neo-clasicism **stilizat,** arhaic și străin de spiritul nostru, ci trebue identificat cu acel simț pentru echilibru, seninătate, cutezanță și disciplină, care a fost apanagiul Romanilor și al Italienilor de când se știu pe lume, cu excepția epocilor în care au trăit momente de rătăcire.

— Dar cum se explică răspândirea culturii franceze, mai ales în Orient?

— Cultura franceză are merite care nu pot fi, nici nu trebue să fie, desconsiderate: mai ales datorită acelui spirit clasic, pe care și cultura franceză l-a derivat ori l-a moștenit dela **Romanitate.** Adăogând calitățile de facilitate și divulgare, avantagiile unității de Stat și națională, înfăptuită de mai multe secole, simțul practic de pătrundere și de propagare, însfârșit sprijinul Guvernului francez pentru orice acțiune culturală în afară de Franța, se va explica ușor răspândirea actuală a culturii franceze în lume, și mai ales în Orient, unde rezistențele culturale indigene sunt în chip firesc mai slabe.

— Ce interes prezintă pentru dumneata România și cultura ei (întrucât a pătruns în Occident), mai ales din punct de vedere geografic și istoric?

— In ce mă privește, România și cultura sa oferă un deosebit interes, de oarece sunt **Italian** și consider în chip firesc această națiune drept adevărata soră a Italiei, în vreme ce cultura românească reprezintă pentru mine singura cultură în stare să lupte pentru triumful cugetării și artei **romane** în neomogenii și neliniștiții Balcani.

Luigi Tonelli și-a spus cuvântul.

ALEXANDRU MARCU

INSEMNĂRI

Un succes muzicografic

Am primit la redacţie un fel de comunicat, prevăzut cu o stampilă („Preşidenţia Consiliului de Miniştri — Direcţia Presei şi Informaţiilor"), în care — subt titlul: „Un succes al muzicografiei româneşti în străinătate" — se vorbeşte despre istoria muzicii universale, apărută subt îngrijirea lui Guido Adler, operă la care colaborează şi d. Emil Riegler-Dinu.

„Competenţa ştiinţifică a autorului (Emil Riegler-Dinu) fusese semnalată la congresele de muzicografie din 1927 la Viena (cu prilejul centenarului lui Beethoven) şi în 1928 la Praga (congresul Artelor populare). Guido Adler a solicitat colaborarea d-lui Riegler-Dinu în 1929 printr'o adresă oficială către Academia Română. Astfel pe când despre Bulgaria, Jugoslavia şi Grecia scriu muzicografi străini, despre România scrie cu dragoste de artă autohtonă un muzicograf Român, consacrat în străinătate.

„Despre noua istorie a muzicii sub îngrijirea lui Guido Adler „L'Indépendance Belge" afirmă că „e o operă capitală fără echivalent în limba franceză". Intre cei 48 de colaboratori muzicografi de reputaţie internaţională menţionăm alături de d-l Emil Riegler-Dinu pe Gaëtano Cesari (profesor la Milano), Edward Dent (prof. univ. la Cambridge), Carl Engel (prof. la Washington), Henry Prunières (Paris), Peter Wagner (rectorul univ. Freiburg), etc. etc."

Suntem încântaţi că Preşidenţia Consiliului de Miniştri se ocupă şi cu muzica. Suntem şi mai încântaţi că Siguranţa Generală a Statului furnizează Preşidenţiei informaţii de ordin muzicografic („Guido Adler a solicitat colaborarea d-lui Riegler-Dinu în 1929").

Dar suntem cam surprinşi de desconsiderarea, pe care Preşidenţia o are pentru profesorii de muzică dela Milano, Cambridge, Washington, Paris, Freiburg, etc.,— pe care înalta instituţie se mărgineşte doar să-i menţioneze „alături de d. Emil Riegler-Dinu".

Poate însă că totul se datoreşte unui truc.

Dornic să-şi facă reclamă, d. Emil Riegler-Dinu — spre a da tărie autolaudelor — s'a folosit fraudulos de stampila Preşidenţiei sau, poate, d-sa a fabricat anume o altă pecete.

Pentru înlesnirea cercetărilor Instrucţiei, dăm în facsimil stampila de pe comunicatul primit la redacţie odată cu ştirile despre cataclismul din Franţa şi cu ştirile relative la rezultatul alegerilor dela noi.



Byron şi Sanda I. Mateiu

In „Universul" cetim câteva note semnate Sanda I. Mateiu despre volumul lui André Maurois asupra vieţii lui Byron.

D-na Mateiu n'are nimic cu Maurois (El „e un bun, talentat şi muncitor scriitor"). D-sale însă nu-i place viaţa lui Byron, care-i „prea puţin interesantă".

„Nu mă scandalizează, — urmează d-na Mateiu, — inconştienta imoralitate a omului, clasat definitiv între perverşi... Dar biografia lui are un defect, ce nu i se poate ierta: e de o platitudine şi mediocritate exasperantă".

Impresia produsă de viaţa lui Byron asupra d-nei Mateiu nu se datoreşte lui Maurois, care scrie „documentat", „conştiincios" şi „cu măestrie".

Toată vina o are Byron: un om „pervers", „plat" şi „mediocru"... de-o „inconştientă imoralitate", etc. care — cu atâtea ticăloşii — n'a reuşit să alunge plictiseala autoarei.

D-na Mateiu ar fi iertat lui Byron „perversitatea" — dacă el ar fi fost cel puţin amuzant... Dar aşa? Şi „imoral" şi plicticos...

Poşta redacţiei

C. B. — Cereţi „Adevărului Literar" un răspuns urgent în privinţa versurilor trimise — deoarece aveţi, după cum ne spuneţi, un răspuns favorabil, de la „Universul Literar"... şi nu ştiţi pentru care din aceste două reviste să vă decideţi.

Cum aţi căzut de acord mai înainte cu confratele nostru, şi cum noi nu avem obişnuinţa să smomim pe colaboratorii altor reviste, — vă cedăm, cu tot regretul, „Universului Literar".

E. V. D. — Ne întrebaţi dacă publicăm în revistă „poezii". „Poezii" — nu. Publicăm numai poezii...

S. E. — Speraţi că nu noi vom fi „primul calău" al d-voastră. „Primul"? Dar ce? Vă gândiţi la o serie de calăi? Vreţi să fiţi măcelărit? Făcut — harcea-parcea?

J. M. — V'am primit petiţia, pe care o publicăm în întregime — regretând că nu putem face acelaşi lucru şi cu epigrama:

Bucureşti, 27.II.930.

Domnule Director,

Subsemnatul: J. M. am onoarea a vă înainta alăturata Epigramă, compusă de mine personal, cu rugămintea să binevoiţi a o publica în una din coloanele Adevărului Literar: Deoarece este o epigramă foarte bună.

Şi Ziarul Dv. fiind foarte mult citit, această Epigramă ar avea mult succes, şi ar alina suferinţele multor muritori nefericiţi, deoarece până astăzi epigrame în Genul acesta nu prea sa compus. Deci vă rog foarte mult să binevoiţi a o publica în numărul curent! şi în caz că nu vie posibil?! Vă rog Binevoiţi ami răspunde sub semnătura de mai jos în Ziarul Dv. spre a o putea da spre publicare în alt organ.

Tot odată îmi asum orice răspundere asupra felului cum e compusă epigrama, care e compusă de mine personal, fără nici o copiere.

Şi vă împuternicesc de ai face orice corectură necesară. In aşteptarea răspunsului Dv. preţios, Primiţi vă rog D-le Director asigurarea deosebitei mele Consideraţiuni şi a viilor mele mulţumiri.

Rog răspuns.

Cu Distinsă Stimă

J. M.

Bucureşti

D-sale

D-lui Director al Ziarului Adevărul Literar

LOCO

E. V. — V'am cetit scrisoarea, dudue, plin de revoltă împotriva prietenului care v'a părăsit în mod nedemn.

Versurile d-voastră ne-au înduioşat.

Ne-au plăcut mai ales următoarele două strofe:

In ziua când ne-am despărţit
Nu ştiu, am plâns sau am zâmbit?
Dar ştiu, că de atunci veşnic îmi vine
Să-mi părăsesc serviciul şi să vin la tine!

* * *

Dar tu eşti inginer, iar eu funcţionară, ei şi dacă eşti?
Trebue să jonglezi cu inima-mi; să mă chinueşti?
Voi căuta să plec de la Chişinău, să plec la Bucureşti,
Aş veni în Iaşi, dar acolo tu, iubitul meu, tu eşti!

Sântem siguri că, după cetirea acestor versuri, inginerul se va împăca cu d-voastră, mica funcţionară — şi nu veţi mai fi nevoită să vă părăsiţi, de disperare, serviciul... plecând la Iaşi sau la Bucureşti.

Paul Heyse (1830-1914)

Cel mai ilustru scriitor german al generaţiei dintre 1880—1910, Paul Heyse, s'a născut la Berlin în 1830, 15 Martie. Fiu al unui filolog distins, Paul Heyse studiă el însuşi filologia la Berlin şi Bonn, apoi plecă în Italia, la 1852, pentru a studia unele manuscrise din bibliotecile Romei, Veneţiei şi Florenţei. După ce stătu doi ani aci, şi după ce-şi încântă sufletul — ca şi Goethe — cu toată atmosfera romană a ţinutului, Heyse se întoarse la Berlin, dar fu chemat numai decât pe lângă regele Maximilian pentru a fi unul din stâlpii centrului literar şi artistic care se înjghebase la München. In acest oraş trăi el până la moarte, 2 April 1914, şi pentru această strălucitoare curte a Bavariei scrise el nenumăratele lui nuvele, romane, povestiri, drame, comedii şi poezii lirice, operă care-i atestă o inepuisabilă fecunditate şi o valoare umană care-l făcu să fie laureat al Premiului Nobel.

Mai presus de toate, însă, Paul Heyse a rămas ca maestru al nuvelei în Germania. Cea dintâi nuvelă a lui (1853) se intitulează *„Arrabiata"* şi poartă în sine mărturia tuturor calităţilor care trebuiau să asigure gloria autorului. Acţiunea din această nuvelă se desfăşoară între Sorrente şi Capri. Incă din tinereţea lui, din anii de studiu, el a admirat cu pasiune „il bel paese", literatura ei, poporul ei, obiceiurile ei. Aceste simpatii italiene sunt, după cum se ştie, lucru obişnuit la oamenii din Nord; dar dragostea pentru Italia era la Paul Heyse ceva mai adânc decât la toţi compatrioţii săi.

Pentru Paul Heyse, fiinţa omenească nu contează şi nu-i acordă nici o atenţie decât dacă ea posedă un solid capital de frumuseţe morală. El preferă pe cei buni, dar nu-şi propune să reformeze nici umanitatea, nici societatea. El se separă şi de romantici şi de naturalişti; prin filozofia lui şi prin estetica lui el poate fi socotit ca un clasic. El descrie pe om în generalitatea şi totalitatea lui, ca poet, nu ca moralist, ca sociolog sau clinician. Arta lui Paul Heyse este pe de-a'ntregul concretă. Fuge de abstracţiuni, de teorii, de visuri şi simboluri.

Este interesant de amintit că Paul Heyse, natură atât de puţin mistică, dă amorului un cult pătruns de misticism. Amorul este pe pământ fapta divină; un reflect al lui Dumnezeu. Căldura pe care a pus-o în poetizarea pasiunii i-a adus foarte mulţi admiratori printre sufletele sentimentale, dar şi detractori de temut. Bismarck, de exemplu, nu iubea de loc pe scriitorul nostru; „nu scrie pentru oameni", zicea el. Şi mai era ceva care nu era pe placul unora dintre contimporanii lui: Paul Heyse îşi cânta eroinele feminine, pe care le idealiza, dintr'o lume prea mică, prea neînsemnată, prea din burghezia măruntă; dar dădea acestor biete fete o inimă şi maniere de arhiducesă. Ca un adevărat atenian, el avea grijă să egaleze frumuseţea lor fizică cu frumuseţea lor morală.

In felul acesta Paul Heyse se apropie de Maupassant, deşi unul este clasic şi altul naturalist: două firi total opuse, dar ambii maeştri necontestaţi ai nuvelei franceze şi germane în secolul al XIX-lea. — *G. B.*

Centenarul lui Jean-Jacques Elisée Reclus

S'au împlinit, la 15 Martie, o sută de ani dela naşterea marelui geograf Jean-Jacques Elisée Reclus.

Originar din Sainte-Foy-la-Grande (Gironde, Franţa), Reclus a fost crescut de către părinţii lui într'o atmosferă foarte severă deşi foarte liberă, aşa cum convenea pe acea vreme ocupaţiunii părintelui său, care era pastor protestant. A învăţat mai întâi la Neuwied în Prusia renană, apoi la colegiul din Sainte-Foy-la-Grande la Universitatea din Montauban şi Berlin, unde urmă cursurile de geografie ale lui Karl Ritter. Nu se gândea însă să se consacre definitiv studiului geografiei şi în 1851 se întoarse acasă, la Ortbez, unde se mutase cu reşedinţa părintele său.

Numai după 1857, după ce amnistia îi permise să se reîntoarcă în Franţa, unde fusese amestecat în lovitura de stat dela 2 Decembrie, putu Elisée Reclus să se dedea studiului care l'a făcut celebru. Sub afecţioasa conducere a lui Adolphe Ioanne el utiliză, în diferite publicaţii scoase de Hachette sau în articole de reviste, observaţiunile pe care le culese din Anglia şi Irlanda, din Statele Unite şi Venezuela în timpul anilor precedenţi şi ştiu să se remarce de timpuriu prin adâncimea ştiinţei sale, prin exactitatea ei scrupuloasă şi prin farmecul stilului său.

Nu l'a absorbit, însă, pe Elisée Reclus numai geografia; ideile lui utopice asupra bunătăţii native a omului îl făcură să se afilieze internaţionalei din 1866, apoi din 1871, să ia parte la acţiunea „comunarzilor" din Paris, ceeace-i aduse şapte luni de închisoare. După amnistia dela 1879 Elisée Reclus locui mai mult în străinătate, în Italia, Elveţia şi Belgia; în acest din urmă oraş căpătă o catedră de geografie la Universitatea nouă din Bruxelles, pe care o ocupă până la moartea lui, la 5 Iulie 1905, şi pe care o ilustră cu câteva serii de cursuri magistrale.

Au rămas dela Elisée Reclus o mulţime de articole publicate în *„Le Tour du monde"*, „Buletin de la Soc. de Géographie", *„Revue des deux mondes"*, etc.; apoi lucrări fundamentale ca: *„La Terre"* (2 vol. 1867—1868), *„Nouvelle Géographie universelle: La Terre et les hommes"* (19 vol. 1875—1894).

Franţa va sărbători acum centenarul naşterii, iar în Iulie, cei douăzeci şi cinci de ani de la moartea marelui geograf şi luptător pentru libertate. — *G. B.*

Viaţa Romînească

„Viaţa Romînească" *tipărindu-se pe viitor la Bucureşti, orice priveşte redacţia acestei reviste: manuscrise, cărţi, ziare, etc., a se adresa la redacţia revistei* „Viaţa Romînească", str. Const. Mille No.7-9-11, Bucureşti, II.

De asemeni şi abonamentele, începând dela 1 Ianuarie 1930, se vor adresa administraţiei revistei la aceiaşi adresă.

Mărunte

A apărut în editura „Cultura Naţională" volumul de poeme „Stânci fulgerate" de d. Al. A. Philippide, scriitorul puternic şi subtil, atât de bine cunoscut cetitorilor „Adevărului Literar".

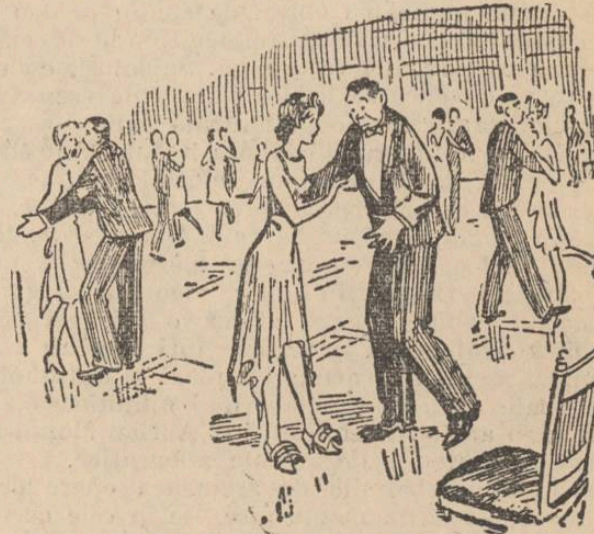
„Stânci fulgerate" este al doilea volum de poeme pe care îl publică d. Al. A. Philippide. Primul volum „Aur sterp", apărut acum opt ani în editura „Viaţa Romînească" şi actualmente epuizat, a stârnit la apariţie o mare vâlvă. „Stânci fulgerate", operă de poezie puternică şi originală, va avea, sântem siguri, acelaşi succes. Vom reveni în curând, pe larg, asupra volumului de poeme al d-lui Al. A. Philippide.

DUMNEATA DOMNIŞOARĂ N'AI CETIT INCA CEL MAI SUBLIM POEM AL FRUMUSEŢII !
REGINA UN AN
(ROMANUL UNUI CONCURS DE FRUMUSEŢE)
O lucrare în care realul şi documentarul se împletesc admirabil cu fantezia
MISS ROMANIA • MISS UNIVERSE
De vânzare la toate librăriile şi depozitarii de ziare.
Preţul unui volum elegant ilustrat în culori 50 lei.

A APARUT
TOMA G. MASARYK
la a 80-a aniversare a naşterii
Un volum de 120 pagini, cu următorul sumar:
Iuliu Maniu: Omagiu
Biografia.
T. Teodorescu-Branişte: Viaţa minunată a lui T. G. Masaryk
Gândirea lui Masaryk.
C. Rădulescu-Motru: Personalitatea lui T. G. Masaryk
H. Blazian: Arta în republica lui Masaryk
Politica.
I. Nistor: Vizita profesorului Masaryk la Iaşi
G. Vlădescu-Răcoasa: Politica socială a Cehoslovaciei şi Preşedintele Masaryk
L. P. Nasta: Politica externă a lui Masaryk
Episoade.
Dr. I. Niemirover: Masaryk şi „Hilsneriada"
Vasile Stoica: Preşedintele Masaryk în timpul marelui războiu
Dr. Gr. Graur: Masaryk, apărătorul iugoslavilor
Bibliografie.
Lucrările lui Masaryk
Studii despre Masaryk
Volumul a apărut în editura „Adevĕrul", şi e pus în vânzare la toate librăriile şi chioşcurile de ziare. PREŢUL 50 LEI

COPIII, VOŞTRI Să citească cartea frumoasă
povestea cu:
CEI TREI FRAŢI IMPARAŢI
Minunat ilustrată în culori de pictorul DEMIAN
Preţul 20 Lei

PREVEDERE



— Ce cătărămi mari!
— Nu-s cătărămi, ci zale... ca să-mi apăr picioarele.

REŢETĂ DRAMATICĂ



— Maestre, ce condiţie trebue să îndeplinească o piesă ca să fie bună?
— Să fie plagiată după una a unui autor mare.

EXPLICAŢII



— Cum îţi explici succesul autorului X; abia a tipărit un roman şi acum tipăreşte altul?
— Nu l-a citit nimeni pe cel dintâiu.

Toată lumea trebue să citească
BIBLIOTECA DIMINEATA
Din VIAŢA ANIMALELOR
de GEORGE PANU
No. 120-121 Preţul 20 lei

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11

ANUL IX.-SERIA II-a.-No. 485

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 23 Martie 1930

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Iarăşi şi iarăşi...

Este vorba de noua traducere a Sfintei Scripturi în limba românească. Nu este de prisos să ne reamintim ce este Sfânta Scriptură şi apoi, să lămurim mai pe larg de ce avem nevoe de o nouă traducere, pe lângă celelalte cari există astăzi.

Sfânta Scriptură sau Biblia este cartea sacră întâi a poporului Israel şi apoi a creştinătăţii universale. Acum vre-o mie şi opt sute de ani Biblia ebraică a trecut din lăzile sfinţite ale Sinogogei în sanctuarul Bisericii creştine. Evident. Evreii n'au pierdut-o, dar creştinii au adus-o la supremaţia sufletească de care se bucură astăzi.

Biblia are două părţi: Vechiul Testament şi Noul Testament. Vechiul Testament a fost scris înainte de naşterea Mântuitorului şi cuprinde Pentateuchul adică legea lui Moisi, scrierile profeţilor mari şi mici şi Haghirografele, aşa zisele Ketuvim.

Noul Testament cuprinde cele patru Evanghelii cu anexa lor istorică Faptele Apostolilor, apoi epistolele câtor va apostoli (cele mai multe ale Sf. Pavel) şi o scriere profetică: Apocalipsa.

Creştinătatea păstrează, venerează şi consideră Biblia drept cartea cărţilor, operă insuflată de Duhul Sfânt şi tezaurul descoperirii dumnezeeşti. Biserica ortodoxă şi Biserica Romano-Catolică socotesc Sf. Scriptură ca primul izvor al doctrinei noastre revelate, dar lângă ea primesc, ca al doilea izvor, şi glasul tradiţiunii venerabile, reprezentate prin părinţii bisericeşti prin consensul veacurilor creştine şi prin sinoadele universale.

Biserica protestantă — descentralizată, împărţită şi polifonică precum este — totuşi admite şi susţine că singurul izvor al învăţăturii revelate este Biblia şi respinge tradiţia bisericească, drept un al doilea izvor al acestei învăţături.

Recunoaştem că studiul biblic şi devotamentul către Biblie au crescut în lumea creştină, au sporit traducerile, comentariile şi interesul obştesc, în deosebi dela ivirea Protestantismului, adică din secolul al 16 încoace. Recunoaştem iar că, în zilele noastre, merite nemuritoare pentru tălmăcirea, tipărirea şi răspândirea Bibliei şi-a agonisit marea întreprindere britanică. „Societatea Britanică pentru Biblie".

Toate popoarele de azi, toate seminţiile, toate limbile vorbite pe pământ (dacă vorbitorii au trecut de pragul barbariei) se străduesc să aibă Biblia tradusă în graiul propriu. Tendinţa aceasta este veche ca însuşi creştinismul. Chiar din primul secol al erei, creştine, au pornit zecile şi sutele de traduceri, pe cari le cunoaşte ştiinţa Introducerii în Sf. Scriptură.

Să ascultăm pe un învăţat englez care se rosteşte asupra incomparabilei valori a acestei cărţi, dorite de toată suflarea românească:

Dacă vorba lui Carlyle este adevărată: cum că dintre toate lucrurile făcute de om pe pământ, cel mai măreţ, mai minunat şi mai preţios este ceeace numim cartea — atunci trebue să spunem cu certitudine că dintre toate operile omului cea mai grandioasă este Biblia, care în virtutea proeminenţei ei, s'a numit cartea (prin excelenţă) adică Biblia, (pe greceşte).

Ea a fost scrisă, acum câteva mii de ani, de către oameni cari, aparţineau unei ţări şi unei civilizaţii streine, unii dintre ei sânt anonimi şi nici unul dintre ei n'a fost învăţat, în înţelesul nostru modern. Şi cu toate acestea mesagiul Bibliei este continuu viu, cuvintele ei, sunt pline de arşiţă şi de putere. Scriitorii Bibliei n'au avut între ei întâlniri şi învoiri prealabile; zilele vieţii lor se risipesc pe o lungime de peste o mie de ani, dar Biblia înfăţişează o unitate de scop, care stărueşte în toate părţile ei, ori cât de felurite.

Biblia este compendiul literaturii unui mic popor, cu începuturi obscure, limitat în orizonu-i, adeseori plin de păcate, dar însărcinat cu o misiune şi cu o solie pentru toată omenirea, misiune şi solie al căror înţeles s'a tot adeverit în scurgerea vremilor şi a căror înrâurire este şi azi cea mai răzbătătoare şi mai larg resimţită peste tot pământul.

Biblia circulă azi mai vast decât oricând, este citită mai aprig ca totdeauna. Nu este nici o exagerare să afirmăm că ultimele destine ale neamului omenesc vor fi în chip vital influenţate de felul cum el se va comporta cu Biblia, în veacurile ce vor să vie. Fără să spunem nici un moment că Biblia face prisoselnice alte cărţi celebre, trebue să mărturisim că această carte este cea dintâi capabilă să stimuleze sufletul, să subjuge inima şi să aducă pe om la gânduri înnalte şi la fapte nobile. Este cum am zice un fel de *vade mecum* al omului ce călătoreşte prin această viaţă, pelerin în timp, dar pornit spre vecinicie. Este o carte care trebue citită, subliniată la tot rândul, învăţată pe dinafară şi asimilată, de toţi cei ce vor să trăiască o viaţă adevărată şi iubesc neamul din care fac parte.

Neapărat că nu chiar aceste profunde şi învăţate consideraţii ale savantului englez, citat de mine, au determinat pe strămoşii noştri să traducă Biblia în limba lor. Biblia este cartea în care Dumnezeu vorbeşte fiilor lui Adam şi Biserica o citeşte şi o propovădueşte tuturor celor ce se închină Crucii şi învierii lui Iisus Christos. Prin urmare se cădea ca şi strămoşii noştri, creştini pravoslavnici, să aibă Sfânta Scriptură, pe limba lor.

Au avut-o cu mare încetineală, cu lungi şi grele lupte împotriva limbilor competitoare slavonă şi elină. După descoperirea tiparului şi mai ales după ce protestantismul proclamă între noroade că fiecare neam creştin are dreptul să auză cuvântul lui Dumnezeu, tălmăcit în limba lui, încep să se ivească fragmente din Sf. Scriptură, tipărite în româneşte.

Intreg noul Testament apare întâia oară în anul 1648 la Alba-Iulia, din râvna bisericească şi românească a Mitropolitului Ardealului Simion Ştefan. Intreaga Sf-tă Scriptură, (deci Vechiul şi Noul Testament), apare la 1688, în Bucureşti în zilele Voevodului Şerban Cantacuzino, cu osteneala mai multor cărturari, între cari fraţii Şerban şi Radu Greceanu.

Biblia românească dela 1688, a trecut prin mai multe îmbunătăţiri şi s'a tipărit, de atunci încoace, de mai multe ori: la Blaj, la Petersburg, la Buzău şi la Sibiu, dar în fond a rămas aceiaşi străveche şi venerabilă tălmăcire din veacul al 17-lea.

Fondul Bibliei este etern şi invariabil; învelişul exterior, adică limba care îl interpretează este supusă legilor caducităţii, ale gramaticei şi ale dicţionarului. Biblia lui Şerban Cantacuzino, ori câte ameliorări i s'au adus de 250 de ani încoace, rămâne o columnă a trecutului nostru. Avem azi nevoie de o Biblie vie, cu flexibilităţile, cu clarităţile şi cu vocabularul limbei literare actuale. Graiul neamului nostru a săvârşit o strălucită evoluţie în aceşti 250 de ani. Pentru ce să nu dăm Cuvântului Divin puterile cele noi, diverse şi agile ale unei limbi pe care au ascuţit-o Kogălniceanu, Haşdeu, Alecsandri, Caragiale, Eminescu, Coşbuc şi atâţia alţii?

O nouă traducere a Sfintei Scripturi o reclamă azi imperios cinstea literaturii româneşti. Sântem aproape în situaţia descrisă de profetul Haggai, după întoarcerea Evreilor din captivitatea babilonică.

„Acest popor zice: N'a venit încă vremea ca să reclădim casa Domnului". Drept aceea cuvântul lui Dumnezeu rostitu-s'a către Haggai proorocul: Dar pentru voi a venit vremea să locuiţi în casele voastre căptuşite cu lemn de cedru, pe când casa mea rămâne pustie?

Voi gustaţi o limbă „ca un fagure de miere" citind pe Eminescu, pe Odobescu, pe Creangă, iar pe proorocii Domnului îi lăsaţi să vorbească o limbă abia străvezie, arhaică şi împiedicată, care nu mai este din zilele voastre şi care vă jigneşte şi vă răceşte inima!

O nouă traducere a Sfintei Scripturi o cere azi cu stăruinţă progresul ştiinţific, realizat dela 1688 încoace, o cer adică filologia, istoria generală, egiptologia, asiriologia şi toate ştiinţele auxiliare cari ne dau azi putinţa să înţelegem şi să interpretăm, la lumina unor importante descoperiri, textele sacre şi milenare.

O nouă traducere a Sfintei Scripturi o pretinde azi situaţia noastră bisericească de Patriarhie ortodoxă, înglobând un popor de atâtea şi atâtea milioane de suflete. Alte biserici ortodoxe au ridicat de mult, lui Dumnezeu, în limba naţională, casa cea de cinste, cerută de nevoile vremurilor noui.

O nouă traducere a Sfintei Scripturi ne-o cer, cu bici de foc, luptele confesionale cari au început între noi dela război încoace.

Protestanţii au aruncat în lumea românească acum vre-o zece ani o nouă traducere a Bibliei, tradusă din marile Biblii apusene, destul de clar, destul de isteţ, destul de tendenţios. Nu putem să-i combatem decât într'un singur fel: opunând Bibliei lor, o Biblie a Bisericii Ortodoxe, superioară ca înţelegere filologică, desăvârşit de literară şi ireproşabilă ca fidelitate bisericească.

In ceasul de faţă, Sfânta Scriptură creşte într'o nouă traducere, într'o dublă traducere, în două locuri, la M-rea Neamţu şi la Chişinău.

La M-rea Neamţu lucrează la o nouă traducere Vlădica Nicodim, fostul episcop al Huşilor şi actualul stariţ al mânăstirii. A dat la iveală până acum: Noul Testament, Psaltirea şi prima carte dintre cele cinci ale lui Moisi, adică Geneza.

La Chişinău lucrează la noua traducere a Sfintei Scripturi doi profesori ai Facultăţii teologice de acolo: profesorul de limba ebraică şi de Exegeza Vechiului Testament şi profesorul de limba elină şi de Exegeza noului Testament. Aceştia au tipărit până acum Noul Testament şi Psaltirea. Pregătesc pentru o apropiată publicare, Jov şi cărţile lui Solomon.

Lucrul merge foarte anevoie. Lumea noastră particulară este cu totul nepregătită ca să înţeleagă valoarea unei asemenea întreprinderi şi deci puterea ei de iniţiativă şi de participare este aproape inexistentă.

Lumea oficială, înnalte autorităţi bisericeşti au numeroase rezerve şi anume cuvinte cari le îndeamnă la expectativă şi la prudenţă. S'ar putea spune că nu ştiu dacă trebue să se bucure sau trebue să se teamă.

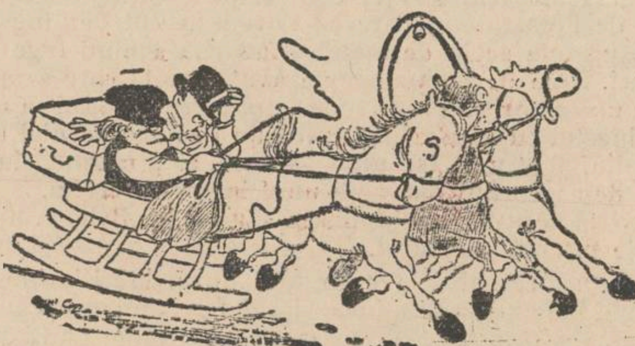
Ultimele informaţii pe cari le avem ar arăta că şefii Bisericii noastre voesc să asocieze cele două laboratorii, pe cel din M-rea Neamţu cu cel din Chişinău şi să le ceară muncă comună.

E bine sau nu? Este preferabil să avem o singură traducere neutrală, în loc de două traduceri, mai colorate şi mai personale? Vom vedea.

Şi traducătorul dela M-rea Neamţu şi cei din Chişinău par hotărîţi, rezistenţi şi convinşi suficient că ambiţia lor trebue premiată cu toate amărăciunile, cu toate adversităţile şi cu toate dezamăgirile.

Dumnezeu va avea grijă de jertfa sa. Aşteptăm cu încredere poruncile lui, ori cât de şovăelnici şi de zăbavnici ar putea fi mesagerii cari ni le vor aduce.

GALA GALACTION





Intâia oră de botanică

de I. AGÂRBICEANU

In clasa a cincea de liceu, — ne povesteşte notarul pensionat Damian, dintre ştiinţele naturale se învăţa botanica. Abea apucam să scăpăm de mineralogia, dar mai ales de chimia din clasa a patra. Din această din urmă ştiinţă n'am reţinut decât formula apei şi a aerului. Ecuaţiile din litere, închipuind compoziţiile sărurilor şi ale acizilor, mi-au lăsat impresia unei matematici absurde. Iar din mineralogie m'au încântat sistemele de cristalizare, sau, mai just, înseşi cristalele de pirit, de cvarţ, pe care profesorul după ce ni le arăta dela catedră, ni le plimba pe subt nas în clasa întreagă.

Botanica o aşteptam cu însufleţire. De câte ori n'am pismuit pe „quintani", cum li se spunea pe-atunci elevilor din clasa a cincia, când îi vedeam lucrând în grădina botanică, sau când îi descoperiam în curtea liceului, în rânduri de câte doi, pornind sgomotoşi şi veseli la „botanizat", în scurte excursii în jurul oraşelului.

Aşteptam cu groază intrarea profesorului ori repetam lecţia, dar ochii ne fugeau mereu la cei ce scăpau pentru câteva ceasuri de cursuri. Ni-i închipuiam împrăştiaţi pe livezi, prin păduri, după flori şi „plânte", uneori întovărăşiţi de „Baciu", — cum îi spuneau elevii profesorului de botanică, dar care se iscălea Dumitru Iordan, — de cele mai multe ori singuri, subt conducerea şi răspunderea celor doi-trei elevi, care erau cei mai buni în clasă.

„Baciu" era un domn scurt şi îndesat, cu umerii largi, cu faţa pătrată, cu ochii albaştri, buni, care pluteau mereu într'un fel de ceaţă. Nu punea nici un preţ pe îmbrăcăminte, şi nu ştiu cum îmi păru şi mie, cum se vede că le-a părut şi celor ce-l poreclîră, că i s'ar potrivi un cojoc miţos, păcurăresc, pe umeri, iar în cap o căciulă rotată. Vorbea domol, rar, cu glasul scăzut, şi în mers se legăna greoiu.

Din lecţia cea dintâi înţăleserăm că dumnealui ţine la trei lucruri pe-o formă de însemnătate: „Copilul" să înveţe bine din carte, să-şi aibă „tabla" din grădina botanică bine îngrijită, să nu se „usuce nici un fir de iarbă", nici o „plântă" şi la sfârşitul anului să aibă presate o colecţie bogată de „plânte". Altfel şcolarul nu-i şcolar, ci un „mişel", adică un om de nimica.

Şi îndată după întâia lecţie, care nu ţinu mai mult de-un sfert de ceas, ne invită în grădina botanică să ne împartă „tablele".

Eşirăm roind şi coridoarele răsunară în urma noastră ca de un tropot de mânzi. Ceilalţi profesori erau la curs, şi băgai de seamă că o uşe se deschise, şi un bătrânel cu părul sur, tuns la piele, se ivi cu priviri încruntate.

— „Mai încet că nu dau tătarii" auzirăm în urma noastră.

In ziua aceea dela începutul lui Septembrie grădina botanică, după un August secetos şi aprins, era jalnică de privit. Iarba era arsă, unde bătea soarele, numai pe subt arbori mai luminau oaze verzi. Florile abea mai mijiau din câteva petale în culoare.

Pe lângă „plântele" descărnate străjuiau ţăruşi cu tăbliţe de lemn, însemnând, în latineşte, numele, şterse de soare, ale speciilor. Cărările care despărţeau „tablele" erau neîngrijite, nemăturate.

Baciu se opri în mijlocul grădinii pe o bancă, scoase catalogul din buzunar, făcu o socoteală, şi începu să strige:

— Tabla număru' unu': Ardelean, Banciu şi Bucur. Ţabla număru' doui: Căpăţină, Creţu şi Dănescu" şi aşa mai departe până la tabla număru' douăzeci. Eram şasezeci de elevi anul acela în clasa a cincia. Fiecare tablă era numită şi cu numele familiei „plântelor" răsădite acolo. Dar numirile acelea nu le puturăm reţine.

„Fiecare să-şi caute tabla şi să mă aştepte acolo", sfârşi Baciu, închizând catalogul.

Incepu o nouă roire şi o învălmăşeală: alergam cu toţii dela o tablă la alta. Dar afară de trei, celelalte nu putură fi identificate: ţeruşii pe care erau tăbliţe de lemn cu numere romane nu-i găsirăm, sau dacă fiinţau încă nu se mai putea citi nimic.

Umpleam grădina de larmă şi de strigăte căutându-ne tabla, şi de la o vreme ne umplu un fel de descurajare, nu numai fiindcă nu o aflam, ci mai ales, fiindcă nici una nu ne însufleţia, n'am fi voit să cadă în lotul nostru: toate erau devastate de secetă şi deschideau largi crăpături.

Baciu nu păru surprins de zădărnicia cercetărilor noastre. Se opri lângă o tablă, scoase din nou catalogul din buzunar, şi rosti privind cu ochii împăinjeniţi peste capetele şcolarilor.

— Graminee. Tabla număru' cinci.

Trei elevi răzbătură prin roata ce înconjura pe profesor.

— Voi sunteţi Fraţilă, Frăţuţu şi Gavrilă?

— Noi, domnule profesor.

— E tabla voastră. Graminee. Tabla număru' cinci. Ai înţeles, mişelule?

— Inţăles, domnule profesor, răspundeau cei trei în cor.

— Dac'ai înţeles scrie pe hârtie să nu uiţi, mişelule, şi mâne să fie tăbliţa scrisă frumos: numărul şi numele. Şi acum, după apă! Şase găleţi să adape amărâtele de plante, de care şi-a bătut Dumnezeu joc în vara asta".

Şi, cu aceleaşi instrucţii trecu pe la toate tablele, cu elevii, tot mai puţini, după el.

Noi ne îngrămădeam acum, câte doi de fiecare tablă, la fântâna din fundul grădinii, după apă. Câte unul rămâneam lângă lotul dat în grije, de teamă că nu-l vom mai cunoaşte, aşa de mult semăna unul cu altul.

Câţiva, mai plini de fantasie, agăţară foaia de hârtie pe care îşi însemnară numărul şi numele, de crenguţa unui arbore din tablă, sau, străpungând-o cu vârful unui băţ, o puneau semn, implântând băţul în crăpăturile mai înguste.

Numaidecât grădina botanică se umplu cu astfel de steguşoare albe.

Dar invenţia aceasta nu sluji la nimic; nu se sporea munca liberându-se cel de al treilea tovarăş care păzise lângă tablă: la fântână nu erau decât două găleţi. Aici era învălmăşeală cumplită. Din când în când răsunau palme, se rostogolea în iarbă câte-un grup încleştat la trântă, clae pe grămadă, tovarăşii se chemau în ajutor. Toţi voiau să ajungă cei dintâi la găleţi, care erau smulse din mâni.

Nu erau adăpate nici şase table, când se produse un adevărat dezastru: hârtiile cu numărul şi numele tablelor dispărură aproape toate. Cei care nu putură răzbi la găleţi, sau care mâncară o trânteală, suferiră arsura unei pălmi, se răzbunară.

Nime nu mai ştiu unde să ducă apa! Rămăserăm cu toţii desarmaţi. Alergară vre'o zece după Baciu, dar dumnealui se cărase de mult nu numai din grădină, ci şi din cancelaria liceului.

După ce stăturăm o vreme pe gânduri, ne privirăm şi izbucnirăm în hohote de râs. Apoi, cel mai isteţ dintre noi, zise:

— Nu-i nimic! O să mai pierdem o oră cu tablele.

Cei mai mulţi bătură în palme.

Dar cel mai cuminte şi mai bătrân, Vasile Pascu, un vlăjgan să nu se mai gate, strigă tare:

— Să nu plecaţi acasă. Trebue să udăm toate ta-

(Continuare în pag. II-a)



blele. Baciu mi-a poruncit să notez pe cei ce nu vor împlini porunca. Le vom uda pe rând, ce ne pasă că nu mai ştim care tablă a cui este? Şi aşa nu poate rămânea nici una uscată.

Când l-am văzut că scoate un catastif şi un creion, ne-am potolit repede şi i-am dat dreptate.

Şi acum se porni o muncă cu sistem; mai aduserăm din vecini vr'o şase găleţi, şi în două ceasuri toată grădina se răcorise şi mirosea plăcut a umezeală.

Se însera când noi ţineam încă sfat în jurul lui Vasile Pascu. Nu eram cu sufletul liniştit: dacă ne-am cunoaşte şi tăblile, şi ni le-am lăsa însemnate! Cum să dăm, altfel, faţă cu Baciu?

Boţite, steguşoarele albe se iviră de prin buzunare, fură desfăcute, dar ce folos! Nu mai ştiam pe teren decât vr'o şase-şapte table.

Şi când stăteam amărâţi pe gânduri iată se iveşte la o cotitură de cărare, profesorul cel bătrân, tuns la piele, care strigase în urma noastră când părăsirăm clasa: „Mai încet, că nu dau tătarii". Păşea domol, cu capul gol, cu un baston negru, luciu în mână. Avea o faţă roşie ca de rac, şi respira din adânc răcoarea din grădină.

Unii îl cunoşteau. Era un fel de călugăr, locuia în liceu: era profesorul de limbile clasice, în liceul superior.

Privirile lui erau acum blânde şi binevoitoare. Il salutarăm de departe, vedeam că va coti pe-o cărare, şi că ne va încunjura.

Dar el, păşind măruntel ca un şoarece, veni la noi. Il salutarăm din nou.

— Hm! făcu el, aţi avut de lucru, nu glumă, şi veţi mai avea căci seceta asta mai ţine. Abea acum mai poţi respira!

El se opri, ne privi cu un fel de batjocură, şi, cum noi tăceam toţi, zise iar, privind prin grădină:

— Dar care vă sunt tablele? Nu văd nimic! Şi eu ştiu că domnul Iordan vi le-a împărţit.

Tăcurăm, cu capul în pământ.

— Prăpădiţii dracului quintanii ăştia, începu bătrânelul, aşa păţesc în fiecare an. Numai cu mine au noroc. Haideţi după mine".

Nu ştiam ce vrea, dar îl urmarăm. Se opri în faţa unei table, îi spuse numărul şi numele, apoi la a doua, la a treia, şi până în capăt. Le ştia ca şi profesorul de botanică de când se tot plimba printre ele.

Uimiţi şi încântaţi, ne fixarăm din nou numele pe hîrtie şi puserăm steguleţele. Dar cei mai mulţi nu ne-am mai încrezut de-acum numai pe ele, ci ne-am însemnat în minte poziţia pe teren, am făcut semne în coaja arborilor, am rupt câte-o crenguţă dintr'un loc ştiut.

— Acum eu v'am fost de-un ajutor, măi băeţi, zise bătrânul la sfârşit, dar şi voi să faceţi un legământ.

— Facem, domnule!

— Să nu vă mai pună dracul să faceţi larmă când veniţi să lucraţi la buruieni. Să fie linişte şi pe coridoare şi în grădină, să s'audă musca cum se aude în clasă. Să vă însemnaţi că în vreme ce voi pierdeţi vremea pe-aici, sus în clase învăţăm lucruri folositoare".

Ii făgăduirăm cu dragă inimă, şi bătrânul porni tacticos pe cărarea principală străjuită de frasini bătrâni.

I. AGARBICEANU

Ultimele noutăţi apărute în vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Ultimele noutăţi apărute în vitrina Librărie Universala Alcalay & Co., Calea Victoriei 27 colţ cu Bulevardul Elisabeta

Querlin M.: Une femme pure (roman) Lei 78.—
Latzarus L.: Beaumarchais „ 107.—
Dufourt I.: **Laurette** (roman) „ 78.—
Lorulot: Un mois chez les Curés „ 78.—
Romier L.: Promotion de la Femme „ 78.—
Suarés: La vie orgueilleuse de Clemenceau „ 162.—
Colection „Le Roman des Grandes Existences" chaque volume „ 107.—

OUVRAGES PARUS DANS CETTE COLLECTION
— Février 1930 —

La prodigieuse Vie d'Honoré de Balzac, par René Benjamin; **La Vie aventureuse de Jean-Arthur Rimbaud,** par Jean-Marie Carré; **La Vie paresseuse de Rivarol,** par Louis Latzarus; **Le Roman de François Villon,** par Francis Carco; **La Vie raisonnable de Descartes,** par Louis Dimier; **La Vie douloureuse de Charles Baudelaire,** par François Porché; **La Véridique Aventure de Christophe Colomb,** par Marius André; **Mon ami Robespierre,** par Henri Béraud; **La très curieuse Vie de Law, aventurier honnête homme,** par George Oudard; **La Vie de Charles-Joseph de Ligne, prince de l'Europe française,** par L. Dumont-Wilden; **La Vie gaillarde et sage de Montaigne,** par André Lamandé; **La Destinée du comte Alfred de Vigny,** par Paul Brach; **La Vie chrétienne d'Eugénie de Guérin,** par Victor Giraud; **La Vie orageuse de Mirabeau,** par Henry de Jouvenel; **La Vie de Jean Racine,** par François Mauriac; **La Vie turbulente de Camille Desmoulins,** par Raoul Arnaud; **Monsieur Vincent, aumônier des galières,** par Henry Lavedan, de l'Académie française. **La Vie de Manet,** par Albert Flament; **La Vie harmonieuse de Mistral,** par Marius André; **La Vie glorieuse de Victor Hugo,** par Raymond Escholier; **La Double Vie de Gérard de Nerval,** par René Bizet; **La Vie héroïque et glorieuse de Carpeaux,** par Georges Lecompte; **La Vie de Mohamet,** par Emile Dermenghem; **La Vie de S. A. R. Madame la duchesse de Berri,** par Armand Praviel; **Ce bon Monsieur Danton,** par Jacques Roujon; **Monsieur Thiers,** par Maurice Reclus; **La Vie ilustre et libertine de Lully,** par Henry Prunieres; **La Vie de Pierre la Grand,** par Georges Oudard; **La Vie martiale du bailli de Suffren,** par Roger Boutet de Monvel; **La Vie inspirée d'Emerson,** par Régis Michaud.

Caleidoscop intelectual

Succesul lui Shakespeare

Ziarele engleze care n'ar cuteza niciodată să creadă că o bună parte din operele dramatice ale lui Shakespeare sunt străine de mentalitatea noastră, diferită cu totul de cea a veacului al 15-lea, au rămas totuş, surprinse şi s'au ridicat deodată entusiasmate de succesul contemporan al marelui Wiliam. O treime din teatrele londoneze, al căror număr trece de treizeci, reprezintă piese de Shakespeare, iar publicul aplaudă delirant.

E cunoscută dibăcia lui Shakespeare, pe care unii-l cred actor şi alţii nobil de os domnesc ascuns sub nume de actor, de a împerechea un dramatism vulgar cu cele mai alese şi tragice simţiri. Amestecul de azur şi noroi, de stele care au căzut şi scapără între broaşte şi vipere, se află uneori în chiar ţesătura textului, precum mărturiseşte însuşi André Gide, de a cărui pricepere nu e îngăduit să ne îndoim şi care a fost silit, începând să traducă „Hamlet", să lase condeiul jos de la primul act — într'atât i se părea de inegal marele Shakespeare.

Dar ca să revenim la succesul dela Londra, să ne amintim, pentru a duce admiraţia la paroxism, că Shakespeare, se bucură în Germania de un succes tot atât de violent şi care a început de-acum trei sute de ani, cînd Anglia încă nu-l descoperise. Nu mai vorbim de succesele lui Shakespeare la Bucureşti, unde e pus, în momentele de mare spaimă financiară, să repare dezastrele pricinuite de piesele unor autori contemporani în relaţii amicale, familiare sau politice cu directorii teatrelor.

Fenomenul Shakespeare, până la stabilirea adevăratului autor şi a textelor autentice, merită deci atenţia încordată a criticului, fie şi numai din punctul de vedere al raportului dintre sală şi scenă. Intâia superioritate a teatrului shakesperian asupra teatrului clasic reprezentat în cultura contemporană de operele lui Corneille, Racine şi Molière, este utilizarea peisagiului.

Pentru regisori, Shakespeare e un tezaur neistovit. Iar publicul spectator care niciodată nu e mai fericit ca atunci când şade în trăsură şi natura întreagă îi dă ocol ca un dans de cadâne sau când stă pe scaun şi pe dinainte i se perindează munţii, apele, văile, armatele, burgurile, aeroplanele şi transatlanticele, sau când i se oferă o luptă corp la corp, între cocoşi, câini sau oameni, umple azi sălile de cinematograf şi sălile unde se reprezintă vastele şi numeroasele tablouri ale teatrului shakesperian, în care, sub o formă sau alta, află şi dramatismul specific al luptelor de box.

Nu e în gândul nostru să detronăm pe Shakespeare depe soclul de câteva ori secular al gloriei lui. Ar fi nu numai absurd, dar şi prostesc. Shakespeare e cel mai mare poet al lumii. Facem această afirmaţie categorică în cuvintele cele mai naive, ca să nu existe putinţă de răstălmăcire.

Trebue să recunoaştem însă că massele populare care se'nghesue şi se bat la cassa de bilete a unui teatru cu piese shakesperiane, nu se duc de pildă pentru acea poezie supremă care caracterizează personalitatea unui Hamlet.

Succesul lui Shakespeare e succesul circului; exploratorul pădurilor ecuatoriale caută jaguarul flămând, stingher, nedomesticit şi ale cărui sărituri nu le face prin cerc de hârtie colorată, pentru aplauzele şi cu recompensă prevăzută şi pregătită.

Dar un asemenea Shakespeare trebue căutat în texte cu luare-aminte şi cetit în singurătate.

„Bătălia dela Hernani"

Era să avem totuşi zilele trecute o bătălie pregătită şi prevăzută, şi al cărei farmec artistic ar fi rămas întreg. Cu prilejul serbărilor romantice de la Paris — la 25 Februarie 1830 Victor Hugo odată cu reprezentarea piesei „Hernani", impune victoria romantismului — d. *Georges Colin*, directorul radiofoniei pariziene avusese ideia admirabilă să difuzeze, ceiace se numeşte în istoria literaturii „La bataille d'Hernani". Scandalul din seara premierei a rămas într'adevăr de pomină. Spectatorii deranjaţi din obiceiurile artistice contractate de la imitatorii lui Corneille şi Racine, s'au indignat şi au strigat, încercând să împiedice reprezentaţia; amicii lui Victor Hugo, printre care trebue amintită vesta roşie revoluţionară a scandalagiului entusiast care a fost Theophile Gautier, au ripostat cu aceiaşi violenţă.

„Bătălia lui Hernani" fusese alcătuită de Georges Colin în douăsprezece tablouri auditive, redând o parte a piesei, scandalul din sală, discuţiile violente din foaier, denunţarea nemaipomenitei îndrăsneli a lui Theophile Gautier, cel cu vesta de culoarea focului, entusiasmul, vacarmul, aplauzele şi fluerăturile şi în sfârşit, în ultimul tablou, în lojă, dona Sol (domnişoara Mars, actriţă) sărutând pe Victor Hugo.

Radiodifuziunea acestei ingenioase reproduceri istorice n'a avut loc. Intrucât era necesar să se recite câteva sute de versuri din piesa lui Hugo, Radio-Paris a cerut moştenitorilor poetului, prin Societatea Autorilor dramatici, autorizaţia cuvenită. Moştenitorii fiind însă de doi ani în proces cu Radio-Paris pentru o adaptare radiofonică a romanului *Mizerabilii*, au refuzat. Paguba, evident, este în primul rând a întregului popor francez şi a culturii. Şi e de mirare că Franţa, în care tradiţia Marei Revoluţii nu s'a stins, n'a găsit încă mijlocul să'mpace drepturile imperative ale proprietăţii particulare de valori abstracte cu dreptul şi mai imperativ al chiar acestor valori — şi încă nu s'a făcut deosebirea între situaţia unui proprietar de terenuri de legume şi situaţia unui proprietar de manuscrise moştenite.

F. ADERCA

Povestea Mareşalului de Richelieu

Cetitorul îşi mai aduce desigur aminte de acele minunate volume intitulate „A la manière de...", ale lui Muller şi Reboux, — primele în acest gen, primele nu-numai în dată, dar şi în calitate.

Muller a murit în războiu. Reboux i-a supravieţuit. Şi, acum vreo şapte ani, a publicat un al treilea volum de pastişe, — tot atât de savuros ca şi celelalte. Ceeace probează nu că spiritul, intrînsele, aparţinea lui Reboux, dar pur şi simplu că el nu era inferior regretatului său camarad.

Acum, Paul Reboux a lăsat deocamdată deoparte genul „parodiilor originale" pentru a lucra într'alt „gen minor", acela lansat odinioară de André Maurois şi care trebuia să aibă o atât de mare vogă. Aţi înţeles că e vorba de „biografia romanţată".

In volumul „Les conquêtes d'amour et de gloire du maréchal duc de Richelieu", (Flammarion), d. Reboux descrie viaţa lungă şi plăcută a acestui om care a trăit o sută de ani fără doi, făcând doar intrigi şi femei.

* * *

„Cartea sa — scrie un critic francez — e *documentată* aşa cum o carte de Istorie trebue să fie. Şi este *scrisă* aşa cum toate cărţile de Istorie ar trebui să fie. Şi-mi place în deosebi sfârşitul prefeţii, unde ni se spune că, dacă liniile generale corespund unei realităţi scrupulos controlate, „autenticitatea unora din episoadele secundare este în schimb susceptibilă de controversă". Dar, adaogă d. Reboux, „uneori legenda este, în felul ei, tot atât de adevărată cât şi adevărul". Nici că se putea spune mai bine, şi tranşa mai spiritual, dintr'un cuvânt, întreaga chestiune a „romançage"-lui.

Ceeace trebuia, în cazul de faţă, era să se creeze din nou atmosfera secolului. D. Reboux a băgat foarte just de seamă că în acest secol se respira „nu numai parfumul dar şi năduşala, praful de puşcă, jegul şi amorul".

Iată de ce l'a pictat în culori strălucitoare şi de loc fade cum se face de obiceiu. Este o carte plăcută, distractivă, şi care păstrează un ton decent deşi poveştile dintr'însa sunt adesecori cam lipsite de perdea.

* * *

Iată reproduse în rezumat câteva fapte din viaţa ilustrului centenar.

„La douăzeci de ani era membru la Academia franceză, pair la vârsta de douăzeci şi patru, ambasador la douăzeci şi cinci; mai târziu va guverna Languedoc-ul, va domni peste Guyenne-a, şi va muri la o sută fără doi ani ca preşedinte al Mareşalilor de Franţa. Dar ce a făcut el oare pentru a justifica atâtea onoruri? Doamne! A făcut... dragoste. Sau a procurat-o altora. In special pe Ludovic XV îl furniza în fete de toate culorile. Când M-me de Chateauroux, metresa regelui, muri, nişte duşmani ai lui Richelieu lipiră pe poarta casei acesuia un afiş cu vorbele: „Pezevenghe de închiriat".

Dar înainte de a se ocupa de ceilalţi, el se ocupă de persoana lui. Şi nu se poate zice că nu s'a grăbit. La treisprezece ani făcea deliciile Curţii bătrânului rege Ludovic al XIV-lea. In caleşti, cucoanele îl luau pe genuchi, făcând mare haz de micile lui îndrăsneli. Până într'o zi, o cucoană constată, pe ca să zicem aşa propria ei piele, că era destul de periculos să se joace cu o astfel de păpuşe... Trebue să adăogăm că zisa cucoană avea paisprezece ani.

Când împlini paisprezece ani şi el, Madame de Maintenon, (faimoasa metresă a regelui) îl însură; îl însură cam împotriva voinţii lui, dacă e să judecăm după sobrietatea cu care îşi fermeca soţia. Aceasta se plânse doamnei de Maintenon, care îl închise la Bastilia unde fu ţinut câtva timp fără cea mai mică femee.

Pe când se pierdea în conjecturi şi-şi frământa creerul pentru a găsi care ar fi putut fi pricina pentru care era închis, — uşa temniţei se deschide şi apare doamna soţia lui. La început conversaţia fu destul de rece. Dar temperamentul natural al ducelui, adăogat la postul său îndelungat, îi dictară o purtare din ce în ce mai tandră. Şi ducesa şi-ar fi văzut planul şi dorinţele în întregime împlinite, dacă n'ar fi dat drumul următoarei prostii:

— Ah! scumpul meu! Dacă te-ai fi purtat totdeauna aşa, n'ai fi ajuns să fii închis aci.

Bun înţeles, Richelieu înţelese. Atunci salută foarte respectuos pe doamnă, — şi refuză de a mai scoate vreun cuvânt.

Altă dată, închis la Bastilia pentru că luase parte la Conspiraţia lui Cellamare (împotriva Regentului Philippe d'Orléans), — toate doamnele care avuseseră slăbiciuni pentru el se duceau să-şi facă plimbarea în trăsură la ora când el îşi făcea plimbarea pe jos pe turnurile închisorii. Rezultatul a fost că nu se mai putea circula în cartierul Saint-Antoine din cauza unui „ambuteiaj" de trăsuri cum nu mai văzuse mahalaua.

Altădată este închis la Bastilia pentru că deranjase ceva din virtutea fiicei Regentului. Richelieu se hotărî să se răzbune. Ieşit dela Bastilia cu prilejul alegerii sale la Academie, se decise să-i sufle Regentului toate metresele.

Ceiace nu era numai glumă, căci Regentul cam avea câteva... Dar pe vremea aceea oamenii erau mai încăpăţânaţi, iar academicienii ceva mai vânjoşi decât cei din zilele noastre... Astfel, d-na de Villeroy fu prima lui victimă; apoi d-na de Villars, d-na de Alincourt... Dar la ce bun să le înşirăm pe toate? E de ajuns să spunem că au fost nouă cu totul.

Cu d-na de Pompadour, favorita lui Ludovic al XV-lea nu prea se înţelegea bine. Şi cu această ocazie trebue să atragem atenţia cetitorului asupra persoanei d-nei de Pompadour, care ne dovedeşte cât de ingrat meşteşug este acela de metresă-favorită a unui rege al Franţei. D-na de Pompadour a avut o viaţă care samănă cu un calvar, şi a murit din împlinirea datoriei: a officat încetul cu încetul pentru că nu i se acorda nici un concediu, pentru că trebuia să-şi facă, zi şi noapte, slujba ei de a procura distracţii unui incurabil cretin.

Toată această înduioşătoare situaţie, d. Reboux ni-o descrie în chip magistral.

Dar să revenim la mareşalul duce de Richelieu. Sau mai bine zis să terminăm, lăsând pe cetitor să caute singur aventurile acestui om care — nu trebue să uităm — este inventatorul sosului numit *maioneză*.

D. I. S.

Alte opere literare

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3, Bucureşti, I.

„UMBRE CHINEZEŞTI" — Romane în fragmente — de **Lucia Mantu**
(1 vol. de 192 pag. Lei 75)

Cele două volume ale Luciei Mantu, „Miniaturi" *şi* „Umbre chinezeşti" *vor părea multora, de un conţinut prea mic pentru locul pe care îl au în producţia noastră literară. Dar opinia publică nu s'a înşelat. Epizoadele scurte, schiţele fugare, sunt în realitate adevărate „romane în fragmente", cum le numeşte autoarea în subtitlu. Ele sunt în scurtimea lor de o intensitate de expresie, de o putere de evocare atât de extraordinară, încât ne urmăresc ca o obsesiune, multă vreme după ce am închis cartea.*

(Isabela Sadoveanu în „Adevĕrul Literar")

*

„CÂNTECE DE ROB" de **Ion Marin Sadoveanu**
(1 vol. de 104 pg. Colecţia „Gândirea" Lei 60)

Sensibilitatea mistică a d-lui I. M. Sadoveanu a găsit câteva închegări de o înaltă reuşită. D-l I. M. Sadoveanu este un credincios. N'are accese de îndoială şi răzvrătire. Credinţă pură şi deşi chinuită, neclintită în vâlva ei. Poetul plânge şi sufere. Dar continuă să creadă.

Poezia d-lui I. M. Sadoveanu este o chezăşie pentru viitor. O adâncire nouă şi o perseverenţă în realizarea din „Imn" şi „Tril" ni-l va da plin şi desăvârşit, aşa cum îl vrem.

(A. Şuluţiu în „Vremea")

*

„FLORICA" de **Ion C. Vissarion**
(1 vol. de 360 pag. Ed. II Lei 90)
Premiat de Academia Română

Cărţile acestui popular scriitor au pătruns, de mult, peste tot pe unde se găsesc cititori dornici de povestiri spuse pe rostul tuturor, aşa cum sunt istorisite de acest povestitor al mulţimei.

Şi în istorisirile din acest volum vedem întâmplări şi oameni, din lumea satelor noastre, înfăţişându-se astfel că nu putem uita nimic din această carte bună.

(„Poşta Ţăranului")

★

„STUDII LITERARE" de **G. Ibrăileanu**
(1 vol. de 232 pag. lei 75)

O nouă operă, datorită marelui critic eşan, constituie un adevărat regal intelectual, mult dorit de lumea noastră cititoare. Cu atât mai mult, deci, noul volum al d-lui Ibrăileanu era mult aşteptat de numeroşii d-sale cititori şi admiratori, întru cât de cuvântul acestui adevărat critic al nostru ţin seamă toţi acei ce urmăresc cu interesul cuvenit desvoltarea literaturei noastre.

Iată şi titlurile capitolelor din acest interesant volum: Creaţie şi analiză. Caragiale, I. Al. Brătescu-Voineşti. Th. Hardy. M. Sadoveanu, Otilia Cazimir. Panait Istrati. K. Michaelis. Voica. Eminescu.

Cărţile amintite mai sus, cum şi alte opere de ale scriitorilor actuali, editate de „CARTEA ROMÂNEASCĂ", se află de vânzare la toate librăriile din ţară, cum pot fi cerute şi direct de la „CARTEA ROMÂNEASCĂ", Bulev. Academiei, Nr. 3, Bucureşti I, trimiţând costul prin mandat poştal.

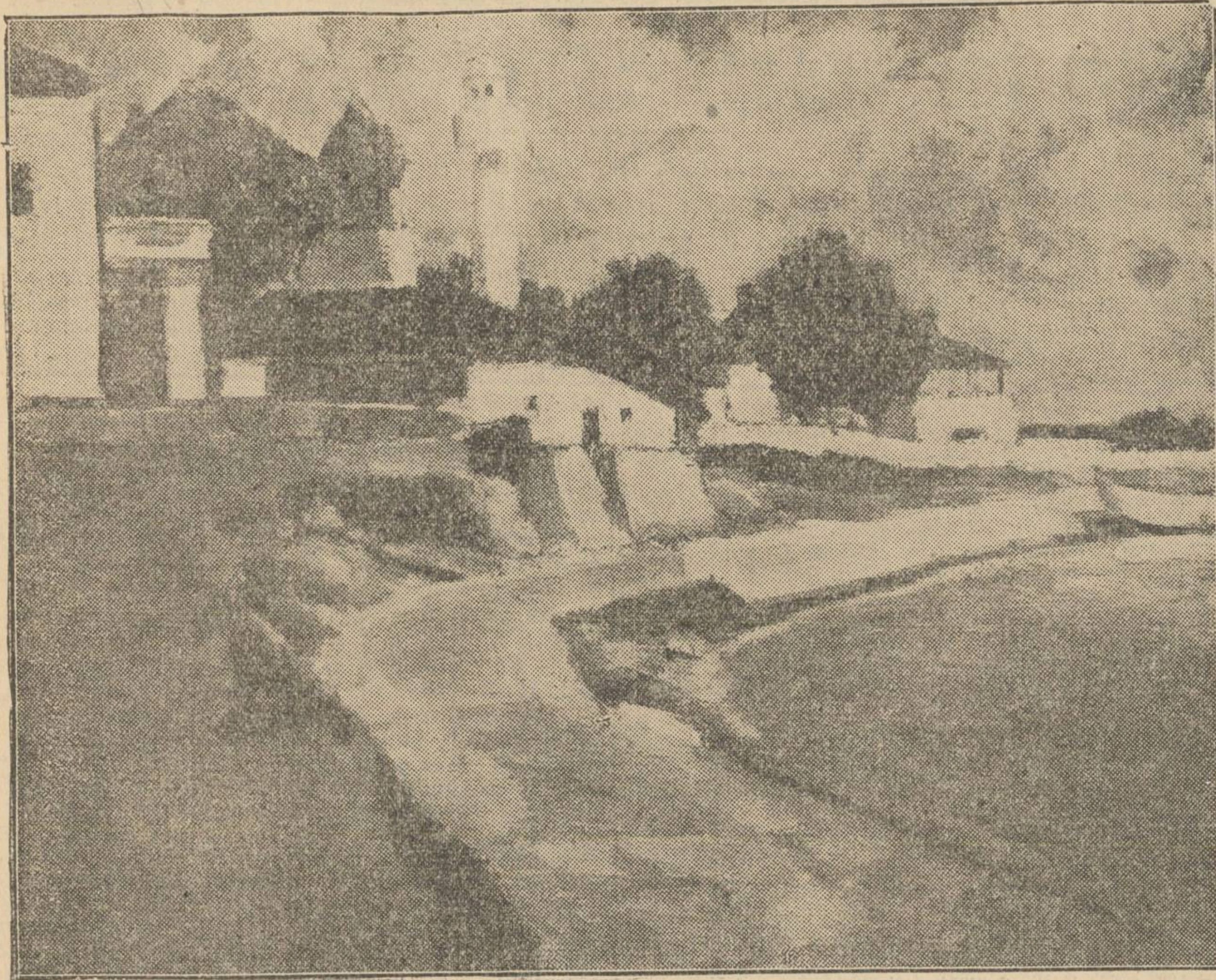
CITIŢI
minunatul roman al lui Valéry Larbaud
FERMINA MARQUEZ
în care e descrisă în modul cel mai sugestiv adolescenţa şi viaţa de internat.
Romanul, tradus în româneşte de d-na Ana Canarache a apărut în *Biblioteca DIMINEAŢA* **No. 122-123.**
Preţul 15 lei

CITIŢI *Romanul celor 4*
Stafiile Dragostei
de *Alexis Nour, Doctorul Ygrec, Sărmanul Klopştok* şi *Alexandru Bilciurescu*
PREŢUL 60 LEI

! ! Pasionant Senzaţional ! !
Misterioasa dispariţie
A GENERALULUI
Kutepow
Peripeţiile luptelor între detectivi şi răpitori
de JAN GOUZI
A apărut în volum frumos ilustrat
PREŢUL 20 LEI

ROMANUL SOVIETIC
CIMENTUL
de FEDOR GLADKOV
a avut şi în România, ca pretutindeni, un mare succes. Prima ediţie a fost epuizată în scurt timp. Ediţia II-a se află sub presă şi va fi pusă în vânzare peste câteva zile.
Editura „CUGETAREA" (Delafras) Lei 65.

Toată lumea trebue să citească Bib.ioteca D'MINEAŢĂ
DIN VIAŢA ANIMALELOR
de GEORGE PANU
No. 120-121 **Peţul 20 lei**



Fr. Şirato *Balcic*

PLASTICA

— Gravura românească veche —

Domnul Adrian Maniu a urmărit cu interes special arta românească desvoltată în umbra mânăstirilor noastre.

Rodul acestor cercetări a fost adunat într'o lucrare de tiraj restrâns, tipărită în condiţiuni excepţionale în editura *Cartea Românească.*

Mărturii ale unui stil şi ale unei măestrii nebănuite, gravurile acestea au atras atenţia asupra manifestărilor artistice ale meşterilor din secolele trecute — şi, după exemplul domnului Adrian Maniu, domnul Alexandru Lupeanu-Melin a strâns într'o plachetă o serie de xilografii blăjene extrem de caracteristice prin stilul lor în acelaş timp primitiv şi îndrăzneţ.

Ornamentaţia copioasă şi stăruitoare păstrează fondul de superstiţie al vechilor gravuri, dar introduce adesea elemente de construcţie quasi-modernistă, ceiace e surprinzător pentru spiritul epocii în care au fost create.

Domnul Alexandru Lupeanu-Melin pomeneşte cu evlavie pe umilii „meşteri de tipare" dela Blaj, care, o întreagă jumătate de secol, au prins în slove grăunţoase şi în naive xilografii migălite, atâtea mângâieri creştineşti pentru poporul de iobagi din ţara Ardealului.

Ce s'ar fi făcut bisericuţele noastre de lemn dela subsuori de dealuri, — spune domnul Lupeanu-Melin, — atunci când, din mila Impăraţilor dela Viena, erau închise toate graniţele pentru cărţile de slujbe şi de alt folos sufletesc de peste munţii fraţeşti, dacă n'ar fi fost tiparniţa Vlădicăi Aron dela Blaj care să trimită spre



Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul

cele patru vânturi dumnezeeştile Liturghii, Evhologhiurile, Poslamiile, Octoihurile şi Polustavele sale, întărind pe preoţi şi mântuind turma credincioasă?

Toate aceste cărţi sfinte erau presărate cu gravuri dintre cele mai interesante, dovedind că acolo, la Blaj, a fost, în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, o întreagă pleiadă de xilografi talentaţi.

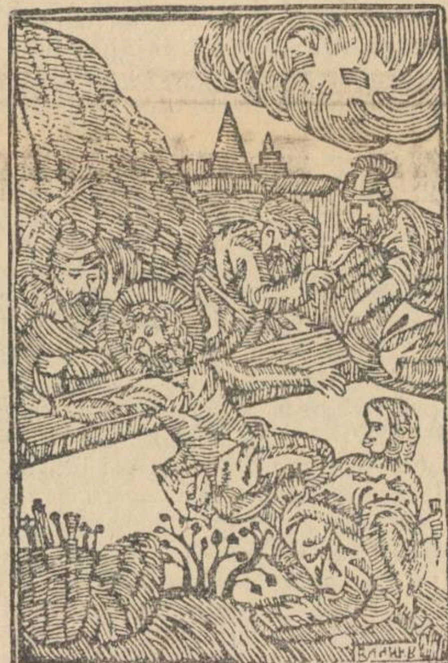
Cei dintâi tipografi şi gravori care au lucrat în vechea tiparniţă dela Blaj au fost Vlaicul, Vasile Kostandin, Dumitru Râmnicianu şi Mihail Betskereki.

Pe una din primele gravuri datorite lui Vlaicu, lucrare ce reprezintă Mânăstirea dela Blaj în forma ei primitivă, cu o singură turlă în faţă şi cu turla cea mică deasupra cupolei, se pot citi următoarele stihuri:

Trei feţe văz în Troiţă,
Un Dumnezeu în credinţă.
Tatăl, Fiul, Duhul Sfânt
Un gând şi o voie sânt.

Troiţii s'au numit Hramul
Ca să păzească tot Neamul.
Şi cei dintr'această vie
Un gând şi-o voe să fie.

Seria xilografilor dela Blaj se continuă cu Petru Tekeld, diaconul Ioanichie, Sandul Sin Ierimia Tipograf, Petru Papavici Râmnicianul, Ioan Râmnicianu, care aduc o linie mai fină în grafică şi mai multă grijă pentru proporţie.



Gravură de Vlaicu

Contimporani cu ultimii trei amintiţi mai sus, au fost: Iuon Vieszar, Gherman Ieromonahul, Manasie Pop, Belisar Török şi Dimitrie Finta; iar dintre cei care ajung până la începutul secolului al XIX-lea, domnul Lupeanu-Melin mai aminteşte pe iscusitul meşter tipograf şi gravor Ştefan Hossu, apoi pe Ioan Suciu, Iosif Almăşan şi Pavel Iclozan.

Seria aceasta de tipografi şi gravori au aruncat în ogorul însetat al naţiei noastre peste şaizeci de cărţi de folos sufletesc, cum foarte frumos le numeşte d. Melin, cărţi împodobite aproape toate cu gravuri în lemn de cea mai bună artă pământeană.

Au putut fi scăpate de urgia ungurească peste o sută de clişee, care alcătuesc astăzi una din comorile cele mai preţioase ale Bibliotecii Centrale Arhidiecezane din Blaj.

Domnul Alexandru Lupeanu-Melin prezintă în interesanta d-sale broşură câteva xilografii ce dovedesc în chip strălucit simţul artistic al acelor oameni simpli care au fost tipografii şi gravorii blăjeni.



St. Evangelist Ioan

Domnul Melin a făcut o operă de bun român, strângându-le laolaltă, şi tot dela d-sa aşteptăm un studiu mai amănunţit asupra istoricului şi activităţii bătrânei tiparniţe din Blaj.

H. BLAZIAN

Documentul în literatură*)

Citind cele două volume ale d-lui C. Kiriţescu „Printre Apostoli" şi „Porunca a Zecea" (Edit. Cartea românească Bucureşti) m'a purtat gândul la una dintre veşnicele probleme ale literaturii, problemă pusă în 1880 de Brunetière şi Zola, documentul în literatură, reluată în zilele noastre de t'Stersteven, un scriitor belgian şi Louis Dumur, un elveţian din Elveţia romandă. Discuţia s'a reaprins şi o bătălie de idei s'a încins în toată regula între scriitori şi critici, împărţiţi în două tabere.

Belgianul t'Stersteven susţine teza lui Brunetière: „Documentarea, zice el, îmi apare ca eroarea cea mai vădită a acestei literaturi sărăcăcioase, care a umplut a doua jumătate a secolului al XIX-lea".

La care Paul Souday, criticul francez mort acum de curând, îi ripostează întrebând dacă nu cumva înţelege prin „Literatură sărăcăcioasă", literatura unui Flaubert, Goncourt, Zola, Anatole France, Leconte de Lisle, Renan, Taine şi alţii pe un alt plan de cât aceşti exponenţi ai literaturii zisă naturalistă.

Oare, se întreabă Dumur, nu este documentarea baza şi substanţa bunei literaturi din toate vremurile? Racine numai graţie documentării sale formidabile asupra antichităţii a putut creia clasicismul francez alături de Molière, care pe lângă documentarea în lumea antică, poseda documentarea scoasă direct din observaţia ascuţită a societăţii contemporane cu el. Rabelais nu a scris, probabil un capitol din „Pantagruel" fără să-şi asimileze conţinutul unei formidabile cantităţi de documente. Iar Shakespeare nu este oare dovada cea mai strălucită a rolului prodigios pe care-l joacă documentul în creaţiunile celor mai mari genii?...

Printre moderni ca şi printre cei noi veniţi, la Loti, Barrès, Bourget, Henry de Regnier, Remy de Gourmont, Bourge, Farrère, fraţii Tharaud etc., ca şi la Proust, Giraudoux, Montherlant, Morand, Carco, Martin du Gard, Arnoux etc., etc., documentarea este deopotrivă de preţuită, căci ea este condiţiunea însăşi a artei de a povesti, este deci veşnică în literatură.

In adevăr, calitatea esenţială a unei povestiri, nuvelă sau roman, este „veridicitatea", puterea de a se impune cititorului ca adevărată, puterea de a se face crezută. Dar ce probă poate fi mai evidentă de cât documentul pentru a sprijini o credinţă?

Documentarea este un fapt în toate epocele literare, ceeace ce diferă de la o epocă la alta e felul de a se documenta, care depinde de starea de progres a cunoştinţelor, de gustul publicului, într'un moment îndreptat spre archeologie şi istorie, în altul spre patologia psihică sau spre psichanaliză etc.

Pierre Benoit, unul din cei mai fantezişti povestitori ai timpului, se documentează cu cea mai meticuloasă conştiinţă pentru fiece roman al său. Pentru a culege documente privitoare la unul din romanele sale, el a plecat în Turcia, iar Roland Dorgelès a făcut o călătorie în Indochina pentru acelaş scop.

Henri Béraud a avut o polemică înfierbântată relativ la romanul său „*Lazare*", cu un medic clinician, care tăgăduia posibilitatea cazului psichopatic pe care şi-a construit el fabulaţia romanului. Béraud a dovedit că povestirea sa se rezima pe observaţia unui caz real, pe care-l citează şi mai dovedeşte că există şi altele asupra cărora s'au scris monografii ştiinţifice.

Dar fără să mai vorbim de Englezi, înşişi Ruşii, cu tot misticismul lor, fiind realişti, sunt în primul loc documentari.

Merejkovski este pe primul plan cu documentarea sa formidabilă care se face când în Rusia cu Petru cel Mare, când în Florenţa cu Leonardo da Vinci, când în Luteţia cu împăratul Iulian, reconstituind, în culoare istorică şi locală, mediuri şi oameni. Dar oare „*Războiu şi Pace*" al lui Leon Tolstoi nu este un monument de documentare istorică aproape tot atât de însemnat ca şi o operă literară ?

Dar ce ar rămânea din orice roman sau nuvelă dacă i-am scoate documentarea ? Ba chiar ne-am putea întreba cum ar fi putut scrie cartea fără documente.

Este evident că nici un scriitor nu poate face abstracţie de document dacă vrea să exercite o acţiune asupra publicului.

D-l C. Kiriţescu în cele două volume, „Printre Apostoli" şi „Porunca a zecea" ne prezintă, în forma şi expresia cea mai desăvârşită, documentul omenesc, în care predomină deci, observaţia în mod precumpănitor asupra imaginaţiei.

Observaţia d-lui Kiriţescu se exercită adese asupra sa însuşi, se examinează, îşi descopere sie însuşi viziunile sale, concepţiile sale despre lume, pentru a şi le distruge apoi una câte una, cu o judecată clară, o obiectivitate rece şi o cât se poate de desăvârşită rectitudine.

Atât în observaţia asupra sa însuşi cât şi asupra celorlalţi este o atitudine de om de ştiinţă, care a fost format în observaţia metodică şi obiectivă a faptului şi care simte o datorie de a reda faptul aşa cum l-a primit de la realitate. Gestul de a-şi pune ochelarii după ureche, care-i este obişnuit şi pe care-l face când se pune la masa de scris în singurătatea târzie a casei pentru a-şi alcătui documentele, este pentru mine un gest simbolic. E gestul naturalistului care se înarmează cu instrumente de preciziune pentru a prinde „faptul", în toată realitatea lui obiectivă. Autorul urmăreşte cu toată puterea unei sagacităţi neobosite adevărul istoric şi ştiinţific. Acestor calităţi datorim de altfel şi „Istoria marelui răsboiu", acea operă, în care cititorul, necompetent în arta răsboiului şi indiferent la consideraţiile de ordin strategic, capătă o viziune de ansamblu ce îi inspiră încredere prin „veridicitatea" pe care i-o dă mânuirea documentelor şi metoda aceasta ştiinţifică de a căuta adevărul şi a-l exprima logic, într'un limbagiu unic şi necesar.

Sub redutabilii săi ochelari apar tipuri diferite din specia aşa numită a profesorilor, tratate cu metodele de observaţie ale unui entomologist. Moş Mitruţ, Bonifas, cuibul întreg de vietăţi din „Vălenii de târg" nu sunt povestiri de roman, ci studii, analize, pline de informaţii precise şi ascuţit caracteristice, tipuri reprezentative, chiar prea reprezentative ale unui mediu.

Dar adesea redutabilii ochelari prind o ceaţă. Oricât s'ar strădui omul să păstreze în faţa vieţii atitudinea geologului în faţa stâncilor sau entomologistului în faţa lumii acelei infime şi meschine în ţelurile ei mărunte, nu poate, din fericire pentru literatură, să rămână neclintit observator al faptelor. Valoarea savantului însuşi nu o face numai logica rece, logica însăşi îşi ia valoarea din substanţa vie cu care se hrăneşte. In volumul „Intre Apostoli" adesea sufletul se înfioară de o duioşie discretă, de o tainică tandreţă pentru visele de altă dată, pentru stări de suflet, aspiraţii şi credinţe care dau valorile vieţii. Stările aceste de suflet le ghiceşti. Autorul nu este un om cu efuziuni, are oroare de sentimentalism şi adeseori ia o atitudine forţat batjocoritoare, pentru a-şi masca înduioşarea şi a da mai multă obiectivitate povestirii sale. Totuşi poate i-ar părea rău dacă cititorul l-ar privi numai ca pe un rece şi metodic alcătuitor de documente. Dar publicul cititor are antene foarte fine în contactul cu opera literară. De câte ori ochelarii d-lui C. Kiriţescu se aburesc, ochii cititorului se umezesc. Râdem sau surâdem, simţim toată limpezimea logică a celui ce a fost „printre Apostoli", dar simţim totuşi calda simpatie, vitalitatea concretă a documentului, care circulă sub observaţia rece şi humorul amuzat, arare ori tăios, al scriitorului.

Nu tot astfel este cu „Porunca a zecea". Tipurile de profesori din micul oraşel de provincie ca şi acelea din ministerul instrucţiunii sunt reprezentative, prea reprezentative, după cum am mai spus, pentru mediul lor spre a fi puse acolo numai pentru documentare, sau chiar numai pentru voluptatea omului de ştiinţă de a exprima adevărul gol, faptul aşa cum l-a prins observaţia neîndurată.

Documentele d-lui C. Kiriţescu nu pot fi privite nici ca nişte reportagii sau mici documente cu cheie, căci aceasta nu se potriveşte cu atitudinea generală sufletească din ambele volume. Tipurile acele de dascăli de provincie a căror mentalitate, preocupări şi acţiuni se învârtesc în jurul ciolanului şi numai a ciolanului, toată acea atmosferă de lemn putred în care mişună ca nişte „cari" funcţionărimea care trăeşte din acest lemn putred, toată acea hidoasă „lucrătură" în jurul unui post din învăţământ, pe care nimeni nu se gândeşte să-l privească drept un apostolat, această lipsă de orice ideal moral şi de orice simpatie pentru copil, scenele acele de „bucătărie dăscălească" de petrecere josnică de cârciumă şi de.... cabaret, grosolănia sentimentelor, a vorbelor şi meschinăria vieţii lor sociale şi de familie, nu au fost scrise numai pentru a reda ce se vedea prin ochelarii unui observator metodic şi ştiinţific.

Alegerea subiectului nu a fost făcută numai pentru a reda „adevărul", adevărul simplu şi ordinar aşa cum se prezintă în orice individ. Cititorul presimte o ceaţă groasă pe ochelarii d-lui C. Kiriţescu. Alegerea subiectului „Poruncii a zecea" contribue nu numai a umezi ochii cititorului. Părintele, patriotul, omul se zguduie de o simţire adâncă mocnind de mult în sufletul său. Domnul C. Kiriţescu, independent de persoana şi funcţia lui în învăţământ, omul, scriitorul, scutură cu violenţă obiceiurile de indolenţă şi inerţia publicului nostru. Un profund desgust de o stare de lucruri pe care toţi o cunoaştem, o violentă indignare împotriva terfelirii celui mai nobil apostolat, se află îndărătul ochelarilor care descriu cu o cruzime rece de om de ştiinţă şi o legitimă amărăciune de om cu un rest de conştiinţă morală.

De ce nu a avut însă în vedere d-l Kiriţescu de cât aceste exemplare ale dăscălimii, de ce acum ca şi altă dată nu a vorbit decât de Brăcăcescu, Ţepeluş, etc.? Nu sunt oare decât astfel de tipuri în învăţământ? Nu mai sunt oameni cu vocaţiune, cu iubire pentru meseria lor, cu înţelegere a misiunii lor?!

Aceştia nu există pentru ministru şi toţi Trupeşii lui. Ei trebuie să trăiască sub pământ ca să nu turbure liniştea Brăcăceştilor şi să nu încurce socotelile miniştrilor şi ale politicianilor. O singură categorie, acea pe care o descrie d-l C. Kiriţescu este luată în seamă pentru conducerea educaţiunii în ţara noastră, acea care există pentru politiciani. Această înseamnă cartea d-lui C. Kiriţescu.

Poate că domnia-sa nici nu a avut încă prilejul de a-şi îndrepta focarul ochelarilor săi scotocitori asupra acestor umiliţi, care au totuşi în sufletul lor comoara unei credinţi. Ei nu merg în ministere şi nici nu sunt în fruntea bucatelor. Trebuie să vrai să-i cunoşti ca să-i afli şi să-i cercetezi.

Morala „Poruncii a zecea", nu e acea care s'ar cădea să încheie volumul d-lui C. Kiriţescu. Mi se pare mai mult o morală potrivită cu nivelul unor oameni ca acei din Vălenii de Târg. D. Kiriţescu pare a o fi scos înadins ca să dovedească imposibilitatea unei critici mai adânci în sufletul triştilor săi clienţi. Chiar cel mai bun dintre ei nu poate scoate altă învăţătură din jalnica lui odisee, de cât aceia ca să nu râvnească la ciolanul altuia. După toate crudele experienţi ale încercării sale, el nu ajunge la altă încheere, decât la aceia de a lua bine seama cine sunt stăpânii celui cu ciolanul în gură, înainte de a-l ataca ! Şi fiindcă nu a izbutit în această penibilă întreprindere revine la viaţa lui quasi animală. Dar ce pictură de moravuri ! Adeseori observaţia crudă a realităţii se îmbină cu puterea imaginaţiei în scrierile d-lui Kiriţescu dând pagini nu numai adevărate dar şi frumoase.

Pe lângă darul şi metoda de observaţie din volumele sale se degajează un sentiment de putere şi o adâncă înţelegere şi preţuire a frumuseţii naturii, care dă scrisului său o nobilă atitudine sufletească. Aş putea califica volumele sale de „documente literare" mai mult de cât de literatură documentată. D-l C. Kiriţescu nu a ajuns încă la echilibrarea aceia dintre document şi imaginaţie care să dea operei caracterul mai pronunţat de literatură. La domnia-sa domină observaţia asupra imaginaţiei, calităţile omului de ştiinţă covârşesc pe acele ale literatului. Totuşi forma sa de expresie are substanţă, e solid şi corect construită, bogată în sonorităţi, deşi lipsită de orice muzicalitate.

In tot cazul „Porunca a zecea" în special, e o ilustraţie fericită a rolului documentului în literatură şi a întrebuinţării sale etice sub o formă superioară atacului polemicii, de un efect mai răsunător ,mai sensibil şi mai accesibil de cât al criticii directe, ori cât de eloquentă, de tăioasă şi de justă ar fi.

IZABELA SADOVEANU

*) C. Kiriţescu. Printre Apostoli. 1928. Porunca a zecea. 1929. Edit. Cartea Românească.

Citiţi azi **Realitatea No. 164**
:: Cu numeroase ilustraţiuni şi un bogat sumar ::
5 culori — 10



ALEXANDRU KUPRIN

URŞII

Toamna înteagă se gândise ursoaica, tânără mamă de opt ani, cum să se aşeze mai bine pentru iarnă în vizuina ei. Avea numai câţiva ani de experienţă şi copiii o stinghereau încă. Cel mai mare, un ursuleţ de-un an, începuse să devie neascultător, dându-şi aere de tânăr emancipat, şi de multe ori, ca să-l puie la locul său era silită să recurgă la palme. Cele două micuţe nu pricepeau încă nimic; întindeau într'una gâturile spre mamelele ei, muşcându-le cu colţi mici şi ascuţiţi; se speriau de orice la tot momentul, dând buzna şi încurcându-i-se printre picioare, sau se zbenguiau ca nişte nebune că trebuia să le caute ore întregi prin grămezile de frunze moarte, prin tufişuri de zmeură sălbatecă, măceş şi lemnul cânelui.

— Tot are să ne dea cineva de urmă, se gândea ursoaica, omul desigur, acel animal înspăimântător, neînţeles, atotputernic.

Se silea să calce uşor, cu labele-i greoaie, ca să nu lase urme. Insă spre marea-i disperare, după fiecare pas înflorea în urmă o gaură neagră pe albul strălucitor şi proaspăt al zăpezii.

Vremea rămânea nehotărîtă. Azi ningea şi a doua zi dimineaţă te trezeai cu ploaie măruntă de toamnă.

In sfârşit, la începutul lui Octombrie, ursoaica simţi că troienele şi viscolele au să se pornească. Atunci, porunci ursişorilor:

— La drum! Mergeţi după mine!

Şi toţi patru se îndreptară spre miază-noapte, pe poteci şi cărări pe care nu umblaseră în timpul toamnei. Ursoaica mergea în fruntea coloanei, după ea veneau cele două micuţe, la urmă fiul cel mare. Conduşi de instinctul ancestral, păşeau toţi cu băgare de seamă, punând labele în aceleaşi urme.

Mama ursoaică descoperise mai de mult, din timpul verii, un loc bun de dormit. Se afla lângă un pin bătrân, răsturnat cu rădăcinile în aer, între care se îngrămădiseră crengi rupte, vreascuri şi frunze uscate.

„Soseşte vremea din Nord, cugeta ursoaica. Zăpada are să acopere şi are să ascundă urmele". Mergând spre vizuină, nu uita nici să sgârie cu unghia trunchiurile copacilor, ca să recunoască locurile. „Cum am venit, aşa ne vom întoarce" se gândea ea.

Cu instalarea în vizuină lucrurile merseră greu; culcuşul era strâmt şi trebuiau să stea înghesuiţi. Cele două micuţe, obişnuite cu căldura mamei, se cuibăriră îndată între picioarele ei, ghemuindu-se în pântecele gras, plin de toate bunătăţile toamnei. Nu se supărau prea tare dacă mama le cam strivea întorcându-se pe cealaltă parte şi începură să toarcă din prima zi cântecul lor de iarnă.

Multă vreme încă, cel mare, se învârti şi se răsuci la locul lui, mormăind cu supărare, îşi ghionti surorile, cercetă cu'n ochiu împrejurimile, se uită urât la mamă-sa şi se socoti foarte nenorocit.

Intr'un târziu, supunându-se şi el legilor ce stăpânesc în lumea urşilor, adormi adânc. Şi prin somn, dolofanul ştrengar înfumurat făcu şi el ca cele mici, sforăind, torcând şi întinzând botul spre sânul matern.

Mama în loc să doarmă, aţipea numai câte puţin. Şi deasupra vizuinei, răsuflarea ei se ridica lin ca un abur uşor.

Toate sălbătăciunile pădurii, veveriţele, jderii, herminele, vulpile şi lupii ocoleau cu respect locul de hodină al urşilor. Cumătrul corb croncănea de sus, observându-le cu luare-aminte culcuşul, iar cumătra coţofană, cam prea gureşă ca întotdeauna, spunea răutăţi la adresa lui, zburând apoi grăbită spre alte meleaguri

Mama ursoaică dormea numai cu'n ochiu. Din când în când scotea capul din vizuină, îşi răcorea botul cu zăpadă şi privea la iepuraşii care se zbenguiau în apropiere şi la cucoşii sălbateci care se repezeau de sus, ca un vârtej, pe zăpada albă; apoi, ciulind urechile, asculta nepăsătoare zgomotul îndepărtat al unui tăietor de lemne şi din nou o fura somnul.

In Ianuarie, însă, deodată se deşteptă. Pădurea vuia de zgomot, cânii hămăiau, cornul suna cu îndârjire. „Se întâmplă ceva neobişnuit, se gândi ea, n'am mai auzit niciodată o astfel de larmă".

Scutură stângaciu dela sân pe cele două micuţe, trezi pe cel mare c'o palmă. Apoi, scoţând din vizuină întâiu capul şi'n urmă trupu-i gros ieşi în calea duşmanului, făcându-i faţă.

Da, urletele înfricoşate ale cânilor se apropiau din ce în ce...

— Inapoi! cugetă mama, şi strigătul pe care-l scoase aruncă pe ursişori tocmai în fundul vizuinei.

Dar de după tufişuri şi de după mormanele de zăpadă, începuseră să apară boturile semeţe şi'n acelaşi timp timide ale cânilor de vânătoare. Cuprinşi de pofta de-a sări asupra ei, neîndrăznind încă, încetaseră din lătrat şi'ncepuseră să schiaune şi să gâfâie; iar limba le atârna roşie şi lungă din gura deschisă.

— Nu poate fi ceva serios, se gândi mama, respirând greu. Işi răcori limba cu zăpadă şi se'ncurajă iarăşi: „N'au să îndrăznească niciodată!"

Dar în aceiaşi clipă simţi şi văzu oamenii. Paşii lor grăbiţi, mişcările nervoase, ochii nemiloşi îi arătară lămurit soarta: „Nu-i nici o scăpare!"

Atunci vru să se arunce asupra lor. Făcu o sforţare să se repeadă, eliberându-şi spatele din grămada de zăpadă şi din acele de pin care-o opreau, când deodată se simţi orbită, asurzită, zugrumată.

Pierzându-şi simţirea se gândea încă:

— Băiatul meu e cam prostuţ; n'are să poate să-şi scape pielea. Şi cele două micuţe ce-or să se facă sărmanele?...

★

— Frumos cadou de anul nou! spuse un tânăr ofiţer din gardă, îmbrăcat într'un fantastic costum de vânătoare. Ce ziceţi?

A fost o adevărată lovitură de maestru!

Picherul era tocmai să răspundă c'un zâmbet răutăcios, când deodată strigă: — Băgaţi de seamă! încă unul!

Ursul cel tânăr se ridicase în picioare. In aceiaşi clipă un ţăran hăitaş îi zdrobea spinarea c'o lovitură de topor.

In româneşte de THEO MUSKI

Mănăstirea Nămăeşti

Săpată într'o colină frumoasă de piatră, la depărtare de 8 klm. de oraşul Câmpulung, primul oraş al legendarului Negru Voevod, pe valea râului Argeş se află Mânăstirea de maici dela Nămăeşti.

In privinţa numelui acestei Mânăstiri avem o mulţime de legende, ceiace ne dovedeşte firea născocitoare de poveşti a românului.

Aşa, după o legendă împrumutată şi de istoricii străini ce s'au ocupat cu trecutul nostru ca Sulzer şi Engel, ni se spune că biserica Mânăstirii Nămăeşti îşi are origina în epoca romană când apostolul Andreiu, coborându-se din Dacia superioară pe drumul Rucăr-Dragoslave, ar fi ajuns în acest loc (Nămăeşti), unde a observat un templu păgân şi, dorind să-şi înceapă cuvântarea, căută pe fereastră şi, nezărind pe nimeni, spuse „Nemo est" (nu este nimeni). De aici Nămăeşti.

O altă legendă ne spune că un cioban păscând oile în jurul acestei stânci, în care e săpată biserica, adormi şi i se arătă în vis Maica Domnului şi-i spuse: „Scoală şi sapă în această stâncă şi vei găsi o icoană, şi aici vei face o Biserică întru cinstea şi slava Intrării în Biserică a sfintei fecioare Maria". El făcu întocmai, iar icoana ar fi aceia care se păstrează încă şi poate fi văzută de orice credincios ce intră în Biserică la intrare în partea stângă.

O a treia legendă atribue biserica catacombelor creştine din timpul dominaţiei romane, înainte de venirea lui Constantin cel Mare care la 325 recunoscu creştinismul ca religie de stat.

Biserica Mânăstirii Nămăeşti ar fi, după această legendă, o catacombă din această epocă aşezată lângă drumul vechiu al Branului ce lega Dacia inferioară cu cea superioară.

Mânăstirea astăzi este întreţinută de stat ca toate Mânăstirile din ţara noastră după secularizare şi este locuită de maici.

Maicile pe lângă ocupaţiunile religioase, se îndeletnicesc şi cu diferite lucruri de mână ca ţesutul şiacului, mohairului, covoarelor de preţ şi pânză fină ţărănească pentru lucrat în puncte cusuturi naţionale.

Cu lucrările lor maicile pe lângă că-şi îndulcesc traiul în Mânăstire, dar — fiind lucrate frumos şi artistic — ele desvoltă şi întreţin în popor gustul frumosului şi al lucrărilor de artă românească.

Maicile prin sârguinţa lor au reuşit să-şi alcătuiască o frumoasă bibliotecă cu cărţi morale şi religioase, unele chiar în manuscris.

In timpul răsboiului pentru întregirea neamului, Mânăstirea a avut de suferit din partea duşmanilor, dar vremea va face ca suferinţele să fie uitate şi Mânăstirea reparată; şi ea va dăinui încă în decursul veacurilor.

In figura noastră, datorită maiorului-topograf Papazoglu, Biserica este poetic şi în acelaş timp original reprezentată, aşa cum e în stânca care îi formează naosul şi altarul. Fereastra de la naos se poate bine observa: e în stâncă deasupra ei pornind acoperişul de tablă. Are o singură turlă, cea a pantocratorului. Pomul din dreapta ca şi crucea din planul din fund fac priveliştea şi mai poetică.

MIH. POPESCU

Viaţa lui Byron

de André Maurois

LUNA DE MIERE

Rezumatul capitolelor apărute:

Byron, fiul căpitanului Byron şi al Catherinei Gordon, a rămas orfan în vârstă de trei ani (1791). Tatăl cheltuitor şi neorânduit, a murit în Franţa. Mamă-sa, redusă la un venit foarte mic, îşi creşte cu anevoinţă copilul.

Primul său volum de versuri stârneşte atacurile violente ale criticei. După o călătorie în Orientul apropiat, scrie pe Childe Harold. *Succesul acestei cărţi face din Byron oaspetele cel mai solicitat al înaltei societăţi engleze. Atunci începe pentru Byron o extraordinară viaţă de desfrâu. Nici una din femeile, pe care le cucereşte, nu izbuteşte să-l reţină.*

O clipă, uită pe toate celelalte femei, într'o iubire pătimaşe cu sora sa Augusta.

In sfârşit, se hotărăşte să se căsătorească cu Annabella, tânără, intelectuală, filosoafă şi geometră, care — prima dată îl respinsese — iar acum se îndrăgostise de el. Puţin după aceea, Byron o luase în căsătorie, dar fără nici un entusiasm.

Trăsura mergea spre Halnaby, casă pe care Sir Ralph le-o pusese la dispoziţie pentru luna de miere. In trăsură, — o femee îndrăgostită şi neliniştită şi un om nervos, exasperat.

Ah! Dece s'a căsătorit? Ca să salveze pe Augusta? Ca s'o rupă cu ea? Ca să-şi satisfacă orgoliul? De-acum încolo, toată viaţa, o să aibă lângă el pe această necunoscută, femee gravă şi stângace, care a şi început să-l observe şi să-l judece. O ură oarecum nebună svâcnia în sufletul lui Byron. Atunci, începu să cânte sălbatec cum făcea ori de câte ori era nenorocit.

Străbătură oraşul Durham. Clopotele bisericilor sunau. „Bănuesc că pentru fericirea noastră!" — spuse sarcastic Byron. Pădurea şi şesul erau învăluite în zăpadă. Byron vorbi. El spuse că această căsătorie nu era pentru dânsul decât o revanşă. Era noul mit, de care se lega în neorânduiala vieţii lui. Ca să se poată răbda pe sine însuşi, avusese totdeauna nevoia de-a se privi drept erou al unui roman. Căsătoria îl lega, fie şi pentru câtva timp, de o singură femee? Fie! Drama se va juca între ea şi el. Nu era adevărat că ar fi luat-o de nevastă din răzbunare. Când îi ceruse mâna pentru prima dată, mitul fusese cu totul deosebit. Atunci, dorise şi nădăjduise fericirea în dominaţiunea unei femei asupra lui însuşi. Dar adevărata Annabella nu putuse fi această femee. Acum, el îi distribuia rolul de victimă. Ideia unei revanşe pregătită cu răbdare după cel dintâiu refuz al Annabellei, era un frumos subiect de agitaţie byroniană.

Ii plăcuse povestea lui Ali-Paşa care făcuse prizonier, după patru-zeci şi doi de ani, pe omul care răpise pe una din surorile sale. *Crede Byron.* Un Byron nu uită niciodată. Astfel visa Byron, aţâţându-se pe sine însuşi.

„Oh! Cum te-a amăgit închipuirea! Cum este cu putinţă ca o femee de bun simţ, ca d-ta, să creadă că mă va putea schimba pe mine? Era o vreme, când m'ai fi putut salva. *Acum* e prea târziu. *Acum* e de ajuns să-mi fii nevastă, ca să te urăsc. Când m'am oferit, întâia dată, puteai totul. *Acum* vei vedea că te-ai măritat cu un demon." Pe urmă, când văzu că femeii îi era frică, el râse iar dânsa crezu că glumeşte. Annabella pierdea curajul, autoritatea pe care ai săi o admiraseră atât de mult. Ea se întreba cât timp o va trata Byron astfel? „Atâta timp — i-ar fi răspuns Hobhouse, dacă l-ar fi putut consulta — atâta timp, cât vei lua în seamă purtarea lui". Dar ea — vai! — lua mereu în seamă această purtare. Lecturile ei, fericirea, succesele de fată răsfăţată, nu o pregătiseră de fel ca să liniştească şi să înţeleagă pe un Byron.

★

Către seară, trăsura se opri la Halnaby. Sub zăpada, care cădea, noaptea, casa goală părea sinistră. Annabella cobori din trăsură cu o înfăţişare şi atitudine de deznădejde.

La masă, Byron îi spuse:

— Acum, te am în puterea mea şi am să te fac s'o simţi!

El îi vorbi de William Lamb:

— Carolina Lamb trebue să fie, pentru sufletul bărbatului ei, ca o picătură de apă care cade neîncetat. Asta ruinează şi împietreşte.

Şi adăugă, cu privirea-i cumplită:

— Vei vedea că ţi-ai ales un tovarăş de viaţă de acelaş gen.

Perioada, care urmă, fu numită „luna de melasă" şi niciodată luna nestatornică nu fu—în acelaş timp—mai strălucitoare şi mai acoperită de nouri. Byron era cel mai cumplit şi cel mai bun dintre bărbaţi. In răstimpuri scurte firea lui se ridica asemeni negurii matinale. Atunci, convorbirea era prietenoasă şi veselă. Ii plăcea să o facă pe nevastă-sa să vorbească mii şi mii de absurdităţi puerile.

Glumea pe socoteala calmului ei şi aceste clipe de destindere erau pentru Annabella amintiri cu atât mai dulci, cu cât mai rare, — „izvoare descoperite în pustiu" cum spunea ea. Apoi, de îndată ce — la anume întorsături de frază oarecum solemne — se temea că ea va aluneca în ceiace el numea „predici şi sentimente" — devenia brutal. Excitat de sunetul propriilor lui violenţe, incapabil de-a se stăpâni, spunea totul cu o sinceritate brutală. Annabella avea douăzeci şi doi de ani şi nu ştia nimic despre viaţă. Iar ceiace descoperia din viaţă era cu totul diferit de ceiace îşi închipuise.

Ea avea, alături de sine, o fiinţă — în acelaş timp — remarcabilă şi naivă. Byron era de-o susceptibilitate dureroasă, de un egoism fizic şi moral aproape de necrezut. Vorbea într'una, fără să obosească, despre sănătatea lui, despre un păr care i-a căzut, despre un dinte stricat. In ceiace privea infirmitatea lui, — amorul propriu era şi mai viu.

In primele zile, nu i-a spus nimic. Ea, vroind să libereze viaţa lor comună de această stingherire, — ea a atins acest subiect mai întâiu, după ce citise un articol de Darwin, asupra boalelor voinţei. Darwin spunea că un bolnav îşi poate uşura suferinţa, vorbind în chip deschis despre boala lui. In adevăr, din clipa aceia, el îngădui ca ea să ştie — dar totdeauna cu un râs stingherit şi zicând „micul meu picior". Când se plimba pe şosea, dacă auzia departe pasul unui trecător, se oprea brusc şi rămânea nemişcat pentruca necunoscutul să nu-l vadă şchiopătând, — sau câteodată, o lua la fugă. Ii era groază să fie observat. Orice privire care se oprea asupră-i, îi provoca un acces de mânie.

Dela început, el încercă să lupte împotriva sentimentelor morale ale Annabellei. „Greu este începutul" îi spunea el. Seara, încerca să o încredinţeze că nu există nici un adevăr în religie, nici în morală. Sfârşia cu un gest de sfidare:

— Acum, converteşte-mă!

Ea nu încerca să răspundă. Ea îşi spunea că iertarea, resemnarea, curajul, veselia vor fi cele mai bune mijloace de a-l convinge că nu toţi oamenii sunt răi. Ceiace numea el religie, era acea sumbră doctrină a copilăriei lui, care — după cum descoperise Annabella — avusese asupra lui o mare influenţă şi care, combinată cu cei doi ani de viaţă în lumea musulmană, îi formase fatalismul.

Nu astfel concepea Annabella acţiunea Providenţei:

— Eu credeam în prezenţa vie a lui Dumnezeu, cu aceia care doriau, nu propria lor voinţă, ci voinţa lui.

Inainte de a fi trăit cu Byron, ea îl crezuse sceptic, voltairian. Adevărul i se părea acum, cu totul deosebit. Bărbatul ei avea o inteligenţă voltairiană, dar un calvinism latent îmbiba adâncimile sufletului său. Nici o altă creatură nu putea să aibă un mai puternic simţ al voinţei divine, dar al unei voinţe la care justiţia nu era temperată de nici un fel de milă. Religia lui — întreagă — era teamă şi deci, revoltă. El credea că unii sunt destinaţi cerului, alţii infernului — şi că el aparţinea acestei din urmă clase. De-aci o furie firească împotriva tiranului universului, o desnădăjduită risipă de viaţă.

Intr'o zi, după o violentă discuţie, căzu în jilţ şi-i spuse nevestei sale:

— Cel mai cumplit lucru este că, totuşi, cred!

Când se gândia la acest Dumnezeu, care se bucură de suferinţele creaturilor sale, care poate că râde de aceste suferinţe, se indigna.

„Răul întreg — scria Annabella tristă — vine din acea nenorocită credinţă a copilăriei sale, care tăgăduia întoarcerea Fiului Risipitor".

Trad. de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

„Aş vrea să ştiu"

V. MATEIAŞ — Tg. Mureş.

a) Care erau cei şapte înţelepţi ai Greciei?

Thales, Solon, Biar, Chilon, Cleobul, Pittacus şi Periandru.

b) Cine a creat alfabetul?

Originea alfabetului este încă nelămurită. Vechii Egipteni deşi posedau 24 de simboluri, reprezentând toate consoanele uzuale în limba lor, nu au creat nici un alfabet. Unii învăţaţi consideră ca cele mai vechi texte alfabetice, inscripţiile semite găsite la Serabit-el-Khadem, din peninsula Sinai. Intr'adevăr, aceste inscripţii, cuprind 27 de semne diferite, toate alfabetice, înrudite de altefel cu hieroglifele egiptene. In ceeace priveşte data exactă a inscripţiilor indicate, istoricii nu sunt de acord fixând-o în general cam pe la 1900 în. de Chr.

In afară de acestea cele mai vechi inscripţii alfabetice, cunoscute actualmente, sunt cele de pe mormântul regelui Ahiram, din Fenicia, (Sec. XIII în. de Chr.) Ceeace alcătueşte originalitatea alfabetului fenician faţă de cele anterioare, este faptul că acesta distinge toate sunetele simple intrând în articulaţiile graiului şi crează penru fiecare din ele un simbol adecuat.

B. VINEŞ—T. Severin.

Cum s'a născut genul operei muzicale?

Opera îşi are leagănul ei în Italia. Primele începuturi ale unei drame muzicale (nu în accepţiunea wagneriană a cuvântului) ci în sensul unei producţii teatrale însoţite de partituri muzicale vocale şi instrumentale), apar în Florenţa pe la sfârşitul secolului al 16-lea. După distrugerea imperiului bizantin pe la mijlocul secolului al 15-lea, se refugiază în Italia o mulţime de greci, care încercară să reînvieze aci, odată cu poezia şi arta veche elenă, şi antica dramă greacă însoţită de muzică. Pe la sfârşitul veacului al 16-lea sub presiunea acestui imbold, un grup de artişti şi învăţaţi din Florenţa concepu ideea să încerce reconstituirea unei drame în genul vechilor tragedii elene. Deoarece însă ei nu cunoşteau modul cum îşi recitau versurile cei vechi şi găseau nepotrivită maniera polifonică, Vincenzo Galilei (tatăl marelui Galileu), un membru din grup şi bun muzicant din lăută, încercă să adapteze pentru o singură voce câteva strofe din Dante precum şi unele din plângerile lui Ieremia. Această cântare, realizată încă în genul vechilor cântări greceşti şi pe care el o însoţia cu lăuta, deşi amintea mult psalmodiile antice, fu primită cu succes şi stimulă pe mai mulţi artişti muzicanţi la o serie de încercări analoage. Se creă astfel o serie de asemenea cântări, care formară bazele stilului recitativ, denumit pe atunci **nuova musica.** Mergând înainte pe acelaş drum, poetul Ottavio Rinuccini şi componistul muzical Iacopo Peri, ambii florentini, alcătuiră împreună în 1597 **„Dafne"**, prima operă muzicală, cu subiect din viaţa pastorală.

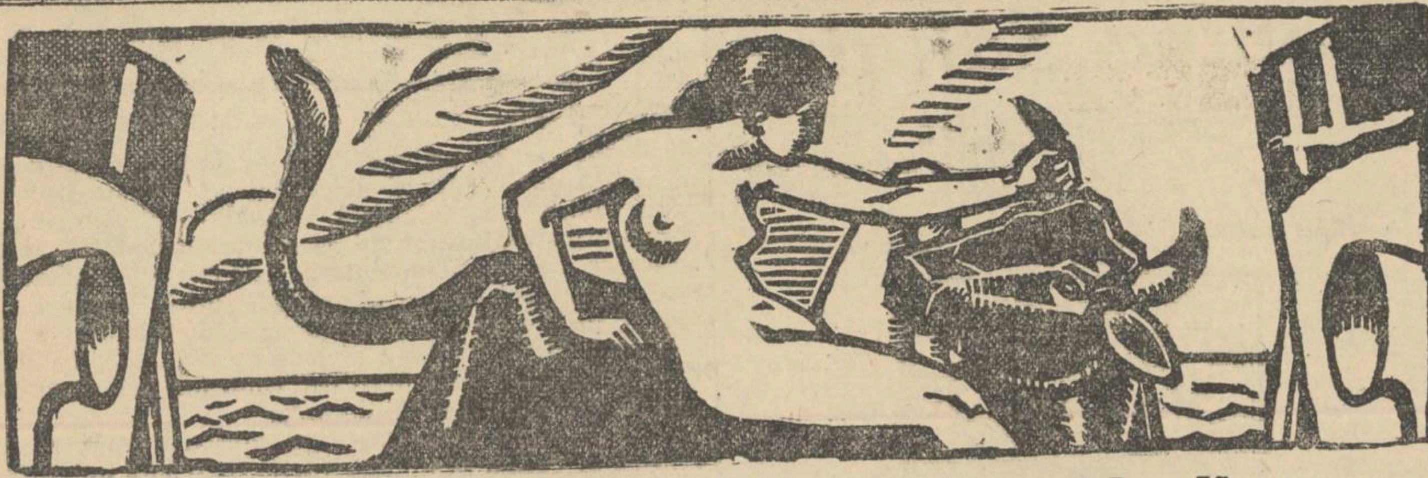
In aceste prime încercări, trebue să vedem originea operei, care desvoltându-se progresiv în restul Italiei, a trecut apoi şi în celelalte ţări din occidentul Europei.

Şcolarul bucher şi ambiţios; tânărul elegant care sare noaptea peste zidurile internatului; copilul plăpând care tânjeşte între zidurile reci ale şcolii după căldura vieţii de familie; toate aceste chipuri defilează în splendidul roman „Fermina Marchez", datorit măestrei pene a lui Valery Larbaud, apărut în „Biblioteca Dimineaţa".

Este o carte care pasionează pe elevii tuturor şcoalelelor secundare.

Preţul unui exemplar, 15 lei.

La librării şi depozite de ziare.



Manual de morală practică

DREPTURILE FEMEII

Sunt de părerea d-voastră, stimată doamnă, că femeea are prea mult de lucru la domiciliu, ca să-i mai rămâie vreme pentru Senat. Portretele de elefanţi, pe care le-aţi admirat, zilele trecute, adunate pe un afiş de propagandă, reprezintă, desigur, clasa femeilor fără scop normal sau deviate dela scopul naturii. Nefericirea face doar parte din viaţă, fără ca leacul ei cel mai bun să-l dea votul şi dreptul eligibilităţii. Bărbaţii se aleg de câteva sute de ani şi nu sunt nici mai mulţumiţi nici mai inteligenţi decât înainte; ba pare-se că dimpotrivă.

Să schiţăm, dacă vreţi, portretul femeii normale, aşa cum l-am putut moşteni în familii, dela bunicile cu bariş, până la camaradele noastre cu automobil. Familia este încă singurul laborator experimental pentru observarea dumnezeiescului fenomen al vieţii. Idealul cuprins în existenţă al femeii şi al bărbatului, fiind întovărăşirea şi căsătoria, am ales căsnicia complectă a doi soţi care se iubesc şi se respectă, parveniţi din cea mai numeroasă categorie socială, a mijloacelor egale, care păstrează generaţiilor sănătatea necesară.

Nu-i aşa, doamnă, că desechilibrul se iveşte imediat ce bărbatul sărac s'a căsătorit cu o fată bogată şi fata săracă şi-a dat mâna unui bărbat avut, în majoritatea cazurilor cu mult mai bătrân? Părechea socialmente bună şi educativă, e compusă dintr'un bărbat cu o profesiune de muncă şi dintr'o femee, care a învăţat în familia părinţilor cum se ţine o căsnicie. Administrarea unei căsnicii trebuie să fie destul de grea, de vreme ce fără această cunoştiinţă nu-i mai rămâne femeii decât singura îndeletnicire politică şi electivă. Aţi observat, doamnă, că femeile politice nu ştiu să-şi cârpească ciorapii, se îmbracă fără gust şi miros a rufărie neagră, ameţită cu un parfum ? Aţi intrat în desordinea căsniciilor acestor doamne ? V'aţi uitat prin colţuri ? Aţi ridicat marginile unei velinţe care acoperă un pat sau o canapea ? Aţi tras cu degetul pe etajeră ? Aţi luat un ceai în porcelanele lor puturoase ? V'aţi şters la buze cu şervetul rînced de lângă ceaşcă ? Aceste doamne, atât de mândre cu drepturile şi emancipate de toate plăcutele lor datorii şi corvezi, sunt de fapt guvernate minut cu minut şi toată viaţa de o servitoare unguroaică, din vecinătatea fiziologică a maimuţei —: hibridă, tristă şi ridiculă consecinţă a unui sentiment de falsă libertate.

Soţul nu câştigă la declasarea lui, pentru a intra dintr'o clasă săracă într'o clasificare bogată, nici dragostea nici mai ales prestigiul care încadrează iubirea soţiei. Puţin dispreţ se târăşte totdeauna în sentimentele soţiei, căutată pentru zestre. Iubirea, ca şi mila, ca şi credinţa sunt condiţionate de gratuitate — şi aci stă pedeapsa lăcomiei şi nedreptăţilor care prezidează la construirea averilor. Femeea, negociată de un soţ flămând de avere şi de carieră, nu şi-a plasat idilic sentimentul şi caută în afară de căsnicie un echilibru la sensibilitatea ei, orice ar face, romantică. Fetele avute, în disproporţie cu situaţia soţului, suferă, desigur pe nedrept, influenţa pedepsii mistice, care urmăreşte bogăţia, ca o umbră a ei specială. Nu e nimic de făcut : ele sunt natural destinate bărbaţilor bogaţi, care aduc de cele mai multe ori în căsnicie desgustul de viaţă şi un pesimism porcesc — sau unei vieţi teatrale, de semi-culise, de hoteluri, între dansatori, călăreţi de circ, escroci, balerine, şi chelneri....

Ceeace trebuie să învăţăm pe tineri, stimată doamnă, este cum să se ferească de avere, ca să-şi păstreze inocenţa sufletească, rămânând solidari cu timpul lor, cu poporul lor şi cu pământul, din care s'au născut. In afară de alfabet şi de limbă, nu este cu putinţă nicio înţelegere şi nicio rânduială.

Un bărbat care îşi câştigă muncind confortul, o viaţă liberă, gătelile casei şi ale soţiei şi bucuria copiilor, şi rupe pământul în vreme ce nevasta îngrijeşte de variata, copleşitoarea şi interesanta muncă din interiorul căsniciei, merită ofranda zilnică a unui surîs şi a unei sărutări şi îmbrăţişarea trupului frumos şi curat al Evei, dată de Dumnezeu.

Soţia nu este numai o femee; din ceasul în care a pus o viaţă nouă în bătaia soarelui şi un prunc la ţâţă, ea intră în marile rosturi ale existenţei, lângă germinaţia pământului, lângă soare, lângă noapte, lângă timp şi lângă Maica Domnului.... Ea participă la frământarea geniului şi la marele răsboi ce-l duce omenirea cu ignoranţa şi cu nefericirea.

Soţia se scoală dimineaţa teafără şi proaspătă şi ochii şi mânile ei vor umbla toată ziua, să întocmească şi să îndrepte viaţa soţului şi a copiilor ei. Sub mâna ei viaţa familiei este ca un cearşaf alb, care zilnic trebuie clătit în apă şi lumină şi călcat cu fierul cald, pe cutele cuvenite, cu horbotele la margini. Prin degetele ei trebuie să se depene zilnic, ca un fir, sănătatea, veselia şi cinstea familiei. Copiii sunt scăldaţi, uscaţi în cârpe de mânile mamei. Pieptenul ei va despica părul pruncilor, ca şi cosiţa ei bine mirositoare în oglindă, femeea casei fiind datoare să fie şi cochetă, ca să-şi sărute bărbatul îmbiat, când se întoarce obosit şi totuş înfrăgezit, de la lucru. Această femee, scumpă doamnă, nu se gândeşte la voturi sau rîde când o cucoană desamăgită şi violentă în revendicările ei de sterilitate, ca altădată profesionistele altor îndeletniciri, şi mai puţin recomandabile, se iveşte să-i cânte binefacerile unei fericiri de club, cu care nu are ce să facă.

Femeea singură, femeea neasortată în societatea curentă, are dreptul de câte ori e săracă, să trăiască într'o formulă de viaţă, care să compenseze fatalităţile şi suferinţele de la natură şi împrejurări. Numeroase pot fi funcţiunile de ordin gospodăresc, în vederea cărora ele pot primi o educaţie, datorită lor de către o societate civilizată şi inimoasă. Insă femeile bolnave de androginism sau de ambiţiuni cu origini în viciile triste ale anatomiei ori în proasta organizare a unei căsătorii fără bucurii, sunt de la sine eliminate din farmecul vieţii, care nu se obţine cu de-a sila, dacă o voinţă de reeducare nu intervine sinceră şi hotărîtă să schimbe direcţia visului şi a vântului.

Să mă iertaţi, stimată doamnă, că argumentez înainte de toate cu natura, făcătoarea noastră a tuturora. Femeea suferă de mari inferiorităţi de exhibiţie, care o împiedică să iasă din discretul apartament al vieţii casnice şi să înfrunte tumultul asudat al tribunei. Mamă, în mai puţin de nouă luni, înţelegeţi că epoca sacră a înmuguririi, o face inaptă la revendicări, inestetică şi umoristică. Fără sarcină, doamna deputată va fi supusă o dată pe lună, timp de 10 zile din treizeci, fluxului menstrual şi căldurilor în concordanţă cu el. Şi mai consideraţi, onorată doamnă, un preşedinte de adunare, care grăbit de o înfierbântare instantanee, are nevoie să-şi abandoneze atitudinea dreaptă şi să se puie jos, ca o căţea. Viaţa se trăieşte la figurat.

Sunt linii care înfăţişează drepturi numai în verticală.

T. ARGHEZI

Hymnus de gloria Paradisi

de Sfântul Augustin

Sufletul ars însetează după isvorul cel veşnic.
Incătuşat ar zdrobi temniţa 'n care e'nchis:
Arde, se sbate şi umblă după un ceas liniştit,
Căci el se simte pe lume, din patria lui surghiunit!
Priveşte spre slava pierdută, din groapa păcatelor sale,
Şi chinu-i sporeşte mai tare sub blândele-aduceri aminte.
După pierdutele bunuri nemângâiat el suspină!

Ce om e destoinic s'arate a veşnicei păci bucurii?
Căsuţele-acolo se'nalţă ca mărgăritarele vii,
Sub coperişuri de aur foişoarele scapăr lumină.
Clădirea se'nchee ca'n toarte în pietre de preţ nestimate.
Drumul cetăţei e neted cu lespezi de aur podit,
Gunoae nu vezi; de noroae nu fost-a nici când pângărit.
Acolo nici crivăţ năpraznic, nici vânturi de vară nu ard.
Rozele veşnic în floare, în aer reţin Primăvara.

Crinii albesc, şofranul roşeşte, balsamul musteşte,
Livezi înverzesc, lanuri se coc, curg râuri de miere,
Se simte-al culorilor miros şi mult răcoroasele-arome,
Atârnă de ramuri ciorchine şi poame ce'n veci nu se scutur.
Stelele, soarele, luna, pururea mersul nu-şi schimbă.
Lumina cea fără de-amurguri a Sfintei cetăţi e Hristos.
Noapte şi zi nu-i aci, e numai o zi ce nu piere,

Fiindcă toţi sfinţii pe cer, strălucesc răsărituri de sori.
Incununaţi de triumf se bucură toţi la olaltă:
Cucernici deşi'n biruinţă, îşi numără rănile luptei.
Curaţi, fără pată, ei nu ştiu de-a trupului lor răsvrătire:
Trupul în duh s'a schimbat şi'n suflet un gând mai domină.
Se bucură 'n liniştea păcei, şi nu mai simt nici o zmintire.
Stăpâni peste curgerea vremii, cunosc obârşia a toate:
Al lumii etern adevăr, ei faţă în faţă-l privesc.

De-aicea sorb dînşii, dulceaţa de trai, al isvorului viu.
De-aicea primescu-şi fiorul seninei de veci fericiri,
Vioi, luminoşi şi plăcuţi, ei nu sunt supuşi întâmplării.
Tineri, mereu sănătoşi, ei n'au bătrâneţe, nici boală.
Orice schimbare 'ncetând, nici ei nu se schimbă vreodată
De-aceea-şi păstrează tăria şi'n viaţa lor nu-i stricăciune.
Puterile nemuritoare, sorbit-au puterile morţii.
Pe-a tot Ştiutorul ştiind, ei nu pot fi neştiutori,
Căci toţi îşi pătrund între ei, tainele inimii lor.

Acelaş e lucrul ce-l vor, şi-acelaş nu-l vor, şi sunt una:
Deşi vrednicia oricărui e-asemenea cu osteneala,
Dragostea pune la mijloc un bun dăruit tuturora,
Pentru că unii pe alţii ca fraţii 'ntre ei se iubesc!
Ce e al unuia 'n parte, preface-se 'n bunul obştesc.
Unde e matca reginii — albinele-acolo se strâng
Unde sunt îngeri, acolo şi suflete sfinte s'adună,
Suflete-a două tărîmuri, tot dintr'o azimă gustă.
Dornici şi pururi sătui, doresc numai ceea ce au:
Sătui, nu cunosc ce-i desgustul, nici foamei ei nu se predau.
Mănâncă flămânzi totdeauna şi totuşi mâncând flămânzesc.

Armoniosul lor glas, tot cântece nouă înnalţă,
Orga 'nchinată slăvirei, desmiardă într'una auzul
Slăvesc pe 'mpăratul puterii prin care 'şi-au smuls biruinţa.
Ferice de sufletul care pe Domnul în faţă priveşte,
Şi vede sub tronu-i de aur cum totu'n văzduh se roteşte,
Stelele, soarele, luna şi toate planetele lor!
Isuse Hristoase, răsplată a celor ce luptă şi mor,
Ridică-mă'n astă cetate, la urma isprăvilor mele,
Imparte-mi şi mie din darul aleşilor tăi râvnitori
Incearcă puterile celui ce frânt e de harţa vrăjmaşe,
Dă pace alesului vrednic în urma cumplitului sbucium,
In tihnă lăsând să mă bucur, de Tine, răsplata mea vie.

In româneşte de D. NANU

I. F. LOUIS MERLET

Luntraşul

Mana e o corabie care face serviciul între fluviile Oyapock şi Maroni, — din Brazilia în Guyana olandeză.

Nu cred să fie alt vapor mai incomod ca *Mana*. Adevărată rablă, el se clatină greu pe valurile oceanului, cu toate măsurile pe care le ia căpitanul comandant, un negru jovial, bun marinar, iscusit şi prudent.

Ne îmbarcasem pe *Mana* cu o zi înainte, în zori, la Saint-Georges, pe Oyapock ,şi trebuia să poposim la Saint-Laurent-du-Maroni înainte de a pleca spre Paramaribo, în tainicul şi ciudatul ţinut al Surinanului, unde evreii păstrează cu eroism şi cu credinţă tradiţiile glorioase de pe vremea cuceririi.

Izbită ceasuri fără sfârşit de valurile nemiloase, după o oprire scurtă în faţa Cayennei, *Mana* a stopat în dreptul Hattelor, — post uitat de Dumnezeu pe malul fluviului Maroni, unde ne-am hotărît să aşteptăm fluxul ca să putem pleca mai uşor.

In ţinutul Guyannei, gura fluviilor mari e totdeauna împotmolită de nămoluri vâscoase, în care trebuie să fi trăind vietăţi bizare. Cel puţin aşa pretind indienii şi negrii pe care întâmplarea i-a silit să rămâie după căderea nopţii pe malurile acestea, — ţara manglierilor cu frunze lungi şi aplecate, a şerpilor de culoarea mâlului şi a miilor de pasări cu pene sclipitoare.

Soarele nu se lăsase încă deasupra mării. Comandantul corăbiei mi-a pus la dispoziţie doi lopătari şi o luntre care lunecă repede spre Hatte. Acolo am găsit doi paznici militari şi patru sau cinci ocnaşi întrebuinţaţi la telegraf.

In jurul bordeiului, cocotieri înalţi în care-şi aveau cuiburile *urubuşi*, — corbii tropicelor, — bananieri cu frunzişul răsfirat în evantai, palmieri subţiri şi, dincolo de terenul pe alocuri mişcător, perdeaua pestriţă a pădurii virgine cu nenumăratele ei comori.

Pentru cei de la Hatte, o vizită e lucru cu totul neaşteptat.

După ce am băut tafia îndulcită cu zahăr, mi s'a îngăduit să vorbesc cu osândiţii. Unul dintre ei, inginer pe vremuri, osândit pentru escrocherii repetate, vorbea mai bucuros decât ceilalţi.

— Nu prea vedeţi lume pe-aici.

— Nu... Câţiva căutători de aur rătăciţi prin pădure, luntrea cu merinde de la Saint-Laurent, ş'atât.

— Eşti demult aici ?

— Am făcut opt ani la „pension".... Am fost osândit la 20. Dar am avut o reducere de pedeapsă şi acuşi se'mplinesc doi ani decând sunt aici, la Hatte. Mai am patruzeci de luni — şi gata. Pe urmă, o să fiu nevoit să mă stabilesc în colonie.

— Afară de cazul când.....

— Afară de cazul când aş fugi ? Foarte mulţumesc. Nu ţin deloc la aşa ceva.

— N'ai căutat niciodată să evadezi ?

— Ba da, o singură dată. Dar în clipa în care trebuia să plec cu ceilalţi, am stat la îndoială. Şi am rămas. Mi-a fost frică. Faci pe grozavul cât e soarele sus. Insă, noaptea, nimeni nu înfruntă fără spaimă pădurea neumblată. Ş'apoi pe unii evadaţi i-am văzut, aduşi de valuri, pe jumătate sfâşiaţi de rechini, — biete mortăciuni aruncate în nămol. Cei care vor să fugă pe apă, îşi improvizează bărci, — jucării şubrede, repede sfărîmate de valuri.

— Mi s'a spus, totuşi, că evadarea pe fluviu şi ocean e cea mai sigură.

— Da, dar cu condiţia să ai o luntre solidă, să ai bani mulţi şi, mai ales, să fii înţeles pe subt ascuns cu complici siguri. Dar, de vreo doi ani încoace, tovarăşii nu mai au curajul să se dea pe mâna luntraşului.

— De ce?

— Foarte simplu. Şi pot să vă spun o întâmplare adevărată, s'o duceţi în Europa împreună cu colecţia dv. de amintiri....

Am întins ocnaşului o ţigară. El mi-a făcut loc pe bancă şi s'a aşezat cu spatele în uşa bordeiului, pe o grămadă de otgoane. In timp ce vorbea, pe chipul lui aspru şi uscat, în ochii fără privire şi nepăsători la toate, păreau că se aprind din când în când sclipiri iuţi de fulger.

In faţa noastră, feeria apusului atât de scurt în ţinuturile acestea ale echinocţiului, punea lumină de incendiu pe oceanul fără hotar. Valurile violete veneau să moară cu foşnet de matasă în mâlul de culoarea lavei.

Ascultam glasul monoton şi întretăiat al ocnaşului :

— Un om pe care-l chema Alquier-des-Brandes, fost ocnaş şi el, organizase o adevărată agenţie de evadare. Se înţelegea cu osândiţii care izbutiseră să adune praf de aur sau pepite. Când ajungeau să strângă metalul scump până la preţ de 600 de franci, ocnaşii puteau nădăjdui să fugă din temniţă, doi câte doi. Se îmbarcau pe o luntre solidă, pregătită de Alquier. Dădea fiecare luntraşului câte 300 de franci, păstrând restul de 600 ca să aibă cu ce trăi pe drum, în Guyana olandeză. Alquier îi lua la câţiva kilometri mai sus de închisoarea din Saint-Laurent-du-Maroni, traversa cu ei fluviul şi-i debarca la stânga Albinei. De acolo, fugarii luau drumul pădurii, înarmaţi cu hărţi alcătuite chiar în închisoare de către specialişti pe care nici un desenator de meserie nu i-ar fi întrecut în ceiace priveşte precizia indicaţiilor şi a liniilor.

— Combinaţia mi se pare fără cusur, şi ceeace-mi spui dumneata îmi confirmă ceeace ştiam mai dinainte: că, dacă ai bani, poţi să încerci să-ţi recapeţi libertatea.

— Nu vă grăbiţi... Pe vremea când eram la Paris, — or fi vreo zece ani de-atunci, — mă duceam uneori la Grand-Guignol să caut fiorul groazei. Dar ceeace simţeam acolo mi se pare nimica toată pe lângă ceeace am trăit aici. Aduceţi-vă aminte de *Tortura prin speranţă* a lui Villiers (vedeţi, am încă suveniruri literare !) şi ascultaţi sfârşitul întâmplării.

„Intr'o zi, când marea era furioasă, valurile au aruncat pe ţărm un om pe care era gata să-l înghită nămolul, la câţiva metri de la podul de lemn unde acostează corăbiile. Fără să stăm la gânduri, i-am aruncat nenorocitului o frânghie şi l-am tras până la bordei. Era un Arab, numai pielea şi oasele. Trupul îi era acoperit cu vânătăi . Când şi-a venit în fire, a început să povestească, tremurând încă de groază. Vorbea limba amestecată şi pitorească pe care o vorbesc musulmanii în temniţă. Plecase cu două zile înainte, cu un tovarăş, în barca lui Alquier. Venise noaptea, văzduhul era liniştit. Ş'atunci, cum erau la mijlocul fluviului, Alquier doborîse cu lovituri de lopată pe cei doi oameni care-i dăduseră, fiecare, jumătate din averea lui. Ii jefuise şi-i aruncase în apă. Tovarăşul se scufundase îndată. El înotase, şi valurile-l aduseseră pe un colţ de uscat, la sud de Hatte. Vă închipuiţi grozăvia dramei ?

„Paznicul militar a dus pe Arab în faţa comandantului penitenciarului, un negru aspru şi neînduplecat care, după ce a ascultat povestirea celui scăpat de la moarte, a arestat imediat pe Alquier.

„Luntraşul morţii a mărturisit că făcea negustoria asta de optsprezece luni. Cu o precizie spăimântătoare, el a numărat victimele cărora le „făcuse vânt" peste barcă. Ba chiar a adăogat ca încheere : — Asta-i singurul care s'a întors, din câţi am ameţit cu lopata. Se vede că rechinii nu erau flămânzi în ziua aceia...

— A fost osândit, nu-i aşa?

— La moarte. Şi ghilotinat. Am asistat la execuţie. *Asta* nu se uită... Maşina a fost ridicată în grabă şi călăul, un lepros, a slobozit cuţitul în faţa tuturor ocnaşilor, îngenunchiaţi de jur împrejur...

*

Noaptea se lăsase, albastră şi blândă.

Lopătarii mei se apropiară. Un fluerat de sirenă ne chema la masă pe vapor.

Am părăsit Hattele.

Luntrea luneca lin în dunga de lumină albă a lunei.

Şi nu-mi puteam lua ochii dela umbra ocnaşului, încremenită în picioare ca un paznic al tăcerii, în pragul bordeiului cufundat în întuneric.

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Patru fraţi literari duşmani

In ultimul timp s'a judecat la Paris un proces literar destul de curios. Nu-i vorba de moralitate. A trecut de mult vremea când Beaudelaire era condamnat pentru atentat la bunele moravuri şi când Legiunea de onoare făcea reclamă gratis romanelor proaste ale lui Margueritte.

E vorba aci de o chestie de paternitate literară.

In 1885, Eugène Grangé şi Pierre Decourcelle scriu în colaborare o dramă în opt tablouri intitulată „Bob". Bucata urma să se reprezinte, în anul următor, la Ambigu. Intre timp, Grangé moare. Piesa e amânată, şi în cele din urmă, nu se ştie de ce, se renunţă complect la reprezentarea ei.

Dar iată că zece ani după asta Pierre Decourcelle, supravieţuitorul, scrie o „altă piesă", intitulată „Les deux gosses", (Cei doi copii), care, spune cronicarul de la care ţinem aceste informaţii „semănau ca doi gemeni cu **„Bob"**. Or, piesa avu un succes considerabil. Intreg Parisul se emoţionă în faţa nenorocirilor lui Fanfan şi Claudinet ; în curând începu şi provincia să plângă, şi chiar străinătatea...

Atunci văduva lui Grangé se duse la Decourcelle. Ce au putut vorbi ei atunci împreună nu se ştie. Tot ce se ştie este că aceste întrevederi fură mai degrabă „laborioase, de vreme ce au durat... douăzeci de ani". După această matură reflecţie, îi veni d-nei Grangé o idee: să facă proces. Apoi doamna Grangé muri. Moştenitorii reluară procesul. Pe urmă veni războiul. Cinci ani de încetare a ostilităţilor juridico-literare. Odată cu armistiţiul, procesul fu reluat. Dar puţin după aceasta, d. Decourcelle trecu şi el pe lumea cealaltă. Moştenitorii săi intrară, la rându-le, în luptă. Şi iată-i acum cu toţii adunaţi în faţa tribunalului civil al Seinei.

Moştenitorii Grangé pretind că „Les deux gosses" este pur şi simplu reeditarea lui „Bob", desbotezat şi rebotezat altfel.

Moştenitorii Decourcelle pretind că „Bob" nu-i decât adaptarea pentru scena franceză a faimosului roman al lui Dickens, intitulat „Oliver Twist" — pe când „Les deux gosses" este o operă pur originală.

Moştenitorii Grangé pretind jumătate din drepturile de autor pentru modestul interval de timp de treizeci de ani, apoi acelaş lucru pentru reprezentaţiile viitoare, şi pentru orice adaptare cinematografică, în Franţa şi străinătate.

Pe de altă parte, din cauza întârzierii de 30 de ani, ei cer ca daune-interese suma globală de o jumătate de milion de franci.

Moştenitorii Decourcelle cer bineînţeles, să nu plătească nici un ban.

Procesul sosi în faţa instanţei civile.

Domnii judecători fură obligaţi să citească „Les deux gosses". Să citească „Bob". Să citească „Oliver Twist".

Şi verdictul lor fu destul de neaşteptat. Ei declarară:

1) Că „Les deux gosses" nu seamănă deloc cu „Bob".

2) Că „Bob" nu seamănă deloc cu „Oliver Twist".

3) Că „Oliver Twist" nu seamănă deloc cu „Les deux gosses".

4) Că „Les deux gosses" este o operă remarcabilă, foarte originală, pentru care tribunalul aduce autorului cele mai vii elogii.

5) Că — şi aici e partea cea mai comică — o anumită scenă din „Les deux grosses" care s'ar putea intitula „Lecţia de furt" (aci, după cum vedem, magistraţii colaborează la rându-le cu autorul) — că, zic, această scenă pare a fi fost luată din... „Notre Dame de Paris" de Victor Hugo...

Rezultat: familia Grangé este trimisă la plimbare.

Insă în mod numai provizoriu.

Căci nişte ostilităţi care au durat patruzeci şi cinci de ani (1895—1930) n'au nici un motiv să înceteze aşa, tamnesam, pentrucă... nişte judecători parizieni au dat un verdict.

Cei care au pierdut procesul au şi făcut apel în faţa Curţii şi procesul trebue să se judece în curând. Moştenitorii Grangé au ca apărător pe d. Pierre Mercier, iar familia Decourcelle pe decanul Aubépin, care vor deschide încă odată chestia dureroasă a celor patru fraţi inamici. — D. S.

CRONICA TEATRALĂ

„Teatrul Naţional" Iaşi: „PERIFERIE" piesă în 15 tablouri de Francisk Langer

Teatrul Naţional din Iaşi, sub directoratul d-lui prof. universitar I. Iordan, şi-a recâştigat într'atât prestigiul, încât activitatea sa, depăşind cadrul de până acum al unui urgisit teatru de provincie, merită a fi semnalată într'un ziar, răspândit în ţara întreagă şi care are menirea să oglindească orice manifestare artistico-literară.

Putem şi noi zice, parafrazând, fără ironie, personajul din Caragiale: „Avem şi noi teatrul nostru!"

La sfârşitul lui Februar, am putut asista la premiera piesei „Periferie", care l'a făcut celebru pe autorul ceh Francisk Langer, piesă jucată anul trecut cu un formidabil succes la Viena, fără ca comparaţia privilegiaţilor ,care au văzut piesa acolo, să ne fie zdrobitoare nouă!

Piesa se desfăşoară în 15 tablouri, făcând parte din repertoriul modern al realizărilor dramatice de senzaţie şi evidenţiază, odată mai mult, marea influenţă a cinematografului asupra teatrului, prin înfăţişarea de tablouri rapide, care să ne arate amănunte şi sclipiri de viaţă, „tranches de vie" cît mai multe, din viaţa de periferie a oraşelor mari.

Drama e remuşcarea lui Franci, care omoară întâmplător şi din gelozie, o moşnegărie, „racolată" de iubita lui, prostituata Anna. Crima a fost atât de meşteşugit aranjată, încât, de pe urma ei, Franci se face om, dar remuşcarea-l tortureazā; se acuză, însă nimeni nu-l mai crede. Povăţuit de un detracat judecător ratat, el crede, că de va mai ucide, va fi condamnat, deci liberat de tortura remuşcării; de aceia Anna se sacrifică şi excită pe Franci s'o omoare. Aproape de nebunie, el o face, fără a-şi da seama, c'a săvârşit a doua crimă.

Nu ziceţi: Bine, dar e o banală melodramă, reeditarea romanului „Crimă şi Pedeapsă" e iar „rabaşata" chestie a remuşcării criminalului.

Nu. Piesa nu e numai analiza unui personaj central, ci şi atmosfera ambiantă şi mediul de periferie-suburbie, magistral redate. Această periferie nu e pentru autor drojdia şi „les bas fonds" ale societăţii; nu ieşim, după spectacol, cu impresia deprimantă de la „Azilul de noapte", de pildă.

Eroii lui Langer nu sunt perverşi, imorali, ci nişte primitivi cinici, care n'au suportul sufletesc al principiilor morale şi religioase. Dar autorul crede în perfectibilitatea personagiilor sale.

Franci e o „haimana" simpatică „malgré tout". Dacă a făcut odată tentativă de furt, nu şi-a trădat tovarăşii; de visează să ajungă dansator de bar, după ce descoperă pe Anna, nu are totuşi stofa de „souteneur", şi tocmai de aceea ucide pe arh. Urban. Il ucide, dar nu şi-a premeditat crima; el nu e un Raskolnikof redivivus, şi pentru a ni-l lăsa simpatic pe Franci, autorul face din victimă o canalie, neregretată de nimeni. Chiar când Franci însceneazā meşteşugit nevinovăţia sa, el nu-şi apără numai propria-şi piele, ci mai ales pe Anna, pe care o iubeşte. Admirabil e zugrăvit chinul, pe care-l îndură Franci în atmosfera de bar, după crimă, şi de care, în primitivitatea sa sufletească, el nu-şi dă seama, că e remuşcare. Şi această remuşcare e numai analiza remuşcării, fără combinare de alt sentiment, căci Franci, cum am mai spus, nu e nici credincios, nici n'are principii morale — încă o deosebire fundamentală de Raskolnikoff, om cultivat.

Remuşcarea schimbă pe Franci şi, dacă, în mediul său, el ar fi putut găsi pe cine-va, care să-l sfătuie, cinicul de la început, n'ar fi căutat liniştea într'un remediu de o atât de cinică ironie: altă crimă!

Femeia e totdeauna mai lesne „civilizabilă", de aceia Anna, regenerată prin iubire, poate merge până la sublimul sacrificiu de sine, ca în tragediile antice.

Chiar, dacă în noianul faptelor diverse, nu găsim un Franci şi o Anna aidoma, totuşi, prin complexitatea de viaţă şi gradaţia sentimentelor, ei sunt perfect *verosimili*, şi aceasta e principalul în teatru.

Verosimil e şi deznodământul, ori-cât de melodramatic ar părea el, căci acţiunea întreagă şi personagiile, măestrit conduse, convergează către acest deznodământ inevitabil. Şi ce e perfect logic, poartă în sine acea frumuseţe estetică, pe care filozoful din antichitate o găsea problemelor perfect rezolvate.

Mai relevăm, pe aceste vremuri tulburi, dorinţa personagiilor de a se ridica, de a deveni „burghezi". Franci râvneşte să fie salariat fix ca dansator, Anna visează la timpul când îşi va cumpăra oale de bucătărie şi Barboroka, prietenul lui Franci, e mândru de a fi un umil funcţionar al Statului.

Filozofia şi neîncrederea în justiţie, care nici odată n'a liniştit un vinovat, o pune magistral autorul în gura judecătorului ratat şi detracat de băutură, personagiu halucinant, eşit din Ed. Poë.

Montarea e în adevăr încă un tur de forţă al noului director de scenă, d. Aurel Ion Maican. 15 tablouri pe o scenă fixă în 3 ore! Pe scene *turnante*, cum e la teatrul Pigalle din Paris şi la Reinhardt, între tablouri, nu se las- cortina, nici nu se face întuneric în sală. D-l Maican a întrebuinţat procedeul regisorului lui Moissi, când a jucat astă toamnă la noi: schimbă în semi-obscuritate decorurile, abil pregătite, sub ochii spectatorului. In ce mă priveşte, prefer cu mult lăsarea cortinei un moment şi apoi apariţia *complectă* a noului tablou, decât să văd la teatru — unde totul trebue să ne dea iluzia realităţii — o masă, care vine singură, de parcă am fi la o şedinţă reuşită de spiritism sau copaci, scoborând din cer, şi câte altele.

Dar aceasta e chestie de gust şi de detaliu; principalul e ca tablourile să se succeadă rapid şi să fie adequate. Şi au fost! Decorurile pictate de pictorul Kiriakoff, perfecţionat la Paris, sunt în nota sobră modernă, care cu mijloace puţine, dar caracteristice, suggerează mult şi face din decor un adevărat simbol. Admir, fără rezervă, splendidul tablou, care reprezintă însăşi periferia oraşului mare, în lumina nopţii albastre — „Wunderschön" (minunat!), exclamă vecinul meu, un om de gust, care văzuse piesa la Viena.

Interpreţii, din cadrele reînoite de d. Iordan, formează un ansamblu omogen. D-l A. Munteanu, un Franci, cam comic la început, reia apoi nota justă, sobră şi tragică. D-na Ecat. Maican, uimitor „sosie" al d-nei M. Filotti, ne-a făcut surpriza revelaţiei talentului său.

Ca în totdeauna, excelent d. Vernescu-Vâlcea, care la Bucuresti ar fi fost celebru.

D. director Iordan a realizat aceia ce părea imposibil: refacerea Teatrului Naţional din Iaşi. Iată de ce



C. Vernescu-Vâlcea

face săli pline, iată de ce-i aducem un omagiu public, fără frică de a fi bănuiţi de măguleală sau părtinire, ci în toată sincera conştiinţă, de a fi ecoul aprecierii unanime.

L. S.

Cronica muzicală

Opera Română „LILIACUL"

Sâmbătă 15 Martie a avut loc la Opera Română premiera cunoscutei operete *„Fledermaus"*, de Johann Strauss.

Această operetă s'a jucat pentru prima oară la 1874 la Theater an der Wien, fără să aibă prea mare succes.

Johann Strauss este considerat ca regele valsului; el este autorul faimosului vals „Dunărea albastră" şi a cunoscutei operete „Voivodul ţiganilor".

In „Liliacul" avem o bogată muzică în care predomină valsul; ea sintetizează toată bogăţia melodică a muzicii uşoare vieneze, cunoscută şi apreciată în lumea întreagă.

Reluarea acestei operete de către Opera Română — de oarece până acum câţiva ani era cântată numai de companiile de operetă de la noi, care au dispărut cu moartea lui Leonard, — corespunde unui obicei pe care-l întâlnim şi în alte capitale din Europa.

Opereta lui Offenbach *„La belle Hélène"*, jucată pentru prima dată la 1864 şi criticată de publicul de pe atunci, a fost reluată în 1900, de către teatrul „des Variétés" de la Paris, cu un fast excepţional şi cu o distribuţie dintre cele mai alese. Succesele înregistrate au fost neaşteptate.

De ce să ne surprindă că s'a pus pe afişul operei noastre, o operetă ce reprezintă o farsă burlescă, scrisă în gustul pur vienez? E vorba ca în această stagiune să se joace chiar la Paris această operetă, în două teatre diferite, sub regia lui Max Reinhardt şi sub bagheta lui Bruno-Walter, marele dirijor german! Această concurenţă între două teatre, cu acelaş spectacol va constitui o atracţie, ce sunt sigur că va fi foarte gustată de parizieni.

„Văduva veselă" nu a fost şi ea reluată de atâtea ori, menţinându-se tot timpul cu acelaş succes? Opereta „Liliacul" este foarte bine montată; decorurile sunt desemnate de pictorul Cornescu; regia încredinţată d-lui Maximilian; concursul preţios al d-lui I. Manu de la Teatrul Naţional reaminteşte succesele lui Ciucurete în rolul gardianului Frosch; conducerea excelentă a d-lui Alfred Alexandrescu explică succesul ce-l va avea încă mult timp această veche operetă.

Distribuţia bine întocmită. Rolurile principale sunt ţinute de d-nele Guţianu, Metaxa, Brăneşti şi de d-nii Baziliu, Niculescu-Bassu, Chicideanu, Oprişan şi Petrovicescu.

De semnalat buna interpretare a rolului prinţului Orlofsky de către d-na Eugenia Babad.

In actul al II-lea s'a aranjat un reuşit divertisment, în patru tablouri; toată lauda d-lui M. Sawitzky, care-l dirijează.

Generaţia actuală nu are nimic de perdut ascultând o operetă de valoarea „Liliacului" de J. Strauss. Dar câte persoane din vechea generaţie nu au trăit clipe de amintiri plăcute la premiera „Liliacului! Figurile lor îmbătrânite păreau regenerate, iar ritmul cadenţat al dansurilor avea o repercuţie, ce se traducea printr'o mimică de manifestă euforie şi printr'o balansare a capului, după bagheta capel-maistrului. Şi astfel s'ar putea explica succesul acestor reluări.

I. PAL

ALMANAHUL „REALITATEA ILUSTRATA"

Evenimentele anului în ilustraţiuni.
Progresele ştiinţifice din 1929.
Cum poate deveni oricine radiofonist-amator.
101 artişti de cinema cu adresele lor.
Toate candidatele la concursul de frumuseţe al „Realităţii Ilustrate".
Cum se cunoaşte caracterul omului după scris.
Cum se ghiceşte în palmă.
Cum se ghiceşte în cărţi.
Cheea visurilor.
Cea mai extraordinară aventură a detectivului Gex Trevor.
Mic tratat de cosmetică.
Cum să ne îngrăşăm şi cum să slăbim
Sfaturi pentru frumuseţe şi sfaturi medicale.
Bucăţi umoristice şi literare de Victor Eftimiu, George Silviu, Gh. Brăescu, Otilia Ghibu, Ion Pas, N. Pora, etc.
Jocuri intelectuale.
8 planşe în culori.
O adevărată enciclopedie.
Frumos ilustrat şi frumos tipărit
Materie aleasă, atractivă şi instructivă.
Sute de ilustraţii.

PREŢUL 60 LEI

Cronica Sahului

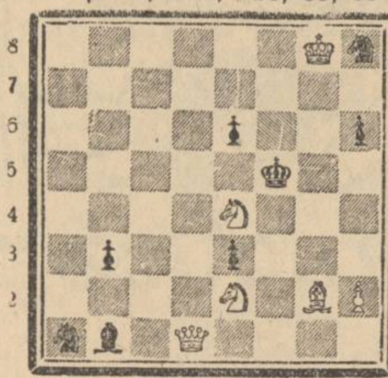
PROBLEMA No. 276

de **J. Hlinany**, Praga.

(„Prager Presse" 1930)

Negru (8 figuri)

Rf5, Ca1 şi h8, Nb1, Pb3, é3, é6 şi h6.



Alb (6 figuri)

Rg8, Dd1, Çé2 şi é4, Ng2, Ph2.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

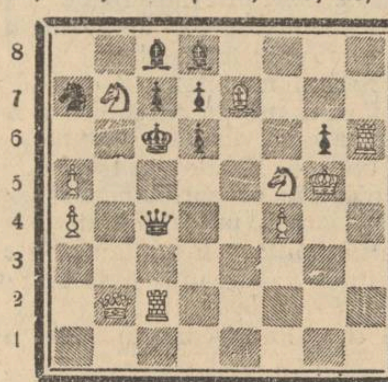
PROBLEMA No. 277

de **Paul Leibovici**, Iaşi.

(inedită)

Negru (9 figuri)

Rc6, Dc4, Ca7, Nc8. şi d8, Pc7, d6, d7 şi g6.



Alb (10 figuri)

Rg5, Db2, Tc2, şi h6, Cb7 şi f5, Né7, Pa4, a5 şi f4.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări

PARTIDA No. 122

Jucată la concursul internaţional din San Remo în Ianuarie 1930.

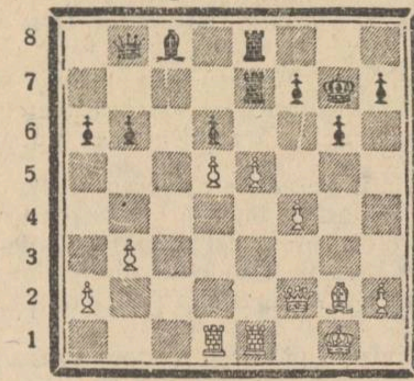
Alb: M. Vidmar. **Negru: H. Kmoch.**

Gambitul damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Çg1—f3, b7—b6; 4. g2—g3, Nc8—b7; 5. Nf1—g2, Nf8—é7; 6. 0—0. 0—0; negru are intenţia de a răspunde la Cc3 cu Cé4; 7. Dd1—c2, c7—c5; 8. d4×c5, Né7×c5; 9. Cb1—c3, Nc5—é7; 10. é2—é4, d7—d6; 11. b2—b3, Cb8—d7; 12. Nc1—b2, a7—a6; 13. Ta1—c1, Dd8—c7; 14. Tf1—é1, Ta8—c8; 15. Dc2—é2, Tf8—d8; 16. Tc1—d1, Né7— f8; 17. Cf3—d4, Dc7—b8; 18. f2—f4, é6—é5; negru nu vrea să permită atacurile é5 sau f5; 19. Cd4—f5, g7—g6; 20. Cf5—é3, é5×f4; 21. g3×f4, Td8—é8; 22. Cé3—d5, Nf8—g7; 23. Cd5×f6+!, Cd7×f6; 24. Cc3—d5, Cf6×d5; 25. c4×d5, Tc8—c7; 26. Nb2×g7, Rg8×g7; 27. Dé2—f2!, Nb7—c8; 28. é4—é5!, Tc7—é7

Situaţia partidei după a 28-a mutare a negrului

Negru: Kmoch.



Alb: Vidmar.

29. é5—é6!! mult mai tare este acest sacrificiu de pion decât naturala mutare Db4 (d×é, d6!); 29...., f7×é6; 30. d5×é6, Nc8×é6; n'ar fi fost bine să ia cu turnul, căci la T×é6 ar fi urmat Dd4+, Rh6, forţat şi regele negru stă foarte periclitat. 31. Df2—d4+, Rg7—g8, la Rf7, alb intenţiona să joace f5! şi la N×f5 ar fi urmat: Nd5+, Né6; T×é6, T×é6; Tf1+, Rg8; Dc4!! şi câştigă. 32. Ng2—c6, Né6—d7; 33. Nc6—d5+, Nd7—é6; 34. Té1×é6, Té7×é6; 35. Dd4—c4 şi negru abandonează, căci turnul nu poate fi apărat. La Rf7, ar fi urmat Té1 şi dama neagră nu poate veni în apărare (la Dc8; D×c8, T×c8; N×é6+ şi N×c8).

Ing. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Citiţi toţi astăzi
Lectura
Floarea literaturilor străine
Cel mai nou număr apărut:
LECTURA
UN AUTOR
UN ROMAN COMPLECT CELEBRU
Financiarul
— Romanul unui triumfător —
de K. FEDEREN
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Curiozităţi

Un pariu

Fraţii Backo, primul în vârstă de 108 ani, al doilea în vârstă de 103 ani şi al treilea de 90 ani, distrează acum întreaga Budapestă. Fratele mijlociu atribue vârsta-i înaintată faptului că nu bea niciodată băuturi spirtoase. Cel mic, din contra, crede că vârsta lui se datoreşte faptului că bea „oricând şi oricât"; cel mai în vârstă, însă, crede că niciunul n'are dreptate: el nu recomandă nici abstinenţa nici excesul. „Alcoolul e folositor stomacului. Eu beau de când îmi aduc aminte, adică aproximativ de 95 de ani..."

Fraţii au făcut un pariu de supravieţuire, prin care cel mic se obligă să ajungă vârsta de o sută de ani, cel mijlociu, pe cea de 108 ani, iar cel mai mare speră să vadă care din ei va câştiga, cu toate că e nevoit să mai aştepte încă 10 ani.

Un nou nume pentru Constantinopol

In Angora domneşte o vie agitaţie, provocată de neînţelegerile ivite cu ocazia alegerii unei noi denumiri pentru capitala de pe coastele Bosforului.

Naţionaliştii extremişti au ajuns la concluzia, irevocabilă, cum că vechea capitală nu mai poate purta numele grecesc de Constantinopole, care trebue schimbat cu o denumire turcească. Congresul naţional din Angora de acord cu această propunere decise ca vechiul oraş să fie numit „Stambul". Cercetările filologice posterioare au dovedit însă că şi numele „Stambul" e tot grecesc.

Din toate părţile au fost primite alte propuneri de nume, dar toate au fost respinse, fie din motive de ordin naţional, ca cele pomenite mai sus, sau din cauză că aminteau numele sultanilor.

Concomitent direcţia generală a poştelor turceşti a lansat o publicaţie, care anunţă că toate scrisorile ce vor purta adresa: Constantinopol, vor fi nimicite.

Se naşte întrebarea care va fi denumirea acestui oraş fără nume?...

Zece enigme cosmice

Profesorul Charlew Shaplei, directorul observatorului din Horvad, într'un congres al savanţilor americani, a declarat că în curând se va isprăvi construcţia unui telescop, a cărui lentilă va avea un diametru de 5 metri. După părerea ilustrului savant telescopul uriaş va contribui la deslegarea celor „zece enigme cosmice" inaccesibile raţiunii umane pe nici o cale. Ele sânt:

1. Inconstanţele poziţiilor globului pe orbită în timpul rotaţiei şi consecinţele acestui fapt în creşterea şi descreşterea duratei zilelor; 2) origina cometelor; 3) de ce companionii noştri din Marte se mişcă cu o iuţeală paradoxală în raport cu dimensiunile planetei lor; 4) Sursa energiilor cosmice; 5) Planeta noastră înaintează spre nimicire; 6) Provenienţa meteorilor; 7) Ce reprezintă acea mulţime de aştri „pitici", acumulaţi în jurul soarelui; 8) Centrul căii Lactee; 9) Iuţeala mişcării stelelor în particular; 10) Limitele abisului ancestral.

Chestiunea ce se impune acum e construirea unei oglinzi pentru acest telescop, care va trebui să fie de-o compoziţie şi de dimensiuni necunoscute până acum:

Ea va fi făcută din cristal incandescent în nişte bazinuri încălzite la 3000°. Construcţia va dura 3 ani. Oglinda va avea o greutate de 30 tone şi un diametru de două ori mai mare ca al oglinzii recunoscute până azi ca neîntrecută în dimensiuni.

Cine a descoperit hipnotismul?

Epoca când hipnotismul, considerat ca truc vrăjitoresc era urmărit de autorităţi, a trecut de mult.

Astăzi formulele hipnotice sunt netăgăduite şi chiar acceptate cu mult folos în tratamentul boalelor nervoase. Dar cine a descoperit această forţă terapeutică?

Francezii atribue descoperirea metodei de vindecare prin sugestie pastorului Lenoble. Alţii dimpotrivă revendică acest drept pentru Messmer, părintele hipnotismului care — pentru noua-i descoperire — a fost izgonit din Viena. Englezii la rândul lor atribue meritul descoperirii hipnotice medicului Breid.

O broşură recentă a dr. Brausle cu titlul: „Hipnotism şi autosugestie" aruncă o rază de lumină asupra originei metodei de vindecare prin hipnoză.

Primul propovăduitor a fost Lenoble. Mijloacele lui de vindecare erau nişte plăci magnetice. In 1777, sperând să dea o întrebuinţare mai largă metodei sale, el invită asociaţia medicilor curţii la examinarea sistemului său de a vindeca.

Nu e exclus ca reprezentanţii oficiali ai medicinii să fi fost rău dispuşi, faţă de inovaţiile lui Lenoble. Câţiva ani în urmă Messmer formula teoria aşa zisului magnetism animal, după care unele organisme au o mare putere hipnotică latentă, care — evocată din starea inertă — poate da aceleaş rezultate ca şi plăcile lui Lenoble. Messmer constată că toţi oamenii sunt închişi într'un vast câmp magnetic terestru, din contactul cu care se reabilitează energia pierdută. Un organism încărcat cu energie magnetică e sănătos, dimpotrivă unul desmagnetizat e bolnav.

Breid e primul care aduce o explicare fenomenelor exercitate de Lenoble şi Messmer — constatate, dar inaccesibile unei aprofundări psihologice — zicând că totul e o influenţă de ordin sufletesc efuzionată de doctor bolnavilor şi pe care el, primul, o numeşte hipnotism.

Din acest moment hipnotismul câştigă dreptul lui în ştiinţă.

A APARUT
TOMA G. MASARYK
la a 80-a aniversare a naşterii
Un volum de 120 pagini, cu un bogat sumar.
Editura „Adeverul", la toate librăriile şi chioşcurile de ziare. **PREŢUL 50 LEI**

Cărți și Reviste

OTILIA CAZIMIR: Licurici
Cronici fanteziste și humoristice

Este în tot ce scrie Otilia Cazimir o frăgezime de simțire, un accent de naturalețǎ, o vioiciune în spontaneitate, care dau un farmec deosebit, o seducțiune feminină, mai ales versului ei.

Cititorul îi e recunoscător pentru plăcerea proaspătă și tânără pe care i-o trezește în suflet, pentru neașteptatul imaginilor, pentru improvizația versului care izvorăște sprinten ca izvorul din stâncă, prinzând zborul unei fantezii veșnic în neastâmpăr, sclipitoare și diversă, urmărind-o în goana ei capricioasă, în șerpuiturile ei nenumărate fără să i se simtă suflul, fără să se trădeze nicăiri artificiul sau șovăiala. Ritmul și cadența acestui viers sunt ca melodia și vorbele unui lied, care ar fi izvorât din aceiași inspirație, în aceiași clipă, strâns împletite unele cu altele:

Pe cărăruşa dintre vii,
Azi au trecut domnițe mici
Și-au risipit bijuterii
De licurici
Domnițele au trup de fum
Trec, stoluri, serile pe drum.
Li-e casa 'n deal, subt un tăpșan
Palat fragil și năzdrăvan
Ca o căsuță de culbec, —
Dar numai eu le văd când trec.

M'am furișat în urma lor,
Să fur podoaba zînelor.

Din troscot colbăit și des,
Dibuitoare, am cules
In pumnul cald să mi-l închid,
Un licurici, smarald timid.

L'am dus în casă, să-l înșir
Pe-un fir de-argint, ca pe-o mărgică.
Dar din smaraldul care-a fost
In caldul mânii coviltir
E-un gândăcel timid și prost
Pe jumătate mort de frică...

Humorul Otiliei Cazimir nu are nici un pic de „sare satirică", el este un dar al unei scânteetoare imaginații critice, un joc în care verva ei malițioasă se deghizează sub formele cele mai neașteptate și a cărei bogăție și putere îngăduie izvorul unor jerbii de focuri de artificii din cele mai neprevăzute și mai extravagante.

Cometa sa îi dă dreptul să stea în urma lui A. Mirea, alături de Topârceanu, singura în literatura noastră actuală care a știut să exprime prin scăpărările cuvintelor și din alăturarea imaginilor celor mai opuse și mai paradoxale, un aspect neașteptat al vieții sentimentale și să continue exploatarea vânei de aur găsită de acești poeți, pe cont propriu și cu instrumente proprii.

Aceasta nu va să zică „a imita", ci a fi din aceiași familie sufletească și poetică, a avea trăsăturile comune de asemănare a descendenții în linie dreaptă:

Bine-ai venit, steluță vagabondă
Fulg palid smuls de-un sideral ciclon
Să pui o inedită pată blondă
Pe firmamentul nostru monoton!

Chiar de-ai venit cu gânduri asasine
Să ne 'nfășori în trenă ca 'ntr'o plasă,
Bine-ai venit cometă (Despre mine
De-ai ști de moarte ce puțin îmi pasă!)

Vrei să oferi un foc de artificii
Pământului blazat și 'mbătrânit,
Ori să ne lapidezi din infinit
C'o ploaie de bolizi ca licuricii?

Sau poate vrei cuminte acum și bună
Intunecatei Terra să-i răspunzi
Și coama aurie să ți-o tunzi, —
Să te transformi într'un fragment de lună?..

Furiș, cu trena strânsă și discretă,
C'un aer melancolic și absent,
Iți plimbi incognito pe firmament
Placida aparență de planetă
. . . .
. . . .
Desfășură-te 'n noapte, imprudentă,
Ca un vârtej albastru de zăpadă!
Aruncă-te spre noi, ca o cascadă
Imensă de văpaie transparentă!

Desprinde-te ușoară din Pegas
Și coada până 'n zare ți-o resfiră,
Pe firele-i de aur ca pe-o liră
Să cânte toți poeții într'un glas

E o mobilitate sufletească, un ton de capriciu feminin și copilăros, care dau versului acea seducțiune despre care am amintit.

Este însă multă subtilitate intelectuală și o rezervă ironică care dă altă perspectivă gustului său de paradox și ne face să ne gândim la Heine și Jean Paul Richter: *Primăvara urbană, Pro domo, Confesiune, Note pe marginea Cărților, Ripostă unui critic.*

Ideile sale se îmbracă în haina fabulei și a prologului, ca la scriitorii din secolul al XVIII-lea. Dar haina aceasta e tăiată în linii și imagini, sumar și frânt redate, după technica celei mai acute stilistici moderne și unele preciziuni de observator lucid care poartă grozav de bine întipărit „semnul" sub care trăesc generațiile tinere.

De pe-o bună-dimineață
Cu tulpină de cârcel,
Se coboară gândăcel
Cu antenele de ață,
Cu armură de oțel.

Alți gândaci, mărunți și roșii
Care-și poartă fiecare
Ochelarii la spinare,
Ies pe garduri, curioșii.

Sau:

Toamna cea de totdeauna
Se coboară de la schit.
Peste târgul învechit
Se ivește 'n treacăt luna
Argintie și ovală
Ca un O de poleială.

Un adevărat peisagiu din decorurile din teatrul Pitoëf.

Sau:

Cărări prin erburi subțirele
Ca 'n țintirimul vechiu din schit
Bătute-s doar de pasul meu
Aruncă cerul peste ele
Lumini cuminți de răsărit
Și lungi amurguri de topaz,
Și uneori, peste zaplaz,
Mirat se uită-un curcubeu...

Iar panteismul ei sentimental ne mână gândul spre comediile feerice ale lui Shakespeare. E un amestec de grație lirică și bufonerie cu note de cea mai pură poezie,


Otilia Cazimir

o parodie amuzantă în care adese glasul se moaie într'o duioșie discret insinuată sau se animează cu o ascuțită trăsătură de o psichologie fără greș.

Noaptea' începe să coboare
Tonuri moi de aquarele,
Pân' ce-aprinde 'n Carul-mare
Șapte stele.

Ciocârlanul cel moțat
Supărat,
Și-a cătat și el culcuș
Pe-o crenguță de scoruș.

Rațele s'au dus acasă.
Numai câte-o rândunică,
Singurică,
Ciripește somnoroasă

Și, cum lin o prinde somnul
Pe-un salcâm cu frunză rară:
— De-o vrea Domnul,
Gata-s puii pân' la vară! —

Poezia se intitulează „Somnul" și este actul al III-lea și cel din urmă al feeriei „Intre Paseri". Fiece tușă de culoare, fiece imagină și fiece vorbă creiază migălos și precis senzația învăluitoare și reală a „somnului", așa cum creează atmosfera anotimpului și culoarea clipei în toate celelalte poezii:

Din sămânța de arțar
(Știi c'avea drept aripioare
Solzi subțiri de chilimbar),
Printre bulgări se arată
Pui de copăcel sălbatec,
Frunză crudă și crestată, —
Parcă 'ntinde un buratec,
Ca să vadă dacă-i cald
O lăbuță resfirată,
De smarald....

Dar nimic nu se poate compara cu „Balada lui Moș Crăciun" și mai ales cu „Cântec pentru un Fulg".

I. S.

LOUIS BERTRAND: „Devant l'Islam"
(Plon, Paris)

S'a scris mult în ultimii ani asupra Islamului și asupra redeșteptării lumii musulmane. Toți acei care au avut ocazia să cerceteze Orientul au putut constata că spiritele sunt într'adevăr agitate. Academicianul francez, d. Louis Bertrand, care a făcut acum vreo 2-3 ani o lungă călătorie în Egipt, a observat foarte bine până la ce punct sunt redeșteptați, la noui idealuri de viață națională, Egiptenii. Un vânt de revoltă a suflat și încă continuă a sufla asupra țării lor.

Europeanul este privit aici cu multă neîncredere; au sentimentul că străinul le exploatează țara, că aici se îmbogățește, că speculează, că face să se urce prețul vieții într'atâta, încât chiar lucrurile de primă necesitate sunt inaccesibile celor săraci. Poporul urăște pe acei subofițeri și soldați englezi vârîți în administrație — în locul indigenilor — și acaparatori ai tuturor locurilor lucrative. Ura pe care d. Louis Bertrand a văzut-o manifestându-se nu este, după dânsul, numai ura săracului contra bogatului sau a musulmanului contra creștinului, ci, mai ales, ura barbarului în contra omului civilizat.

Dar ceeace excită încă furia indigenilor, este faptul că au perfectă conștiință de inferioritatea lor. Presa egipteană, care este foarte naționalistă, întreține în spirite ideea că ei vor fi aceia care vor expulza pe Europeni și vor domina Europa, că într'o zi sau alta vor fi deasupra.

Ei gândesc că marile națiuni care au făcut poliția lumii și-au pregătit decăderea, aruncându-se într'un războiu fratricid în urma căruia și-au măcinat forțele Ei cred în decadența noastră, a Europenilor, socotindu-ne sleiți de oameni și mijloace materiale. Sunt, prin urmare, plini de încredere în viitorul lor. D. Bertrand crede dealtfel că ideile care fierb în creerul Musulmanilor sunt periculoase pentru vechia noastră civilizație creștină, că Musulmanul este un „inamic ireductibil" care ar voi să distrugă marile națiuni dominatoare din Occident ațâțându-le unele contra altora, acuzându-le de imperialism, distrugând — la acestea — spiritul lor militar, adică instinctul de conservare. Sunt desigur musulmani care doresc ca mișcarea comunistă rusească să cuprindă și să distrugă Europa întreagă.

Cartea d-lui Louis Bertrand mai prezintă interesante considerațiuni asupra literaturii algeriene, a cărei operă ar fi bine să fie cunoscută. Scriitorii aceștia au uneori defecte izbitoare pentru Europeni, dar sforțarea lor este originală. „Vântul care suflă de acolo este sănătos și tonifiant". Artiștii și scriitorii de acolo ne prezintă tipuri de umanitate interesantă, tipuri pline de viață, de inteligență și voință. Ei ne descopăr orizonturi vaste și ne îndeamnă să apreciem o natură cu profunzimi vertiginoase și o lume de forțe naturale nedomesticite de industria omului. Ne fac apoi să gustăm simplicitatea și farmecul calmului deșertului, care vorbește spiritului despre infinit.

Prețioasă prin datele nouă pe care le dă asupra vieții în nordul Africei franceze, cartea d-lui Louis Bertrand mai contribue să ne facă cunoscută o civilizație în devenire, care nu este — cum spunea Pierre Mille — numai „un amestec savuros de bonomie, de bun humor, de amoralitate, de măreție și grosolănie".

W. G. EAST: „The union of Moldavia and Wallachia, 1859"
(Cambridge University Press, 1929)

Savantul autor al acestei opere ne dă rezultatele unei cercetări foarte conștiincioase a documentelor diplomatice păstrate la Londra, în „Foreign Office" și „Record Office", la Cambridge și în arhivele din Viena. El a studiat deasemenea în mod complet, cât se poate de complet, după cum arată bibliografia dela sfârșitul cărții, toate documentele imprimate asupra unirii celor două principate. Din tot acest material el a știut să scoată o povestire animată și vie a unora dintre episoadele cele mai interesante din istoria diplomației europene din secolul al nouăsprezecelea.

O adevărată bătălie diplomatică, plină de peripeții variate și mișcătoare, s'a dat în Orient, aici la noi, și în cancelariile europene, în anii 1857 până la 1859 împrejurul chestiunii organizării principatelor noastre, organizare prevăzută prin tratatul dela Paris. Afacerea aceasta a pus în luptă oameni de mare merit și cu pasiuni înalte, ca Lord Stratford de Redcliffe, M. Thouvenel și Prokesh. Pentru această chestiune a principatelor dunărene s'a rupt alianța dintre Franța și Anglia și a isbucnit numai decât războiul între Franța și Austria, după ce, cea dintâi, provocă în 1859 chestiunea italiană. In aceste împrejurări Napoleon al III-lea apare pentru prima oară ca un adevărat apostol al naționalităților; el s'a făcut, contra Austriei și chiar contra Angliei, protectorul aspirațiunilor naționale ale Românilor din cele două Principate, reunite la 1859 sub numele de România. — *G. B.*

Revue de Paris
1 Martie 1930

Georges Suarez publică un fragment intitulat „Clemenceau dela 1914 la 1917". Este descrisă activitatea lui Clemenceau dela începutul războiului până în 1917, când a luat conducerea guvernului. Interesante detalii despre politica franceză din anii războiului și despre antagonismul dintre Clemenceau și Poincaré. Iată o scenă savuroasă între cei doi oameni de Stat. Clemenceau în vizită la Poincaré, pe atunci președinte al Republicei și acuzându-l de indolență, după remanierea cabinetului Viviani:

— Ai adunat o ceată de nulități și ai făcut cu ea un guvern.

— Nu-i vina mea, — strigă Prezidentul; — l'am sfătuit pe Viviani să nu-și remanieze cabinetul...

— Posibil! Dar nu te-a ascultat, ceeace probează că nu ai nici o autoritate...

Poincaré nu mai răspundea. Cu fața impasibilă, închisă, glacială, își mușcă buzele regretând mult că nu poate da afară pe acest acuzator etern, a cărui scuză, de data asta, marea scuză, era teama ca țara să nu fie în primejdie, ceeace îl făcea să-și piardă și verva lui legendară...

In picioare, umblând furios prin odaie, Clemenceau nu se mai putea stăpâni.

— Sacrifici țara pentru egoismul dumitale, urla el.

— E o minciună — tăie scurt Poincaré.

Clemenceau se opri; se întoarse spre Poincaré pe care îl privi drept în ochi.

— Cei care vorbesc de minciună sunt acei cărora li se poate întoarce vorba...

Apoi se îndreptă spre ușă, fără o vorbă; în clipa când o deschise, se întoarse încă odată spre Poincaré și tremurând de furie, strigă:

— Dealtfel, la ce te gândești dumneata într'o clipă ca asta? Să te lași tămâiat de jurnalele dumitale...

Făcu încă un pas:

— Sunt fericit că plec!

Scos din răbdări, Poincaré îi strigă din spate:

— Ești nebun, nebun curat!

Fragmentul lui Suarez conține și **o vizită a** lui Clemenceau pe front în Ianuarie 1916 când fusese numit Președinte al comisiunii Armatei.

Interesantă, deasemeni, este dilema lui Poincaré în Noembrie 1917 când pus în alternativa de a alege între propria lui dictatură și chemarea lui Clemenceau la președinția Consiliului, nu ezită să aducă la putere pe dușmanul lui. Suarez încheie: „Va fi cea mai mare onoare a lui Poincaré faptul că a uitat, la un moment dat, injuriile și bănuelile cu care îl copleșise Clemenceau și nu s'a gândit decât la salvarea patriei".

La nouvelle revue française
1 Martie 1930

Numărul acesta conține câteva **Reflexii** ale lui Albert Thibaudet, despre **Romantism și Politică.** Thibaudet, punându-și întrebarea dacă romanticii din 1830 în Franța au fost, în politică, de dreapta sau de stânga, spune:

„Se poate data din 1830 formarea în politică a unei drepte și a unei stângi, așa cum le cunoșteam și le simțim acum". „Nu se poate spune în chip precis că romantismul e de stânga. Dar se poate spune că se orientează spre stânga... Sub Restaurație cineva era ultra sau liberal după cum era pentru tron și biserică sau împotriva lor, cu toate consecințele lor. Anul 1830, însă, inaugurează un regim în care aceste idei. legate de pasiunile unei generații apuse, sunt lichidate, în care biserica e despărțită de tron, în care burghezia, luând puterea, își afirmă drepturile, în care chestiile sociale se încorporează cu chestiile politice, în care acești termeni pur dinamici și în aparență fără conținut de rezistență și de mișcare încep să fie trăiți, simțiți, înțeleși, intră în carnea și sângele națiunii. E momentul în care, după mistica de dreapta a generației precedente se crează o mistică de stânga. Toți marii poeți, Lamartine și Hugo, care, după exemplul lui Chateaubriand, urmaseră în chip pasiv o politică de dreapta vor crea acum o mistică, de stânga, mult mai activă și autentic romantică". Thibaudet observă că dintre toți romanticii numai Stendhal n'a avut nevoie să devieze spre stânga, prin simplul fapt că era deja de stânga. — **Ph.**

„Școala" lui Ioan Slavici

Revista „*Convorbiri literare*" continuă a publica amintirile lui Slavici, intitulate „Lumea prin care am trecut". In numărul pe Ianuarie găsim această minunată evocare a felului cum se făcea școala, în Ardeal, pe vremea lui.

„Va fi fost prin anul 1854 când am început să umblu la școala din fața bisericii, spune el. Hotărât știu, că atât atunci, cât și mai târziu, timp îndelungat dup'aceea învățător era Avram Voștinar, cântărețul bisericii și vânător vestit, pe care nu mi-l pot închipui decât cu „joarda" în mână, fie arătându-ne slovele de pe tăblii, fie pișcând mai pe unul, mai pe altul dintre cei neastâmpărați.

„Am sfârșit „bucforul" și am ajuns să citesc din ceaslov, când a fost introdus și'n școala noastră abecedarul cu litere.

„Tot cam pe atunci au fost introduse și „penițele", noi însă și dup'aceea ne folosiam mai mult de penele de gâscă, pe care ni le tăia „jupânul" învățător — din cinci pene una pentru cel ce i le aducea.

„Una din marile bucurii ale noastre era să căutăm pe'ntinsul imaș dela marginea satului penele aruncate de gâște pe la sfârșitul primăverii. Bune erau numai cele dintâi patru din fiecare aripă, cele mai bune a doua și a treia.

„Văzându-le deci dela mari depărtări, porniam cu toții pe'ntrecute la ele, și fericit era cel ce ajungea mai curând decât ceilalți — mai ales dacă pana era din cele mai bune. Eu am rămas până'n ziua de azi cu păcatul, că nu pot să scriu decât cu pană de gâscă, tăiată de mine însumi, și mi se pare mai bună, dacă tot eu am și găsit-o.

„Mai era jupânul învățător și meșterul, care îi tundea pe școlari, iar pentru osteneala aceasta primia dela fiecare dintre cei tunși câte zece ouă.

„După ce am învățat literele scriam numai cu litere, ceeace era foarte greu căci slove erau mai multe decât litere și se scria mai ușor cu ele. Sunt adică'n limba noastră și sunete, pentru care aveam slove, dar nu și litere.

„Carte de citire cu litere nu aveam atunci. Citeam deocamdată tot din ceaslov, și'n cele din urmă din psaltire.

„De oarece școala se ținea de biserică, duminicele și zilele de sărbători, îmbrăcați curat, ne adunam cu toții la școală, de unde jupânul învățător ne ducea înșiruiți doi cu doi la biserică, unde dedeam în timpul slujbei răspunsurile — la început într'un glas, iar în urmă în patru voci armonizate...

„Lucru mare era când ni se dedea voe să citim apostolul. Se umplea biserica, deoarece rudele, finii și prietenii casei toți țineau să fie de față când cutare ori cutare cântă'n strană ori citește apostolul, și săptămâni de zile dearândul se vorbea pretutindeni de asemenea întâmplări de mare însemnătate"...

Ne oprim aci, deși paginile care urmează sunt tot atât de frumoase și evocatoare. Interesant de reținut că aceste amintiri ale lui Slavici au mult din pitorescul sfătos și naiv al amintirilor lui Creangă. — *G. B.*


Prea Cuviosul Simeon Stâlpnicul

INSEMNĂRI

Drepturile femeii

In altă parte a acestui număr publicăm, subt titlul: „Manual de morală practică", un articol al d-lui T. Arghezi despre drepturile femeii.

Deşi nu împărtăşim ideile politice din acest articol, l-am publicat — trecând peste unele expresii tari — pentru suflul de poezie şi de sanctitate, pe care talentul d-lui Arghezi îl revarsă, totuşi, asupra femeii... care, „din ceasul în care a pus o viaţă nouă în bătaia soarelui şi un prunc la ţâţă, intră în marile rosturi ale existenţei, lângă germinaţia pământului, lângă soare, lângă noapte, lângă timp şi lângă Maica Domnului".

Strămoşii lui Virgil

D-l Camille Jullian, ne spune d. Henry Coutant în „Ouest" este pe punctul de a fi convins că Virgil este de origină galică. Poate că nu-i decât o legendă, dar o legendă care poate deveni istorie adevărată. Iată ce spune această legendă:

Printre Celţii care populară, acum două mii de ani, în urma unei invaziuni, Italia Septentrională se aflau şi Vannii (Veneţii), care, în căutarea unui ţinut mai cald se fixară în lagunele din jurul Veneţiei, pe care le botezară cu numele tribului lor. Alţii, care veneau de pe ţărmurile Loirei, Anzii sau Andecavii, se aşezară împrejurul Mantorei şi formară o cetate puternică. Coincidenţă curioasă; în această cetate a Anzilor s'a născut Virgil"..

Se întreabă d-l Camille Jullian dacă Virgil n'ar fi un descendent al triburilor galice de pe Loira. In acest sens face d-sa sforţări să dovedească dacă într'adevăr marele poet, care va fi sărbătorit în lumea întreagă, aparţine rassei galice dela Anjou.

Ultima lucrare a lui Clemenceau

Nici un fragment din cartea lui Clemenceau: „*Grandeurs et misères d'une victoire*" nu va apare în vre-un ziar sau revistă franceză şi streină în afară de data fixată de familia marelui dispărut, de acord cu librăria Plon din Paris.

Publicarea chiar a fragmentelor se va face simultan în *Ilustration* în Franţa, în *Collier's Weekly* în Statele-Unite, în *Daily Telegraph* în Anglia, în *La Nacion* din Buenos-Aires, Argentina, în *El Sol* şi *El Mercantil Valenciano* din Spania, în *Excelsior* din *Mexic*, în *Midovy Noviny* din *Cehoslovacia*, în *Adevĕrul* din *România*, în *Telegraf* din Olanda şi în alte ziare suedeze, daneze şi norvegiene.

Datele la care vor avea loc publicaţiunile acestea fragmentare în ziare sunt fixate la 28 Martie, 4 Aprilie şi 11 Aprilie. Cartea va fi pusă în vânzare la 12 Aprilie.

O dramă nouă de Pirandello

Pe la jumătatea lunii trecute a avut loc la teatrul Argentina din Roma premiera unei noui piese de Pirandello, în trei acte, având ca titlu: „O di uno o di nessuno" (Ori pentru unul singur ori pentru nimeni). Subiectul, autorul şi l'a împrumutat dintr'o nuvelă a lui, publicată mai de mult.

Doi tineri, doi funcţionari, trăesc într'o pensiune mică, împreună cu o femee, gingaşă epavă a vieţii, pe care aü cunoscut-o cândva într'o casă blestemată, şi cu care-şi împart — de comun acord — amorul, sau mai exact, posesiunea. Unul din ei este brutal, celălalt un timid.

Intr'o bună zi femeia îi anunţă că a rămas însărcinată; drama începe odată cu naşterea copilului.

După unul din ei, după cel brutal, copilul va trebui să aparţină celui mai tare, celui mai viril, aceluia de care — moralmente — femeea se simţia dominată. Celălalt, cel slab şi „elegiac", îl reclama pentru sine din raţiuni cu totul opuse: delicateţe, înţelegere, etc...

Dar femeea nu vrea să-i audă şi declară că copilul e numai al ei. Se întâmplă, însă, că deabia-l naşte şi, la câteva zile, moare mama copilului. Discuţia dintre cei doi se înveninează până ce soseşte un „deus ex machina", un proprietar vecin căruia soţia tocmai îi născuse un făt mort; vecinul acesta ia cu sine copilul disputat.

Acest „deus ex machina", dacă înţelegem bine, va trebui să reprezinte triumful amorului dezinteresat asupra egoismului vanitos al celor doi pretendenţi.

Drama nu este în fond, ca multe din piesele lui Pirandello, decât o aridă discuţie psicho-filozofică, care se lungeşte timp de trei acte. Atmosfera este greoaie, maladivă şi ireală. Piesa a avut totuşi un succes frumos şi a interesat pe spectatori, căci, se ştie, Pirandello încă mai are în Italia mulţi admiratori.

Poezii în proză de Turghenev

O broşură recentă scoate pentru prima dată la iveală 31 poezii în proză de Turghenev. Charles Solomone, un mare admirator al acestuia, care l-a cunoscut personal, s'a achitat cu o dibace măestrie de sarcina asumată, dându-le o traducere impecabilă. Cartea e precedată de prefaţa lui André Mason, în care ne spune că acum câţiva ani a găsit în arhiva decedatei Pauline Viardot, manuscrisul acestor poezii, rămase cea mai mare parte inedite, de oarece în presa rusă n'au apărut decât unele din ele. Acestea sunt tocmai cele preţuite mai mult de autor, pentrucă în ele, ca şi în jurnalul său marele scriitor îşi revarsă sentimentele şi cugetările ultimilor ani.

Deşertăciunile zilnice, compătimirea, pasiunea, moartea şi uitarea, sunt refrenurile ce se degajează din fiecare pagină contopindu-se armonios într'o reverie a vieţii sale.

„Senilia" a fost intitulată această serie de miniaturi de către însuşi Turghenev. „Cuvântul acesta care aminteşte sensul tragic al creaturii — scrie A. Mason — e cel mai exact „frontispiciu" dat poemei bătrâneţelor ce se apropie. Scriitorul e încă în floarea energiei spirituale, vede, simte, cugetă cu forţa şi focul înţelepciunii unui om care a trăit deja o viaţă, dar pe care puterile corpului îl părăsesc şi gândul sfârşitului apropiat îl obsedează.

Poeziile se referă la o perioadă de cinci ani, prima fiind din vara anului 1877. După ce scrie ultimele două poeme Turghenev cade bolnav în pat până la moarte, în care timp nu face decât să noteze zilnic mersul boalei. „Probabil el a întruchipat în poeziile sale în proză suferinţa, bătrâneţea, şi moartea".

La Rassegna italo-romena

„Revista italo-română" care apare la Milano sub conducerea d-lui Umberto Grippaudo, intră cu acest număr — Ianuarie 1930 — în al zecelea an de viaţă. In afară de câteva poezii traduse în italiană din A. Cotruş, revista publică un articol intitulat „*Giacomo di Pietro Luccari di Ragusa şi întemeierea principatului Valachia*", datorit d-lui Prof. Gino Lupi.

Tradiţia populară — spune d-sa — atribue descălecarea şi întemeierea primului cetru naţional lui Negru-Vodă, care, în urma unor neînţelegeri cu Ungurii, părăsi ducatul Făgăraşului din Transilvania şi întemeiă un stat nou dincolo de munte; un motiv asemănător îndeamnă mai târziu pe Bogdan să devină întemeietorul Moldovei. Insă din lipsa unor documente directe şi sigure, personalitatea lui Negru-Vodă rămâne încă învăluită în negurile legendei.

Iată însă un document aproape contemporan, folosit şi de Xenopol, în cronica lui Giacomo di Pietro Luccari din Ragusa, intitulată: „*Copioso Ristretto degli annali di Ragusa, libri quattuor*", scrisă pe la 1590 şi publicată la Veneţia în 1605.

Inainte de toate trebue de observat că republica ragusană fiind în secolii trecuţi una dintre cele mai importante punţi de legătură pentru schimburile comerciale între Orientul balcanic şi Occidentul latin, a putut să furnizeze cronicarilor timpului prin negustori şi oamenii săi de stat, date directe şi suficiente asupra vicisitudinilor popoarelor vecine. Ca să demonstreze verosimilitatea şi importanţa scrierilor lui Giacomo Luccari în ceiace priveşte istoria românească, Xenopol ne aminteşte înaltele funcţiuni politice ocupate de strămoşii cronicarului, precum şi persoanele însemnate din Valachia, Serbia şi Ungaria cu care au fost în raporturi intime. Şi iată, într'adevăr, un ascendent direct al lui Giacomo, Marco Luccari, ambasador al Republicei ragusane pe lângă regele Uroş al Serbiei în anul 1323. Un alt strămoş, Niccolo Luccari, câtva timp după aceia, aranjează căsătoria unei Slava Basarab din Valachia cu Uroş al V-lea al Serbiei. („Vuloico Re di Valacchia accasò Slava sua figliola col principe Urose di Serbia, trattando le nozze Niccolò Luccari"). Şi, în sfârşit, Matteo Luccari, din aceiaşi familie devenit Ban al Slavoniei, susţine şi ajută pe Ioan Corvin.

Faima politică a premergătorilor ne face să socotim destul de importante izvoarele şi mai ales memoriile şi documentele familiare de care trebue să se fi folosit cronicarul nostru. Nici Giaccomo Luccari nu se mulţumeşte numai cu amintiri personale sau memorii familiare, ci recurge adesea şi la vechi cronici valahe ceiace arată că el avea şi cunoştinţe din limba română. („Nel Mar Maggiore Paiasit-Baiazed II, 1481—1512 — per tradimento di Vulad-Vlad Călugărul, 1482—1496 — Monarcho di Valacchia s'impadroni di Kielie—Chilia— e Moncastro — Cetatea Albă, 1484 — volti alla banda del Boristene ch' obediano a Stephan Batrin—questa parola moldava significa Stephano il Vecchio)". Printre documentele la care recurge este şi un „*Letopiseţ*" al boerului valah Murgu, ambasador al principelui valah Dan (II sau III) la curtea regelui Serbiei şi la Murad II (1421-1451), la Adrianopoli.

Iată şi ce se spune despre originea statului valah: „Negro voevoda di natione ungaro padre di Vlaico, nel 1310, s'era impadronito di quella porte di Valacchia la quale fu l'antica Dacia. E trovando il Poese risoluto in campagne, tagliato da grosse fiumare et laghi pieni di perscagione e l'aria molto sana, per vitener l'aquisto nella fede fabrico la citta di Campo Longo e tiro alcune cortine di mattoni in Bucuriste, Targoviste, Floc e Buza".

Desigur că, numind pe Negru Vodă „de naţiune ungară", Luccari îl înţelege doar ca vasal al regilor unguri şi nu se îndoia de originea lui valahă.

Cronica lui Luccari are o mare însemnătate pentru istoria evului nostru mediu, mai ales întrucât cronicarul dovedeşte că strămoşul său, Niccolo Luccari, a avut directe legături cu Vlaicu.

O romancieră turburătoare

Un caz ciudat de proprietate, de natură intimă, prezintă în romanul „David Bolder", scriitoarea *Irena Nemirowski*, cu totul necunoscută şi care debutează mulţumită inteligenţii critice a unui remarcabil editor parizian, el însuşi scriitor, Bernard Grasset. Noua romancieră e tulburătoare. Cartea de debut nu cuprinde nici una din acele alei de trandafiri îmbătători pe care se plimbă o pereche amoroasă — categorie poetică de care n'a scăpat nici o scriitoare. Criticii au mărturisit că Irena Nemirowski scrie ca un bărbat şi am crede într'un pseudonim dacă n'am cunoaşte simpatia femeilor pentru pseudonimele masculine şi oroarea bărbaţilor pentru cele feminine. Irena Nemirowski care, dacă va urma să scrie, va ocupa un loc alături de George Eliot, este prin urmare tot Irena Nemirovski, dar într'o regiune, în care noţiunea de bărbat sau de femeie se anulează în noţiunea de creaţie.

Romanul de care ne ocupăm cuprinde povestea vieţei lui David Golder, de origină umilă, ajuns unul din cei mai puternici financiari ai continentului. Rupt de vechea tradiţie religioasă şi de mediul în care familia era într'adevăr singura formă de conservare a vieţei, David Golder se căsătoreşte cu o femee care-l dispreţueşte tocmai pentru arta şi virtutea lui de a face bani şi care târăşte după ea un amant, un grec parazit, contele Hoios. Viaţa lui Golder, eroică prin desinteresul faţă de sine, ar fi şi tragică, fără dragostea pentru singura-i fată Joyce Golder, ale cărei apucături purced în linie dreaptă de la ale mamei. David Golder află însă că nici Joyce nu e a lui, ci o grecului Hoios. Din disperare, averea pe care a adunat-o cu atâta trudă, o lasă în voia hazardului — ruinându-se cu bună ştiinţă. In singurătatea lui desăvârşită, se iveşte însă pe neaşteptate Joyce, care mărturiseşte că e pe cale de a se mărita. David Golder nu poate suporta însă gândul că fata lui — fata lui cel puţin în ochii lumii — să se mărite ca o vagabondă, numai cu cămaşa pe ea. Ii va face o zestre, la înălţimea numelui pe care-l poartă. Şi deşi bolnav de anghină pectorală, pleacă în Rusia Sovietică, unde pune la cale câteva afaceri mari de petrol. Dar la întoarcere, pe un vapor care străbătea apele mării Negre, noaptea, închide ochii pentru totdeauna, privegheat de un tânăr plecat şi el în lume să repete, poate, experienţa lui David.

Nu suntem îndreptăţiţi să facem comparaţii cu eroi din alte literaturi. Dar ne putem da seama de valoarea talentului doamnei Irina Nemirovski, amintind că un foarte cunoscut romancier francez a declarat că „David Golder" poate fi pus alături de „ Père Goriot" de Balzac. Pentru orice autor şi cu deosebire pentru un autor care'ncepe, această comparaţie e hotărâtoare.

Mărunte

— Anul acesta se împlinesc 1500 de ani de la moartea *Sf. Augustin*, cel mai celebru din Părinţii bisericii latine, născut la Tagaste, în Africa romană, în 354, şi mort în Hippona la 430. Biserica noastră unită, din Transilvania, serbează această aniversare prin apariţia în româneşte a monumentalei opere a fericitului Augustin, datorită muncii asidue şi meritorii a secretarului societăţii *Astra*, teologul G. Georgescu. Volumul „*Confesiunile*" e sub presă şi va apărea prin Mai.

„Imnul pentru slava Paradisului" din opera Sf. Augustin, a revenit în sarcina colaboratorului nostru D. Nanu.

— Duminică va avea loc vernisagiul expoziţiei de pictură şi sculptură a domnilor Tache Papatriandafil, Ionescu-Sin şi C. Barasky în atelierele personale din strada Luterană No. 6, Scara A.

Eşti plictisită, dudue

N'ai cetit desigur cea mai frumoasă carte

Regină un an

MISS ROMANIA — MISS UNIVERSE

In pagini admirabile se descrie viaţa minunată a unei fete de ţară, care câştigă premiul cel mare al frumuseţii.

E o carte de lirism şi de duioşie, care se citeşte cu plăcere şi cu interes.

De vânzare la toate librăriile şi depozitarii din ţară. Preţul unui volum elegant ilustrat în culori, 50 lei.

Şi femeile pot fi întinerite prin metoda Voronoff

Puţină lume ştie că metodele de întinerire ale d-rului Voronoff se pot aplica şi la femei. Mai puţini încă ştiu că asemenea experienţe au fost încercate de mai multe ori şi experienţa a avut un desăvârşit succes.

In cartea sa **Cucerirea vieţii**, dr. Voronoff ne redă cu minunatul său dar de fin povestitor, romanul câtorva femei care s'au putut bucura — graţie operaţiei de întinerire — încă mulţi ani de plăcerea de a trăi.

„Cucerirea Vieţii" în traducerea d-nei Ana Canarache a apărut în ediţia II-a. Un admirabil volum de 160 pagini, costă numai 20 lei. Se poate cumpăra dela chioşcuri şi librării sau comanda direct la editura **„Adeverul"** S. A., Bucureşti, str. Const. Mille, 7—9—11.

Citiţi

VIAŢA SBUCIUMATĂ A MARELUI BĂRBAT DE STAT

CLEMENCEAU

OMUL-OPERA

de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Un elegant volum, bogat ilustrat

Editura „Adeverul" S. A. Preţul 40 lei

COPIII VOŞTRI

să citească cartea frumoasă

povestea cu:

CEI TREI FRAŢI IMPARAŢI

Minunat ilustrată în culori

de pictorul DEMIAN

Preţul 20 Lei

Femei între ele



— Cât despre mine... eu sunt absolut sigură că mă iubeşte bărbatul... Lui i-s dragi toate femeile...

Lansare

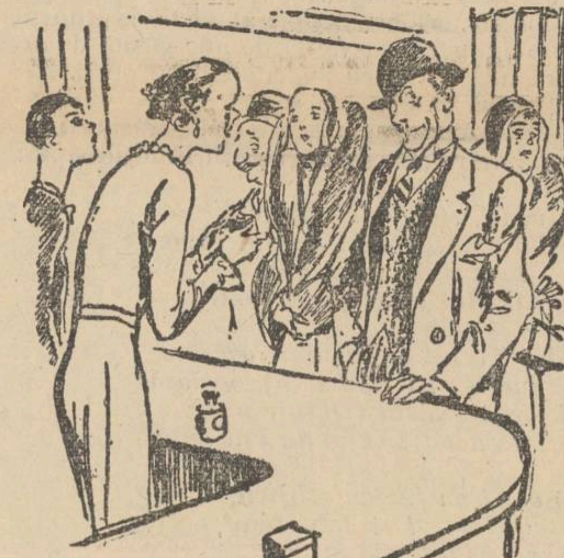


— Mă ocup cu lansarea ultimului meu roman.

— Cum? Aveţi gata un nou roman?

— Incă nu! Dar mai am timp: până isprăvesc cu publicitatea...

Un om practic



— Ce calitate de parfum doriţi?

— Cât mai eftin. De mult nu mai strâng în braţe doamnele cărora le ofer parfumuri.

Pentru 10 lei

Cele mai extraordinare	ANCHETE
Cele mai pasionante	NUVELE
Cel mai fantastic	ROMAN
Cele mai adorabile	SCHITE
Cele mai bune	SFATURI pentru îngrijirea frumuseţii
Cele mai delicioase	MODELE de rochii
Cele mai documentate	REPORTAGII de cinema
Cele mai superbe	FOTOGRAFII
Cele mai variate	RUBRICI

în

REALITATEA ilustrată

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SARINDAR) No. 7—11